

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ОВДІЙ НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 37:005.336.2-027.561:316.422

**ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

011 «Освітні, педагогічні науки»

01 «Освіта/Педагогіка»

Подається на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Н. М. Овдій

Науковий керівник

СОПВНИК Ірина Віталіївна,

доктор педагогічних наук,

професор

Київ – 2025

АНОТАЦІЯ

Овдій Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій.

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктор філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань (01 «Освіта/Педагогіка»). Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2025.

Актуальність теми зумовлена необхідністю удосконалення системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. Сучасне суспільство стикається з численними соціальними викликами, такими як зростання рівня бідності, безробіття, міграція, демографічні зміни та наслідками війни. Соціальні працівники відіграють ключову роль у вирішенні цих проблем, допомагаючи людям адаптуватися до складних життєвих ситуацій, отримувати необхідну підтримку та інтегруватися в суспільство. Тому підготовка висококваліфікованих фахівців у цій сфері є пріоритетним завданням для держави. Формування професійної компетентності стає не лише завданням освітніх закладів, але й частиною безперервного розвитку фахівців протягом усього життя.

У роботі обґрунтовано та експериментально перевірено методику формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій; виокремлено педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій (стимулювання НПП до вивчення та застосування інноваційних технологій викладання у процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота і консультування»). У дослідженні подано модель методики формування професійної компетентності соціальних працівників.

Метою дослідження є обґрунтування та експериментальна перевірка методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій.

У процесі дослідної роботи уточнено сутність понятійно-категоріального апарату дослідження. Виходячи із трактування сутності поняття компетентність Законом України «Про освіту» нами уточнено сутність поняття «професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи», яку розглядаємо як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, особистісних якостей і цінностей, що забезпечують ефективне виконання професійних обов'язків у сфері соціальної роботи. Відповідно нами виділено таку структуру професійної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи як: знання у сфері соціальної роботи; професійні уміння і навички; цінності соціальної роботи; вмотивованість до професійної діяльності і саморозвитку.

Під поняття «інноваційні технології викладання» розуміємо сучасні методи, підходи та інструменти, що використовуються в освітньому процесі науково педагогічними працівниками для підвищення ефективності навчання, активізації пізнавальної діяльності здобувачів та розвитку їх професійної компетентності. Інноваційні технології викладання у соціальній роботі є важливою складовою підготовки майбутніх фахівців, оскільки вони сприяють інтерактивності, критичному мисленню та практичній орієнтації навчання. Основними напрямками й інструментами інноваційного підходу в освітньому процесі соціальної роботи є: інтерактивні методи навчання; цифрові технології; проєктне навчання; колаборативне навчання; гейміфікація; підхід до навчання через практику; емоційно-орієнтовані технології. Найбільш ефективними інноваційними технологіями викладання є «Перевернуте навчання» (Flipped Class), інтерактивна лекція, дебати, STEM-технологія, мозковий штурм, ігрові

технології, проєктна технологія навчання; використання методики дизайн-мислення для розв'язання соціальних проблем.

Під поняттям «інноваційні технології учіння» розуміємо сучасні методи та засоби, що сприяють активному засвоєнню здобувачами вищої освіти знань, розвитку професійної компетентності і формування навичок самостійного та безперервного навчання. Основними інноваційними технологіями учіння є: онлайн-курси та вебінари для формування професійних навичок; використання LMS (Learning Management Systems) для персоналізованого навчання; застосування технологій доповненої та віртуальної реальності; інтеграція студентів у професійні соціальні мережі та онлайн-спільноти та інші. Інноваційні технології учіння спрямовані на формування комунікації, співпраці, критичного мислення, креативності та цифрової грамотності.

У дисертаційному дослідженні представлено вітчизняний та зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи. Кращими зарубіжними практиками у формуванні професійної компетентності майбутніх соціальних працівників є співпраця із міжнародними організаціями у соціальній сфері. Такі міжнародні організації як ООН, ЮНІСЕФ, Червоний Хрест та Міжнародна організація з міграції, активно співпрацюють з українськими соціальними службами та закладами вищої освіти. Ключовими фаховими міжнародними організаціями у галузі соціальної роботи є Міжнародна федерація соціальних працівників (МФСП) та Міжнародна асоціацію шкіл соціальної роботи.

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що існують різні моделі підготовки соціальних працівників, які відображають культурні, соціальні й економічні особливості кожної країни. Основні моделі формування професійної компетентності це американська, європейська, скандинавська та азійська. У світі сформувалися різні підходи до підготовки соціальних працівників, які

враховують особливості національних культур, економічних умов і соціальної політики.

У дослідженні розкрито педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій як сукупність спеціально створених обставин в освітньому процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота», які сприяють ефективному засвоєнню професійних знань, розвитку навичок і формуванню ціннісних орієнтацій майбутніх соціальних працівників через застосування інноваційних технологій. На основі вивчення наукової літератури, практичного досвіду, експертної оцінки виокремили такі педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи, як: *мотивування НПП до застосування інноваційних технологій викладання у процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота і консультування»; педагогічний супровід здобувачів у застосуванні інноваційних методів учіння; формування у студентів навичок застосування інноваційних технологій та інструментів у соціальній роботі; формування у здобувачів вмотивованості до «навчання впродовж життя», саморозвитку, самовдосконалення.*

У роботі розкрито діагностичний інструментарій дослідження, подано результати первинної діагностики на констатувальному етапі експерименту, обґрунтовано та розкрито впровадження на формувальному етапі експерименту методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій та подано її структурно-функціональну модель, здійснено аналіз результатів другого діагностичного зрізу на контрольному етапі експерименту.

З метою розробки діагностичного інструментарію відповідно до компонентів професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи

розкрито критерії (когнітивний, діяльнісно-поведінковий, аксіологічний, мотиваційний, творчий), показники (знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи, розуміння теоретичних засад соціальної роботи, уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами соціальних послуг, навички оцінки потреб отримувачів соціальних послуг, готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника, повага до честі і гідності кожної людини, вмотивованість до професійної діяльності у соціальній сфері, вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку, здатність приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг, здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі) та діагностичних інструментарій.

Визначення критеріїв і показників дозволили виділити рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, зокрема високий, середній і низький.

Педагогічний експеримент передбачав реалізації експериментального фактора – методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій. Основною метою реалізації означеної методики є формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій. Організаційно-змістовий аспект методики передбачає реалізацію визначених педагогічних умов в освітньому процесі через зміст, форми та методи навчання. Застосування методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій на формувальному етапі експерименту дала можливість перевірити її ефективність.

За допомогою критерію φ^* Фішера доведено, що отримані результати розподілу студентів контрольних та експериментальних груп за рівнями сформованості професійної компетентності до і після проведення формувального

етапу є статистично значущими, що дає підстави вважати пропоновану методику оптимальною для застосування в освітньому процесі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Соціальна робота та консультування».

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, інноваційні технології викладання, інноваційні технології учіння, педагогічні умови формування професійної компетентності, соціальна робота, методика формування професійної компетентності, здобувачі освіти, студенти.

ABSTRACT

Formation of future social work specialists' professional competence through innovative technologies. – Qualifying scientific work on manuscript rights

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 011 «Educational, Pedagogical Sciences», field of knowledge (01 «Education/Pedagogy»). National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2025.

The topic's relevance is due to the need to improve the professional training system of future social workers. Modern society faces numerous social challenges, such as rising poverty, unemployment, migration, demographic changes and the effects of war. Social workers play a key role in addressing these challenges by helping people to adapt to difficult life situations, receive the necessary support and integrate into society. Therefore, training highly qualified professionals in this field is a priority for every country. Building professional competence is becoming not only a task for educational institutions but also a part of the continuous development of specialists throughout their lives.

The paper substantiates and experimentally tests the methodology of forming the professional competence of future social work specialists using innovative technologies; identifies pedagogical conditions for the formation of professional competence of future social work specialists using innovative technologies (stimulating the teaching staff to study and apply innovative teaching technologies in the process of training specialists of the bachelor's degree in «Social Work and Counselling»). The study presents a model of the methodology for forming professional competence of social workers.

The study aims to substantiate and experimentally test the methodology for forming the professional competence of future social work specialists using innovative technologies.

In the course of the research work, the essence of the conceptual and categorical apparatus of the study was clarified. Based on the interpretation of the essence of the concept of competence by the Law of Ukraine «On Education», we have clarified the essence of the concept of «professional competence of future social work professionals», which we consider as a dynamic combination of knowledge, skills, personal qualities and values that ensure the effective performance of professional duties in the field of social work». Accordingly, we have identified the following structure of the professional competence of future social work professionals: knowledge in the field of social work, professional skills, social work values, motivation for professional activity, and self-development.

The term «innovative teaching technologies» refers to modern methods, approaches and tools used in the educational process by academic staff to improve the effectiveness of learning, enhance the cognitive activity of students and develop their professional competence. Innovative teaching technologies in social work are an important component of the training of future professionals, as they promote interactivity, critical thinking and practical orientation of learning. The innovative approach's main directions and tools in social work's educational process are interactive teaching methods, digital technologies, project-based learning, collaborative learning, gamification, an approach to learning through practice, and emotionally oriented technologies. The most effective innovative teaching technologies are Flipped Class, interactive lecture, debate, STEM technology, brainstorming, gaming technology, project-based learning, and the use of design thinking to solve social problems.

The term «innovative teaching technologies» refers to modern methods and tools that facilitate the active learning of knowledge by higher education students, the development of professional competence and the formation of independent and continuous learning skills. The main innovative teaching technologies are online courses and webinars for developing professional skills, using LMS (Learning

Management Systems) for personalised learning, using augmented and virtual reality technologies, integrating students into professional social networks and online communities, etc. Innovative teaching technologies aim to develop communication, collaboration, critical thinking, creativity and digital literacy.

The dissertation study presents the domestic and foreign experience of professional training of future social work specialists. The best foreign practice in forming the professional competence of future social workers is cooperation with international organisations in the social sphere. International organisations such as the UN, UNICEF, the Red Cross and the International Organisation for Migration actively cooperate with Ukrainian social services and higher education institutions. The key professional international organisations in social work are the International Federation of Social Workers (IFSW) and the International Association of Schools of Social Work.

Analysis of international experience shows that different models of social worker training reflect each country's cultural, social and economic characteristics. The main models of professional competence development are American, European, Scandinavian and Asian. Different approaches to training social workers have been developed worldwide, considering the peculiarities of national cultures, economic conditions and social policies.

The study reveals the pedagogical conditions for the formation of professional competence of future social workers through innovative technologies as a set of specially created circumstances in the educational process of training specialists with a bachelor's degree in the field of social work, which contribute to the effective acquisition of professional knowledge, the development of skills and the formation of value orientations of future social workers through the use of innovative technologies. Based on the study of scientific literature, practical experience, and expert assessment, the following pedagogical conditions for the formation of professional competence of future social work specialists were identified: *motivating teaching staff to use*

innovative teaching technologies in the process of training specialists with a bachelor's degree in the specialty 'Social Work and Counselling'; pedagogical support for students in the application of innovative teaching methods; the formation of students' skills in the application of innovative technologies and tools in social work; the formation of students' motivation for 'lifelong learning', self-development and self-improvement.

The paper reveals the diagnostic tools of the study, presents the results of the primary diagnostics at the establishing stage of the experiment, substantiates and discloses the implementation of the methodology for the formation of professional competence of future social work specialists using innovative technologies at the formative stage of the experiment and presents its structural and functional model, analyses the results of the second diagnostic section at the control stage of the experiment.

In order to develop diagnostic tools by the components of professional competence of future social work specialists, the criteria (cognitive, activity-behavioural, axiological, motivational, creative), indicators (knowledge of the regulatory framework in the field of social work, understanding of the theoretical foundations of social work, ability to communicate effectively with recipients and providers of social services, skills in assessing the needs of recipients of social services, readiness to adhere to the ethical standard of social work) are revealed.

The definition of criteria and indicators made it possible to identify future social workers' professional competence levels, particularly high, medium and low.

The pedagogical experiment involved the implementation of the experimental factor - the methodology for forming the professional competence of future social work specialists using innovative technologies. The primary purpose of this methodology is to form the professional competence of future specialists in social work using innovative technologies. The organisational and content aspect of the methodology

involves implementing certain pedagogical conditions in the educational process through the content, forms and methods of teaching. The application of the methodology for forming the professional competence of future social work specialists using innovative technologies at the formative stage of the experiment made it possible to test its effectiveness.

Using Fisher's criterion φ^* , it is proved that the results of the distribution of students of the control and experimental groups by the levels of professional competence formation before and after the formative stage are statistically significant, which gives grounds to consider the proposed methodology optimal for use in the educational process of training applicants for the first (bachelor's) level of higher education in the speciality «Social Work and Counselling».

Keywords: competence, professional competence, innovative teaching technologies, innovative learning technologies, pedagogical conditions for forming professional competence, social work, methods of professional competence formation, education seekers, students.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Сопівник І. В., Овдій Н. М., Шинкарук В. Д, Сопівник С. Р. Особливості інформаційно-цифрової компетентності студентів аграрних та природоохоронних закладів вищої освіти. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2022. Т. 10. № 1. С. 57–61.

2. Овдій Н. М. Сутність поняття «інформаційна-цифрова компетентність» студентів аграрних закладів вищої освіти. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2022. Т. 10. № 3. С. 52–57.

3. Овдій Н. М. Підвищення кваліфікації як складова безперервної освіти. Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія. 2024. Т. 12. № 2. С. 97–101.

4. Овдій Н. М. Порівняльний аналіз вітчизняних і зарубіжних практик формування професійної компетентності соціальних працівників. Порівняльна професійна педагогіка. 2024. Т. 14. № 2. С. 192–199.

**Стаття у періодичному науковому виданні,
включеному до міжнародних наукометричних баз даних
Scopus та/або Web of Science Core Collection**

5. Ivanytska N., Miroshnichenko V., Mahas H., Kochubei T., **Ovdii N.** The role of virtual reality technologies in the quality training of future specialists in socionomic specialties. Amazonia Investiga. 2024. Vol. 13, no 78. P. 145–161. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.78.06.13> (Scopus)

Навчальний посібник

6. Пеша І.В., Сопівник І.В., Вакуленко О.В., Овдій Н.М. Соціальна робота у територіальній громаді. Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2024. 305 с.

Тези наукових доповідей

7. Овдій Н. М. Роль сучасних інформаційних технологій у дослідженні національної культурної спадщини. Україна між Сходом і Заходом: проблеми і перспективи міжкультурної комунікації (до 150-річчя від дня народження Агатангела Кримського): Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 21–22 жовтня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 208.

8. Овдій Н. М. Роль М. Грушевського у творенні державної політики в освітній сфері. Громадсько-політична та наукова діяльність М. С. Грушевського в міжнародному вимірі (до 155-річчя від дня народження): Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 23–24 вересня 2021 року: тези доповіді. Київ, 2021. С. 56–57.

9. Базелюк В. Г., Овдій Н. М. Аналітична діяльність керівника сучасного закладу загальної середньої освіти. Science, innovations and education: problems and prospects: IV Міжнародна науково-практична конференція, м. Токіо, Японія, 10-12 листопада 2021 року: тези доповіді. Токіо, 2021. С. 265–272.

10. Овдій Н. М. Г. Сковорода – філософ і педагог. Духовний код української ідентичності у вимірі міжкультурної комунікації (до 300-річчя від дня народження Г. С. Сковороди): Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 10–11 листопада 2022 року: тези доповіді. Київ, 2022. С. 100–101.

11. Овдій Н. М. Менторство як інструмент формування жіночого лідерства. Розвиток лідерського потенціалу жінок в академічному середовищі: міжнародний досвід для потреб розбудови України: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 11 квітня 2024 року: тези доповіді. Київ, 2024. С. 152–153.

12. Овдій Н. М. Інноваційні цифрові інструменти у професійній підготовці соціальних працівників: нові можливості для міжнародної взаємодії. Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 1 травня 2025 року: тези доповіді. Київ: Міленіум, 2025. С. 37–38.

ЗМІСТ

ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	25
1.1. Сутність і структура поняття «професійна компетентність»	25
1.2. Професійна компетентність майбутніх фахівців із соціальної роботи	40
1.3. Інноваційні технології в соціальній роботі	56
Висновки до першого розділу.....	73
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	75
2.1. Вітчизняний досвід формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи	75
2.2. Зарубіжні практики формування професійної компетентності соціальних працівників	96
2.3. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій	109
Висновки до другого розділу.....	125
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	128
3.1. Діагностика готовності майбутніх фахівців соціальної роботи до застосування інноваційних технологій.....	128
3.2. Реалізація методики формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій.....	153
3.3. Аналіз результатів експериментальної роботи	179
Висновки до третього розділу.....	194

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	195
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	202
ДОДАТКИ.....	233

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство стикається з численними соціальними викликами, такими як зростання рівня бідності, безробіття, міграція, демографічні зміни та наслідки військових конфліктів. Соціальні працівники відіграють ключову роль у вирішенні цих проблем, допомагаючи людям адаптуватися до складних життєвих ситуацій, отримувати необхідну підтримку та інтегруватися в суспільство. Тому підготовка висококваліфікованих фахівців у цій сфері є пріоритетним завданням для держави. Формування професійної компетентності стає не лише завданням освітніх закладів, але й частиною безперервного розвитку фахівців протягом усього життя.

У світі сформувалися різні підходи до підготовки соціальних працівників, які враховують особливості національних культур, економічних умов і соціальної політики. Українська система соціальної роботи зіткнулася з численними викликами у формуванні професійної компетентності працівників. Військовий конфлікт, внутрішнє переміщення населення, зростання кількості осіб, які потребують соціальної підтримки, та обмежені ресурси поставили перед фахівцями завдання швидкої адаптації до змінних умов.

В основу дослідження покладено концептуальні положення нормативних документів, зокрема, Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про соціальні послуги», наказ МОН «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти», постанова КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів».

Окремі аспекти формування професійної компетентності соціальних працівників розглядають у своїх публікаціях О. Біда, Н. Бондаренко, Р. Вайнола, О. Вакуленко, О. Васюк, К. Власенко, Н. Волкова, В. Галайдюк, Н. Горішна,

І. Демченко, В. Дзямко, В. Дударьов, В. Костіна, А. Каркач, С. Кубіцький, Т. Кучай, М. Кузьміна, Л. Лебедик, Н. Маринець, О. Міхєєва, С. Михнюк, І. Осадченко, Ж. Петрочко, І. Пєша, О. Пожидаєва, Е. Садовська, Т. Семигіна, В. Сичова, Г. Слозанська, І. Сопівник, Д. Супрун, В. Стрельніков, Н. Тверезовська, А. Ярошенко та ін.

У процесі дослідження інноваційних технологій навчання ґрунтувалися на працях таких українських учених як І. Дичківська, Т. Волошина, О. Глазунова, О. Кучай, Т. Кучай, Ю. Носенко, М. Марієнко, І. Осадченко, В. Паламарчук, О. Прохорчук, О. Шаповал, М. Шишкіна та ін.

Незважаючи на важливість формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій існують ряд суперечностей між:

- потребами ринку праці у компетентних фахівцях соціальної роботи та здатністю випускників закладів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота» вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання із застосуванням інноваційних технологій;

- розвитком науково-технічного прогресу, цифрових технологій та недостатнім їх впровадженням у практику підготовки фахівців соціальної роботи;

- необхідністю цілеспрямованого формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій та недостатньою методичною забезпеченістю даного процесу.

Актуальність проблеми дослідження, її теоретична й практична значущість, необхідність роз'яснення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження **«Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій»**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561) та наукового напрямку кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБіП України) – «Професійна підготовка соціальних працівників до роботи з інформування населення, постраждалого від надзвичайних ситуацій» (2022-2023 рр. ДР № 0118U003804);

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 2 від 24 лютого 2022 р.).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій.

З метою досягнення поставленої мети дослідження було визначено наступні **завдання**:

1. Уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема «професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи», «інноваційні технології викладання», «інноваційні технології учіння», «інноваційні технології у соціальній роботі».
2. Узагальнити зарубіжні та вітчизняні практики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи.
3. Обґрунтувати педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій

4. Конкретизувати критерії показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи.

5. Розробити та експериментально перевірити методику формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій

Об'єктом дослідження є формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи

Предметом дослідження є методика формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій.

У процесі вирішення поставлених завдань, на різних етапах виконання дисертаційної роботи, що забезпечують досягнення мети, використовувались наступні методи дослідження:

1. *Теоретичні:*

- *аналіз, синтез, узагальнення* для вивчення стану розробленості досліджуваної проблеми у науковій літературі та уточнення основних понять дослідження;
- *контент-аналіз* для вивчення освітніх програм підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Соціальна робота»;
- *SWOT-аналіз* для оцінки сильних і слабких сторін застосування інноваційних технологій в освітньому процесі;
- *порівняння та узагальнення* для вивчення кращих практик, зарубіжного та вітчизняного досвіду формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників;
- *моделювання* для обґрунтування моделі формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій

2. *Емпіричні:*

- *метод ранжування* з метою виокремлення найбільш значимих педагогічних умов формування професійної компетентності здобувачів;
- *метод спостереження* для виявлення динаміки формування професійної компетентності здобувачів;
- *анкетування та експертна оцінка* для діагностики рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів;
- *метод фокусованого інтерв'ювання (фокус-група)* із науково-педагогічними працівниками та здобувачами для з'ясування застосування в освітньому процесі інноваційних методів викладання та учіння;
- *педагогічний експеримент* для перевірки ефективності методики формування професійної компетентності здобувачів

3. *Методи математичної статистики.* Статистичний критерій φ^* Фішера для підтвердження ефективності впроваджуваної методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій.

Експериментальна база та організація дослідження. Експериментальне дослідження проводилося в період від 2021 по 2024 рік на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Всього в експериментальній роботі взяли участь 378 здобувачі вищої освіти.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів:

уперше: розроблено та експериментально перевірено методику формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи

засобами інноваційних технологій; обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій (стимулювання НПП до вивчення та застосування інноваційних технологій викладання у процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота і консультування»; педагогічний супровід здобувачів у застосуванні інноваційних методів учіння; формування у студентів навичок застосування інноваційних технологій та інструментів у соціальній роботі; формування у здобувачів вмотивованості до «навчання впродовж життя», саморозвитку, самовдосконалення); виокремлено критерії (когнітивний, діяльнісно-поведінковий, аксіологічний, мотиваційний, творчий) показники, рівні (високий, середній, низький); окреслено модель методики формування професійної компетентності соціальних працівників;

уточнено: понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема «професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи», «інноваційні технології викладання», «інноваційні технології учіння», «інноваційні технології у соціальній роботі»;

удосконалено: зміст та організацію професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи на основі вивчення кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду.

подальшого розвитку набули: теоретичні засади і практичні аспекти методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у впровадженні в освітній процес підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Соціальна робота» методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій; розробки методичного забезпечення для освітніх

компонентів «Інформаційні технології в соціальній роботі», «Сучасні інформаційні системи», «Соціальна робота із сім'ями, дітьми і молоддю», «Теорія і практика соціальної роботи», «Соціальна робота у громаді»; підготовці навчально-методичного посібника «Соціальна робота у громаді».

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету біоресурсів і природокористування України (Акт про впровадження від 28 січня 2025 р. № 2-7/92), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка від 28 січня 2025 р. № 2-7/92), Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка від 28 січня 2025 р. № 2-7/92), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка від 28 січня 2025 р. № 2-7/92).

Апробація результатів дослідження здійснювалася на конференціях різного статусу та рівня, зокрема: Студентська науково-практична конференція, присвячена Всесвітньому дню науки (12.02.2021 р), Міжнародна науково-практична конференція «Україна між Сходом і Заходом: проблеми і перспективи міжкультурної комунікації» (до 150-річчя від дня народження Агатангела Кримського) (21-22.10.2021 р.), IV Міжнародна науково-практична конференція «SCIENCE, INNOVATIONS AND EDUCATION: PROBLEMS AND PROSPECTS» 10-12 листопада 2021 р. Токіо, Японія, Міжнародна науково-практична конференція «Духовний код української ідентичності у вимірі міжкультурної комунікації» (до 300-річчя від дня народження Г.С. Сковороди) (10.11.2022 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток лідерського потенціалу жінок в академічному середовищі: міжнародний досвід для потреб розбудови України» 11 квітня 2024 р., м. Київ, 2024.

Публікації. Отримані результати дослідження були оприлюднені в 12 наукових працях, із них: 5 статей відображають основні наукові результати (1 у

зарубіжному фаховому виданні), 1 навчальний посібник, 6 праць апробаційного характеру.

Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів, висновків, загального висновку, списку використаних джерел, додатків розміщених на 78 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 311 сторінок.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

1.1 Сутність і структура поняття «професійна компетентність»

У ХХІ столітті якість освіти є ключовим пріоритетом розвитку суспільства, оскільки визначає всі інші аспекти людського життя. Сучасний світ переживає глибокі трансформації, що стосуються не лише технологічного прогресу, а й умов існування людини. Це, у свою чергу, зумовлює зміни у функціонуванні освітніх систем та підходах до визначення їхньої якості.

Якість освіти є центральним елементом сучасної освітньої парадигми та одним із найважливіших напрямів освітньої політики більшості країн, зокрема й України. У світі усвідомили, що в умовах високотехнологічного інформаційного суспільства та системи інновацій саме якісна освіта стає головним чинником розвитку людського потенціалу. Вона забезпечує формування такого рівня життєвої та професійної компетентності особистості, який відповідає її прагненню до самореалізації, самовдосконалення та безперервного розвитку. Як наслідок, це сприяє задоволенню потреб суспільства у висококваліфікованих, освічених і культурних громадянах, здатних адаптуватися до викликів сучасного світу (Бех, 2020).

Освіта сьогодні є не просто засобом отримання знань, а визначальним фактором якості життя, соціальної стабільності та економічного розвитку. Вона слугує важливим інструментом культурної інтеграції, інноваційного розвитку суспільства та професійного самореалізації особистості. Саме тому питання підвищення якості освіти перебуває у центрі уваги як міжнародної, так і національної освітньої політики (Kuzmina, 2020).

Одним із ключових напрямів модернізації освітньої системи є компетентнісний підхід, який змінює традиційний підхід до навчання, фокусуючись не лише на процесі засвоєння знань, а й на досягненні конкретних результатів, що мають практичне значення для майбутнього фахівця. Основна ідея компетентнісного підходу полягає у формуванні в здбувачів не просто суми знань, а здатності ефективно застосовувати їх у реальному житті, професійній діяльності, вирішенні проблем і взаємодії в соціумі (Раупе, 2021).

Початок наукового осмислення підготовки компетентного фахівця припадає на 1984 рік, коли у праці Дж. Равена «Компетентність у сучасному суспільстві» було подано трактування поняття «компетентність» як багатокомпонентного феномену, структурні елементи якого є відносно автономними (Мельник, 2017).

У дослідженні поняття «компетентність» розглядаємо у трьох аспектах: філософському, що характеризує здатність особистості до продуктивної діяльності (загальнонауковий рівень); педагогічному – як процес і результат педагогічної діяльності (конкретно-науковий рівень); прикладний – відображає специфіку професійної діяльності у сфері соціальної роботи (прикладний рівень). Послідовно розглянемо зазначені три рівні – загальнонауковий, педагогічний та прикладний.

Загальнонауковий рівень дає нам можливість розглядати сутність поняття компетентність як інтегровану характеристику особистості, яка включає: знання – фундаментальну теоретичну базу, що є основою професійної діяльності; уміння та навички – здатність застосовувати отримані знання на практиці; ставлення – особистісні якості, мотивацію, ціннісні орієнтири та соціальні компетенції; досвід діяльності – практичний досвід, отриманий у навчальному процесі та під час професійної практики; моделі поведінки – вміння діяти в різних життєвих та професійних ситуаціях, адаптуючись до змін і викликів (Дударьов, 2015).

Завдяки такому підходу випускник сучасного закладу освіти не просто володіє теоретичними знаннями, а й здатний приймати рішення, діяти в умовах невизначеності, комунікувати, працювати в команді, розвивати критичне мислення та бути соціально активним. Формування компетентності майбутніх фахівців має бути спрямоване на їхню здатність відповідати сучасним професійним вимогам, знаходити ефективні рішення в реальних умовах, адаптуватися до нових викликів та вибудовувати кар'єру в обраній сфері.

При виборі робочого визначення поняття «компетентність» ґрунтуємося на Законі України «Про освіту». У даному документі компетентність трактується як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» (Закон України «Про освіту», 2017)

У своїх працях науковці підкреслюють, що знання є базовою одиницею у структурі компетентності, але самі по собі вони не забезпечують її повноцінного функціонування. Дійсно однією із ключових характеристик професійної компетентності є здатність мобілізувати наявні знання та досвід у конкретній ситуації. Іншими словами, бути компетентним означає не лише володіти знаннями, але й вміти їх правильно застосовувати у певних умовах, адаптуючись до змін і знаходячи оптимальні рішення (Балахтар, 2018).

Незважаючи на різноманітність підходів до визначення компетентності, у її структурі можна виділити спільні компоненти, такі як професійні знання, навички, уміння, інтелектуальні якості, необхідні для професійної діяльності, та здатність до рефлексії. Водночас важливо розуміти, що всі функції компетентності взаємопов'язані та лише умовно можуть бути розмежовані у процесі професійної діяльності. Гнучкість у виконанні професійних завдань безпосередньо впливає на ефективність компетентності в цілому. Вивчення

структури компетентності показує, що просте виділення її елементів не дає повного уявлення про її природу, механізми формування та фактори, які на неї впливають. Суперечності між структурними компонентами вказують на те, що поняття компетентності все ще формується як наукова категорія (Сопівник, Драчук, 2019).

Цікавим, у рамках нашого дослідження, є інтегрований підхід до структури компетентності Садрицької С. В., яка виділяє такі її складові: базові знання – фундаментальна теоретична основа; способи діяльності – методи та алгоритми виконання професійних завдань; досвід творчої діяльності – здатність до самостійного розв’язання нестандартних завдань; соціальні нахили – комунікативні навички, уміння працювати в команді; ціннісні орієнтації – морально-етичні принципи, відповідальність перед суспільством; мотиваційний аспект – прагнення до саморозвитку та професійного зростання; компетентність у самоорганізації – здатність до ефективного планування власної роботи (Садрицька, 2022). Даний інтегрований підхід є фундаментальним для нашого дослідження і визначає сутність та структуру поняття компетентності поєднуючу в єдине ціле знання, уміння, навички, ціннісні орієнтації, вмотивованість до саморозвитку, самоорганізацію особистості.

У процесі визначення сутності поняття «компетентність» вважаємо за доцільне звернутися до поняття «компетенція», яке часто вживають як синонім. Проте зазначені поняття не є тотожними, хоча мають багато спільного. Погоджуємося, що «компетентність» – це цілісна характеристика особистості, що включає знання, навички, ставлення та досвід діяльності, а «компетенції» – це конкретні елементи компетентності, набір специфічних знань та вмінь, які формуються у процесі навчання. Наприклад, у соціальній роботі фахівець має оволодіти комунікативними, аналітичними, управлінськими компетенціями, які у комплексі формують його загальну професійну компетентність (Чернета, 2021).

У Тлумачному словнику українсько мови «компетенція» інтерпретується як «добра обізнаність із чим-небудь» або також як «коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи». За визначенням Лебедик Л. компетенція є інтегрованим результатом освіти, що проявляється у готовності людини використовувати отримані знання та навички для вирішення практичних і теоретичних завдань у життєвих ситуаціях. Вона не обмежується вузькопрофесійними знаннями, а включає ширший спектр соціальних та когнітивних навичок, які дозволяють фахівцеві ефективно функціонувати в суспільстві та професійній сфері (Костіна, 2023). Дослідники відзначають, що поняття «професійна компетентність» має ширший зміст, ніж просто рівень кваліфікації. Вона відображає професіоналізм особистості, що формується у процесі набуття компетенцій, необхідних для ефективної діяльності. Таким чином, компетенція є конкретною навичкою або набором знань, а компетентність – це їхнє поєднання та здатність застосовувати у практичній діяльності (Graham, Shier, 2014). Таким чином, компетентність є більш загальним поняттям, що охоплює як спеціалізовані професійні компетенції, так і загальну підготовку фахівця.

У контексті вищої освіти та професійної підготовки надзвичайно важливе значення набуває формування професійних компетенцій. Вони визначають не лише рівень знань випускника, а й ступінь його готовності до виконання конкретних професійних завдань, уміння працювати в команді, ухвалювати рішення, використовувати сучасні технології та методики (Семигіна, Пожидаєва, 2020). Формування професійної компетентності є одним із ключових завдань підготовки майбутніх фахівців у будь-якій сфері діяльності. В її основі лежить концепція виховання компетентного фахівця, який не лише володіє фундаментальними знаннями, а й здатний ефективно застосовувати їх у реальних

професійних умовах, зберігаючи високу моральну відповідальність та відповідність професійним стандартам.

Попри широку вживаність поняття «професійна компетентність» у науковій та педагогічній літературі, його тлумачення залишається багатограним і варіативним. Для більш глибокого розуміння цього поняття необхідно проаналізувати його генезис та еволюцію у дослідженнях сучасних науковців (Власенко, 2024).

На початку 90-х років XX століття, в умовах активного розвитку гуманістичних ідей в освіті, розпочалося поглиблене дослідження сутності поняття «професійна компетентність». Саме в цей період науковці намагалися конкретизувати та систематизувати його зміст, що дало змогу по-новому підійти до визначення рівня професійної підготовки фахівців (Гніда, 20214). Англomовні джерела трактують поняття «професійна компетентність», акцентуючи увагу на категорії «здатність до дії». Тобто компетентність розглядається як інтегративна характеристика, що включає не лише знання, а й уміння застосовувати їх у професійній діяльності, використовуючи власний творчий потенціал (Семигіна, 2020).

Дж. Равен (Raven, 1984) запропонував власний підхід до розгляду професійної компетентності, наголошуючи на тому, що її складові розвиваються і проявляються безпосередньо у процесі практичної діяльності, особливо коли вона є цікавою та мотивуючою для фахівця. Він підкреслював, що професійна компетентність формується під впливом конкретних обставин, у яких перебуває людина, а також залежить від її ціннісних орієнтацій. При цьому, індивід не просто реагує на зовнішні умови, а й активно впливає на них, вибудовуючи власну професійну траєкторію. Вищі рівні компетентності вимагають прояву ініціативи, організаторських здібностей, здатності оцінювати довгострокові наслідки власних дій і, таким чином, брати активну участь у професійній та

соціальній діяльності. Дж. Равен визначає професійну компетентність як специфічну здатність, що включає вузькоспеціалізовані знання, предметні навички, засоби мислення, усвідомлення професійної відповідальності. Він підкреслював, що професійна компетентність формується не лише в процесі навчання, а й під впливом сім'ї, оточення, професійного середовища, культури та соціальних процесів (Кузьмінська, 2019). Таким чином, професійна компетентність не є сталою, а вимагає постійного оновлення знань, оволодіння новою інформацією для адекватного реагування на професійні виклики.

Ідею про те, що професійна компетентність є динамічною характеристикою, яка постійно розвивається через освіту, практику та рефлексію власного досвіду, знаходимо і в працях швейцарського філософа і психолога Ж. Піаже. Мислитель доводить, що професійна компетентність формується у процесі взаємодії між знаннями, навичками, ситуативною діяльністю та особистісними якостями фахівця (Лебедик, 2021).

Ацент на здатності активно діяти знаходимо і в працях ряду інших зарубіжних дослідників. Угорський педагог Г. Халаш, справедливо зауважує, що компетентний фахівець – це не просто людина, що здобула знання у певній сфері, а фахівець, який володіє широким спектром соціальних та комунікативних навичок, здатний взаємодіяти з різними групами людей та ефективно реагувати на виклики професії. Ірландський дослідник Дж. Куллахан (Coolahan, 2004) також підтримує цю думку, розглядаючи професійну компетентність як сукупність загальних здібностей, що базуються на знаннях, досвіді та цінностях, набутих через освіту і практику. Він диференціює три ключові компоненти компетентності: *Competencies* (уміння) – конкретні навички, необхідні для виконання професійних завдань; *Skills* (навички) – практичні техніки і методи роботи; *Competence* (компетентність) – загальна здатність діяти ефективно у різних професійних ситуаціях (Лебедик, 2021).

Важливим на нашу думку є аксіологічно-культурологічний підхід Т. І. Браже, оскільки у своїх дослідженнях визначає професійну компетентність як багатовимірну категорію, що охоплює кілька важливих складових. Вона включає моральні принципи та ціннісні орієнтації, які визначають професійну діяльність фахівця, а також самоусвідомлення та рефлексію, що дозволяють аналізувати власні рішення та їхні наслідки. Важливою складовою є стиль взаємовідносин із людьми, що проявляється у здатності до ефективної комунікації та продуктивної співпраці. Окрім цього, до структури компетентності належить загальна культура як показник інтелектуального розвитку фахівця, а також творчий потенціал, який визначає його здатність до нестандартного мислення та пошуку нових рішень у професійній діяльності (Лебедик, Стрельніков, 2021).

Одніє із відомих вітчизняних дослідниць проблематики професійної компетентності є Семигіна Т., яка наголошує, що основою професійної компетентності є вміння. Вивчаючи різні підходи до розгляду вмінь як компонента компетентності, дослідниця зазначає, що професійна компетентність визначається рівнем сформованих у людини вмінь, що дають їй змогу адаптуватися до постійно змінюваних соціальних умов і професійних викликів. У своїх дослідженнях Семигіна Т. застосовує функціональний підхід до аналізу структури компетентності, розглядаючи її як систему функцій, що визначають її зміст, властивості та способи формування. До основних функцій компетентності належать гносеологічна, яка охоплює систему знань, аксіологічна, що відображає ціннісні орієнтації, та антиципативна, яка відповідає за прогнозування та рефлексію і базується на таких інтелектуальних якостях, як допитливість, критичне мислення та креативність. Крім того, виділяють регулюючу функцію, що охоплює систему умінь і навичок, саморегулюючу, яка стосується моральних якостей, адаптаційну, пов'язану з психічними характеристиками особистості,

такими як емоції, пам'ять, увага та уява, а також інтеграційну, що відображає результативність діяльності, рівень самосвідомості та прагнення до саморозвитку (Семигіна, 2020).

Науковці як вітчизняні, так і зарубіжні, розглядають професійну компетентність як комплексне явище, що складається з декількох ключових компонентів. Кузьмінська Ю. вважає, що професійна компетентність повинна включати: гнучкість методу – здатність адаптуватися до змін професійного середовища; критичне мислення – вміння оцінювати альтернативні рішення; мобільність знань – постійне оновлення інформації та швидке застосування її в нових умовах (Кузьмінська, 2021). На важливості критичного мислення у професійній компетентності робить акцент Дударьов В., вважаючи, його одним із основних показників професійної компетентності. Це передбачає: здатність аналізувати кілька варіантів вирішення завдання; вміння виявляти та аргументовано пояснювати помилки; усвідомлення логіки прийняття рішень та можливих наслідків (Дударьов, 2015). Розвинене критичне мислення, як здатність оцінювати альтернативні варіанти вирішення завдань, аргументовано обґрунтовувати вибір найефективнішого рішення визначається однією із основних характеристик компетентного фахівця у працях В. Костін. Важливими також є мобільність та оперативність знань – постійне оновлення інформації, вміння застосовувати її відповідно до нових викликів; поєднання знань і вмінь – знання виступають змістовним елементом, а вміння – процесуальним, що забезпечує практичне використання теоретичних основ. Костіна В. наголошувала, що професійна компетентність – це новий якісний рівень професійної підготовки, що відрізняється від традиційного підходу орієнтацією не лише на знання, а й на їхнє активне застосування в реальних умовах (Костіна, 2023).

Окремі науковці приділяють особливу увагу рефлексивній сфері як важливому компоненту професійної компетентності. Вона передбачає здатність аналізувати результати власної діяльності та оцінювати їхню відповідність поставленим цілям. У цьому контексті Гніда Т. виокремлює чотири основні складові компетентності: особистісний компонент, що включає моральні цінності, світогляд і мотивацію; інтелектуальний, який охоплює знання, логічне мислення та аналітичні здібності; функціонально-предметний, що стосується практичних навичок, необхідних для виконання професійних завдань; а також адаптивний, який відображає здатність до навчання, змін і інтеграції в нові умови (Гніда, 2013).

Дослідники визначають професійну компетентність як глибоке розуміння своєї професійної діяльності, знання її специфіки, складних взаємозв'язків і механізмів функціонування, а також способів досягнення поставлених цілей. Так, Балахтар В. трактує її як критерій якості підготовки випускників вищих навчальних закладів, а її ключовим завданням бачить постійне розширення знань, умінь і навичок, необхідних для підвищення ефективності професійної діяльності (Балахтар, 2018).

На думку Стрельников В. професійна компетентність значною мірою залежить від соціально-комунікативного аспекту. Вона включає не лише спеціальні знання та практичні навички, але й уміння ефективно взаємодіяти з іншими людьми, приймати рішення самостійно та критично оцінювати професійні ситуації. І. Підласий наголошує на важливості застосування знань у реальній практиці, тоді як І. Міщенко підкреслює необхідність постійного професійного розвитку та підвищення кваліфікації (Міщенко, 2017).

Погоджуємося із більшістю сучасних досліджень, у яких розглядається професійна компетентність як сукупність наступних складових:

- Когнітивна складова – знання про принципи, теорії, методи і практики, необхідні для виконання професійних завдань.

- Практична складова – уміння, навички та досвід практичного застосування знань у робочих ситуаціях.

- Соціальна складова – здатність до ефективної комунікації, співпраці, роботи в команді та конструктивного вирішення конфліктів.

- Мотиваційна складова – внутрішнє бажання до саморозвитку, прагнення до професійного зростання, відповідальність перед суспільством.

- Ціннісна складова – дотримання етичних норм і стандартів професійної діяльності.

- Адаптивна складова – гнучкість, стресостійкість, здатність до ухвалення рішень в умовах невизначеності (Сопівник, Драчук, 2019).

Таким чином, професійна компетентність – це не просто володіння певною кількістю знань, а здатність ефективно їх використовувати, враховуючи соціально-культурний контекст і реальні професійні умови. Аналіз наукових джерел підтверджує, що професійна компетентність не є статичним явищем, а являє собою динамічну систему, що включає знання, навички, соціальні вміння, ціннісні орієнтації та рефлексію. Вона охоплює когнітивну сферу, яка включає знання, навички та критичне мислення, мотиваційну сферу, що визначає зацікавленість і прагнення до розвитку, а також практично-діяльнісну складову, яка відображає здатність ефективно використовувати набуті знання у професійній діяльності. Формування професійної компетентності є безперервним процесом, що потребує системного вдосконалення, адаптації до змін та постійного професійного зростання.

Різні наукові підходи до визначення професійної компетентності свідчать про складність і багатовимірність цього поняття, яке розглядається як сукупність здатностей, що забезпечують успішне виконання професійних завдань. Серед

ключових характеристик компетентного фахівця виокремлюють здатність розуміти сутність виконуваних завдань, знання професійного досвіду та вміння застосовувати його на практиці, навички вибору найбільш адекватних методів і засобів у конкретних ситуаціях, відповідальність за результати своєї діяльності, а також вміння аналізувати власні помилки та вносити необхідні корективи у свою роботу.

Професійна компетентність охоплює широкий спектр складових, які визначають рівень підготовки та ефективність діяльності фахівця. Вона базується на рівні отриманої базової та спеціалізованої освіти, тривалості професійного досвіду, здатності інтегрувати накопичені знання і навички, а також вміння аналізувати потенційні наслідки власного впливу на особистість у процесі професійної діяльності. Вчені, розглядаючи модель професійної компетентності, зазвичай виділяють кілька її рівнів. По-перше, це здатність інтегрувати знання та навички, що дає можливість ефективно застосовувати їх у постійно змінних умовах зовнішнього середовища. По-друге, концептуальна компетентність, що охоплює здатність до аналітичного осмислення професійних завдань. Третім важливим рівнем є емоційна компетентність, що передбачає розвиток чутливості до соціальних сигналів, а також вміння регулювати власний емоційний стан. Останнім рівнем є компетентність у конкретних сферах діяльності, що стосується спеціалізованих знань і вмінь у певній професійній галузі (Бондар, 2017).

Сучасні дослідники поділяють професійні компетенції на три основні групи. 1. Загальні (ключові) компетенції – ті, що необхідні фахівцю будь-якої сфери діяльності: критичне мислення, комунікація, цифрова грамотність, лідерство. 2. Галузеві компетенції – базові знання та навички, характерні для певної професійної сфери (наприклад, знання законодавства у соціальній сфері, методи соціальної роботи). 3. Спеціалізовані компетенції – ті, що пов'язані з конкретними видами діяльності (наприклад, проведення психологічного

консультування, організація соціальних програм, кризове втручання) (Bondarenko, 2023).

Оскільки поняття «професійна компетентність» часто ототожнюється з певним видом діяльності, варто розглянути типологію цього явища, представлену в сучасній науковій літературі. Так, у дослідженнях А. К. Маркової розглядаються різні види професійної компетентності. Спеціальна компетентність визначається як здатність ефективно виконувати професійні обов'язки та планувати подальший розвиток у своїй галузі. Соціальна компетентність стосується вміння працювати в команді, співпрацювати з колегами, а також усвідомлення соціальної відповідальності за результати своєї діяльності (Семигіна, 2020).

Особливу увагу в дослідженнях приділено структурі інтелектуальної компетентності, яка розглядається як специфічний вид знань, що забезпечує можливість прийняття ефективних рішень, зокрема в умовах нестандартних та екстремальних ситуацій. Інтелектуальна компетентність характеризується такими параметрами, як різноманітність знань, що забезпечують широкий кругозір; артикульованість, що передбачає чітке визначення й взаємозв'язок усіх елементів знань; гнучкість, яка дозволяє оперативно змінювати й адаптувати інформацію під впливом об'єктивних обставин; швидкість актуалізації, що визначає доступність і можливість негайного використання знань у практичній діяльності. Також значення має здатність застосовувати отримані знання у різних контекстах, наявність ключових концептуальних елементів, категоріальність, що визначає загальні принципи та підходи до використання знань, а також володіння як декларативними знаннями (що саме відомо), так і процедурними (як саме їх застосовувати) (Семигіна, Пожидаєва, 2020).

Особистісна компетентність включає навички самовираження, саморозвитку та здатність протистояти професійним деформаціям. Індивідуальна

компетентність проявляється у вмінні самореалізовуватися в межах професії, бути відкритим до постійного професійного зростання, а також здатності раціонально організовувати власну працю без перевантажень. Враховуючи ці аспекти, можна стверджувати, що професійна компетентність є багатовимірним явищем, яке поєднує спеціалізовані знання, соціальні навички, особистісні характеристики та прагнення до саморозвитку.

Процес розвитку професійної компетентності передбачає єдність трьох компонентів: когнітивного, мотиваційного та поведінкового. Когнітивний компонент стосується засвоєння актуальних моральних норм, а також розуміння життя як творчого процесу. Мотиваційний компонент відображає прагнення до професійного зростання та розширення соціальних інтересів особистості. Поведінковий компонент включає навички соціальної взаємодії, що формуються у процесі спілкування та спільної діяльності. Однак, щоб розвивати професійну компетентність, необхідна особиста зацікавленість спеціаліста у своїй справі, адже лише внутрішня мотивація спонукає до глибокого засвоєння знань та їхнього практичного використання (Балахтар, 2018).

Професійна компетентність висуває високі вимоги до особистості фахівця, зокрема до його самостійності, відповідальності, раціонального підходу до виконання своїх обов'язків, здатності адаптуватися до змін і знаходити ефективні рішення в нестандартних ситуаціях. Крім того, вона передбачає вміння налагоджувати партнерські стосунки, бути надійним членом професійного співтовариства, проявляти оптимізм і життєву енергію, а також гармонійно поєднувати власні прагнення із вимогами суспільства.

Учені виділяють кілька ключових функцій професійної компетентності. Прикладна функція дає можливість використовувати знання та навички у практичній діяльності. Адаптивна функція забезпечує гнучкість спеціаліста та його здатність відповідати вимогам професії. Інтегративна функція допомагає

компетентному фахівцю ефективно вливатися у професійне середовище, налагоджуючи зв'язки з колегами. Орієнтаційна функція сприяє визначенню найбільш підходящих професійних напрямків. Оцінювальна функція передбачає здатність фахівця аналізувати якість своєї роботи та роботу інших спеціалістів. Функція професійного розвитку забезпечує подальше вдосконалення компетентності та професійного зростання. Статусна функція визначає відповідність рівня знань і вмінь фахівця його професійному становищу.

Проведений аналіз засвідчив, що поняття професійної компетентності має складну структуру та динамічний характер, змінюючись під впливом трансформацій у сфері освіти, суспільства та соціальної практики. Більшість дослідників наголошують на інтеграції знань, цінностей, досвіду, а також здатності до саморозвитку та адаптації. Тому саме ці складові професійної компетентності будуть покладені в основу при обґрунтуванні сутності і структури поняття «професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи». У наступному параграфі висвітлено результати дослідження професійної компетентності як цілісного феномена на прикладному рівні, зокрема визначено сутність, структуру та механізми її формування у студентів спеціальності «Соціальна робота» у взаємозв'язку із сучасними викликами.

1.2. Професійна компетентність майбутніх фахівців із соціальної роботи

Вивчення підходів до визначення категорії «професійна компетентність» дає нам можливість, відповідно до першого завдання дослідження, уточнити сутність поняття «професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи». Для цього важливо здійснити аналіз нормативно-правової бази, що регулює вимоги до професійної компетентності фахівців соціальної сфери. Такий аналіз забезпечить відповідність державній політиці у галузі освіти і соціальної роботи, а також врахує юридичний та етичний аспекти. Аналіз нормативно-правової бази також важливий в контексті уніфікації та стандартизації, оскільки різні освітні програми спеціальності «Соціальна робота» базуються на чинній нормативно-правовій базі.

Основними нормативно-правовими документами, на яких необхідно ґрунтуватися при формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи є: Конституція України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про соціальні послуги», Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», Національна рамка кваліфікацій, Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 231 «Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, а також професійні стандарти для фахівців соціальної сфери (Професійний стандарт «Соціальний працівник» 2019, Професійний стандарт «Фахівець із соціальної роботи» 2020, Професійний стандарт «Фахівець із соціальної допомоги вдома» 2020, Професійний стандарт «Вихователь соціальний по роботі з дітьми з інвалідністю» 2022 та ін.) та інші (див. Табл. 1.1.).

На основі нормативно-правової бази укладаються освітні програми підготовки фахівців соціальної сфери у закладах вищої освіти.

Таблиця 1.1 Нормативно-правова база з формування професійної компетентності у сфері соціальної роботи

Назва документу	Коротка характеристика
Конституція України	Гарантує право на освіту (ст. 53), свободу світогляду, права людини, що є основою для формування гуманістичної та професійно орієнтованої підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери.
Закон України Про освіту (2017)	Визначає принципи державної політики у сфері освіти, пріоритети інноваційного розвитку, академічну доброчесність, компетентнісний підхід.
Закон України Про вищу освіту (2014)	Закріплює автономію ЗВО, орієнтацію на формування компетентностей, партнерство з роботодавцями, стандарти вищої освіти.
Закон України Про соціальні послуги (2019)	Регламентує напрями, зміст і професійні вимоги до фахівців соціальної сфери, що безпосередньо стосується компетентностей майбутніх соціальних працівників.
Закон України Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю (2001)	Визначає засади соціальної роботи, функції фахівців, сприяє формуванню професійних орієнтирів.
Національна рамка кваліфікацій (НРК)	Визначає рівні кваліфікацій і компетентностей, яким має відповідати випускник ЗВО. Компетентнісний підхід у НРК є ключовим у побудові освітніх програм
Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 231 «Соціальна робота» (бакалавр, магістр)	Містить вимоги до обов'язкових компетентностей, програмних результатів навчання, форм оцінювання, індикаторів досягнення результатів. Дає змогу визначити зміст професійної компетентності.
Концепція розвитку педагогічної освіти (2022)	Акцентує увагу на необхідності формування фахових компетентностей засобами інновацій, цифровізації, практико-орієнтованого навчання.
Концепція розвитку освіти України на 2021–2031 роки (проект)	Пропонує модель освіти, орієнтованої на сталий розвиток, компетентнісний підхід, цифрову трансформацію навчання
Європейська рамка кваліфікацій (EQF)	Є орієнтиром для національної рамки; впливає на структуру освітніх стандартів
UNICEF, UNDP, WHO – рекомендації щодо соціальної роботи	Містять загальні підходи до професійної підготовки соціальних працівників на міжнародному рівні

Джерело: складено автором на основі нормативно-правових документів

Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 231 «Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти пропонує компетентнісну модель соціального працівника та орієнтує на підготовку бакалавра із соціальної роботи здатного «розв'язувати складні спеціалізовані задачі та прикладні проблеми соціальної сфери або у процесі навчання, у тому числі управління соціальними процесами та процесами, що мають місце в індивідуальному розвитку особистості, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов, та зорієнтованих на подальшу фахову самоосвіту» (Стандарт вищої освіти України, 2019).

У Стандарті поданий перелік компетентностей випускника, який включає інтегральну компетентність, загальні, та спеціальні (фахові, предметні) компетентності. У контексті нашого дослідження важливо звернути увагу на вимоги Стандарту до усіх компетентностей випускника. Особливу увагу варто звернути на такий аспект, як чітке означення в інтегральній компетентності на здатності «розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов» (Стандарт вищої освіти України, 2019). Таким чином у процесі фахової підготовки важливо звертати увагу на формування здатності здобувачів вирішувати складні завдання як у професійній діяльності, так і в навчальній. У контексті нашого дослідження це є базовою тезою, оскільки формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників необхідно здійснювати із застосуванням інноваційних технологій як в процесі навчання, так і майбутньої професійної діяльності. Саме тому у наступному параграфі буде зосереджено увагу на описі та класифікації інноваційних

технологій з урахуванням їх застосування у викладанні, учінні та практичній соціальній роботі.

У Стандарті визначено 15 загальних компетентностей, з яких на особливу увагу, в контексті нашого дослідження, заслуговує восьма, а саме «Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій». Також у документі визначено 20 спеціальних (фахових, предметних) компетентностей. Відповідно до Стандарту професійна підготовка майбутніх соціальних працівників передбачає формування таких компетентностей як соціально-гуманітарні, комунікативні, етичні, аналітичні, управлінські. Це узгоджується з науковими підходами, що розглядають професійну компетентність як поєднання когнітивних, соціальних, мотиваційних та діяльнісних компонентів. Особливу увагу у Стандарті приділено формуванню здатності до рефлексії, командної взаємодії та адаптації до змін, що повністю відповідає сучасним уявленням про soft skills у соціальній роботі.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота», сформульований у 23 програмних результатах навчання. Означені програмні результати навчання спрямовані на інтеграцію теорії та практики соціальної роботи, розвиток у здобувачів аналітичного мислення, володіння сучасними технологіями, етичну рефлексію, клієнтоорієнтованість і міждисциплінарну взаємодію. У програмних результатах навчання акцентовано на соціальну діагностику і дослідження, критичне оцінювання соціальної політики, використання спеціалізованого програмного забезпечення, виявлення ресурсів отримувачів соціальних послуг та громад, інноваційне мислення та рефлексивність.

Таким чином, при уточненні сутності поняття «професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи» ґрунтуємося на визначенні поняття «компетентність» у Законі України «Про освіту» (див. параграф 1.1) та на

переліку компетентностей і програмних результатів навчання визначених Стандартом вищої освіти України за спеціальністю 231 «Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Під поняттям *«професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи»* розуміємо динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, особистісних якостей і цінностей, що забезпечують ефективне виконання професійних функцій у сфері соціальної роботи.

Відповідно до даного визначення структура професійної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи включає *професійні знання, уміння, навички, цінності, вмотивованість до роботи за фахом і саморозвитку*. Підтвердженням такої структури є дослідження науковців в галузі формування професійної компетентності фахівців соціальної сфери.

Науковці та практики у сфері соціальної роботи однастайні в тому, що компетентний соціальний працівник повинен не лише відповідати встановленим професійним вимогам, а й мати глибокі знання у різних сферах, пов'язаних із діяльністю людини. Це передбачає обізнаність у психології, медицині, соціології, педагогіці, економіці, праві та етиці. Окрім теоретичної підготовки, надзвичайно важливим є вміння застосовувати ці знання у практичній роботі з отримувачами соціальних послуг, громадами та соціальними групами (Семигіна, Пожидаєва, 2020).

Професійна компетентність у сфері соціальної роботи є не лише необхідною умовою ефективного надання послуг, але й життєво важливим аспектом добре функціонуючої соціальної системи. Вона охоплює знання, навички та здібності, необхідні для виконання професійних обов'язків з досконалістю, сприяючи індивідуальному та колективному добробуту. Оскільки соціальна робота за своєю суттю орієнтована на людей, компетентність її фахівців безпосередньо впливає на якість послуг, що надаються вразливим

верствам населення. Щоб розвинути цю компетентність, майбутні фахівці повинні пройти цілісний освітній і практичний досвід, який поєднує теоретичне розуміння з практичним застосуванням (Андрющенко, Горбунова-Рубан, 2019).

Зростання складності суспільних викликів вимагає висококваліфікованих фахівців, здатних творчо підходити до вирішення проблем, приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за свої дії. Це вимагає не тільки глибокого розуміння галузі, але й здатності до критичного мислення та прагнення до постійного самовдосконалення (Лебедик, 2021).

У своїй діяльності соціальний працівник має дотримуватися принципу справедливості, тобто сприяти тому, щоб послуги були максимально доступними для кожного, хто їх потребує (Скачкова, 2016). Окрім того, важливим принципом є конфіденційність, що вимагає суворого дотримання норм нерозголошення особистої інформації клієнта без його згоди. Професіонал у соціальній сфері повинен також уміти ефективно працювати у команді, співпрацюючи з іншими фахівцями, визнавати різні точки зору та методи роботи колег, утримуючись від неконструктивної критики їхніх дій. Аналіз професійних підходів інших спеціалістів має здійснюватися у конструктивному ключі з метою підвищення якості надання соціальних послуг та ефективності роботи всієї організації (Bondarenko, 2023).

Ключовим аспектом професійної компетентності є здатність інтегрувати теоретичні знання з практичними навичками. Соціальні працівники повинні розуміти соціологічні, психологічні та правові основи, які лежать в основі їхньої практики (Vass, 2020). Однак вони також повинні вміти застосовувати ці знання у спосіб, який є значущим для людей з якими вони працюють. Це вимагає глибокого розуміння людської поведінки, соціальних систем і складної взаємодії індивідуальних і суспільних факторів, які сприяють таким проблемам, як бідність, нерівність і соціальна ізоляція (Карпенко, 2016).

Окрім практичних навичок, професійна компетентність у соціальній роботі також передбачає міцну етичну основу. Соціальні працівники часто стикаються з важкими рішеннями, які вимагають від них збалансувати потреби отримувачів соціальних послуг із ширшими суспільними проблемами. Вони повинні бути в змозі чесно долати ці виклики, забезпечуючи, щоб їхні дії керувалися принципами соціальної справедливості, прав людини та поваги до різноманітності. Таким чином, етична компетентність є вирішальною складовою професійної компетентності, оскільки вона дозволяє соціальним працівникам приймати рішення, які є не тільки ефективними, але й морально обґрунтованими (Лядобрук, 2022).

Крім того, професійна компетентність включає здатність працювати разом з іншими. Соціальна робота є міждисциплінарною сферою, яка часто передбачає координацію з професіоналами з інших секторів, таких як охорона здоров'я, освіта та правоохоронні органи. Ефективна співпраця вимагає сильних комунікаційних навичок, здатності працювати в команді та здатності будувати стосунки, засновані на довірі та взаємній повазі. Соціальні працівники повинні мати можливість захищати інтереси своїх клієнтів, одночасно працюючи в рамках обмежень ширших інституційних систем (Лях, Спіріна, Рогожинська, 2020).

Соціальні працівники часто надають послуги для окремих осіб і громад з різноманітним культурним, етнічним і соціально-економічним походженням. Компетентні професіонали повинні бути в змозі взаємодіяти з цим розмаїттям у спосіб, який є шанобливим, інклюзивним і культурним. Це вимагає розуміння різних культурних норм і практик, а також відданості боротьбі з дискримінацією та сприянню справедливості (Балахтар, 2018).

Професійна компетентність також передбачає здатність керувати складними справами та приймати рішення в невизначених ситуаціях або

ситуаціях високого тиску (Костіна, 2022). Соціальні працівники часто мають справу з проблемами, які не мають чіткого вирішення, такими як випадки домашнього насильства, зловживання психоактивними речовинами або кризи психічного здоров'я. У таких ситуаціях компетентність означає здатність оцінювати ризики, визначати пріоритети потреб і приймати обґрунтовані рішення, які захищають благополуччя отримувачів соціальних послуг і водночас поважають їх автономію.

З огляду на нові виклики та технологічний прогрес професійна компетентність фахівця соціальної роботи найближчими роками трансформуватиметься і потребуватиме нових знань, умінь і навичок, включення цифрової компетентності, оскільки зростає роль цифрових сервісів, онлайн платформ, е-супроводу отримувачів соціальних послуг. Зростає потреба реалізації міждисциплінарності, оскільки надавач соціальних послуг змушений буде володіти іноземною мовою для роботи із мігрантами та біженцями, ґрунтовними знаннями із психології, права, медіації, аналітики, інформаційних технологій. Післявоєнні, соціально-економічні кризи вимагатимуть компетентності роботи з травмою, ВПО, сім'ями загиблих, ветеранами, а тому важливою професійною компетентністю стане кризове реагування і посттравматичний супровід, інноваційність та креативність. Тому ці аспекти необхідно враховувати у процесі цілеспрямованого формування професійної компетентності сучасних здобувачів спеціальності «Соціальна робота».

Для обґрунтування особливостей формування професійної компетентності фахівців із соціальної роботи необхідно: концептуальне осмислення феноменології соціальної роботи, моделі професійної компетентності та професійної компетентності конкретного фахівця соціальної роботи, а також розгляд основних факторів, що забезпечують процес формування компетентності. Сучасні тенденції розвитку національної професійної теорії та

практики характеризуються орієнтацією на міжнародні й європейські методологічні підходи, що зумовлено активною інтеграцією України у глобальний економіко-політичний та соціально-педагогічний простір.

Формування професійної компетентності фахівців із соціальної роботи має бути безперервним процесом і включати цілу систему: формальна освіта (навчання у закладі вищої освіти за спеціальністю «Соціальна робота») – неформальна освіта (програми стажування, підвищення кваліфікації, волонтерські школи, тренінги, вебінари, Онлайн-курси на Prometheus, Coursera, EdEra) – інформальна освіта (самоосвіта, супервізія, інтервізія).

Розвиток професійної компетентності є проявом сукупності взаємопов'язаних компетентностей, що відображає теоретичну та практичну підготовленість фахівця до професійної діяльності. Це включає в себе як особистісні, так і професійні здібності людини, що визначають успішне виконання індивідом своєї професійної місії. У загальному вигляді розвиток професійної компетентності можна визначити як сукупність якостей особистості, що забезпечують ефективну професійну діяльність (Кузьміна, 2020). До складу цих якостей включені такі характеристики, як професійні знання, вміння та навички, здібності, мотивація та досвід професійної діяльності, інтеграція яких є єдністю теоретичної та практичної готовності до конкретної праці та дозволяє майбутньому спеціалісту соціальної сфери виявити на практиці здатність реалізувати свій потенціал для успішної творчої професійної діяльності. Статус і роль соціальної роботи в багатьох аспектах визначаються суспільними цінностями, а також впливом політичних, економічних та інших систем. Це міждисциплінарна професія, у межах якої майбутні фахівці з різних галузей можуть отримувати інформацію, що сприяє розвитку їх професійної компетентності (Nealy, 2014). Якості фахівців соціальної роботи з погляду компетентнісного підходу можна визначити відповідно до рівнів вимог:

- відповідність рівня компетентності фахівців соціальної роботи нормативним вимогам;
- відповідність рівня компетентності спеціалістів характеру майбутньої професійної діяльності;
- відповідність рівня компетентності фахівців до вимог конкретного роботодавця.

Фахівець соціальної сфери може виконувати різні ролі (див. Рис.1.1).

Джерело: складено автором на основі (Healy, 2014; Global Standards for Social Work Education and Training, 2020)

Рисунок 1.1. Ролі фахівця соціальної сфери

Таким чином, від майбутнього фахівця соціальної сфери, від його особистісної та функціональної здатності до професійної діяльності залежить як якість виконуваної ним роботи так і добробут окремих людей, соціальних груп та суспільства загалом. У зв'язку з цим особлива увага має приділятися способам розвитку професійної компетентності. Правильно організований та проведений розвиток професійної компетентності фахівця соціальної сфери дає можливість надалі не повертатися до процедури ретельних перевірок базових знань та

характеристик соціальних працівників, а лише переглядати, наскільки вони удосконалюються та застосовуються (Іванова І. В., 2017). Способи розвитку професійної компетентності фахівців соціальної роботи передбачають сукупність методів перетворюючих процесів формування уявлень про міру ресурсів і можливостей, а також про міру їх відповідності вимогам, що висуваються (Сидоренко, 2017) (Рис. 1.2).

За формою навчання	За методами навчання	За рівнем самостійності	За місцем реалізації	За ступенем технологічності
формальна освіта (бакалаврат, магістратура, аспірантура)	традиційні (лекції, семінари, консультації)	самостійне навчання (читання літератури, аналіз кейсів, рефлексія)	в навчальному закладі (лекції, практичні заняття, стажування)	традиційні (друковані матеріали, класичні лекції)
неформальна освіта (курси підвищення кваліфікації, тренінги, вебінари)	активні (дискусії, кейс-методи, мозковий штурм)	колективне навчання (групові проекти, професійні дискусії)	на робочому місці (стажування, майстер-класи, професійний розвиток у процесі роботи)	цифрові (онлайн-платформи, інтерактивні симулятори)
інформальна освіта (самоосвіта, професійні спільноти, наставництво)	інтерактивні (моделювання ситуацій, рольові ігри, проектна діяльність)	наставництво і коучинг (консультації з досвідченими фахівцями)	в позанавчальних умовах (конференції, участь у професійних асоціаціях, волонтерська діяльність)	гібридні (поєднання офлайн- і онлайн-методів)
	інноваційні (онлайн-курси, VR/AR-симуляції, цифрові платформи)			

Джерело: складено автором на основі (Сидоренко, 2017)

Рисунок 1.2. Класифікація способів розвитку професійної компетентності

Важливим чинником, здатним спонукати до навчання, є підвищення професійної компетентності. Важливо, щоб людина завжди розуміла, навіщо їй

навчання і сприймала його як «проміжну змінну» професійного та посадового росту. Система розвитку професійної компетентності співробітників повинна включати не лише різні освітні програми, а й заходи, спрямовані на:

- розвиток у фахівців соціальної роботи необхідних особистісних якостей для роботи на вищій посаді;
- зміцнення позитивного іміджу співробітників охочих підвищити свою професійну компетентність;
- надання співробітникам бажаючим підвищити свою професійну компетентність певного статусу, що підвищує їх престижність в установі.

Іншими словами, будь-яка форма розвитку професійної компетентності фахівців соціальної сфери повинна у своїй основі мати мотивуючі фактори і тільки в цьому випадку вона буде ефективна. Загальною тенденцією, яку слід зазначити, говорячи про розвиток професійної компетентності, є сильний акцент на використання методів активного навчання, таких, як ділові ігри, тренінги, наставництво, стажування, дистанційне навчання та розвиток у ході навчання в фахівців соціальної сфери навичок групової роботи. Це дає багато переваг: полегшується сприйняття нового для слухачів матеріалу; ширше використовується досвід працівників, які вже підвищили рівень професійної компетентності; студенти, що навчаються отримують можливість чіткіше побачити моделі ефективної та неефективної поведінки і співвіднести це з тими зразками поведінки, які вони звикли демонструвати у своїй професійній діяльності (Садовська, Ярошенко, 2018).

Вибір способів розвитку професійної компетентності фахівців залежить від окремих складових (Рис. 1.3).

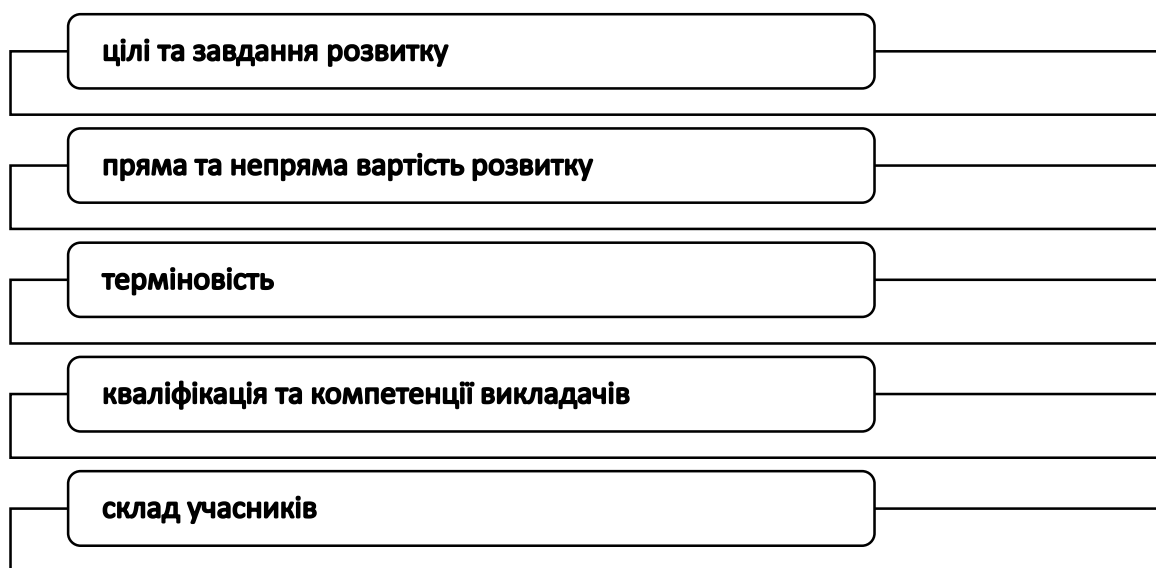

Рисунок 1.3. Способи розвитку професійної компетентності

Критерії вибору способу підготовки – це сукупність факторів, які визначають найбільш ефективний підхід до навчання та розвитку фахівців, враховуючи поставлені цілі, наявні ресурси, потреби учасників і характер майбутньої професійної діяльності. Перелік таких критеріїв зазначено на рисунку 1.4.

дата та розміщення	засоби навчання	вартість
цілі підготовки	характеристика співробітників	тривалість навчання

Джерело: складено автором на основі (Біда О. А., Кучай О. В.)

Рисунок 1.4. Критерії вибору способу підготовки

Виділяють необхідні умови, які сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи, підвищують якість їхньої підготовки та здатність ефективно діяти в умовах професійної діяльності:

- інтерактивність і практико-орієнтованість;
- комплексне застосування інноваційних технологій;
- рефлексивне навчання та розвиток критичного мислення;
- моделювання професійних ситуацій та наставництво;
 - компетентнісний підхід та міждисциплінарність (Вікторова та ін., 2016).

У процесі контролю над розвитком професійної компетентності фахівців соціальної сфери оцінюються результати реалізації планів навчання та навчальних програм. Визначити ефективність розвитку професійної компетентності можна різними способами: оціненням реакції на програму, зміст та методи навчання, проведення іспитів або тестування для визначення ступеня засвоєння матеріалу, що вивчається, визначення кінцевих результатів, що були досягнуті під час поставлених цілей у процесі навчання. Різні способи та методи навчання стимулюють готовність фахівців соціальної сфери до навчання та адаптованість у рамках професії та системи надання соціальних послуг (Лебедик, Стрельніков, 2021).

Розвиток професійної компетентності в соціальній роботі передбачає безперервний процес навчання, рефлексії та адаптації. У міру розвитку суспільства зростають і проблеми, з якими стикаються соціальні працівники. Майбутні фахівці повинні мати міцну теоретичну базу, але вони також повинні бути готові брати участь у постійному професійному розвитку. Цей розвиток не обмежується формальною освітою; це також включає досвідчене навчання через стажування, наставництво та практичну взаємодію з клієнтами та спільнотами (Моделювання компетентнісної професійної освіти, 2021).

Одним із найважливіших факторів розвитку професійної компетентності є здатність до рефлексивної практики. Рефлексивне навчання є ключовим елементом професійної підготовки соціальних працівників. Рефлексія

(осмислення власного досвіду, рішень, взаємодії) має бути невід'ємною складовою професійної компетентності. Соціальні працівники повинні вміти критично оцінювати власні дії, визначати сфери для вдосконалення та шукати можливості для навчання (Гура, 2019). Рефлексивна практика заохочує самосвідомість і допомагає фахівцям не впадати в самовдоволення або покладатися на застарілі методи. Це також сприяє розвитку почуття відповідальності, оскільки соціальні працівники постійно стикаються з проблемою аналізу того, як їхні дії впливають на людей і громади, яким вони служать (Кармінська, 2021).

Професійна компетентність соціальних працівників також формується зовнішніми факторами, включаючи організаційні структури, політику та очікування суспільства. У багатьох випадках соціальні працівники працюють у бюрократичних системах, які обмежують їх здатність надавати послуги. Компетентні професіонали повинні вміти ефективно орієнтуватися в цих системах, виступаючи за зміни, коли це необхідно, і знаходячи творчі рішення системних проблем. Для цього потрібні не лише знання та навички, а й наполегливість та відданість соціальній справедливості.

Крім індивідуальної компетентності, професійний розвиток соціальних працівників також спирається на підтримуючу інституційну структуру. Організації, які наймають соціальних працівників, повинні надавати пріоритет постійному навчанню та можливостям розвитку, визнаючи, що професійна компетентність не є статичною, а розвивається з часом. Інвестиції в професійний розвиток гарантують, що соціальні працівники залишаються в курсі передового досвіду, нових досліджень і нових викликів у цій галузі. Це також допомагає запобігти виснаженню, яке є значним ризиком у професії, яка часто пов'язана з високим рівнем стресу.

Процес формування професійної компетентності включає кілька етапів. Спочатку майбутні фахівці здобувають базові знання та навички через формальне навчання. Після цього йде практичне навчання, де вони застосовують свої знання в реальних умовах (Костіна, 2023). Нарешті, професійна компетентність зміцнюється завдяки досвіду та постійному розвитку, оскільки соціальні працівники продовжують удосконалювати свої навички та адаптуватися до мінливих потреб суспільства. Протягом цього процесу важливо, щоб соціальні працівники залишалися відданими особистісному та професійному зростанню, визнаючи, що компетентність – це шлях, який триває все життя.

Підсумовуючи вище зазначене ми можемо сказати, що професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи є багатогранною конструкцією, яка охоплює знання, навички, етичне судження, особисті якості та здатність адаптуватися до мінливого середовища. Вона розвивається шляхом поєднання формальної освіти, практичного досвіду та постійного професійного розвитку. Компетентні соціальні працівники не тільки знають свою сферу діяльності, але й здатні застосовувати свої знання таким чином, щоб відповідати потребам отримувачів соціальних послуг і громад. Як бачимо, розвиток професійної компетентності має важливе значення для того, щоб соціальні працівники могли виконувати свою життєво важливу роль у сприянні індивідуальному та колективному добробуту. Таке сприяння буде ефективнішим, на наше переконання, за умов застосування комплексу інноваційних технологій, як у здобутті освіти, та і в практичній діяльності в соціальній сфері.

Уже сьогодні можна спрогнозувати, що в найближчій перспективі (3-5 років) вимоги до фахівців соціальної сфери зазнають суттєвих змін і трансформацій, які будуть продиктовані вимогами технологічного, інформаційного суспільства. Поява нових травматизованих категорій населення, які потребуватимуть допомоги із застосуванням нових технологічних рішень. До

складу професійної компетентності фахівця соціальної сфери увійдуть обов'язково цифрова компетентність, інноваційна гнучкість і технологічна обізнаність. Саме тому наступний параграф присвячений висвітленню питання сутності, особливостей та можливостей застосування інноваційних технологій у процесі формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників.

1.3 Інноваційні технології в соціальній роботі

Сучасні умови життя потребують впровадження нових технологій соціальної підтримки та допомоги отримувачам соціальних послуг. На сьогодні, ми бачимо, що «разом із традиційними формами соціальної роботи розробляються та впроваджуються інноваційні технології, які підвищують якісний рівень соціальних послуг населенню в сучасних соціально-економічних умовах. Удосконалюється діяльність соціальної інфраструктури, впроваджуються нові види та форми соціального обслуговування» (Козирев, 2020; Каркач, Семигіна, 2021).

Соціальна спрямованість державної політики багатьох країн реалізується через удосконалення соціальної роботи, формування ефективної системи соціального захисту населення. Соціальна робота є універсальним соціокультурним інститутом соціальної підтримки та безоплатної соціальної допомоги, послуг, патронажу над групами населення, які опинилися у складних життєвих умовах. Країни із високим рівнем добробуту пішли шляхом створення максимально сприятливих умов для соціального розвитку суспільства за рахунок розвитку соціальних програм, що включають різноманітні інноваційні технології соціальної інтеграції та соціальної адаптації проблемних груп населення.

У процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи інноваційні технології відіграють ключову роль, оскільки сприяють формуванню необхідних знань, умінь, навичок, а також розвитку комунікативних, аналітичних і рефлексивних компетентностей. Зміни у соціальній сфері, зростання складності суспільних викликів та необхідність забезпечення якісного соціального захисту населення вимагають від майбутніх фахівців гнучкості, креативності, вміння швидко адаптуватися до нових умов та ефективно застосовувати сучасні методи роботи (Біда, Кузьмінський, 2018).

У науковій літературі існує велика різноманітність поглядів на сутність поняття «інновація». Більшість дослідників розглядають інновацію як процес, як результат або як реалізовану творчу ідею, що створює нову соціальну чи економічну цінність, затребувану суспільством, яка може надалі бути використана у практичній діяльності.

До основних характеристик інновацій відносять:

- пріоритетність;
- універсальність;
- комерційну складову;
- безпеку;
- технологічність;
- соціальність.

У нашому дослідженні, як зазначено у параграфі 1.2, розглядаємо три групи інноваційних технологій: інноваційні технології викладання, інноваційні технології учіння та інноваційні технології у соціальній роботі. Основою класифікаційною ознакою є суб'єктність у застосуванні інноваційних технологій: у викладанні – це науково-педагогічний працівник; в учінні – здобувач вищої освіти; у практичній соціальній роботі – фахівець (майбутній фахівець) соціальної сфери.

Під поняття «інноваційні технології викладання» розуміємо сучасні методи, підходи та інструменти, що використовуються в освітньому процесі науково педагогічними працівниками для підвищення ефективності навчання, активізації пізнавальної діяльності здобувачів та розвитку їх професійної компетентності. Інноваційні технології викладання у соціальній роботі є важливою складовою підготовки майбутніх фахівців, оскільки вони сприяють інтерактивності, критичному мисленню та практичній орієнтації навчання. Основними інноваційними технологіями викладання є: технологія ситуатійного навчання, проєктна технологія навчання, ігрові технології. Дані технології передбачають застосування таких інноваційних методів та інструментів як: інтерактивні методи навчання; колаборативне навчання; гейміфікація; кейс метод, «Перевернуте навчання» (Flipped Class), інтерактивна лекція, дебати, STEM-технологія, мозковий штурм та інші.

Під поняттям «інноваційні технології учіння» розуміємо сучасні методи та засоби, що сприяють активному засвоєнню здобувачами вищої освіти знань, розвитку професійної компетентності і формування навичок самостійного та безперервного навчання. Основною інноваційною технологією учіння є інформаційно-комунікаційна технологія, яка передбачає застосування у процесі учіння таких інструментів як: онлайн-курси та вебінари для формування професійних навичок; використання LMS (Learning Management Systems) для персоналізованого навчання; застосування технологій доповненої та віртуальної реальності; інтеграція студентів у професійні соціальні мережі та онлайн-спільноти та інші. Означені інструменти спрямовані на формування: комунікації, співпраці, критичного мислення, креативності та цифрової грамотності.

Інноваційні технології сприяють інтеграції теоретичного навчання з практичними навичками, що є критично важливим у процесі формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників. Використання

цифрових платформ, інтерактивних навчальних ресурсів, дистанційних курсів, а також елементів гейміфікації допомагає студентам не лише засвоювати матеріал, а й застосовувати його в реальних або змодельованих професійних ситуаціях (Інноваційні технології навчання..., 2022; Stratan-Artyshkova et al., 2022). Одним із найбільш поширених підходів є використання онлайн-курсів, вебінарів та мультимедійних лекцій, що дозволяє студентам отримувати доступ до актуальних знань незалежно від місця перебування. Дистанційні технології значно розширюють можливості навчання, дозволяючи студентам ознайомлюватися з передовими міжнародними практиками та переймати досвід провідних соціальних служб різних країн. Дистанційне навчання формує сприятливі умови для здійснення самоосвітньої діяльності, безперервного професійного розвитку та міждисциплінарної співпраці. Водночас ефективність упровадження зазначених технологій зумовлена рівнем цифрової підготовленості суб'єктів освітнього процесу та наявністю належного методичного забезпечення. (Петрова, 2020; Покулита, Колотило, 2020). Одним із ключових інструментів формування професійної компетентності є використання технологій моделювання та віртуальної реальності. Вони дозволяють створювати симуляційні тренінги, в яких студенти можуть відпрацьовувати навички взаємодії з отримувачами соціальних послуг, оцінки соціальних проблем та прийняття рішень у складних ситуаціях. Використання спеціалізованого програмного забезпечення, що моделює роботу соціальних служб, сприяє формуванню вміння аналізувати ситуації, прогнозувати можливі ризики та знаходити оптимальні рішення (Wong, Watson, 2020).

Окрему роль у процесі підготовки соціальних працівників відіграють інтерактивні методи навчання, які сприяють розвитку критичного мислення, комунікативних навичок та емоційного інтелекту. До таких методів належать кейс-стаді, рольові та ділові ігри, тренінги з командної роботи. Використання

кейс-методу дозволяє студентам розглядати реальні або змодельовані ситуації із соціальної практики, аналізувати проблеми, пропонувати рішення та аргументувати власні висновки (Ярошенко, 2019). Рольові ігри допомагають відтворити професійні ситуації, в яких майбутні соціальні працівники можуть практикувати навички комунікації, розв'язання конфліктів, проведення консультацій та роботи з різними групами клієнтів. Ділові ігри та симуляційні вправи сприяють формуванню здатності ухвалювати обґрунтовані рішення, працювати в команді та координувати свою діяльність з іншими фахівцями (Kourgiantakis, Sewell, & Stagnitti, 2019).

Важливим аспектом інноваційного підходу до навчання є використання цифрових платформ для організації навчального процесу. Такі платформи, як Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, дозволяють студентам отримувати навчальні матеріали, проходити тестування, брати участь в обговореннях та спільних проєктах. Вони забезпечують зручність доступу до інформації, створюють інтерактивне середовище для навчання та сприяють розвитку самостійності студентів у процесі оволодіння професійними знаннями (Ковальчук, 2018).

Гейміфікація навчального процесу також є потужним засобом формування професійної компетентності. Використання ігрових елементів у навчанні – система нагород, рейтинги, змагання між групами – підвищує мотивацію студентів, залучає їх до активної участі у навчальному процесі, сприяє кращому засвоєнню знань та навичок. Інтерактивні тести, вікторини, мобільні додатки для навчання допомагають закріпити матеріал у цікавій та доступній формі (Левченко, 2020).

Інноваційні технології також відкривають широкі можливості для формування міждисциплінарних знань та навичок, що є важливим у соціальній роботі. Використання аналітичних програм та баз даних для вивчення соціальних

проблем, аналізу демографічних змін, дослідження ефективності соціальних програм дозволяє студентам отримувати навички роботи з інформацією, що є невід'ємною частиною професійної діяльності (Столярик, 2020; Горішна, 2009).

Особливе місце у підготовці соціальних працівників займає волонтерська діяльність, яка може бути інтегрована у навчальний процес через цифрові технології. Використання онлайн-платформ для організації волонтерських проєктів дозволяє студентам залучатися до соціальних ініціатив, працювати з реальними клієнтами та отримувати практичний досвід, що сприяє розвитку професійних компетенцій (Овод, 2016; Ovcharova et al., 2022).

Отже, застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців соціальної роботи забезпечує інтеграцію теоретичних знань з практичною діяльністю, сприяє розвитку критичного мислення, комунікативних навичок, здатності до адаптації та професійного самовдосконалення. Використання цифрових платформ, інтерактивних методів навчання, гейміфікації, симуляційних технологій та волонтерських ініціатив створює сучасне освітнє середовище, яке відповідає вимогам сучасного ринку праці та дозволяє випускникам бути готовими до реальних викликів професійної діяльності.

Під поняттям «інноваційні технології у соціальній роботі» розуміємо сучасні підходи, методи та цифрові інструменти, які спрямовані на підвищення ефективності соціальної роботи покращення якості соціальних послуг. Важливими в контексті нашого дослідження, на даному етапі розвитку технологій, є такі сучасні методи та інструменти соціальної роботи як: кейс-менеджмент; соціальний веб портал електронних послуг; штучний інтелект; навчання роботі з big data у сфері соціальної роботи; цифрові інструменти для комунікації та консультування отримувачів соціальних послуг; інформаційні системи в галузі соціальної роботи (ЄІССС, реєстр надавачів та отримувачів

соціальних послуг); хмарні технології для ведення документації; захист персональних даних в умовах цифрової взаємодії та інші.

Традиційно в практиці соціальної роботи виділяють три рівні реалізації діяльності: макро- (загальносвітовий та державний), мезо- (регіональний), мікро- (клієнто-орієнтований), які узгоджуються з рівнями технологізації.

Інноваційні технології соціальної роботи можна поділити на:

1) макротехнології, тобто соціальні технології взаємодії з великими підсистемами суспільства: великі соціальні групи, інститути на міжнародному та федеральному рівнях;

2) мезотехнології, тобто соціальні технології на рівні регіону, міста, населеного пункту, служби, організації, на регіональному муніципальному та організаційному рівні;

3) мікротехнології, тобто технології, що працюють на невеликі об'єднання людей, малі групи, сім'ю, людину – на клієнто-орієнтованому рівні (Тельнов, Попель, 2012).

Інноваційні соціальні технології сьогодні характеризуються виходом з кризового стану, оскільки соціальна підтримка, соціальна допомога набуває не лише масового характеру, а й стає об'єктивною необхідністю та пріоритетними напрямками соціальної політики держави (Бойко, 2020) .

Соціальна інновація – це результат наукової розробки, організації та застосування нового, що задовольняє потреби людини та суспільства, а також викликає позитивні соціальні зміни. Інноваційна соціальна технологія визначається громадськими потребами.

Світовий досвід свідчить про те, що за допомогою соціальних технологій можна вчасно вирішувати соціальні конфлікти, знімати соціальну напругу, запобігати катастрофам, блокувати ризиковані ситуації, приймати та виконувати оптимальні управлінські рішення (Брик, 2022).

Інноваційні соціальні технології – це методи та прийоми інноваційної діяльності, спрямовані на створення та матеріалізацію нововведень у суспільстві, реалізацію нововведень, що призводять до якісних змін у різних сферах соціального життя, до раціонального використання матеріальних та інших ресурсів у суспільстві. Підсумком впровадження інновацій у соціальній сфері є підвищення якості життя населення в усіх регіонах, враховуючи, що різні групи мають свої потреби (Шевченко, 2013)

Інновації у соціальній сфері – це інновації, які впливають на великі групи людей та, зазвичай, мають некомерційний характер і спрямовані на поліпшення якості життя населення. Соціальні інновації – організоване нововведення у соціальній практиці у відповідь на зміни соціальних умов, потреб суспільства, нові проблеми, які можна вирішити традиційними способами (Ясточкіна, 2021).

Специфіка соціальних інновацій полягає в тому, що результати виявляються через певну кількість часу та часто мають непередбачуваний характер. Важливими ознаками соціальних інновацій є:

- наявність тісного зв'язку з конкретними суспільними відносинами;
- залежність при використанні нововведень від групових та особистих якостей користувачів (клієнтів соціальних служб);
- відсутність очевидних переваг, на відміну технічних нововведень.

Основною метою інноваційної діяльності у соціальній сфері є вирішення соціальних проблем у суспільстві. Це можливо лише за умови підвищення ефективності діяльності підприємств та організацій соціальної сфери (Забарна, 2014)

В даний час ми спостерігаємо збільшення соціальних проблем, що потребує пошуку нових підходів до їх вирішення. Саме тому, підвищуються вимоги щодо якості послуг установ соціальної сфери, а місія соціальної роботи спрямовується на досягнення позитивних соціальних змін.

Проектування інноваційних технологій у соціальній сфері обумовлено необхідністю використання специфічних прийомів та методів інноваційної діяльності, внаслідок якої втілюються нові підходи з якісними змінами у суспільному житті (Туболец, 2024). Інноваційні технології соціальної роботи обумовлені суспільними потребами та повинні мати чіткі цілі. В умовах соціальних змін певного етапу розвитку суспільства соціальні інновації націлені на ефективні позитивні перетворення у соціальній сфері (Горемикіна, 2020).

Інноваційний шлях розвитку соціальної сфери пов'язаний із вирішенням наявних та прогнозуванням можливих проблем. Тому потрібна підготовка фахівців із високим рівнем розвитку професійної компетентності. В умовах кризи економіки фахівці із соціальної роботи повинні вільно застосовувати знання з питань соціальних інновацій, володіти методами управління дослідження та розробками, а також вміти працювати в інноваційному середовищі (Заверико, Сущенко, Соловійова, 2023).

Соціальним працівникам необхідно мати чітке уявлення про зміст інноваційного процесу. Інноваційний процес є сукупністю процедур і засобів, за допомогою яких наукове відкриття, ідея перетворюються на соціальне нововведення. Таким чином, діяльність, яка забезпечує перетворення ідей на нововведення, а також формує систему управління цим процесом і є інноваційною діяльністю. Інноваційний процес – сукупність науково-технологічних, технологічних та організаційних змін, що відбуваються в процесі реалізації інновацій.

Інноваційну діяльність визначають також як самостійний вид діяльності, спрямований на трансформацію ідей у новий чи вдосконалений продукт, впроваджений на ринку.

Застосування терміна «інноваційна діяльність» має належати до конкретного виду діяльності. Інноваційна діяльність соціального працівника

характеризує якісну складову його професійної праці, тобто націленість на створення та використання інновацій у своїй роботі. Інноваційні функції соціального працівника повинні виявлятися у творчому підході до соціальної діяльності, пошуку нових якісніших способів соціального обслуговування, узагальненні та впровадженні передового досвіду, вмінні використовувати слабкі та сильні сторони діяльності соціальної організації (Закон України «Про інноваційну діяльність», 2002; Ковальчук, 2019).

Для практики соціальної роботи актуальним є виділення поняття «інноваційний метод», який є забором технологізації та інформатизації соціального простору. Технологічний процес потребує постійного вдосконалення та інновацій (нововведень). Однак інновації не можуть бути точковими, так як всі принципові зміни повинні мати комплексний характер. Для цього технологічне завдання соціальної роботи полягає, перш за все, у виявленні соціальної проблеми, від характеру якої і залежатиме визначення змісту, інструментарію, форми та методів роботи.

Світовий досвід здійснення соціального розвитку свідчить про провідну роль держави у створенні та розповсюдженні соціальних інновацій. Активна участь держави в такій діяльності досить часто призводить до ускладнення процесів та бюрократизації і, як наслідок – до зниження ефективності та якості впроваджуваних соціальних інновацій. Одним із способів вирішення цієї суперечності є створення державно-приватного партнерства (ДПП) здатного забезпечити ефективну розробку та впровадження інновацій у соціальній сфері – це інституційно-організаційне об'єднання інтересів держави, підприємницьких та некомерційних структур. Цілі якого полягають у реалізації соціально значущих проектів та програм (Закон України «Про державно-приватне партнерство», 2010).

Соціальна робота в Україні, особливо в контексті суспільних зрушень і триваючих реформ, зазнала значних трансформацій. Ці зміни були зумовлені необхідністю адаптуватися до сучасних умов, таких як наслідки війни, внутрішні переміщення та соціально-економічні труднощі. В результаті інноваційні технології інтегрувалися в практику соціальної роботи для підвищення ефективності послуг, доступності та покращення загальних результатів. Ці інновації охоплюють цифрові інструменти, аналітику даних, штучний інтелект і віртуальні комунікаційні платформи, відображаючи ширші тенденції в глобальному секторі соціальних послуг (Іваненко, 2020).

Цифровізація є одним із найвпливовіших зрушень в українській соціальній роботі. У 2020 р. на державному рівні було впроваджено Єдину інформаційну систему соціальної сфери (ЄІССС), що є важливим етапом цифрової трансформації в Україні (Постанова КМУ № 1130, 2021; Кузьмін, Тургенева, Демченко, 2020). Основними функціями є:

- централізоване управління даними;
- обмін даними між державними установами (Пенсійний фонд, Мінсоцполітики, Державною податковою службою, органами місцевого самоврядування та іншими установами);
- автоматизація соціальних послуг;
- адресність та прозорість допомоги;
- захист персональних даних.

У сучасній соціальній роботі кейс-менеджмент (англ. case management) розглядається як одна з дієвих інноваційних технологій, що сприяє розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців. Ця технологія охоплює організацію, координацію та контроль процесу надання комплексної підтримки клієнтам з метою покращення їхнього соціального функціонування.

Кейс-менеджмент ґрунтується на індивідуальному підході до кожної особи з урахуванням її особистих потреб, життєвих обставин та доступних ресурсів. Він поєднує етапи діагностики, планування, реалізації, моніторингу й оцінювання результатів соціального втручання.

Ключові етапи кейс-менеджменту включають:

- виявлення потреб отримувачів соціальних- послуг;
- всебічну оцінку його життєвої ситуації;
- складання індивідуального плану підтримки;
- організацію та координацію надання соціальних послуг;
- супровід та моніторинг реалізації плану;
- завершення співпраці після досягнення запланованих результатів.

Ефективне впровадження кейс-менеджменту потребує від соціального працівника ґрунтовної професійної підготовки, володіння міждисциплінарними знаннями, аналітичного мислення, здатності до командної роботи та використання цифрових технологій для ведення документації й взаємодії з іншими організаціями.

Застосування кейс-менеджменту як інноваційного підходу не лише підвищує якість соціальних послуг, а й сприяє формуванню важливих компетентностей у майбутніх фахівців соціальної сфери – зокрема професійної рефлексії, етичної відповідальності, здатності приймати управлінські рішення та організовувати індивідуальний супровід клієнтів (Джинчарадзе, Савченко, Балашова, 2018).

За останні роки впровадження електронних державних послуг підвищило ефективність надання соціальних послуг. Платформа «Дія», запущена Міністерством цифрової трансформації, дозволяє громадянам отримувати доступ до соціальних виплат, подавати заявки та отримувати підтримку без необхідності особистого відвідування державних установ (Постанова КМУ № 556, 2023). Ця

платформа особливо важлива для вразливих верств населення, зокрема людей з обмеженими можливостями, неповних домогосподарств та внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які можуть зіткнутися з перешкодами в доступі до традиційних послуг (Недря, 2022).

Завдяки оцифровці ключових процесів соціальні працівники можуть приділяти більше часу персоналізованій підтримці та веденню справ, а не адміністративним завданням. Крім того, електронні записи спрощують моніторинг та оцінку послуг, забезпечуючи швидше та прозоріше прийняття рішень. Ця система гарантує, що соціальні працівники мають доступ до точних даних у реальному часі про осіб, яким вони допомагають, зменшуючи ризик помилок і затримок.

Використання аналізу даних встановило більш проєктивний підхід до соціальної роботи в Україні. Інструменти прогностичної аналітики можуть ідентифікувати осіб і сім'ї групи ризику до того, як вони досягнуть кризової точки. Аналізуючи набори даних, які включають соціально-економічні показники, записи про стан здоров'я та результати навчання, соціальні працівники можуть передбачити такі проблеми, як не доглянутість дітей, домашнє насильство чи бездомність.

Наприклад, у випадку вразливих дітей прогностична аналітика може виділити закономірності, які вказують на високу ймовірність нехтування або жорстокого поводження. Соціальні працівники, обізнані такими ситуаціями, можуть втрутитися раніше та запропонувати індивідуальну підтримку, щоб запобігти несприятливим результатам. Цей підхід, на основі даних, не тільки покращує ефективність соціальної роботи, але й максимізує вплив обмежених ресурсів, зосереджуючи зусилля там, де вони найбільше потрібні (Столярик, 2020).

Крім того, аналітика даних може інформувати процес розробки політики, визначаючи тенденції та закономірності на рівні громади чи країни. Цей підхід,

що ґрунтується на фактичних даних, гарантує, що соціальні послуги розроблені та впроваджені таким чином, щоб усувати корінні причини соціальних проблем, а не просто симптоми.

Штучний інтелект є актуальним у сучасному світі і відіграє важливу роль у веденні випадків в українській системі соціальної роботи. Платформи, керовані штучним інтелектом, можуть автоматизувати рутинні завдання, такі як перевірка документів, планування зустрічей і оцінювання відповідності вимогам. Ці автоматизації зменшують адміністративне навантаження на соціальних працівників, дозволяючи їм зосередитися на складних випадках, які вимагають людського співчуття та оцінки (Данієлян, 2023).

Інструменти штучного інтелекту також можуть надавати підтримку в прийнятті рішень, пропонуючи рекомендації на основі історичних даних і результатів попередніх випадків. Наприклад, при оцінці найкращого втручання для сім'ї, яка переживає бідність, системи штучного інтелекту можуть аналізувати подібні випадки та пропонувати ефективні стратегії на основі попередніх показників успіху. Хоча штучний інтелект не може замінити суджень соціальних працівників, він слугує цінною підмогою в управлінні (Crittenden, Biel, Lovely, 2019).

Крім того, вже є представлені чат-боти на основі штучного інтелекту, які надають базову підтримку та інформацію клієнтам. Ці віртуальні помічники доступні цілодобово, вони пропонують миттєві відповіді на поширені запити про соціальні виплати, житлову допомогу чи ресурси для психічного здоров'я. Ця технологія гарантує, що люди отримують своєчасну інформацію, навіть у регіонах, де соціальні працівники перевантажені або мають недостатні ресурси (Трофименко, 2022).

Телемедицина та віртуальне консультування стали важливими інструментами для соціальних працівників в Україні, особливо в контексті

пандемії COVID-19 та військових дій в країні. Ці технології дозволяють соціальним працівникам, психологам і консультантам пропонувати підтримку дистанційно, долаючи географічні та матеріально-технічні бар'єри.

Такі платформи, як Zoom, Google Meet і спеціалізовані додатки для телемедицини, сприяють спілкуванню в реальному часі між соціальними працівниками та клієнтами. Це особливо корисно для людей у сільській місцевості або в зонах конфлікту, де особисті візити можуть бути недоцільними або небезпечними. Віртуальне консультування також забезпечує рівень анонімності та конфіденційності, якому віддають перевагу деякі клієнти.

Крім того, технології телемедицини розширили охоплення послуг психічного здоров'я, які користуються великим попитом через психологічний вплив війни та переміщення. Соціальні працівники можуть запропонувати допомогу з інформацією про травми та постійну підтримку тим, хто постраждав від стресу, горя та тривоги, пов'язаного з конфліктом. Такий підхід гарантує, що вразливі верстви населення отримають постійну допомогу навіть за складних обставин (Розпорядження КМУ № 625-р, 2023).

Різноманітні мобільні додатки стали важливим інструментом для підвищення доступності соціальних послуг в Україні. Ці програми надають інформацію про доступні ресурси, дозволяють користувачам подати заявку на допомогу та пропонують інструменти для самооцінки та підтримки. Наприклад, програми, розроблені для жертв домашнього насильства, пропонують миттєвий доступ до екстрених контактів, притулків і консультаційних послуг.

Окрім надання інформації, деякі програми пропонують такі інтерактивні функції, як відстеження настрою, інструменти постановки цілей і нагадування про відвідування лікаря або продовження пільг. Ці програми дають людям змогу ефективніше керувати своїм благополуччям і підтримувати регулярний контакт із призначеними соціальними працівниками.

Соціальним працівникам мобільні додатки пропонують зручні способи документувати візити, оновлювати записи про справи та спілкуватися з клієнтами. Ця мобільність забезпечує більшу гнучкість у наданні послуг і гарантує, що записи випадків залишаються актуальними навіть під час роботи на місцях.

Технологія блокчейн досліджується в Україні для підвищення прозорості та безпеки транзакцій соціальних послуг. Використовуючи блокчейн для розподілу соціальних благ, уряд може гарантувати, що кошти потраплять до одержувачів без ризику шахрайства чи неправильного управління. Ця децентралізована система записує транзакції в захищену від несанкціонованого втручання книгу, забезпечуючи високий рівень звітності (Кравченко, 2021).

Блокчейн також можна використовувати для збереження безпечних записів клієнтської інформації, які можна перевірити, забезпечуючи конфіденційність і захист даних. Наприклад, записи про підтримку, надану ВПО або особам, які отримують соціальну допомогу, можуть надійно зберігатися. Ця технологія знижує ризик витоку даних і гарантує, що конфіденційна інформація обробляється відповідально (Вознюк, 2024)

В Україні у підготовку соціальних працівників впроваджується віртуальна реальність (VR). Симуляції VR забезпечують захоплюючий досвід, який дозволяє соціальним працівникам відпрацьовувати сценарії, з якими вони можуть зіткнутися в польових умовах. Ці симуляції можуть включати взаємодію з клієнтами, які переживають травми, бідність або кризи психічного здоров'я. Беручи участь у цих віртуальних сценаріях, соціальні працівники можуть розвивати свої навички, емпатію та здатність приймати рішення в контрольованому середовищі (Kovalenko, Marienko, Sukhikh, 2021).

Окрім навчання, VR використовується для інформування громадськості та політиків про соціальні проблеми. Наприклад, досвід віртуальної реальності,

який імітує виклики, з якими стикаються люди з обмеженими можливостями або біженці, може сприяти більшому розумінню та співчуттю серед широких верств населення (Діаковська, 2023; Ivanytska, Miroshnichenko, Mahas, Kochubei, Ovdii, 2024).

Хоча запровадження інноваційних технологій у соціальній роботі в Україні має багато переваг, воно також створює і проблеми. Насамперед необхідно вирішити такі питання, як цифрова грамотність, доступ до технологій і потреба в постійному навчанні соціальних працівників. Також особливої уваги вимагають етичні міркування, пов'язані з конфіденційністю даних, прийняттям рішень ШІ та потенційним знеособленням послуг (Гура, 2017).

Незважаючи на наведені проблеми інтеграція інноваційних технологій має значні перспективи для покращення соціальної роботи в Україні. Використовуючи цифрові інструменти, аналітику даних, штучний інтелект та віртуальні комунікаційні платформи, соціальні працівники можуть надавати більш ефективні та доступні послуги тим, хто їх потребує. Наведені інновації сприяють розвитку сфери соціального обслуговування, задоволенню потреб клієнтів соціальних служб у необхідних соціальних послугах та тим самим покращенню якості життя громадян нашої країни.

Підсумовуючи вище написане ми можемо сказати, що інноваційні технології в соціальній роботі на території України відображають прагнення долати сучасні проблеми використовуючи інноваційні досягнення. Використовуючи ці технології, країна може гарантувати, що її соціальні служби залишатимуться оперативними, ефективними та здатними задовольняти різноманітні потреби населення.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дисертації проведено теоретичний аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи за допомогою інноваційних технологій. Аналіз наукових джерел підтвердив актуальність підготовки соціальних працівників до професійної діяльності в умовах цифровізації та технологічних змін.

Уточнено поняття «професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи», що розглядається як комплекс знань, умінь, навичок, особистісних якостей і цінностей, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків. Визначено її структуру, яка охоплює: спеціалізовані знання у сфері соціальної роботи; професійні вміння й навички; ціннісні орієнтири соціальної роботи; мотивацію до професійної діяльності та саморозвитку.

Розкрито значення інноваційних технологій у процесі підготовки фахівців соціальної роботи. Інноваційні методи навчання визначено як сучасні підходи й інструменти, що сприяють активному залученню здобувачів освіти до навчального процесу. Виокремлено основні напрями інноваційного підходу: інтерактивні методи, цифрові технології, проєктне та колаборативне навчання, гейміфікація, практика-орієнтоване навчання та емоційно-орієнтовані технології. Серед найбільш ефективних технологій викладання розглянуто «перевернуте навчання», інтерактивні лекції, дебати, STEM-підходи, мозковий штурм, ігрові й проєктні технології, а також методику дизайн-мислення.

Окремо розглянуто інноваційні технології навчання, які сприяють засвоєнню знань, розвитку професійної компетентності та формуванню навичок безперервного навчання. До них належать онлайн-курси, використання LMS

(систем управління навчанням), технології доповненої та віртуальної реальності, залучення професійних соціальних мереж і онлайн-спільнот.

Також проаналізовано впровадження інноваційних технологій у соціальній роботі, що спрямовані на підвищення ефективності соціальних послуг. До ключових технологій віднесено електронні соціальні вебпортали, кейс-менеджмент, штучний інтелект, аналіз великих даних, цифрові інструменти для консультування, хмарні технології для ведення документації та забезпечення кібербезпеки. Разом із тим наголошено на викликах упровадження інновацій, серед яких – рівень цифрової грамотності, доступність технологій, необхідність постійного навчання фахівців, етичні аспекти захисту даних і ризик знеособлення соціальних послуг.

Отже, перший розділ формує теоретичне підґрунтя для подальших досліджень, розкриваючи сутність професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи, доводячи важливість інноваційних технологій у їхній підготовці та визначаючи ключові напрями їх застосування в освітньому й професійному середовищі.

Розділ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Вітчизняний досвід формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи

Професійна компетентність соціальних працівників є фундаментальною умовою ефективного функціонування системи соціальної роботи, яка покликана забезпечувати підтримку вразливих груп населення, запобігати соціальним конфліктам та сприяти соціальній інтеграції. У сучасному суспільстві, яке переживає глобальні зміни, економічні кризи, пандемії та військові конфлікти, роль соціальних працівників значно зросла (Іванова, 2017). Їхні професійні знання, навички та цінності забезпечують можливість адаптації до нових викликів та пошуку ефективних рішень у складних соціальних ситуаціях. Формування професійної компетентності стає не лише завданням освітніх закладів, але й частиною безперервного розвитку фахівців протягом усього життя (Кузьміна, 2024).

Професійна компетентність соціального працівника відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної діяльності в соціальній сфері, оскільки передбачає здатність усвідомлювати багатовимірність людських проблем, враховувати соціокультурні чинники та надавати допомогу, спираючись на актуальні наукові підходи й практичний досвід. Компетентність включає не лише фахові знання, а й розвиток емоційного інтелекту, етичної відповідальності, критичного мислення й творчих навичок, що, у сукупності, забезпечує здатність до адекватного

реагування на професійні виклики впевнено в різних ситуаціях і забезпечувати максимальну ефективність у роботі.

Українська система соціальної роботи зіткнулася з численними викликами у формуванні професійної компетентності працівників. Війна, внутрішнє переміщення населення, зростання кількості осіб, які потребують соціальної підтримки, та обмежені ресурси поставили перед фахівцями завдання швидкої адаптації до змінних умов (Садрицька, 2022). У таких обставинах професійна компетентність визначається не лише здатністю виконувати традиційні функції, але й умінням працювати в кризових ситуаціях, забезпечувати координацію між різними установами та надавати психологічну підтримку.

Значення компетентності підкреслюється також у контексті міжнародних стандартів соціальної роботи. Україна активно інтегрується до європейської спільноти, тому гармонізація підходів до підготовки та діяльності соціальних працівників із міжнародними нормами є критично важливою (Семигіна, Пожидаєва, 2020). Європейські стандарти передбачають, що соціальний працівник має володіти знаннями у сфері соціології, права, психології, етики, а також демонструвати високий рівень міжкультурної комунікації та здатність до управління змінами (Європейський кодекс поведінки..., 2025).

Професійна компетентність також слугує інструментом запобігання професійному вигоранню. Постійне навчання, підвищення кваліфікації та участь у професійних спільнотах допомагають фахівцям долати емоційні та психологічні навантаження, які є невід'ємною частиною їхньої діяльності. Це сприяє збереженню мотивації до роботи та підвищенню якості надання послуг (Мазурок, 2013).

Розвиток соціальної роботи в Україні має складний історичний контекст, тісно пов'язаний із суспільно-політичними трансформаціями, що відбувалися на території країни протягом останніх століть. У дореволюційний період соціальна

допомога здійснювалася переважно на рівні релігійних установ та благодійних організацій, які надавали підтримку малозабезпеченим, сиротам, хворим та людям похилого віку (Моргай, 2019). Зокрема, православна церква відігравала важливу роль у підтримці вразливих верств населення через монастирські госпіталі, притулки та благодійні акції. Такий підхід до соціальної роботи базувався на християнських принципах милосердя та співчуття, проте був фрагментарним і обмеженим у масштабах.

Період радянської влади суттєво змінив характер соціальної роботи, яка була формалізована та централізована. У Радянському Союзі соціальна допомога стала частиною загальної системи соціального забезпечення, що включала пенсійне забезпечення, безкоштовну медицину, освітні програми та житлові пільги. Однак, у цей час соціальна робота як окрема професія не існувала, а її функції виконували працівники державних установ, партійних організацій та профспілок. Основний акцент робився на матеріальній підтримці населення, тоді як психологічні та соціальні аспекти залишалися поза увагою (Замашкіна, 2018).

Важливим етапом у розвитку соціальної роботи в Україні стало здобуття незалежності у 1991 році. З цього часу країна почала адаптувати західні моделі соціальної роботи, що передбачали комплексний підхід до вирішення соціальних проблем (Чугуй, 2024). Саме цього року у квітні соціальна робота була запропонована як професія. У 1990-х роках було створено перші вітчизняні освітні програми з підготовки соціальних працівників, зокрема на базі провідних університетів, таких як Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія» та Львівський національний університет імені Івана Франка. Ці програми враховували як міжнародний досвід, так і специфіку українського суспільства (Євдокимова, 2022).

Особливий вплив на розвиток соціальної роботи в Україні мав період економічних криз 1990-х років, коли соціальні проблеми, такі як безробіття, бідність, бездомність та алкоголізм, стали особливо гострими. У цей час неурядові організації почали активно заповнювати прогалини у державній системі соціального забезпечення, надаючи різноманітну допомогу населенню. Зокрема, такі організації, як «Карітас України» та Червоний Хрест, впроваджували інноваційні програми, спрямовані на підтримку найбільш вразливих верств населення (Товариство Червоного Хреста України, 2025).

У 2000-х роках відбувся подальший розвиток професійної соціальної роботи в Україні. Було прийнято ряд нормативно-правових актів, які регулювали діяльність соціальних служб, визначали стандарти надання соціальних послуг та закладали основи професійної етики соціальних працівників. Крім того, держава почала підтримувати програми підвищення кваліфікації соціальних працівників, що сприяло професіоналізації цієї сфери (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Події Революції Гідності 2013-2014 років і початок військового конфлікту на Сході України стали новим викликом для системи соціальної роботи. Величезна кількість внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни та постраждалих від військових дій потребували допомоги, що вимагало від соціальних працівників нових навичок і компетентностей. У цей період соціальна робота в Україні отримала потужний імпульс для розвитку, зокрема через активну співпрацю з міжнародними організаціями, такими як ООН, ЮНІСЕФ та Міжнародна організація з міграції (Недря, 2022).

Сучасний етап розвитку соціальної роботи в Україні характеризується інтеграцією з європейськими стандартами та адаптацією до нових викликів. Законодавчі ініціативи спрямовані на розширення доступу до соціальних послуг, підвищення якості їх надання та забезпечення правових гарантій для соціальних

працівників. Особлива увага приділяється підготовці фахівців, які здатні працювати у кризових умовах, впроваджувати інноваційні методики та забезпечувати ефективну комунікацію з різними соціальними групами (Семигіна, Пожидаєва, 2020).

Історичний розвиток соціальної роботи в Україні пройшов шлях від релігійної благодійності до професійної діяльності, яка базується на наукових знаннях, міжнародному досвіді та практичній орієнтації. Цей досвід створює міцну основу для подальшого вдосконалення соціальної роботи в умовах сучасних викликів (Чернета, 2022).

Освітня підготовка соціальних працівників у вітчизняних закладах відіграє ключову роль у формуванні їхньої професійної компетентності, що відповідає сучасним викликам та потребам суспільства. В Україні підготовка соціальних працівників здійснюється у провідних університетах, коледжах та професійно-технічних закладах, що пропонують програми бакалаврського, магістерського та аспірантського рівнів. Основна мета цих програм – забезпечити студентів необхідними знаннями, навичками та цінностями для ефективної роботи з різними групами населення.

З метою аналізу динаміки контингенту студентів, які навчалися за спеціальністю 231«Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої денної форми на базі повної загальної середньої освіти нами було вивчено дані бази ЄДЕБО із 2017 року (станом на 01 січня кожного року). Результати подано у Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

**Динаміка контингенту студентів
спеціальності 231«Соціальна робота» першого (бакалаврського)
рівня вищої на базі повної загальної середньої освіти**

Рік	ЗВО	Денна (бюджет)	Денна (контракт)	Заочна (бюджет)	Заочна (контракт)	Бюд жет	Конт ракт	Усього
2017	75	613	639	69	164	682	803	1485
2018	80	1236	1044	209	344	1445	1388	2833
2019	81	1675	1314	319	500	1994	1814	3808
2020	80	2174	1528	432	698	2606	2226	4832
2021	78	2015	1445	515	658	2530	2103	4633
2022	77	1737	1794	496	706	2233	2500	4733
2023	81	1971	2077	521	1380	2492	3457	5949
2024	82	2051	1821	430	1168	2481	2989	5470
2025	81	2000	1724	289	1043	2289	2767	5056

Аналіз таблиці 2.1. свідчить, що в 81 закладі вищої освіти України здійснюється підготовка фахівців зі спеціальності 231 «Соціальна робота». Більшість здобувачів навчалися на денній формі навчання, зокрема станом на 01 січня 2025 року на денній формі – 3724 студенти, а на заочній – 1332 студенти. Здобувачі навчаються як за кошти державного бюджету (станом на 01 січня 2025 року 2289 осіб), так і за кошти фізичних і юридичних осіб (станом на 01 січня 2025 року 2767 осіб).

Динаміка контингенту студентів спеціальності 231«Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої на базі повної загальної середньої освіти за 2017-2025 рр відображена на рисунку 2.1.

Рис. 2.1. Динаміка контингенту студентів спеціальності 231«Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої на базі повної загальної середньої освіти, 2017-2025 р.

Результати подані на Рис. 2.1. свідчать, що із 2017 року до 2020 року контингент студентів стрімко зростав: із 1485 здобувачів у 2017 році до 4832 студентів у 2020 році. Це пояснюється зростанням рівня поінформованості абітурієнтів про порівняно нову спеціальність, державну підтримку спеціальності (виділення додаткових бюджетних місць), зростання якості надання освітніх послуг, розбудова мережі громадських організацій, фінансування соціальних програм міжнародними організаціями (Caritas, UNICEF, UNDP та ін.), які вимагали підготовки відповідних фахівців і рівня їх професійної компетентності. Відіграла вою позитивну роль, на наше переконання, і реформа децентралізації, яка призвела до надання повноважень і ресурсів об'єднаним територіальним громадам для надання соціальних послуг. У зв'язку з цим громади почали масово відкривати вакансії для фахівців соціальної сфери (соціальних працівників, фахівців із соціальної роботи, соціальних

менеджерів та ін.), що зробило професію більш затребуваною. Прийняття Закону України «Про соціальні послуги» №2671-VIII від 17.01.2019 р., теж суттєво вплинуло на зростання попиту на фахівців із соціальної роботи. Закон зобов'язав органи місцевого самоврядування створювати структури надання соціальних послуг (ЦНАП, центри надання соціальних послуг, мобільні бригади), впроваджувати послуги за індивідуальним підходом (кейс-менеджмент, послуги патронату, догляду вдома тощо). Це спричинило потребу у великій кількості нових працівників, які мають освіту саме за спеціальністю «Соціальна робота». Відповідно до зазначеного Закону з'явилася можливість фінансування соціальних послуг із різних джерел, вперше запроваджено механізми соціального замовлення (державне фінансування послуг). Важливим було й законодавче урегулювання необхідності підвищення кваліфікації соціальних працівників, атестацію і ведення реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг, вимогу до освіти відповідно до національного класифікатора професій. Усі ці чинники у сукупності сприяли стрімкому збільшенню контингенту студентів спеціальності 231 «Соціальна робота». Піковим виявився 2023 рік, коли зафіксовано найбільшу кількість студентів, які навалися за даною спеціальністю. Це, на нашу думку, обумовлену широкомасштабним вторгнення РФ в Україну. Війна обумовила потребу в широкому волонтерському русі, підтримці інших людей, допомозі ЗСУ, а також появі нових категорій отримувачів соціальних послуг – внутрішньо переміщені особи, зниклі безвісті, військовополонені, жертви насилля тощо. Саме тому спеціальність «Соціальна робота» стал більш затребуваною. Проте в останні 2 роки фіксуємо тенденцію до зменшення контингенту студентів.

В останні роки заклади вищої освіти відкривають нові, привабливі для абітурієнтів освітні програми в межах спеціальності «Соціальна робота», співпрацюють із стейкхолдерами та удосконалюють існуючі освітні програми на вимогу Національної агенції із забезпечення якості вищої освіти, що сприяє

підвищенню уваги до потреби формування висококваліфікованих фахівців із високим рівнем розвитку професійної компетентності. Значна увага звертається на практикоорієнтований підхід в освітньому процесі.

Практикоорієнтований підхід є основним принципом у підготовці соціальних працівників в Україні. Він забезпечує прямий зв'язок між теоретичними знаннями та їх застосуванням у реальних умовах. Сучасна соціальна робота вимагає від фахівців здатності швидко адаптуватися до змін, ефективно вирішувати складні соціальні проблеми та працювати в різноманітних умовах. У зв'язку з цим навчальні заклади роблять акцент на практичному компоненті освіти, що дозволяє студентам отримати досвід, необхідний для професійної діяльності.

Ключовою складовою практикоорієнтованого підходу є впровадження навчальних практик. У більшості українських університетів студенти спеціальності «Соціальна робота» проходять кілька видів практики: навчальну, виробничу та переддипломну. Практика проводиться на базі соціальних служб, державних установ, громадських організацій, реабілітаційних центрів та інших організацій, які працюють із вразливими групами населення. Це дозволяє студентам ознайомитися з реальними умовами роботи, розвинути професійні навички та налагодити перші контакти в професійному середовищі (Овдій, 2024)

Важливим елементом практикоорієнтованого навчання є участь студентів у реальних соціальних проєктах. Наприклад, багато університетів співпрацюють із місцевими громадами у реалізації програм підтримки внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю чи постраждалих від наслідків військових дій. Участь у таких проєктах допомагає студентам зрозуміти реальні потреби населення, відчути важливість своєї роботи та навчитися працювати в команді.

Окрім цього, практика забезпечує розвиток критичного мислення та здатності приймати рішення в умовах невизначеності. У процесі роботи з

клієнтами студенти стикаються з непередбачуваними ситуаціями, які вимагають гнучкості, креативності та здатності швидко знаходити ефективні рішення. Це формує їхню професійну зрілість і підготовленість до майбутніх викликів.

Підготовка соціальних працівників у закладах вищої освіти ґрунтується на інтеграції теоретичних знань із практичними навичками. В навчальних програмах акцент робиться на міждисциплінарному підході, який охоплює соціологію, психологію, право, педагогіку та медицину. Такий підхід дозволяє майбутнім фахівцям краще розуміти складність соціальних проблем та ефективно вирішувати завдання, які постають перед ними в професійній діяльності (Лях, 2020).

Важливою складовою підготовки соціальних працівників є розвиток етичної чутливості та емоційного інтелекту. Навчальні програми включають курси, що спрямовані на формування етичної свідомості, поваги до прав і свобод людини, толерантності до різноманітності та уміння працювати в умовах культурного різноманіття. Ці аспекти є критично важливими, оскільки соціальні працівники часто мають справу з представниками різних соціальних груп, зокрема вразливих категорій населення.

Особливе місце в освітніх програмах займає практика, яка дає студентам можливість застосувати отримані знання у реальних умовах. Практичне навчання проводиться в соціальних службах, реабілітаційних центрах, лікарнях, школах та громадських організаціях. Це дозволяє студентам розвинути такі навички, як спілкування, аналіз ситуацій, планування допомоги, координація діяльності з іншими фахівцями та організаціями (Пеша, Сопівник, Галайдюк, Кошук, 2023; Miller, Garran, 2017).

Практикоорієнтований підхід також сприяє зміцненню співпраці між освітніми закладами та роботодавцями. Університети активно залучають представників соціальних служб та інших організацій до участі у формуванні

навчальних програм, що дозволяє зробити освіту більш відповідною до реальних потреб ринку праці. Крім того, багато установ пропонують своїм співробітникам програми стажування, які дозволяють їм обмінюватися досвідом і підвищувати рівень кваліфікації.

В Україні існує чітка структура підготовки соціальних працівників. Бакалаврські програми зазвичай тривають чотири роки та забезпечують базову підготовку, яка включає ознайомлення з основними принципами соціальної роботи, методами досліджень, основами психології та соціології. Магістерські програми дозволяють студентам поглибити знання, отримати спеціалізацію в певній галузі (наприклад, робота з дітьми, реабілітація залежних осіб, соціальна підтримка ветеранів) та розвинути навички дослідницької роботи (Wayne, Vogo, Raskin, 2010).

У процесі підготовки соціальних працівників велика увага приділяється міжнародному досвіду. Багато українських університетів співпрацюють із закордонними навчальними закладами, що дозволяє студентам брати участь у міжнародних стажуваннях, обмінах та семінарах. Такі програми не лише розширюють кругозір майбутніх фахівців, але й дають змогу перейняти найкращі практики соціальної роботи, які успішно застосовуються в інших країнах.

Одним із викликів у підготовці соціальних працівників є необхідність оновлення освітніх програм відповідно до змін у суспільстві. Українці активно долучаються до волонтерства і благодійності. Дослідження показують, що особливо після 2022 року рівень залучення населення до волонтерських і благодійних ініціатив значно зріс (Закон України «Про благодійну діяльність», 2012; Сичова, Полонець, 2020). Зокрема, сучасні виклики, такі як внутрішнє переміщення населення, посттравматичний синдром, потребують введення нових курсів та навчальних модулів. Українські освітні заклади активно працюють над адаптацією програм до цих змін, впроваджуючи дисципліни, що спрямовані на

роботу з постраждалими від військових дій, соціальну інтеграцію переміщених осіб та психологічну реабілітацію.

Підвищення кваліфікації викладачів є ще одним важливим аспектом розвитку освіти у сфері соціальної роботи. В Україні існують тренінгові програми, які дозволяють викладачам оновлювати свої знання, знайомитися з новітніми методиками викладання та ділитися досвідом із колегами. Це сприяє підвищенню якості освіти та забезпечує студентам доступ до актуальної інформації та практик (Іваненко, 2020).

Освітні заклади також активно співпрацюють із неурядовими організаціями та державними структурами, які працюють у сфері соціальної роботи. Така взаємодія дозволяє створювати спільні проєкти, спрямовані на вирішення актуальних соціальних проблем, і залучати студентів до їхньої реалізації. Це допомагає майбутнім соціальним працівникам розвинути почуття відповідальності, усвідомлення важливості своєї професії та здатність працювати в команді (Шинкарук, Биховченко, Власенко, Власенко, 2021).

Окрім формальної освіти, важливим елементом підготовки соціальних працівників є неформальне навчання. Студенти мають можливість брати участь у волонтерських проєктах, тренінгах, конференціях та воркшопах, які сприяють розширенню їхнього досвіду та професійного зростання. Такий підхід дозволяє доповнити академічну освіту практичними навичками, що є необхідними для успішної кар'єри (Коляденко, ред., 2024).

Підвищення кваліфікації є важливим аспектом професійного розвитку соціальних працівників. Після завершення навчання багато фахівців продовжують навчатися протягом своєї кар'єри, беручи участь у тренінгах, семінарах, конференціях та інших заходах. В Україні існує ряд державних і громадських програм, спрямованих на підвищення кваліфікації соціальних працівників. Такі програми враховують сучасні виклики, зокрема роботу з

внутрішньо переміщеними особами, ветеранами війни, людьми із психічними розладами, та дозволяють фахівцям отримувати нові знання й навички (Кузьмінська, 2021).

Особливу роль у підвищенні кваліфікації відіграють міжнародні програми. Українські соціальні працівники мають можливість брати участь у міжнародних обмінах і стажуваннях, що дозволяє їм переймати найкращий світовий досвід. Такі програми організовуються у співпраці з міжнародними організаціями, зокрема ООН, ЮНІСЕФ, Червоний Хрест, та сприяють гармонізації стандартів соціальної роботи в Україні з міжнародними нормами.

Важливим елементом підвищення кваліфікації є тренінгові програми, які спрямовані на розвиток спеціалізованих навичок. Наприклад, багато тренінгів зосереджені на таких темах, як кризове консультування, управління стресом, психологічна підтримка, розвиток комунікативних навичок. Ці заходи дозволяють соціальним працівникам не лише вдосконалювати свої професійні компетентності, а й запобігати професійному вигоранню, яке є поширеною проблемою в цій сфері.

У системі підвищення кваліфікації важливе місце займає також використання онлайн-освіти. У зв'язку з пандемією COVID-19 та розвитком цифрових технологій все більше навчальних заходів проводиться у форматі вебінарів, онлайн-курсів та дистанційних семінарів. Такий підхід дозволяє залучити до навчання ширшу аудиторію, зокрема фахівців із віддалених регіонів, і забезпечити доступ до сучасних освітніх матеріалів (Гніда, 2021; Andersson & Mattsson, 2020).

Особливу увагу слід приділити ролі супервізії у професійному розвитку соціальних працівників. Супервізія передбачає консультування та підтримку фахівців більш досвідченими колегами, які допомагають аналізувати складні випадки, шукати ефективні рішення та вдосконалювати професійні навички. У

багатьох українських організаціях супервізія стає невід’ємною частиною роботи, сприяючи розвитку культури постійного навчання (Кривоконь, 2019; Australian Learning and Teaching Council, 2021).

Вплив міжнародного досвіду на підготовку та професійний розвиток соціальних працівників в Україні є одним із ключових чинників, які сприяють інтеграції сучасних підходів у вітчизняну систему соціальної роботи. Українська соціальна робота активно переймає міжнародний досвід, щоб відповідати високим стандартам, запровадженим у країнах Європи, США та Канади. Цей вплив відображається на рівні освітніх програм, методик роботи, професійної етики та організації соціальних служб (Іванова, 2021)

Міжнародний досвід допомагає українським фахівцям краще розуміти глобальні виклики, такі як міграція, демографічні зміни, гендерна нерівність, боротьба з бідністю та підтримка людей із психічними розладами. Участь у міжнародних проєктах, стажуваннях і конференціях дозволяє українським соціальним працівникам переймати найкращі практики роботи з різними соціальними групами, зокрема з уразливими категоріями населення. Такі програми сприяють розвитку адаптивності та здатності застосовувати інноваційні рішення в локальному контексті.

Порівняння окремих аспектів стандартів соціальної роботи (у розрізі підвищення кваліфікації, застосування інноваційних методик, дотримання етичних принципів) у США, країнах Євросоюзу та України подано у Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Порівняльна таблиця стандартів соціальної роботи

Країна	Етичні принципи	Інноваційні методики	Підвищення кваліфікації
Україна	Поваги до гідності клієнта, толерантність	Практикоорієнтовані тренінги, симуляції	Тренінги, міжнародні обміни
Європейський Союз	Повага до прав людини, конфіденційність	Інтеграція цифрових платформ	Європейські сертифікації
США	Індивідуальний підхід, свобода вибору	Гейміфікація, VR-тренінги	Масштабні програми стажувань

Одним із найважливіших аспектів впливу міжнародного досвіду є стандартизація професійної діяльності соціальних працівників. Багато країн мають розроблені етичні кодекси та професійні стандарти, які регламентують діяльність соціальних працівників (Pascoe, 2023). Україна, інтегруючись до європейської спільноти, запроваджує подібні стандарти, що допомагає гармонізувати діяльність вітчизняних фахівців із міжнародними вимогами. Це також сприяє підвищенню довіри до соціальних працівників серед населення.

Міжнародні організації, такі як ООН, ЮНІСЕФ, Червоний Хрест та Міжнародна організація з міграції, активно співпрацюють з українськими соціальними службами та освітніми закладами. Вони надають фінансову та методичну підтримку для реалізації програм, спрямованих на підвищення кваліфікації фахівців. Наприклад, ЮНІСЕФ організовує тренінги для соціальних працівників, які працюють із дітьми, що постраждали від конфліктів, тоді як Червоний Хрест зосереджується на роботі з внутрішньо переміщеними особами та ветеранами війни.

Іншим важливим елементом є роль неформальної освіти у професійному розвитку соціальних працівників. Неформальна освіта включає тренінги, семінари, воркшопи, вебінари, а також участь у професійних об'єднаннях і конференціях. Ці заходи дозволяють фахівцям отримувати актуальні знання, обмінюватися досвідом із колегами з інших країн та розвивати нові навички. Важливо, що неформальна освіта є гнучкою і дозволяє соціальним працівникам вдосконалюватися без відриву від основної діяльності (Присяжнюк, Михнюк, 2021).

Перевага неформальної освіти полягає також у її практичній орієнтованості. Багато тренінгів зосереджені на розв'язанні конкретних проблем, таких як управління конфліктами, кризове консультування, робота з травмою, розвиток комунікативних навичок. Це дозволяє соціальним працівникам отримати інструменти для ефективної роботи в складних ситуаціях. Наприклад, тренінги, організовані за підтримки ЄС, навчають фахівців працювати з мігрантами, адаптуючи методики роботи до культурних особливостей (Савченко, 2021).

Участь у міжнародних програмах і проєктах дозволяє українським соціальним працівникам інтегруватися в глобальну професійну спільноту. Це сприяє обміну досвідом, зміцненню партнерських зв'язків і створенню умов для спільного вирішення глобальних соціальних проблем. Зокрема, міжнародні обміни надають можливість молодим фахівцям навчатися в закордонних університетах, працювати у соціальних службах інших країн та впроваджувати отриманий досвід у власну практику.

Розвиток неформальної освіти також стимулює самостійне навчання соціальних працівників. Завдяки сучасним цифровим технологіям доступ до навчальних матеріалів став простішим. Онлайн-платформи, такі як Coursera, EdX, Prometheus, пропонують курси з соціальної роботи, які можна проходити

дистанційно. Це особливо важливо для соціальних працівників із віддалених регіонів, де доступ до традиційної освіти обмежений.

Водночас неформальна освіта сприяє формуванню професійної спільноти. Участь у конференціях, форумах та професійних об'єднаннях дозволяє соціальним працівникам не лише здобувати нові знання, а й підтримувати зв'язки з колегами, обговорювати проблеми та шукати спільні рішення. Наприклад, асоціації соціальних працівників в Україні організовують регулярні заходи, які сприяють підвищенню професійного рівня та популяризації професії.

Вплив міжнародного досвіду та неформальної освіти також відображається у розвитку міжкультурної компетентності соціальних працівників. Робота з представниками різних культур вимагає від фахівців розуміння культурних особливостей, толерантності та здатності до ефективної комунікації. Міжнародні тренінги та програми допомагають українським фахівцям розвивати ці навички, що є важливим у сучасному мультикультурному світі (Європейський кодекс поведінки; Замашкіна, 2018) .

Отже, вплив міжнародного досвіду та неформальної освіти є вагомим фактором у формуванні професійної компетентності соціальних працівників в Україні. Вони сприяють розвитку нових підходів, інтеграції в глобальну спільноту та підвищенню якості соціальних послуг, що надаються населенню. У сучасних умовах ці чинники набувають особливого значення, адже дозволяють фахівцям адаптуватися до нових викликів і працювати на найвищому професійному рівні.

Інноваційні методики є одним із ключових елементів у формуванні професійної компетентності соціальних працівників. Сучасний світ постійно змінюється, і соціальна робота як професія потребує адаптації до нових викликів, впровадження передових технологій і методик для підвищення якості послуг, що

надаються. Україна, прагнучи інтегруватися у світову спільноту, активно впроваджує новітні підходи у підготовку фахівців соціальної сфери.

Однією з найбільш ефективних інновацій є використання симуляційного навчання. Цей метод дозволяє студентам і практикам опрацьовувати складні сценарії взаємодії з клієнтами в безпечному середовищі. Симуляційні тренінги моделюють реальні життєві ситуації, такі як робота з дітьми з особливими потребами, кризове консультування або вирішення конфліктів у сім'ї. Це допомагає соціальним працівникам розвивати комунікативні навички, приймати зважені рішення та працювати під тиском (Kourgiantakis, Sewell, Stagnitti, 2019).

Іншим важливим напрямом є впровадження цифрових технологій у навчання. Використання онлайн-платформ, інтерактивних інструментів та віртуальної реальності сприяє підвищенню залученості студентів до навчального процесу. Наприклад, навчальні курси на платформах Coursera чи Prometheus дозволяють здобувати нові знання в інтерактивній формі, переглядати відеолекції провідних спеціалістів світу та проходити практичні завдання. Віртуальна реальність надає можливість соціальним працівникам ознайомитися з різними сценаріями роботи, наприклад, організацією соціальних послуг у віддалених регіонах чи наданням допомоги в умовах надзвичайних ситуацій.

Інноваційні методики включають також впровадження елементів гейміфікації в навчальний процес. Ігрові елементи, такі як бали, рейтинги, нагороди, сприяють підвищенню мотивації студентів до навчання. Наприклад, інтерактивні рольові ігри, які моделюють роботу соціального працівника в різних умовах, дозволяють краще зрозуміти специфіку професії та розвинути практичні навички (Овод, 2016).

Значний вплив на формування компетентності мають технології дистанційного навчання. В умовах пандемії COVID-19 багато освітніх закладів перейшли на онлайн-формат навчання, що дозволило адаптувати програми до

нових реалій. У дистанційному форматі проводяться лекції, семінари, практичні заняття, а також організовуються онлайн-супервізії. Це не лише забезпечує доступ до освіти для студентів із віддалених регіонів, але й сприяє розвитку цифрових навичок у майбутніх фахівців (Kourgiantakis, Sewell, Stagnitti, 2019).

Інноваційні методики активно використовуються і в підвищенні кваліфікації практикуючих соціальних працівників. Наприклад, тренінгові програми, які проводяться за підтримки міжнародних організацій, часто базуються на інтерактивних методах, таких як мозковий штурм, кейс-метод, робота в групах. Такі методи дозволяють учасникам обмінюватися досвідом, розвивати критичне мислення та знаходити ефективні рішення для складних ситуацій (Liakh, Spirina, Lekholetova, Shved, 2021).

Одним із важливих напрямів інноваційного підходу є використання мультимедійних матеріалів у навчанні. Відеоролики, документальні фільми, подкасти та інші формати дозволяють студентам краще зрозуміти контекст соціальних проблем і можливі шляхи їх вирішення. Наприклад, документальні фільми про роботу соціальних служб у різних країнах сприяють розумінню специфіки професії та адаптації міжнародного досвіду до українських умов (Пеша, Сопівник, Галайдюк, Кошук, 2023).

Сучасні підходи також включають інтеграцію міждисциплінарних методів у підготовку соціальних працівників. Наприклад, поєднання соціальної роботи з елементами психології, медицини, юриспруденції та менеджменту дозволяє студентам отримати комплексне уявлення про свою професію (Лебедик Л., 2020). Це особливо важливо в умовах сучасних викликів, коли соціальні працівники часто стикаються з проблемами, які потребують залучення знань із різних галузей.

Інноваційні методики також сприяють розвитку критичного мислення у студентів. Використання кейс-методу, аналізу реальних ситуацій, вирішення

практичних завдань допомагає майбутнім фахівцям формувати власні підходи до вирішення проблем, оцінювати ефективність своїх дій та вчитися на помилках. Це забезпечує їхню готовність до роботи в умовах непередбачуваних обставин (Осадченко, 2011).

Одним із перспективних напрямів є впровадження штучного інтелекту у навчальний процес. Наприклад, адаптивні системи навчання, які аналізують успішність студентів і пропонують їм індивідуальні завдання, дозволяють підвищити ефективність засвоєння матеріалу. Крім того, штучний інтелект може використовуватися для моделювання складних ситуацій у соціальній роботі, що сприяє формуванню професійних навичок.

У рамках інноваційних методик також важливо враховувати соціокультурний контекст. Наприклад, програми, які навчають студентів враховувати культурні, релігійні, гендерні особливості клієнтів, сприяють розвитку міжкультурної компетентності. Це особливо актуально для роботи з мігрантами, національними меншинами та іншими групами, які потребують специфічного підходу.

Соціальна робота в Україні знаходиться на етапі активного розвитку та адаптації до сучасних викликів, таких як економічні труднощі, військовий конфлікт, внутрішнє переміщення населення та глобальні тенденції соціальної інтеграції. Формування професійної компетентності соціальних працівників є ключовим завданням для забезпечення ефективності соціальних послуг, а також зміцнення довіри до системи соціального захисту. Перспективи розвитку соціальної роботи в Україні пов'язані з удосконаленням освітньої підготовки, інтеграцією інноваційних методик та поглибленням співпраці з міжнародними партнерами.

Одним із найважливіших напрямів є модернізація системи підготовки соціальних працівників у заладах вищої освіти. Це включає оновлення

навчальних програм відповідно до сучасних стандартів, впровадження міждисциплінарних підходів та посилення практикоорієнтованості освіти. Важливу роль відіграє також розвиток системи підвищення кваліфікації, яка дозволяє фахівцям адаптуватися до нових викликів і забезпечує можливості для професійного зростання. У цьому контексті особливу увагу варто приділити впровадженню сучасних цифрових технологій, що підвищують доступність і якість навчання.

Іншим перспективним напрямом є розширення міжнародної співпраці. Взаємодія з міжнародними організаціями, участь у проєктах та стажуваннях дозволяють українським соціальним працівникам переймати кращі практики, інтегрувати міжнародний досвід у свою діяльність та підвищувати професійні стандарти. Крім того, міжнародна співпраця сприяє підвищенню рівня соціальної роботи в Україні, зокрема через впровадження новітніх методик, розроблених на основі глобальних досліджень та практичного досвіду.

Перспективи розвитку соціальної роботи також пов'язані зі зміцненням її ролі у суспільстві. Підвищення рівня обізнаності населення про значення соціальної роботи, популяризація професії та створення умов для підтримки соціальних працівників з боку держави сприятимуть залученню нових фахівців до цієї сфери. Розвиток соціальних послуг, їх доступність та інклюзивність, зокрема для вразливих категорій населення, залишаються пріоритетом у забезпеченні соціальної стабільності та добробуту суспільства (Beddoe, 2015).

Таким чином, кращі вітчизняні практики формування професійної компетентності соціальних працівників включають: розробку стандартів, законодавчих та нормативних актів, які регулюють професійну підготовку фахівців соціальної сфери, що сприяє формуванню чітких норм професійної підготовки; практичний досвід роботи з отримувачами соціальних послуг в рамках елементів дуальної освіти; оновлення освітніх програми з урахуванням

нових підходів і міжнародного досвіду. Розвиток соціальної роботи в Україні має величезний потенціал для вдосконалення. Удосконалення системи освіти, впровадження інновацій, розширення міжнародної співпраці та посилення підтримки соціальних працівників сприятимуть підвищенню якості соціальних послуг. У перспективі це забезпечить більш ефективне реагування на сучасні виклики та сприятиме побудові соціально відповідального суспільства, де кожен громадянин матиме доступ до необхідної підтримки та допомоги.

2.2 Зарубіжні практики формування професійної компетентності соціальних працівників

Сучасне суспільство стикається з численними соціальними викликами, такими як зростання рівня бідності, безробіття, міграція, демографічні зміни та наслідки війни. Соціальні працівники відіграють ключову роль у вирішенні цих проблем, допомагаючи людям адаптуватися до складних життєвих ситуацій, отримувати необхідну підтримку та інтегруватися в суспільство. Тому підготовка висококваліфікованих фахівців у цій сфері є пріоритетним завданням для кожної держави.

У світі сформувалися різні підходи до підготовки соціальних працівників, які враховують особливості національних культур, економічних умов і соціальної політики. Зарубіжний досвід у формуванні професійної компетентності соціальних працівників є багатим джерелом інноваційних ідей, які можна адаптувати до потреб українського суспільства (Сущенко, Соловйова, Заверико, 2022).

Важливу роль у становленні соціальної роботи як професії відіграють фахові асоціації соціальних працівників. Ключовими фаховими міжнародними організаціями у галузі соціальної роботи можна вважати Міжнародну федерацію

соціальних працівників (МФСП) та Міжнародну асоціацію шкіл соціальної роботи (МАШСР) (Семигіна Т. В., 2021). З прийняттям нового Глобального визначення соціальної роботи в липні 2014 року і публікацією оновленої Глобальної декларації етичних принципів соціальної роботи в 2019 році, документ «Глобальні стандарти освіти і підготовки соціальних працівників» потребував оновлення. Після тривалої роботи спільної робочої групи до якої ввійшли Робоча група стандартів МАСО та Тимчасова комісія з глобальної освіти МФСП в 2020 році оновили Глобальні стандарти освіти та підготовки соціальних працівників.

Основними цілями Глобальних стандартів є (Global Standards for Social Work Education and Training, 2025):

- забезпечити послідовність у наданні освіти в галузі соціальної роботи, розуміючи і цінуючи різноманітність, справедливність та інклюзію;
 - забезпечити, щоб освіта в галузі соціальної роботи відповідала цінностям і політиці професії, сформульованим МФСП і МАШСР;
 - підтримувати та захищати персонал, студентів та користувачів послуг, залучених до освітнього процесу;
 - забезпечити наступному поколінню соціальних працівників доступ до високоякісного навчання, яке також включає в себе знання про соціальну роботу, отримані з досліджень, досвіду, політики і практики;
 - виховувати дух співпраці та передачі знань між різними школами соціальної роботи, а також між освітою, практикою та дослідженням в галузі соціальної роботи;
 - підтримувати школи соціальної роботи, щоб вони стали процвітаючими, добре забезпеченими ресурсами, інклюзивними середовищами викладання та навчання
- Ця версія Глобальних стандартів організована навколо трьох всеохоплюючих

сфер, які охоплюють окремі, але взаємопов'язані елементи освіти в галузі соціальної роботи: Школа, Люди та Професія.

Формування професійної компетентності соціальних працівників є однією з основних умов ефективного функціонування системи соціальної роботи. Закордонний досвід у цій сфері демонструє різноманітні підходи та моделі, спрямовані на підготовку фахівців, здатних відповідати на сучасні виклики суспільства. Вивчення та адаптація цього досвіду в Україні можуть сприяти підвищенню якості освіти та професійної діяльності вітчизняних соціальних працівників (Кубіцький, 2017).

У США система підготовки соціальних працівників почала формуватися наприкінці XIX століття, коли виникла потреба замінити волонтерів професійними фахівцями. Основу системи складають навчальні заклади, сфера соціального обслуговування та управлінські структури, які діють у тісній взаємодії. Навчальні програми включають дисципліни з політики соціального забезпечення, поведінки людини, дослідницької роботи та практичної підготовки. Польова практика є ключовим елементом, що дозволяє студентам адаптувати теоретичні знання до реальних умов, розвивати професійні навички та формувати особистий стиль роботи (Taylor, Vogo, 2019). Швеція почала підготовку соціальних працівників у 1921 році з відкриття вищої школи соціономів. Сьогодні освіта в цій галузі доступна в університетах Гетеборга, Лунда та інших міст. Навчання триває 3,5 року і спрямоване на підготовку фахівців як до практичної роботи, так і до науково-дослідницької діяльності. Програма навчання орієнтована на розвиток гуманітарного світогляду, розуміння закономірностей розвитку суспільства та функціонування соціальних систем. Значну увагу приділяють психології, політико-правовим аспектам та соціалізації, що формує здатність фахівців ефективно діяти у різноманітних життєвих ситуаціях (Альховік, 2016).

Як і в багатьох інших країнах, підготовка майбутніх фахівців із соціальної роботи у Великій Британії здійснюється в коледжах та університетах. Проте, згідно з інформацією Британської асоціації соціальних працівників, для здобуття ступеня бакалавра обов'язковою умовою є наявність практичного досвіду у сфері соціальної роботи. Такий досвід можна отримати шляхом волонтерства або надаючи допомогу близьким, родичам чи знайомим. Освітній процес у Великій Британії підтримується спеціалізованими соціальними установами, які займаються професійною орієнтацією студентів, супроводжують їх у навчанні та сприяють забезпеченню високої якості вищої освіти (Скачкова, 2018).

Скандинавські моделі підготовки соціальних працівників, зокрема у Норвегії та Данії, зосереджені на інтеграції соціальних і медичних послуг. Велика увага приділяється практичній діяльності через рольові ігри, симуляції та тренінги. Освіта спрямована на розвиток універсальних навичок, які дозволяють працювати з різними групами населення, включаючи літніх людей, мігрантів та людей з інвалідністю. Інноваційні підходи забезпечують адаптацію до сучасних викликів і сприяють створенню рівних можливостей для всіх громадян (Михнюк, 2021).

У країнах Азії, таких як Японія та Південна Корея, підготовка соціальних працівників базується на традиційних цінностях, таких як відповідальність, повага та взаємодопомога. Програми навчання акцентують увагу на морально-етичному вихованні, розвитку емпатії та толерантності. Студенти активно залучаються до волонтерської діяльності, що дозволяє отримати практичний досвід і сформувати високий рівень гуманності (Global Social Work, 2014).

Професійна підготовка соціальних працівників у зарубіжних країнах базується на інтеграції сучасних освітніх підходів, інноваційних методів навчання та практико-орієнтованого підходу. Ключовими аспектами підготовки є міждисциплінарність, адаптивність до змінних умов, формування етичних

принципів і розвиток практичних компетенцій. Розглянемо докладніше основні підходи, що застосовуються в різних країнах (Greve, 2011; Douglass, Kloppenberg, 2017).

Мультидисциплінарність є основою підготовки соціальних працівників у таких країнах, як США, Велика Британія та Канада. Цей підхід поєднує знання з різних сфер: соціології, психології, права, економіки, медицини та освіти (Healy, 2014; Пейн, 2019). У США підготовка соціальних працівників включає обов'язкове вивчення основ психологічної підтримки, розуміння соціальних систем і правових норм. У Нідерландах студенти вивчають комплексний підхід до роботи з різними групами населення, такими як літні люди, діти, мігранти та особи з інвалідністю. У скандинавських країнах наголос робиться на інтеграцію соціальних і медичних послуг, особливо у роботі з людьми похилого віку та пацієнтами із хронічними захворюваннями (Співак, 2018).

Мультидисциплінарний підхід забезпечує широту знань, необхідних для роботи в багатогранному соціальному середовищі, готує фахівців до вирішення складних міждисциплінарних проблем (Павлик, 2016).

Практико-орієнтований підхід. У багатьох країнах практична підготовка є основним елементом освітніх програм для соціальних працівників. Цей підхід зосереджений на тому, щоб студенти здобували практичні навички під час навчання через стажування, участь у проектах і волонтерську діяльність (Banks, Banks, 2019).

У Великій Британії студенти проходять стажування у державних та приватних соціальних установах, де їм доручають вести справи під керівництвом досвідчених наставників (Banks, 2020). Британські учені (J. Moriarty, J. Manthorpe, M. Stevens, S. Hussein) в одній з своїх праць акцентують увагу на особливості професійної адаптації молодих соціальних працівників. Автори підкреслюють важливість супроводу, наставництва та інституційної підтримки в

перехідний період від навчання до професійної діяльності (Moriarty et al., 2011). У Швеції університети активно співпрацюють із соціальними службами, що дозволяє студентам брати участь у реальних проектах, таких як допомога біженцям або організація програм підтримки для сімей із дітьми. У Німеччині навчальні програми включають модуль обов'язкової практики, тривалістю до одного року, під час якої студенти отримують реальний досвід у роботі з клієнтами. Практико-орієнтований підхід формує професійні навички та впевненість у реальних умовах роботи, дає можливість адаптувати теоретичні знання до практичних ситуацій (Banks & Banks, 2019).

Навчання через кейси (Case-Based Learning) широко використовується у США, Канаді та Австралії. Він передбачає навчання через аналіз реальних чи змодельованих ситуацій із практики соціальної роботи.

Особливості даного підходу:

- Студенти аналізують кейси, що включають моральні дилеми, міжособистісні конфлікти, кризові ситуації або системні проблеми.
- У США цей метод використовують для розвитку критичного мислення, здатності приймати рішення у складних умовах і вмінь працювати в команді.
- Навчання через кейси сприяє розвитку аналітичного та критичного мислення, допомагає зрозуміти складність реальних соціальних ситуацій та способи їх вирішення (Михнюк, 2021; Співак, 2018).

Сучасна освіта соціальних працівників не обходиться без використання цифрових інструментів. Онлайн-платформи, віртуальні симулятори та цифрові ресурси стали важливими елементами навчального процесу у країнах з високим рівнем цифровізації освіти. У Канаді використовуються віртуальні симуляції, що моделюють реальні соціальні ситуації, такі як кризові інтервенції чи робота з сім'ями у стресі. Віртуальні симуляційні технології сприяють розвитку у

студентів-практикантів навичок спілкування, консультування та реагування в умовах кризових ситуацій. Прикладами таких інструментів є:

SIM-One — канадська платформа, що сприяє впровадженню симуляцій у навчальний процес медичних і соціальних спеціальностей.

Virtual Healthcare Experience — ініціатива канадських вишів, яка надає можливість студентам взаємодіяти з віртуальними пацієнтами.

Kognito — інтерактивна платформа для розвитку компетентностей у сфері психічного здоров'я та соціальної роботи.

У Фінляндії освітні програми включають онлайн-курси, які дають змогу студентам отримувати доступ до навчальних матеріалів у зручний для них час. У Австралії впроваджені гібридні моделі навчання, які поєднують традиційні лекції з інтерактивними вебінарами та симуляціями. Використання цифрових інструментів забезпечує доступ до сучасних освітніх ресурсів, підвищує гнучкість навчання, особливо для тих, хто навчається дистанційно (Banks & Banks, 2019).

Менторство та наставництво поширені у Великій Британії, США та Австралії. Молоді соціальні працівники отримують підтримку від досвідчених колег, які допомагають їм розвивати професійні навички, адаптуватися до роботи та вдосконалювати свою практику. У Великій Британії існують офіційні програми наставництва, які передбачають супровід новачків у перші три роки їхньої кар'єри. В Австралії менторство включається до освітніх програм на рівні магістратури, щоб забезпечити плавний перехід студентів до професійної діяльності. Менторство та наставництво підтримує молодих фахівців у період адаптації до професії, забезпечує передачу практичних знань і досвіду (Співак, 2018).

У багатокультурних країнах, таких як США, Канада, Австралія та Новозеландія, велика увага приділяється підготовці соціальних працівників до

роботи в умовах культурного розмаїття (Australian Association of Social Workers, 2010). Програми включають вивчення міжкультурної комунікації, розуміння специфіки роботи з різними етнічними та релігійними групами. У США студенти проходять тренінги, спрямовані на подолання упереджень і розвиток культурної чутливості.

Переваги інтеркультурного підходу:

- Забезпечує ефективну роботу в багатокультурному середовищі.
- Розвиває емпатію та толерантність (Banks & Banks, 2019).

Етичний підхід. Формування етичної компетентності є обов'язковою складовою підготовки соціальних працівників у більшості країн. У США, Великій Британії, Канаді та багатьох інших країнах створено професійні кодекси етики, які є основою для навчання майбутніх соціальних працівників. У США навчальні програми включають окремі курси з етики соціальної роботи, де розглядаються питання конфіденційності, конфлікту інтересів і відповідальності. У Канаді практичні заняття включають аналіз етичних дилем, що сприяє формуванню моральної зрілості. Етичний підхід сприяє дотриманню професійних стандартів, підвищує рівень довіри до соціальних працівників серед населення (Taylor & Vogo, 2019).

Зарубіжний досвід у формуванні професійної компетентності соціальних працівників демонструє важливість інтеграції теоретичних знань, практичних навичок і етичних принципів. Різноманіття підходів, таких як мультидисциплінарність, практико-орієнтоване навчання, цифрові технології, менторство та інтеркультурна підготовка, є ключовими елементами, які забезпечують високу якість освіти соціальних працівників. Вивчення цього досвіду може стати основою для вдосконалення системи підготовки соціальних працівників в Україні (Carpenter & Dickinson, 2014).

У світі існують різні моделі підготовки соціальних працівників, які відображають культурні, соціальні й економічні особливості кожної країни. Основні моделі формування професійної компетентності можна розглянути на прикладі американської, європейської, скандинавської та азійської систем освіти та професійної підготовки.

Американська модель підготовки соціальних працівників вважається однією з найрозвиненіших і найсистемніших. Вона характеризується високим ступенем стандартизації освітніх програм, мультидисциплінарним підходом та акцентом на практичній підготовці. Навчання проводиться на трьох рівнях: бакалаврському (Bachelor of Social Work), магістерському (Master of Social Work) і докторському (PhD in Social Work). Освітні стандарти розробляються та регулюються спеціалізованими організаціями, такими як Рада з акредитації освіти у соціальній роботі (CSWE). Вона визначає критерії, яким повинні відповідати навчальні програми для акредитації. Усі студенти проходять обов'язкову практику у соціальних службах, яка охоплює роботу з клієнтами, участь у соціальних програмах і розробку стратегій вирішення соціальних проблем (International Federation of Social Workers, 2023).

Увага приділяється розвитку етичної компетентності, здатності приймати рішення у складних ситуаціях і захисту прав людини. Значний акцент на інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками через методику навчання на кейсах (case studies). Високий рівень цифровізації освіти: використання онлайн-курсів, віртуальних симуляцій і дистанційного навчання. Американська модель формує висококваліфікованих фахівців, здатних працювати у міждисциплінарних командах, стандартизація забезпечує однаковий рівень підготовки незалежно від університету.

Європейська модель підготовки соціальних працівників вирізняється багаторівневою структурою освіти, де особливу увагу приділяють

індивідуалізованому підходу до навчання (Bray & McClaskey, 2020). Основними представниками цієї моделі є Німеччина, Франція та Італія. Освіта здійснюється на основі Болонської системи, що передбачає три цикли: бакалаврат, магістратура і докторантура. Велика увага приділяється професійній практиці, яка є обов'язковою частиною навчального процесу. Освітні програми орієнтовані на вирішення соціальних проблем конкретного регіону, що враховує культурні й соціальні особливості (Співак, 2019).

У Німеччині акцент робиться на поєднанні навчання у вищих навчальних закладах і спеціалізованих соціальних установах, де студенти набувають практичних навичок. У Франції основна увага приділяється етичному вихованню та розвитку емпатії через активну взаємодію студентів із соціально вразливими групами. Інтеграція міждисциплінарних знань відбувається через взаємозв'язок із соціологією, економікою, правом і психологією (Співак, 2018).

Перевагами даного підходу є:

- Індивідуальний підхід до формування компетенцій соціальних працівників.
- Орієнтація на локальні соціальні проблеми забезпечує готовність випускників працювати у своїх регіонах.

Скандинавська модель. Модель, застосовувана у Швеції, Норвегії та Данії, є однією з найінноваційніших у світі. Вона ґрунтується на принципах соціальної рівності, інтеграції соціальних і медичних послуг та інноваційному підході до навчання. Системи освіти орієнтовані на підготовку універсальних фахівців, які можуть працювати у різних напрямках соціальної роботи, включаючи медичну, освітню та кризову допомогу. Велика увага приділяється роботі з конкретними соціальними групами, такими як біженці, мігранти, люди з інвалідністю та літні люди. Використовуються інтерактивні методи навчання, такі як рольові ігри,

симуляції та тренінги, що допомагають відпрацьовувати практичні навички (Михнюк, 2021).

Навчальні програми акцентуються на практичному застосуванні знань. Університети співпрацюють із муніципальними та приватними соціальними установами. Значний акцент робиться на вивчення психології, психічного здоров'я та методів кризової інтервенції. Дана модель має високий рівень інтеграції цифрових технологій, включаючи онлайн-курси та симуляції.

Скандинавська модель має спрямованість на універсалізацію знань і навичок та забезпечення високого рівня соціальної свідомості та відповідальності серед студентів (Greve, 2011).

Азійська модель підготовки соціальних працівників представлена такими країнами, як Японія, Південна Корея та Китай. Вона орієнтована на морально-етичне виховання, розвиток гуманності та толерантності, а також формування практичних навичок (Choi & Lee, 2013).

Основні характеристики азійської моделі:

- Велика увага приділяється морально-етичному вихованню, яке базується на традиційних цінностях суспільства.

- Програми навчання включають вивчення принципів конфуціанства, що акцентують повагу до людей, взаємодопомогу та відповідальність перед суспільством.

- Практична підготовка організовується через участь у місцевих соціальних проектах та волонтерській діяльності (Павлик, 2016).

У Японії студенти навчаються розуміти психологічні й соціальні потреби різних вікових груп, зокрема літніх людей, які становлять значну частку населення. У Південній Кореї навчання орієнтоване на міждисциплінарну підготовку з елементами бізнесу та соціального підприємництва, що дозволяє соціальним працівникам брати участь у створенні нових соціальних

ініціатив. Перевагами азійської моделі є орієнтація на морально-етичне виховання забезпечує високий рівень гуманності серед випускників, участь у волонтерській діяльності формує практичні навички та емпатію (Banks, 2020).

Порівняння різних моделей формування професійної компетентності соціальних працівників дозволяє виділити їх ключові особливості, сильні сторони та потенційні виклики. Розглянемо основні моделі: американську, європейську, скандинавську та азійську таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Порівняльна характеристика різних зарубіжних моделей формування професійної компетентності соціальних працівників

Параметр	Американська модель	Європейська модель	Скандинавська модель	Азійська модель
Основний акцент	Стандартизація, практична підготовка, міждисциплінарний підхід	Локалізація, індивідуалізація навчання	Інтеграція інноваційних методів, орієнтація на соціальну рівність	Морально-етичне виховання, повага до традиційних цінностей
Освітні рівні	Бакалаврат, магістратура, докторантура	Бакалаврат, магістратура, докторантура (Болонська система)	Бакалаврат, магістратура	Бакалаврат, магістратура
Практична підготовка	Обов'язкове стажування у соціальних службах, навчання через кейси	Тривала практика у соціальних установах, орієнтація на локальні потреби	Співпраця з муніципальними службами, інтерактивні методи навчання	Волонтерська діяльність, участь у соціальних проектах
Методи навчання	Навчання через кейси, онлайн-курси, симуляції	Традиційне навчання з акцентом на локальні проблеми	Рольові ігри, тренінги, симуляції, інтерактивні заняття	Традиційні методи з акцентом на культурні цінності та духовність
Етична підготовка	Окремі курси з етики, аналіз етичних дилем	Етика інтегрується у всі навчальні дисципліни	Високий акцент на етичній відповідальності	Етика базується на культурних і традиційних цінностях

Цифрові технології	Високий рівень цифровізації, онлайн-курси, віртуальні симуляції	Помірне використання технологій, орієнтація на практичну діяльність	Активне використання технологій, інтерактивні платформи	Мінімальне використання цифрових технологій, акцент на традиційних підходах
Міждисциплінарність	Сильний акцент на інтеграції знань із різних дисциплін	Висока міждисциплінарність, зокрема у соціальних, правових та економічних аспектах	Інтеграція соціальних та медичних послуг	Помірна міждисциплінарність, зосереджена на соціальних і психологічних аспектах
Інновації	Постійне оновлення програм, впровадження новітніх методик	Орієнтація на локальні інновації	Інноваційні методи у навчанні та практичній діяльності	Інновації інтегруються через традиційні цінності та сучасні потреби
Культурний контекст	Орієнтація на мультикультурність	Залежність від культурного та регіонального контексту	Висока адаптація до культурних особливостей	Базується на національних традиціях і моральних цінностях
Переваги	Висока стандартизація, універсальність підготовки, інтеграція цифрових технологій	Локальна адаптація, глибоке розуміння специфіки регіональних проблем	Соціальна рівність, інноваційні методи, практична спрямованість	Формування духовності, толерантності, поваги до традицій
Недоліки	Складність адаптації до локальних умов через стандартизацію	Відсутність універсальності, залежність від місцевих особливостей	Складність інтеграції у глобальні системи через локальний фокус	Відсутність стандартизації, мінімальне використання цифрових інструментів

Джерело: складено автором на основі (Михнюк, 2021; Global Standards for Social Work Education and Training, 2020)

Таким чином, кожна з моделей має свої переваги та унікальні риси, але їх об'єднує прагнення до забезпечення високого рівня професійної підготовки соціальних працівників. Американська модель забезпечує високу стандартизацію, універсальність і цифровізацію, що робить її ефективною для глобального застосування. Європейська модель дозволяє адаптувати підготовку

до локальних потреб і забезпечує глибоке розуміння регіональних проблем. Скандинавська модель вирізняється інноваційністю та соціальною рівністю, що сприяє універсальності в межах локального контексту. Азійська модель має унікальну перевагу у формуванні морально-етичної компетентності, але обмежена традиційними підходами та мінімальним використанням цифрових технологій.

Американська модель робить акцент на стандартизації та міждисциплінарності, європейська модель орієнтується на індивідуалізацію навчання, скандинавська вирізняється інноваційністю, а азійська модель підкреслює значення етичного виховання. Використання елементів цих моделей може стати важливим кроком до вдосконалення підготовки соціальних працівників в Україні.

Отже, зарубіжні моделі формування професійної компетентності соціальних працівників показують важливість інтеграції теоретичних знань, практичного досвіду та етичної підготовки. У кожній моделі є свої унікальні переваги: американська пропонує стандартизацію та міждисциплінарність, європейська – індивідуалізацію навчання, скандинавська – інноваційні методи, а азійська – морально-етичний акцент.

2.3 Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх соціальної роботи засобами інноваційних технологій

Сучасне суспільство ставить перед соціальними працівниками надзвичайно складні завдання. Вони повинні не лише допомагати людям, які опинилися в складних життєвих ситуаціях, а й бути фахівцями, здатними аналізувати, прогнозувати та знаходити оптимальні шляхи вирішення соціальних проблем. Для цього необхідно створити відповідні педагогічні умови, які сприятимуть формуванню професійної компетентності майбутніх соціальних працівників.

Для початку визначимо поняття «умова» та «педагогічна умова» на прикладі характеристик різних учених і науковців.

Словник-довідник з професійної педагогіки визначає «педагогічні умови» «як обставини, від яких залежить і в яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості» (Професійна освіта : словник, 2000, с. 143).

Поняття «умова» розуміється як сукупність певних, фактів, обставин, впливів, процесів, що дають змогу управляти освітнім процесом, у результаті якого формується особистість.

Учені та дослідники виділяють також поняття «педагогічні умови». А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий під педагогічними умовами розуміють чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на (Організація самостійної роботи студентів, 1993, с. 78):

«а) зовнішні: позитивні взаємини викладача і студента; об'єктивність оцінювання навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо;

б) внутрішні (індивідуальні): індивідуальні властивості студентів (стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо).

в) визначив педагогічні умови формування професійної компетентності фахівців економічної сфери: мотивування навчальної діяльності студентів; розроблення дидактичного забезпечення аудиторного навчання й самостійної роботи студентів на засадах компетентнісного підходу» (Фурман, 2012).

На думку О. Бражнич, педагогічні умови є сукупністю об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечує успішне досягнення поставленої мети (Балахтар, 2018).

Формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників є важливим завданням освітнього процесу, і його детальне вивчення

дозволило визначити комплекс педагогічних умов, які сприяють ефективному становленню цих фахівців. Оскільки поняття «педагогічні умови» має ключове значення в цьому контексті, варто приділити увагу його суті та різним підходам до його трактування в науковій літературі.

Українські дослідники по-різному визначають педагогічні умови, що свідчить про багатовимірність цього поняття. Наприклад, О. Пехота вважає, що педагогічні умови – це своєрідна система, яка включає різні форми, методи, матеріальні ресурси та реальні чи створені обставини, необхідні для досягнення певних освітніх цілей. У свою чергу, Т. Вдовичин, аналізуючи підходи інших науковців, запропонував визначати педагогічні умови як сукупність факторів навчального процесу, які враховують існуючі можливості освітнього середовища та передбачають способи їх оптимізації для досягнення навчальних результатів. При цьому він наголошує на важливості грамотного відбору змісту навчання, методичних підходів та організаційних форм, які сприяють ефективному засвоєнню матеріалу (Безпалько, 2005).

Лоза А. розглядає педагогічні умови професійної підготовки як сукупність чинників, що впливають на організацію освітнього процесу з урахуванням особистісних особливостей майбутніх соціальних працівників, їхніх потреб та інтересів. Вона підкреслює, що саме завдяки цим умовам створюються сприятливі передумови для якісної підготовки студентів до виконання професійних обов'язків (Лоза, Лаврецький, 2014).

Для забезпечення ефективної підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти необхідно дотримуватися низки важливих принципів, на яких акцентує увагу Куземко Л. Вона виокремлює кілька ключових умов, що сприяють формуванню професійної компетентності студентів:

- Розробка навчальних програм з урахуванням сучасних наукових підходів до соціальної роботи, орієнтованих на її ціннісні засади як професійної діяльності.

- Обов'язкове вивчення практичного досвіду соціальної роботи на всіх спеціальних дисциплінах і додаткових курсах.

- Глибоке висвітлення особливостей професійної діяльності соціального працівника в усіх видах навчальної роботи.

- Сприяння усвідомленню студентами власної суб'єктивної позиції щодо майбутньої професії.

- Поєднання теоретичної підготовки з розвитком особистісних якостей, необхідних для роботи в соціальній сфері, зокрема орієнтації на потреби людини, навичок ефективного спілкування, прагнення до професійного вдосконалення та творчого підходу до виконання завдань.

- Формування мотивації до професійної діяльності шляхом залучення студентів до науково-дослідної роботи в межах соціальної сфери та суміжних дисциплін.

- Заохочення студентів до волонтерської діяльності, що сприяє розвитку їхніх практичних навичок та формуванню соціальної відповідальності.

- Підготовка працівників соціальних установ до співпраці зі студентами-практикантами, що забезпечить ефективне професійне становлення майбутніх фахівців (Куземко, 2015).

Таким чином, створення сприятливих педагогічних умов у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників відіграє визначальну роль у їхньому становленні як висококваліфікованих спеціалістів, здатних ефективно працювати у сфері соціальної підтримки та допомоги.

Підсумовуючи викладене, педагогічні умови можна визначити як комплекс чинників та обставин, що безпосередньо впливають на рівень сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників.

На основі вивчення наукової літератури, практичного досвіду, експертної оцінки виокремили такі педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи, як: 1) мотивування НПП до застосування інноваційних технологій викладання у процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота і консультування»; 2) педагогічний супровід здобувачів у застосуванні інноваційних методів учіння; 3) формування у студентів навичок застосування інноваційних технологій та інструментів у соціальній роботі; 4) формування у здобувачів вмотивованості до «навчання впродовж життя», саморозвитку, самовдосконалення.

Детальніше зупинимось на кожній з перелічених умов.

1) Мотивування НПП до застосування інноваційних технологій викладання у процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота і консультування».

Сучасна освіта зазнає суттєвих змін під впливом цифровізації, глобалізації та нових вимог ринку праці. В умовах підготовки майбутніх соціальних працівників використання сучасних освітніх технологій набуває особливого значення, оскільки сприяє підвищенню рівня професійної компетентності студентів, розвитку їхніх комунікативних, аналітичних та організаційних навичок. Застосування інноваційних педагогічних технологій в освітньому процесі дозволяє значно підвищити його ефективність, зробити його більш гнучким, інтерактивним та практично орієнтованим. Це особливо важливо для підготовки соціальних працівників, які у своїй професійній діяльності працюють

з людьми, взаємодіють із різними соціальними групами та повинні оперативно адаптуватися до змін у суспільстві (Моренко, 2018).

Використання інноваційних технологій у навчальному процесі дозволяє:

- Забезпечити практичну спрямованість навчання – інтеграція цифрових платформ, моделювання професійних ситуацій та використання відеореєстрацій допомагає студентам розвивати навички роботи з отримувачами соціальних послуг, оцінки соціальних проблем та ухвалення ефективних рішень.

- Формувати критичне мислення та аналітичні здібності – завдяки використанню інтерактивних завдань, аналізу реальних кейсів, роботи в групах студенти вчаться обґрунтовувати свої рішення, знаходити інноваційні підходи до вирішення соціальних проблем.

- Розширювати можливості дистанційного та гібридного навчання – сучасні технології дозволяють проводити онлайн-лекції, інтерактивні семінари, вебінари та консультації, що підвищує доступність навчання та гнучкість освітнього процесу.

- Розвивати комунікативні навички та співпрацю – застосування групових проєктів, онлайн-дискусій, форумів та соціальних мереж сприяє формуванню навичок ефективної взаємодії та роботи в команді.

Основні сучасні освітні технології у підготовці соціальних працівників розглянемо в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. Сучасні освітні технології у підготовці соціальних працівників

Категорія освітніх технологій	Опис
Інтерактивні технології навчання	Метод кейс-стаді (Case Study) – розгляд реальних або змодельованих ситуацій із соціальної практики, обговорення варіантів їх вирішення, вироблення стратегій взаємодії з клієнтами.
Інтерактивні технології навчання	Рольові та ситуаційні ігри – дають можливість студентам випробувати себе у ролі соціального працівника, клієнта або іншого учасника соціального процесу, що допомагає розвинути навички комунікації та управління конфліктами.
Інтерактивні технології навчання	Ділові ігри – моделювання професійних ситуацій, що сприяє розвитку навичок аналізу, ухвалення рішень та командної роботи.
Цифрові освітні платформи та онлайн-курси	MOODLE, Coursera, Prometheus, EdEra – онлайн-курси, вебінари, інтерактивні модулі, що дають можливість студентам здобувати нові знання в будь-який час.
Цифрові освітні платформи та онлайн-курси	Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom – платформи для онлайн-навчання, обговорень, проведення тестувань та оцінювання знань.
Цифрові освітні платформи та онлайн-курси	YouTube-лекції та подкасти – дозволяють отримувати додаткові знання у зручному форматі, переглядати відео з реальними кейсами соціальної роботи.
Використання симуляторів та віртуальної реальності	Віртуальні тренажери для моделювання кризових ситуацій, з якими соціальні працівники можуть стикатися у своїй діяльності (робота з сім'ями у кризових станах, консультування осіб з особливими потребами).
Використання симуляторів та віртуальної реальності	Програмне забезпечення для аналізу соціальних проблем – інтерактивні платформи для аналізу статистичних даних, дослідження демографічних показників, прогнозування соціальних змін.
Гейміфікація навчального процесу	Використання системи нагород (бейджі, рейтинги, змагання між групами) – стимулює зацікавленість студентів у навчанні та підвищує їхню мотивацію.
Гейміфікація навчального процесу	Використання інтерактивних тестів та вікторин (Kahoot, Quizizz) – сприяє активному закріпленню знань у цікавій формі.
Практичне впровадження освітніх технологій	Комплексне поєднання традиційних та інноваційних методів навчання – використання лекційного матеріалу разом із цифровими інструментами, інтерактивними платформами та практичними завданнями.
Практичне впровадження освітніх технологій	Створення мультимедійних навчальних матеріалів – відео, подкасти, інфографіка, електронні посібники для самостійного опрацювання.
Практичне впровадження освітніх технологій	Організація дистанційного навчання та онлайн-практик – забезпечення можливості проходження стажувань, практик у режимі онлайн для студентів, які не мають змоги навчатися очно.
Практичне впровадження освітніх технологій	Розвиток цифрової компетентності викладачів та студентів – проведення тренінгів, семінарів, курсів для підвищення рівня володіння сучасними технологіями.

Джерело: складено автором на основі (Біда, 2021; Божович, 2020; Бойко, 2018)

Використання сучасних освітніх технологій у підготовці соціальних працівників є не лише важливою педагогічною умовою, а й необхідною складовою формування їхньої професійної компетентності. Цифрові платформи, інтерактивні методи навчання, рольові ігри, симулятори та гейміфікація сприяють покращенню навчального процесу, роблять його більш практичним та орієнтованим на реальні виклики професії. Інтеграція сучасних технологій у навчальний процес дозволяє підготувати фахівців, які не лише володіють глибокими знаннями, а й мають розвинені комунікативні навички, вміють працювати в команді, швидко адаптуватися до нових умов та ефективно вирішувати соціальні проблеми.

У процесі дослідження нами проведено опитування науково-педагогічних працівників (НПП) Національного університету біореурсів і природокористування України різних факультетів щодо застосування інноваційних методів викладання в освітньому процесі (див. ДОДАТОК А). Результати опитування свідчать, що найчастіше НПП застосовують такі інноваційні форми, методи та інструменти навчання як: контекстне навчання; навчальні та ділові ігри; метод проєктів; case study; скрайбінг; проблемна лекція; імітаційне та перевернуте навчання та інші.

Фокусоване інтерв'ю щодо досвіду використання педагогічних інновацій НПП НУБІП України дало можливість викоремити ряд переваг та недоліків. Встановлено, що основними перевагами використання інноваційних методів викладання, є:

1. Підвищення якості навчання, оскільки інноваційні методи дозволяють використовувати різні інтерактивні інструменти, що допомагає залучати студентів до освітнього процесу та підвищувати їх мотивацію до навчання.

2. Підвищення ефективності навчання, оскільки використання інноваційних методів сприяє кращому засвоєнню студентами навчального матеріалу, вони можуть вчитися в зручний для них час, використовуючи різні ресурси.

3. Розширення доступу до навчання, оскільки дистанційні технології навчання дозволяють студентам з різних куточків світу отримати знання без необхідності фізичного перебування в університеті.

4. Підвищення конкурентоспроможності, оскільки використання інноваційних методів дозволяє університету бути більш конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг, а здбувачам – бути більш здатними до виконання своїх професійних обов'язків в умовах швидкого розвитку технологій.

5. Індивідуалізація навчання, оскільки інноваційні методики навчання сприяють здбувачам з різним темпом засвоєння матеріалу навчатися відповідно до своїх потреб та можливостей.

6. Забезпечення доступності навчальних ресурсів, оскільки використання електронних підручників, відеозанять, інтерактивних вправ та інших цифрових матеріалів може допомогти забезпечити доступність навчальних ресурсів для студентів з різних соціальних та економічних груп.

7. Підвищення рівня цифрових навичок, оскільки використання інноваційних технологій може допомогти студентам покращити свої навички роботи з комп'ютером та іншими сучасними технологіями.

8. Розвиток критичного мислення, оскільки інноваційні методи викладання, такі як розв'язання проблемних ситуацій та проектне навчання, допомагають розвивати критичне мислення та творчість студентів.

До основних труднощів та недоліків застосування інноваційних технологій, методів навчання відносимо:

1. Недостатня готовність окремих НПП до застосування інноваційних технологій, низький рівень цифрової компетентності окремих викладачів.
2. Відсутність живого контакту та спілкування при використанні дистанційного навчання, відеозанять та інших цифрових технологій може впливати на мотивацію студентів та ефективність навчання.
3. Можливість відволікання студентів, що може призвести до зниження концентрації та ефективності навчання.
4. Використання студентами сучасних можливостей штучного інтелекту у навчанні, при недотриманні норм академічної доброчесності, може призвести до недостатньої сформованості професійних компетентностей.
5. Трудоміткість підготовки до застосування інноваційних технологій, що потребують значних затрат часу, зусиль та інших ресурсів.

Нами також проведено опитування здбувачів вищої освіти щодо їх бачення удосконалення освітнього процесу та вимог до НПП. Результати опитування засвідчують, що сучасні студенти надають перевагу інноваційним технологіям, методам та інструментам навчання, а взірцевим НПП є викладач позитивний, із розвинутим почуттям гумору, толерантний та інноваційний, тобто такий який застосовує в освітньому процесі інноваційні методи і практикоорієнтований зміст занять.

Таким чином, результати дослідження свідчать, що сучасний здбувач має потребу в навчанні із застосуванням інноваційних технологій. Разом із цим встановлено, що їх використання має багато переваг, але в той же час і певних труднощів. Тому важливо мотивувати НПП застосовувати у поєднанні традиційні та інноваційні методи викладання та учіння, які дозволять забезпечити формування у здобувачів спеціальності «Соціальна робота і консультування» високого рівня професійної компетентності.

Для формування мотивації до інновацій важливо створити умови для професійного зростання НПП, зокрема через підвищення кваліфікації, участі у стажуваннях, грантах, наукових проєктах, обміні досвідом. Варто враховувати, що викладачі можуть відчувати страх перед новими технологіями або сумніви у власній цифровій компетентності – тому важливо не лише навчати, а й підтримувати. Мотиваційний компонент передбачає також зміну викладацької ідентичності – з «ретранслятора знань» на наставника, фасилітатора, ментора, коуча.

Інноваційні технології розкривають потенціал до особистісно орієнтованого навчання, що особливо важливо для спеціальності «Соціальна робота», яка передбачає тісний міжособистісний контакт, емпатію, гуманістичні цінності. За умов належного мотивування НПП готові інвестувати час і зусилля в розроблення авторських курсів, інтерактивних платформ, змішаних форматів викладання. Це сприяє підвищенню якості підготовки бакалаврів до реальних викликів професійної діяльності. Таким чином, мотивація викладача – це не лише емоційний компонент, а стратегічний чинник інноваційного розвитку освітньої програми. Забезпечення цієї умови потребує системного, цілеспрямованого педагогічного впливу та управлінської підтримки.

2) Педагогічний супровід здобувачів у застосуванні інноваційних методів учіння.

Педагогічний супровід здобувачів вищої освіти у застосуванні інноваційних методів учіння є важливою умовою успішного формування їх професійної компетентності. У сучасному освітньому середовищі здобувачі вищої освіти мають широкий доступ до інформації, однак не завжди володіють інструментами її ефективного осмислення, критичного аналізу та практичного застосування. Інноваційні методи учіння – такі як проєктне навчання, кейс-метод, менторинг, змішане навчання, саморефлексія, навчання через діяльність (action

learning) вимагають активної участі здобувачів і здатності до самоорганізації. Проте ефективність цих методів значною мірою залежить від рівня підтримки, яку отримують студенти з боку науково-педагогічних працівників. Педагогічний супровід передбачає не лише передачу знань, а й фасилітацію освітнього процесу, консультування, коучинг, створення середовища, сприятливого для особистісного та професійного розвитку. У контексті соціальної роботи це набуває особливого значення, оскільки майбутні фахівці мають навчитися рефлексувати власні дії, працювати в команді, приймати складні етичні рішення.

Супровід полягає у поступовому введенні здобувачів в інноваційне освітнє середовище, формуванні в них навичок самостійного й відповідального навчання, розвитку цифрової та інформаційної грамотності. Важливим завданням викладача є допомога студентам у виборі доцільних методів для досягнення конкретних цілей навчання. Це включає методичні консультації, індивідуальні та групові зустрічі, аналіз кейсів, зворотний зв'язок щодо процесу та результатів навчання.

Педагогічний супровід також сприяє зниженню тривожності, яка часто супроводжує використання нових підходів до навчання, формує довіру до процесу інновацій. Такий супровід допомагає уникнути поверхневого засвоєння змісту, спонукає студентів до глибшої аналітики та інтеграції міждисциплінарних знань. Для спеціальності «Соціальна робота і консультування» важливо, щоби студенти навчилися застосовувати інноваційні методи не лише як учасники, а й як майбутні фахівці, здатні використовувати їх у професійній практиці (наприклад, в освітніх чи групових формах соціальної роботи).

Надзвичайно важливим є педагогічний супровід у період адаптації здобувачів до умов навчання у закладі вищої освіти. У процесі дослідження встановлено, що основною трудностю для першокурсників є страх спідкуватися і

налагоджувати контакти із незнайомими людьми (оногруппниками, викладачами, персоналом гуртожитку). Саме тому для першокурсників педагогічний супровід є надзвичайно важливим. Окрім цього, саме студенти першого курсу опановують відмінні від шкільних занять нові форми та інструменти учіння.

Педагогічний супровід стає засобом поступового перенесення відповідальності за результат навчання на самого здобувача, з урахуванням його індивідуального темпу, стилю навчання і потреб. Успішна реалізація цієї умови неможлива без підготовки викладачів до нової ролі – наставника і модератора, а не лише транслятора знань. Крім того, супровід сприяє формуванню внутрішньої мотивації до навчання, професійної самоідентифікації та здатності до безперервного самонавчання.

У результаті студенти здобувають не лише знання, а й досвід самостійного пошуку рішень, ефективної комунікації, саморефлексії та адаптації до змін – якостей, що є важливими для фахівців соціальної сфери. Педагогічний супровід у застосуванні інноваційних методів учіння – це не лише підтримка, а й активне формування здатності здобувача бути суб'єктом власного професійного становлення.

3) Формування у студентів навичок застосування інноваційних технологій та інструментів у соціальній роботі.

Формування у студентів навичок застосування інноваційних технологій та інструментів у соціальній роботі є ключовою умовою їх професійної компетентності. Соціальна сфера постійно трансформується під впливом цифровізації, глобалізації та зміни запитів отримувачів соціальних послуг. Традиційні підходи вже не забезпечують належного рівня ефективності – натомість зростає роль електронних реєстрів, цифрових платформ, мобільних застосунків, електронного документообігу, дистанційного консультування, віртуальних супервізій тощо. Майбутній фахівець соціальної роботи повинен не

лише знати про наявність цих технологій, а й уміти критично їх оцінювати та застосовувати на практиці. Для цього необхідно впроваджувати в освітній процес практико-орієнтовані завдання, які імітують реальні професійні ситуації з використанням інноваційних інструментів (реєстри надавачів та отримувачів соціальних послуг, ЄІССС, чат-ботів, технологій віртуальної та доповненої реальності). Ефективним є застосування кейсів, рольових ігор, симуляцій, тренінгів, онлайн-платформ та програмного забезпечення, що використовується в соціальних службах. Важливою у даному контексті також співпраця із структурними підрозділами Міністерства соціальної політики, які напроцьовують експериментальні програми, тестують бази даних та реєстри, з якими мають знаомитися здбувачі за час навчання аби бути готовим їх використовувати на практиці у майбутній професійній діяльності

Формування таких навичок потребує створення цифрово насиченого навчального середовища, де студенти можуть експериментувати, отримувати зворотний зв'язок і розвивати впевненість у роботі з технологіями. Важливою є інтеграція міждисциплінарних знань, зокрема, ІТ, етики, психології, менеджменту та права. Це дає змогу майбутньому фахівцю діяти в умовах правової відповідальності, інформаційної безпеки та толерантності до отримувачів соціальних послуг. Навички застосування інноваційних інструментів тісно пов'язані з розвитком компетентностей XXI століття – гнучкості, самоосвіти, творчості, критичного мислення. Тому освітній процес має створювати умови для їхнього системного формування через проєктну діяльність, колаборацію, аналіз досвіду успішних кейсів. У результаті студент не лише оволодіває технологіями, а й розуміє, як вони можуть служити інтересам окремої людини, громади та соціальної справедливості в цілому.

4) *Формування у здобувачів вмотивованості до «навчання впродовж життя», саморозвитку, самовдосконалення.*

Без сформованої мотивації навіть найкраще побудований освітній процес може виявитися неефективним, оскільки саме мотивація є рушійною силою для здобуття нових знань і практичного досвіду. Мотивація студентів – це не просто наявність бажання навчатись, а складний процес, який включає усвідомлення власних професійних перспектив, інтерес до майбутньої роботи, розуміння її соціальної значущості та прагнення реалізувати себе в цій сфері. Важливо враховувати, що мотиваційна сфера особистості не є статичною – вона змінюється та ускладнюється, включаючи все більше факторів, що впливають на професійний вибір та активність людини. На різних етапах навчання студенти можуть відчувати суперечливі мотиви: бажання самореалізації, потребу в соціальному схваленні, почуття обов'язку або прагнення до професійного визнання (Гриник, 2014).

Дослідники вказують, що мотивація є складним механізмом взаємодії внутрішніх (особистісних) і зовнішніх (соціальних) факторів, які визначають поведінку людини, її прагнення та способи досягнення поставлених цілей. У сфері освіти ці фактори можуть включати прагнення до професійного зростання, відчуття відповідальності перед суспільством, бажання допомагати людям тощо. До важливих зовнішніх мотивів, що впливають бажання самоудосконалюватися, належать самоствердження, соціальний престиж, відчуття обов'язку перед суспільством, прагнення до професійного успіху (Бражнич, 2001).

Окремо варто виділити мотив досягнення, який відіграє вирішальну роль у задоволеності студентів навчальною діяльністю. Саме цей мотив підсилює їхню соціальну активність, підштовхує до старанного навчання та дозволяє їм відчувати особисту відповідальність за власний професійний розвиток. Викладачі, у свою чергу, можуть виступати не лише джерелом знань, а й активними мотиваторами, які стимулюють студентів до навчання через

використання сучасних педагогічних методів, залучення до дискусій, реальних кейсів та практичних завдань.

Отже, формування професійної компетентності неможливе без чіткої мотивації студента, яка має ґрунтуватися не лише на особистих інтересах, а й на усвідомленні соціальної значущості обраної професії. Відтак, освітній процес повинен бути побудований таким чином, щоб підтримувати та посилювати внутрішню мотивацію студентів, спонукати їх до активної участі у навчанні та практичній діяльності.

У процесі оволодіння майбутньою професією мотивація, яка виникає внаслідок інтересу до обраного фаху, відіграє двояку роль: з одного боку, вона є потужним внутрішнім ресурсом, що стимулює навчальний процес, а з іншого – виступає необхідною передумовою для ефективного засвоєння знань та формування професійної компетентності. «Іншими словами, щоб майбутній соціальний працівник міг якісно розвинути свої професійні навички, він повинен мати не лише внутрішнє прагнення до навчання, а й чітке усвідомлення своєї майбутньої ролі в професійній сфері» (Безпалько, 2005).

Коли студент має стійку мотивацію до навчання, це спонукає його постійно вдосконалювати свої знання та навички, прагнути до саморозвитку, активно займатися самоосвітою та творчо підходити до вирішення професійних завдань. Саме наявність такої внутрішньої мотивації забезпечує глибше занурення в освітній процес і формує у студентів відповідальне ставлення до своєї майбутньої діяльності.

Щоб ефективно стимулювати позитивну мотивацію до розвитку професійних компетенцій у майбутніх соціальних працівників, необхідно використовувати спеціальні методи та педагогічні прийоми, які спрямовані на формування внутрішньої позиції студента щодо власного професійного зростання. Одним із ефективних підходів у цьому контексті є інтеграція

навчального матеріалу з практичними ситуаціями, максимально наближеними до реальних умов соціальної роботи (Безпалько, 2005).

Наприклад, у процесі навчання студенти мають не лише засвоювати професійну термінологію, комунікативні навички та правила ділового етикету, але й застосовувати їх під час розв'язання змодельованих робочих ситуацій. Це можуть бути кейси, що імітують взаємодію соціального працівника з клієнтами в різних життєвих обставинах. Аналіз та вирішення подібних завдань допомагає студентам краще зрозуміти особливості професійної комунікації, навчитися ефективно реагувати на виклики, з якими вони можуть зіткнутися в майбутній роботі.

Такий підхід не лише підвищує практичну значущість отриманих знань, але й формує у студентів усвідомлення важливості їхньої ролі у суспільстві. Як наслідок, це позитивно впливає на їхню мотивацію до навчання, адже вони бачать реальну користь від здобутих навичок і розуміють, що професія соціального працівника – це не просто набір формальних обов'язків, а важлива місія, що вимагає особистісного залучення та професійної самореалізації.

Висновки до розділу 2

Другий розділ дисертаційного дослідження «Методичні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій» присвячений аналізу передового зарубіжного та вітчизняного досвіду підготовки фахівців соціальної сфери, а також обґрунтуванню педагогічних умов розвитку їхньої професійної компетентності через використання інноваційних технологій.

Дослідження сучасного стану соціальної роботи в Україні показало її поступове зближення з європейськими стандартами та адаптацію до актуальних соціальних викликів. Зокрема, це стосується кризових ситуацій, демографічних змін і впровадження новітніх технологій. Вітчизняна система підготовки

соціальних працівників у закладах вищої освіти орієнтована на поєднання теоретичного навчання з практичною діяльністю, що сприяє якісному розвитку професійних компетентностей.

Аналіз міжнародного досвіду свідчить про наявність різних моделей формування професійної компетентності соціальних працівників. Американська модель характеризується високим рівнем стандартизації освітніх програм, мультидисциплінарним підходом і широким залученням практичного досвіду. Європейська модель передбачає багаторівневу систему освіти, індивідуалізований підхід до навчання та інтеграцію практичних навичок. Скандинавська модель відзначається впровадженням інноваційних методів навчання, поєднанням соціальних і медичних послуг, а також акцентом на соціальну рівність. Азійська модель зосереджена на морально-етичному вихованні, розвитку гуманістичних цінностей і толерантності.

Важливим чинником формування професійної компетентності є співпраця з міжнародними організаціями (ООН, ЮНІСЕФ, Червоний Хрест, Міжнародна організація з міграції), що сприяє гармонізації національних освітніх підходів із міжнародними стандартами.

У межах дослідження обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників за допомогою інноваційних технологій, зокрема: мотивація науково-педагогічних працівників до використання інноваційних технологій, що реалізується через підвищення кваліфікації, тренінги, обмін досвідом і міжнародні проєкти; педагогічний супровід студентів у застосуванні інноваційних методів навчання, який передбачає використання електронних навчальних платформ, інтерактивних матеріалів, цифрових інструментів для зворотного зв'язку та проєктного підходу; формування у студентів навичок використання інноваційних технологій у соціальній роботі, що досягається через включення відповідних компонентів до

навчальних програм, застосування кейс-менеджменту, цифрових платформ і мобільних додатків; розвиток мотивації до навчання впродовж життя, саморозвитку та самовдосконалення, що підтримується через онлайн-курси, цифрові портфоліо та залучення до науково-дослідної діяльності.

Отже, визначені педагогічні умови забезпечуватимуть ефективне формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи, сприяють їхній адаптації до сучасних вимог професії та підвищують якість підготовки в контексті інтеграції міжнародного досвіду та впровадження інноваційних технологій.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ

3.1. Діагностика готовності майбутніх фахівців соціальної роботи до застосування інноваційних технологій

З метою перевірки гіпотези про те, що рівень професійної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи зростає за умови реалізації авторської методики формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій нами проведено педагогічний експеримент.

Педагогічний експеримент розглядаємо як «метод вивчення об'єкта, коли дослідник активно й цілеспрямовано впливає на нього шляхом створення штучних умов чи застосування звичайних умов, необхідних для виявлення відповідних властивостей» (Лузан, 2016, с.283). В ході реалізації експериментальної роботи експериментальним об'єктом дослідження буде професійна компетентність майбутніх соціальних працівників, а експериментальним фактором/змінною, яка перевірятиметься – методика формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій. Таким чином, в експерименті залежною змінною буде рівень професійної компетентності здобувачів спеціальності «Соціальна робота і консультування», а незалежною експериментальною змінною буде методика формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій. Реалізація експериментального фактора буде здійснюватися у звичайних для здобувачів спеціальності «Соціальна робота» умовах, тобто в освітньому процесі закладу вищої освіти, тому експеримент є природнім.

Реалізація педагогічного експерименту здійснювалася у три етапи (за Ю. Сурміним), зокрема: підготовчий; реалізаційний; етап аналізу й узагальнення результатів.

На підготовчому етапі експерименту обґрунтовано доцільність та програму експерименту. Програма експерименту включає гіпотезу дослідження: *якщо впровадити обґрунтовану методику формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій, то це призведе до підвищення їх рівня сформованості професійної компетентності.*

На підготовчому етапі також розраховано обсяг вибірки для дослідження. Для цього ми застосували відповідні розрахунки. Для цього з'ясували генеральну сукупність для нашого дослідження. За даними ЄДЕБО станом на 1 січня 2024 року в Україні здобували освіту зі спеціальності 231 «Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 6871 здобувач. Це означає, що генеральна сукупність (N) для експериментальної роботи становить 6871.

$$n = \frac{N * Z^2 * p * (1 - p)}{(E^2 * (N - 1)) + (Z^2 * p * (1 - p))}$$

де, N – генеральна сукупність;

Z – критичне значення стандартного нормального розподілу, яке відповідає рівню достовірності 95% і складає 1,96

p – 0,5 (консервативне припущення)

E – 0.05 (допустима похибка на рівні 5%)

$$n = \frac{6871 * 1,96^2 * 0,5 * (1 - 0,5)}{(0,05^2 * (6871 - 1)) + (1,96^2 * 0,5 * (1 - 0,5))}$$

n= 364

Таким чином, обсяг вибірки повинен складати не менше 364 осіб для достовірності 95% і допустимої похибки не більше 5%.

Станом на 2022/2023 навчальні роки в Україні 81 заклад вищої освіти здійснював підготовку фахівців зі спеціальності 231 «Соціальна робота». Для участі в експериментальній роботі нами обрано НУБіП України, оскільки саме в цьому ЗВО здійснювалася робота над дисертаційним дослідженням, інші заклади освіти обиралися шляхом простої випадкової вибірки. До них ввійшли Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.

Контингент студентів станом на 2022/2023 навчальний рік у ЗВО на базі яких проведено дослідну роботу подано у Таблиці 3.1.1

Таблиця 3.1.1.

**Контингент студентів (2022/2023 н.р.) у ЗВО зі спеціальності 231
«Соціальна робота» бакалаврського рівня вищої освіти та вибірка**

N	Назва ЗВО	Контингент студентів	Вибірка
1	Національний університет біоресурсів і природокористування України	358	192
2	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	131	71
3	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	153	84
4	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	55	31
Усього		697	378

Складено автором на основі даних ЄДЕБО

Аналіз контингенту здобувачів, які навчаються за спеціальністю 231 «Соціальна робота» бакалаврського рівня вищої освіти у відібраних ЗВО свідчить про їх достатню кількість, а саме 697 при мінімальній потребі – 364.

На підготовчому етапі експериментальної роботи, відповідно до сутності та структури професійної компетентності майбутніх соціальних працівників визначено систему критеріїв та показників (див. Табл. 3.1.2.). При визначенні критеріїв та показників враховано компоненти сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, зокрема: знання у сфері соціальної роботи відповідає когнітивному критерію; професійні уміння і навички – діяльнісно-поведінковий; цінності соціальної роботи – аксіологічний; вмотивованість до професійної діяльності і саморозвитку – мотиваційний; креативність – творчий.

Таблиця 3.1.2

Компоненти, критерії і показники сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників

	Компоненти	Критерії	Показники
1	Знання у сфері соціальної роботи	Когнітивний	• Знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи • Розуміння теоретичних засад соціальної роботи
2	Професійні уміння і навички	Діяльнісно-поведінковий	• Уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами соціальних послуг • Навички оцінки потреб отримувачів соціальних послуг
3	Цінності соціальної роботи	Аксіологічний	• Готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника • Повага до честі і гідності кожної людини

4	Вмотивованість до професійної діяльності і саморозвитку	Мотиваційний	• Вмотивованість до професійної діяльності у соціальній сфері • Вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку
5	Креативність	Творчий	• Здатність приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг • Здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі

Визначення критеріїв і показників дозволили виділити рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, зокрема високий, середній і низький.

Таблиця 3.1.3

Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників

№	-+-Показники	Рівні		
		Високий	Середній	Низький
1	Знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи	Досконало володіє знаннями нормативно-правових документів у галузі	Має загальне уявлення про нормативно-правову базу, але відчуває труднощі в її практичному застосуванні	Знання фрагментарні, не здатен/здатна використовувати нормативні акти у професійній діяльності
2	Розуміння теоретичних засад соціальної роботи	Чітко знає та застосовує теоретичні основи соціальної роботи, пояснює зв'язок між теорією та практикою	Розуміє теоретичні основи, але потребує підтримки для їх застосування у нестандартних ситуаціях	Теоретичні знання поверхневі, не здатний/здатна пояснити чи використовувати їх на практиці
3	Уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами	Вільно встановлює контакт, підтримує довірливі стосунки, ефективно взаємодіє у	Спілкується результативно, але іноді виникають труднощі в налагодженні зв'язку	Має труднощі в комунікації, що негативно впливає на професійну взаємодію

	соціальних послуг	вирішенні професійних задач	чи вирішенні професійних задач	
4	Навички оцінки потреб отримувачів соціальних послуг	Комплексно оцінює потреби отримувачів соціальних послуг, розробляє ефективні стратегії їх вирішення	Оцінює потреби частково, іноді упускає важливі аспекти чи недооцінює складність ситуації	Оцінка потреб поверхнева або некоректна, що може призводити до помилок у роботі
5	Готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника	Готовий/готова дотримуватися етичних стандартів у всіх аспектах роботи, чітко розуміє їхню важливість	Готовий/готова дотримуватися етичних норм, але потребує нагадувань чи допомоги в складних ситуаціях	Ігнорує або порушує етичні стандарти, що може негативно впливати на якість роботи
6	Повага до честі і гідності кожної людини	Проявляє щирю повагу до людей, незалежно від їхнього соціального статусу чи особистих якостей	Прагне проявляти повагу, але іноді демонструє упередженість чи стереотипність	Проявляє байдуже або зневажливе ставлення до людей
7	Вмотивованість до професійної діяльності у соціальній сфері	Має намір працювати у соціальній сфері	Невпевненість у бажанні працювати у соціальній сфері	Проявляє байдужість до професійної діяльності
8	Вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку	Постійно прагне до розвитку, бере участь у конференціях, семінарах, тренінгах, освоює нові технології	Інтерес до саморозвитку є, але він нерегулярний або недостатньо активний	Немає помітного інтересу до саморозвитку
9	Здатність приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг	Швидко та ефективно приймає креативні рішення в нестандартних ситуаціях	Приймає рішення, але потребує більше часу чи підтримки інших	Не здатний адаптуватися до нових викликів, рішення є шаблонними або неефективними
10	Здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі	Активно цікавиться інноваційними технологіями в соціальній роботі використовує сучасні технології навчання	Має знання про інноваційні технології, але не здатен їх застосовувати	Не проявляє інтересу до впровадження інноваційних технологій у соціальній роботі

Високий рівень професійної компетентності майбутніх соціальних працівників характеризується тим, що здобувач: досконало володіє знаннями нормативно-правових документів у галузі; чітко знає та застосовує теоретичні основи соціальної роботи, пояснює зв'язок між теорією та практикою; вільно встановлює контакт, підтримує довірливі стосунки, ефективно взаємодіє у вирішенні професійних задач; комплексно оцінює потреби отримувачів соціальних послуг, розробляє ефективні стратегії їх вирішення; готовий/готова дотримуватися етичних стандартів у всіх аспектах роботи, чітко розуміє їхню важливість; проявляє щиру повагу до людей, незалежно від їхнього соціального статусу чи особистих якостей; має намір працювати у соціальній сфері; постійно прагне до розвитку, бере участь у конференціях, семінарах, тренінгах, освоює нові технології; швидко та ефективно приймає креативні рішення в нестандартних ситуаціях; Активно цікавиться інноваційними технологіями в соціальній роботі використовує сучасні технології навчання.

Середній рівень професійної компетентності майбутніх соціальних працівників характеризується тим, що здобувач: має загальне уявлення про нормативно-правову базу, але відчуває труднощі в її практичному застосуванні; розуміє теоретичні основи, але потребує підтримки для їх застосування у нестандартних ситуаціях; спілкується результативно, але іноді виникають труднощі в налагодженні зв'язку чи вирішенні професійних задач; оцінює потреби частково, іноді упускає важливі аспекти чи недооцінює складність ситуації; готовий/готова дотримуватися етичних норм, але потребує нагадувань чи допомоги в складних ситуаціях; прагне проявляти повагу, але іноді демонструє упередженість чи стереотипність; невпевненість у бажанні працювати у соціальній сфері; інтерес до саморозвитку є, але він нерегулярний або недостатньо активний; приймає рішення, але потребує більше часу чи

підтримки інших; має знання про інноваційні технології, але не здатен їх застосовувати.

Низький рівень професійної компетентності майбутніх соціальних працівників характеризується тим, що здобувач: має фрагментарні знання, не здатен/здатна використовувати нормативні акти у професійній діяльності; теоретичні знання поверхневі, не здатний/здатна пояснити чи використовувати їх на практиці; має труднощі в комунікації, що негативно впливає на професійну взаємодію; оцінка потреб поверхнева або некоректна, що може призводити до помилок у роботі; ігнорує або порушує етичні стандарти, що може негативно впливати на якість роботи; проявляє байдуже або зневажливе ставлення до людей; проявляє байдужість до професійної діяльності; немає помітного інтересу до саморозвитку; не здатний адаптуватися до нових викликів, рішення є шаблонними або неефективними; не проявляє інтересу до впровадження інноваційних технологій у соціальній роботі.

На підготовчому етапі обґрунтовано діагностичний інструментарій експериментальної роботи (див. Табл. 3.1.4.).

На наступному етапі – реалізаційному, проведено безпосередньо педагогічний експеримент – констатувальний, формувальний та контрольний. На констатувальному етапі експерименту застосовано розроблений діагностичний інструментарій.

Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України (експериментальні групи), а також Уманського державного педагогічного університету ім. П.Тичини, Українського державного університету імені Михайла

Драгоманова, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (контрольні групи). У педагогічному експерименті взяли участь

378 студентів та 43 НПП, які виступили в ролі експертів у процесі експертної оцінки.

Таблиця 3.1.4

Діагностичний інструментарій визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників

№	Критерії	Показники	Діагностичний інструментарій
1	Когнітивний	- Знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи - Розуміння теоретичних засад соціальної роботи	- Тест - Експертна оцінка
2	Діяльнісно-поведінковий	- Уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами соціальних послуг - Навички оцінки потреб отримувачів соціальних послуг	- Тест - Експертна оцінка
3	Аксіологічний	- Готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника - Повага до честі і гідності кожної людини	- Тест - Експертна оцінка
4	Мотиваційний	- Вмотивованість до професійної діяльності у соціальній сфері - Вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку	- Тест - Експертна оцінка
5	Творчий	- Здатність приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг - Здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі	- Тест - Експертна оцінка

У процесі діагностики застосовано метод анкетування, який дає змогу отримати дані від респондентів на основі їх відповідей на запитання анкети. Анкета (див. Додаток Е) передбачала наявність десяти тверджень, які відповідали певному визначеному показнику та компоненту професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, що забезпечило змістову та конструкту валідність анкети. Питання анкети побудовані за принципом шкали Лейкерта, де респонденти оцінюють наскільки вони згодні з тим чи іншим твердженням (повністю погоджуюся, частково погоджуюся, не погоджуюся). Шкала Лейкерта дала можливість нам перевірити надійність шляхом розрахунку коефіцієнту α (альфа) Кронбаха. Для цього ми перетворили відповіді респондентів у числові значення: повністю погоджуюся – 3 бали, частково погоджуюся – 2 бали, не погоджуюся – 1 бал. Для визначення надійності анкети розраховували коефіцієнту α Кронбаха, який становить 0,81, що забезпечує відповідно високий рівень надійності.

Оскільки однією із слабких сторін (потенційних недоліків) методу анкетування є певний рівень суб'єктивізму через бажання респондентів відповідати соціальним стандартам, виглядати краще, неадекватність самооцінки (неадекватно занижена або неадекватно завищена), що може впливати на достовірність даних, нами було застосовано паралельно метод експертної оцінки.

Метод експертної оцінки полягав в оцінці рівня сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи експертами. Важливою складовою експертної оцінки є розробка експертної анкети та добір відповідних експертів. При розробці експертної анкети ми запропонували експертам оцінити рівень (високий, середній, низький) сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи за визначеними у роботі показниками (див. Додаток Е). У процесі відбору експертів важливим критерієм було здатність оцінити рівень сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців

соціальної роботи, тому в ролі експерта були залучені науково-педагогічні працівники, які викладали освітні компоненти із циклу фахової підготовки, були керівниками навчальних та виробничих практик, а також наставниками академічних груп.

За результатами анкетування та експертної оцінки (див. Додаток Ж) діагностовано рівень сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи за визначеними показниками. Однією із важливих складових професійної підготовки майбутніх соціальних працівників є ґрунтовні знання нормативно-правової бази соціальної сфери. Результати опитування свідчать, що тільки 15,1% здобувачів погоджуються із своєю обізнаністю нормативно-правовою базою у сфері соціальної роботи. Більшість здобувачів (61,1%) відзначають, що частково погоджуються із таким твердженням, і 23,8% переконані у достатності знань у зазначеній сфері. Такі результати засвідчують, що переважна більшість (61,1+23,8) студентів спеціальності «Соціальна робота та консультування» визнає, що є недостатньо обізнаними з нормативно-правовою базою у сфері соціальної роботи, і це обумовлює необхідність зосередження уваги в процесі професійної підготовки на ознайомленні із нормативними документами та відпрацювання практичних кейсів із застосуванням інноваційних технологій навчання. Результати опитування здобувачів підтверджує і експертне опитування, до якого залучено науково-педагогічних працівників. На думку експертів тільки 11,7% здобувачів досконало володіє знаннями нормативно-правових документів у сфері соціальної роботи; 55,8% – мають загальне уявлення про нормативно-правову базу, але відчують труднощі в її практичному застосуванні і 32,5% – мають фрагментарні знання, не здатні застосовувати нормативні акти у практичній професійній діяльності. При цьому варто зауважити, що в експериментальній роботі брали участь здобувачі усіх курсів навчання від першого до четвертого, тому така ситуація може бути

пов'язана із тим, що студенти не опанували усі освітні компоненти, а також у різних закладах вищої освіти відрізняються навчальні плани та дисципліни. Важливо врахувати при щорічному перегляді змісту освітніх програм потребу включити окремий освітній компонент в обов'язковому циклі професійної підготовки, а також у вибіркового, оскільки здобувачі усвідомлюють недостатні знання нормативно-правової бази в соціальній сфері. При розробці робочих програм окремих освітніх компонентів теж важливо включати теми, які розкривають нормативно-правові аспекти.

Володіння знаннями нормативно-правової бази в соціальній сфері тісно пов'язана із розумінням здобувачами теоретичних засад соціальної роботи. Більшість здобувачів (73%) переконані, що розуміють теоретичні основи соціальної роботи, але потребують підтримки для їх застосування у нестандартних ситуаціях. 12,4% вважають, що мають поверхові теоретичні знання в галузі соціальної роботи, і здатні пояснити чи використовувати їх на практиці. У той же час 14,6 % здобувачів повністю погоджуються із тезою, що вони розуміють «основні теоретичні засади соціальної роботи та можу пояснити їх застосування на практиці». Аналіз експертного опитування свідчить, що в цілому такі дані підтверджуються. На думку експертів більше половини студентів (66,7%) знають та розуміють теоретичні основи соціальної роботи, здатні застосовувати знання на практиці. На високому рівні опанували теорією соціальної роботи 10,3%, а недостатньо засвоїли теоретичну базу або не готові поки застосовувати знання на практиці 23% здобувачів. Не значна відмінність між експертною оцінкою та відповідями самих здобувачів, на нашу думку, пов'язана у першу чергу із суб'єктивними чинниками як зі сторони експертів, так і здобувачів вищої освіти. Суб'єктивізм зі сторони експертів, які є науково-педагогічними працівниками, обумовлюється високими очікуваннями від здобувачів при докладанні зусиль педагогів. Зі сторони здобувачів суб'єктивізм

обумовлений бажанням виглядати краще в процесі опитування, а також впливом самооцінки. Результати опитування та експертної оцінки свідчать, що у процесі професійної підготовки важливо не тільки забезпечувати оволодіння студентами базовими теоретичними знаннями із фаху, але й важливо сформувати здатність застосовувати знання при вирішенні практичних професійних завдань.

Важливою складовою професійної компетентності фахівців соціальної сфери є розвинені комунікативні навички, які дають можливість будувати ефективну взаємодію із отримувачами соціальних послуг на засадах довіри, взаємоповаги та взаєморозуміння. Спостереження за комунікативною поведінкою здобувачів в останні роки свідчить, що існують значні труднощі, особливо серед студентів першого року навчання, в адаптаційний період. На здатність до ефективного спілкування серед сучасної студентської молоді, на нашу думку, значний негативний вплив мала пандемія коронавірусу COVID-19 із обмеженнями безпосереднього спілкування і переведення учнів на дистанційний формат навчання, а також вплив війни із усіма її наслідками. У процесі бесід із здобувачами з'ясували, що значна частина першокурсників боїться спілкуватися із незнайомими людьми (із одногрупниками чи однокурсниками, із науково-педагогічними працівниками, із співробітниками різних підрозділів закладів вищої освіти), а при налагодженні взаємодії виникають значні труднощі. Тільки 15,9% студентів погоджуються із твердженням, що вони мають розвинені комунікативні навички для ефективного спілкування з отримувачами та надавачами соціальних послуг, у той же час як 66,9 % – частково погоджуються, а 17,2% – не погоджуються. Результати експертної оцінки засвідчують, що 11,4% – здобувачів спеціальності «Соціальна робота і консультування» вільно встановлюють контакт, підтримують довірливі стосунки, здатні ефективно взаємодіяти у вирішенні професійних задач. 61,9% здобувачів на переконання експертів спілкуються результативно, але іноді

виникають труднощі в налагодженні зв'язку чи вирішенні професійних задач. У 26,7% здобувачів експерти фіксують труднощі з комунікацією, що може негативно позначатися на професійній взаємодії. Оскільки комунікація є одним із основних професійних засобів здійснення професійної діяльності для фахівців із соціальної роботи, тому важливо приділяти увагу розвитку комунікації в освітньому процесі як під час аудиторної роботи, так і в позааудиторній діяльності. Значний потенціал для розвитку комунікаційних навичок здобувачів мають інноваційні, інтерактивні форми та методи навчання і викладання, а також залучення студентської молоді до волонтерської та громадської роботи.

Базовою процедурою, яка є першопочатковою у роботі з отримувачами соціальних послуг і в значній мірі визначає успішність допомоги людині у подоланні життєвих труднощів є оцінка потреб. Для фахівця із соціальної роботи оволодіння навичками оцінки потреб отримувачів соціальних послуг є фундаментальною. Від її сформованості залежить якість збору первинної інформації про отримувача соціальних послуг, виявлення труднощів, пошук ресурсів та складання й реалізація плану індивідуальної допомоги особі, яка потрапила у складну життєву ситуацію. Аналіз здатності у здобувачів спеціальності «Соціальна робота та консультування» проводити оцінку потреб отримувачів соціальних послуг та розробляти відповідні плани підтримки свідчить, що у більшості студентів дана навичка розвинена недостатньо (63,2% відзначили, що частково, а 22,2% засвідчили – нездатність забезпечувати такий вид професійної діяльності), у той же час 14,6% респондентів повністю погодилися із тезою «Я вмію проводити оцінку потреб отримувачів соціальних послуг та розробляти відповідні плани підтримки». Результати експертної оцінки свідчать, що 31,2% здобувачів можуть проводити оцінку потреб поверхнево або некоректно, що у свою чергу може призводити до помилок у роботі. У 61,7% здобувачів навичка оцінки потреб отримувачів соціальних послуг сформовані

частково, іноді упускають важливі аспекти або ж недооцінюють складність ситуації. І 7,1% здобувачів здатні комплексно оцінювати потреби отримувачів соціальних послуг, розробляти ефективні стратегії їх вирішення. Результати дослідження свідчать, що при проведенні навчальних і виробничих практик у студентів варто звертати більше уваги на практикування навички здійснювати оцінку потреб отримувачів соціальних послуг та розробляти відповідні плани підтримки.

Оскільки професійна діяльність фахівців із соціальної роботи пов'язана із наданням соціальних послуг, соціальній допомозі та підтримці найбільш уразливих категорій населення, тому важливо дотримуватися етичних стандартів соціального працівника. У процесі дослідження встановлено, що здобувачі вищої освіти, які навчаються за спеціальністю «Соціальна робота та консультування» у своїй більшості готові дотримуватися етичних стандартів. 43,9% здобувачів повністю погоджуються із тезою «я готовий(а) дотримуватися етичних стандартів соціального працівника у своїй майбутній професійній діяльності»; 46,8% – частково погоджуються, і тільки 9,3% – не погоджуються. Тобто, дані результати засвідчують, що більше 90% студентів у цілому, готові дотримуватися етичних стандартів і розуміють їх важливість. Результати експертного оцінювання свідчать, що на думку експертів 32,6% здобувачів готові дотримуватися етичних стандартів у всіх аспектах професійної діяльності та чітко розуміють їх важливість, 38,6% – готові дотримуватися етичних норм, але потребують нагадувань чи допомоги в складних ситуаціях, 28,8% – схильні до порушення етичних стандартів, що може негативно впливати на якість роботи.

Важливою складовою етичних стандартів соціальної роботи є повага до честі і гідності кожної людини, незалежно від її походження, приналежності, статусу, життєвих труднощів. 73,8% здобувачів повністю підтримують тезу «Я поважаю честь і гідність кожної людини та визнаю цінність людської

особистості», 22,5% – частково погоджуються, і всього 3,7% – не погоджуються. Ідентичні результати отримали і від експертів у ході проведення експертної оцінки. Так, експерти відзначають, що 72,3% проявляють щире повагу до людей, незалежно від їхнього соціального статусу чи особистих якостей, 23,3% – здебільшого проявляють повагу, але іноді демонструють упередженість чи стереотипність, 4,4% – ігнорують або порушують етичні стандарти, що може негативно впливати на якість роботи. Таким чином, можна констатувати, що переважна більшість здобувачів (більше 95%) із повагою ставляться до кожної людини, визнаючи цінність людської особистості. Проте, варто звернути увагу на роботу із добувачами щодо остаточного подолання упереджень та стереотипів.

В умовах сьогодення важливість професійної діяльності фахівців із соціальної роботи важко переоцінити. Війна супроводжується тим, що загострюються різноманітні труднощі (фінансові, соціальні, ментальні, люди втрачають близьких, домівки, роботу), з'являються нові категорії населення, які потребують допомоги та підтримки, в першу чергу військовослужбовці та їх сім'ї, внутрішньо переміщені особи та ін. Роль і значення соціальних працівників у таких умовах зростає, оскільки саме на них покладається державою професійний обов'язок здійснювати оцінку потреб, супровід, допомогу та підтримку людей, які опинилися в складних життєвих ситуаціях. Із початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну спостерігалось масове поширення волонтерського руху для допомоги людям, які потерпають від війни. Паралельно ми спостерігали із початком вторгнення і збільшення абітурієнтів на спеціальність «Соціальна робота», а також зростання мотивації до здобуття фаху серед вступників та студентів різних курсів. Проте, такий сплеск вмотивованості ми констатували у 2022 році, але із кожним наступним роком спостерігаємо негативну тенденцію. Про вмотивованість здобувачів до професійної діяльності за фахом свідчать їх відповіді за результатами

опитування. Погоджуються повністю із твердженням «Я маю сильну мотивацію до професійної діяльності у сфері соціальної роботи» 8,5% здобувачів, 79,9% – частково погоджуються і 11,6% – не погоджуються. У свою чергу експерти в рамках експертного опитування фіксують, що 7,1% здобувачів мають намір працювати у соціальній сфері; 77% проявляють невпевненість та невизначеність у бажанні працювати у соціальній сфері і 15,9% проявляють байдужість до професійної діяльності у сфері соціальної роботи. Зазначені результати викликають занепокоєння і тривогу та обумовлюють необхідність проведення комплексних і систематичних заходів для інформування та популяризації соціальної роботи, а також формування стійкої вмотивованості у студентів спеціальності «Соціальна робота та консультування» до професійної діяльності у соціальній сфері.

Рівень вмотивованості до професійної діяльності у сфері соціальної роботи у значній мірі визначає і корелює із прагненням здобувачів до професійного саморозвитку. Проте, наші спостереження свідчать, що однією із важливих особливостей сучасної молоді є те, що більшість із них прагне до саморозвитку як особистісного, так і професійного задля самореалізації, самоздійснення та досягнення успіху в найближчій перспективі. Результати опитування свідчать, що 46,3% здобувачів погоджуються із тезою «Я прагну до особистісного та професійного саморозвитку», 47,9% – частково погоджуються і тільки 5,8% – не погоджуються. Таким чином, можемо констатувати, що близько 94% здобувачів вищої освіти мають усвідомлене бажання до саморозвитку. Результати експертної оцінки повністю, в межах статистичної похибки, підтверджують такі дані. Зокрема, експерти переконані, що 43,9% здобувачів постійно прагне до розвитку, беруть участь у різноманітних вебінарах, курсах, конференціях, семінарах, тренінгах, освоюють нові технології; 48,4% – мають інтерес до саморозвитку, але він недостатньо активний; тільки 7,7% здобувачів не

проявляють помітного інтересу до саморозвитку. У зв'язку із тим, що сучасні інноваційні технології мають значний потенціал для допомоги усім бажаючим особам у саморозвитку, варто їх застосовувати в освітньому процесі закладів вищої освіти, із формуванням потреби і звички до «навчання упродовж усього життя».

Фахівцям із соціальної роботи навички навчання впродовж життя потрібні, оскільки вони мають дуже швидко реагувати на чисельні нові виклики та динамічні суспільні зміни. Дуже часто фахівцям із соціальної роботи доводиться експериментувати та приймати нестандартні рішення для вирішення професійних задач. 20,6% здобувачів підтверджують, що вони здатні приймати нестандартні рішення для вирішення проблем отримувачів соціальних послуг, 68,8% – частково здатні і 10,6% – визнають свою нездатність на даному етапі навчання нестандартно підходити до вирішення професійних завдань. У процесі експертної оцінки експерти підтверджують, що 10,6% здобувачів не здатні адаптуватися до нових викликів, а їх вирішення професійних задач є шаблонними або не достатньо ефективними. 75,9% здобувачів, на думку експертів здатні приймати нестандартні професійні рішення, але потребують більше часу чи підтримки інших. 13,5% здобувачів на переконання експертів здатні швидко та ефективно приймати креативні рішення в нестандартних професійних ситуаціях. Таким чином, констатуємо наявність значного відсотку (більше 85%) здобувачів вищої освіти, які потребують цілеспрямованої методичної роботи задля розвитку здатності вирішувати творчо, нестандартно професійні задачі і саме інноваційні технології навчання є, на наше переконання, найбільш ефективними у даному процесі.

Реалізація інноваційних технологій навчання та викладання в освітньому процесі підготовки фахівців за спеціальністю «Соціальна робота та консультування» дасть можливість не тільки покращити якість засвоєння знань,

формуванню професійних умінь і навичок, зростанню мотивації до учіння та саморозвитку, але й дасть можливість і натхнення студентській молоді застосовувати інновації у своїй практичній професійній діяльності. У результаті опитування встановлено, що 35,7% здобувачів підтверджують свою готовність до впровадження інноваційних технологій в практичну соціальну роботу, 55,8% – частково готові, а 8,5% зазначають, що поки не готові до такої діяльності. У той же час експерти констатують, що 26,2% студентів активно цікавляться інноваційними технологіями в соціальній роботі та використовують сучасні технології навчання. 58,2% здобувачів, на думку експертів, мають знання про інноваційні технології, але не завжди здатні їх застосовувати на практиці. 15,6% здобувачів, за результатами експертної оцінки, не проявляють інтересу до впровадження інноваційних технологій у соціальній роботі. Отже, у подальшій експериментальній роботі важливо зосередити увагу на розробку механізмів формування готовності здобувачів до впровадження інноваційних технологій в практичну соціальну роботу.

На основі експертної оцінки та опитування встановлено рівні сформованості професійної компетентності студентів майбутніх фахівців соціальної роботи за визначеними показниками (див. Табл. 3.1.8)

Результати діагностики сформованості професійної компетентності студентів за визначеними показниками свідчить, що найбільший відсоток здобувачів із високим рівнем виявлено за такими показниками як: повага до честі і гідності кожної людини (73%); вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку (45%); готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника (38,1%); здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі (31%).

Таблиця 3.1.8

**Рівні сформованості професійної компетентності студентів за
показниками**

Показники	Рівні					
	Н		С		В	
	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%
Знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи	107	28,3	221	58,5	50	13,2
Розуміння теоретичних засад соціальної роботи	67	17,7	264	69,9	47	12,4
Уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами соціальних послуг	83	22	244	64,5	51	13,5
Навички оцінки потреб отримувачів соціальних послуг	101	26,7	236	62,4	41	10,9
Готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника	72	19	162	42,9	144	38,1
Повага до честі і гідності кожної людини	15	4	87	23	276	73
Вмотивованість до професійної діяльності у соціальній сфері	52	13,8	297	78,5	29	7,7
Вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку	26	6,9	182	48,1	170	45
Здатність приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг	40	10,6	274	72,5	64	16,9
Здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі	46	12,1	215	56,9	117	31

Результати діагностики сформованості професійної компетентності студентів за визначеними показниками свідчить, що найбільший відсоток здобувачів із високим рівнем виявлено за такими показниками як: повага до честі і гідності кожної людини (73%); вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку (45%); готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника (38,1%); здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі (31%).

Показники із найбільшим відсотком низького рівня сформованості у здобувачів професійної компетентності, які викликають тривогу і потребу у систематичній та цілеспрямованій роботі це: знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи (28,3%); навички оцінки потреб отримувачів соціальних послуг (26,7%); уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами соціальних послуг (22%).

Найбільшою є частка здобувачів із середнім рівнем сформованості професійної компетентності за такими показниками як: вмотивованість до професійної діяльності у соціальній сфері (78,5%); здатність приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг (72,5%); розуміння теоретичних засад соціальної роботи (69,9%).

На основі визначених показників діагностовано рівні сформованості професійної компетентності здобувачів за 5 критеріями (див. Табл. 3.1.9).

Таблиця 3.1.9

Рівні сформованості професійної компетентності студентів за критеріями

Критерії	Рівні					
	Н		С		В	
	Осіб	%	Осіб	%	Осіб	%
Когнітивний	87	23	243	64,3	48	12,7
Діяльнісно-поведінковий	92	24,3	240	63,5	46	12,2
Аксіологічний	43	11,4	125	33,1	210	55,5
Мотиваційний	39	10,3	240	63,5	99	26,2
Творчий	43	11,4	245	64,8	90	23,8

Аналіз результатів поданих у таблиці вище свідчить, що найбільший відсоток здобувачів із високим рівнем сформованості встановлено на аксіологічним критерієм (55,5%). Найменший відсоток здобувачів за високим рівнем сформованості професійної компетентності за когнітивним (12,7%) та діяльнісно-поведінковим (12,2%) критеріями. Кожен четвертий здобувач (у межах похибки) має високий рівень сформованості професійної компетентності за мотиваційним (26,2%) та творчим (23,8%) критеріями. У той же час констатуємо, що найменший відсоток здобувачів із низьким рівнем сформованості професійної компетентності за мотиваційним (10,3%), аксіологічним (11,4%) та творчим (11,4%) критеріями. Якщо відсоток здобувачів із середнім рівнем сформованості професійної компетентності коливається у межах 63,5 – 64,8 за чотирма критеріями (когнітивний, діяльнісно-поведінковий, мотиваційний, творчий), то за аксіологічним констатуємо суттєву відмінність – 33,1%.

На основі зазначених критеріїв і показників діагностовано рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників (див. Табл. 3.1.10).

Таблиця 3.1.10

**Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх
соціальних працівників**

Рівні	Осіб	%
Високий	98	25,9
Середній	219	57,9
Низький	61	16,2

Таким чином, результати констатувального етапу експерименту свідчать, що 25,9% здобувачів спеціальності «Соціальна робота та консультування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти мають високий рівень сформованості професійної компетентності; 57,9% – середній рівень і 16,25 % – низький рівень.

На завершальному етапі констатувального експерименту вибірку поділено на дві групи – контрольну та експериментальну. Для застосування статистичних методів дослідження до перевірки однорідності контрольної та експериментальної групи вносимо результати первинної діагностики у розрізі контрольної та експериментальної групи за рівнями сформованості професійної компетентності у Таблицю 3.1.11.

Таблиця 3.1.11

Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників за результатами констатувального етапу експерименту по контрольній та експериментальній групах

Рівні	Контрольна група		Експериментальна група	
	Осіб	%	Осіб	%
Низький	28	15,1	33	17,2
Середній	110	59,1	108	56,2
Високий	48	25,8	51	26,6

Для перевірки коректності формування контрольної та експериментальної груп (встановлення їх однорідності за всіма розглянутими в роботі рівнями сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників) на констатувальному етапі експерименту ми використали багатофункціональний статистичний критерій φ^* Фішера (кутове перетворення Фішера). Цей критерій встановлює, чи статистично значима різниця між процентними частинами виявлення ознаки у досліджуваних групах (Козирєв, 2020).

Емпіричне значення φ^* знаходимо за формулою

$$\varphi^* = (\varphi_1 - \varphi_2) \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}}, \quad (2)$$

де φ_1 – кут, що відповідає більшій процентній частині;

φ_2 – кут, що відповідає меншій процентній частині;

n_1 – кількість осіб в експериментальній групі;

n_2 – кількість осіб в контрольній групі.

Проведемо статистичні обчислення для низького рівня сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників.

Статистичні дані взято із таблиці 3.1.11

Користуючись статистичними таблицями «Величини кута φ (в радіанах)

для різних процентних частин» (Козирєв, 2020), визначаємо кут φ для експериментальної та контрольної груп відповідно:

$$\varphi_1(17,2\%)=0,855 \quad \varphi_2(15,1\%)=0,798.$$

Здійснивши підстановку відповідних значень у формулу (2) маємо:

$$\varphi^*$$

Всі обчислення виконані в електронних таблицях Microsoft Excel та наведені в додатку А

Із таблиці рівнів значимості критерію кутового перетворення φ^* Фішера, ми бачимо, що $\varphi^* = 0,564 < \varphi_{\text{крит}}$ для 5% рівня значимості (для $p \leq 0,05$ $\varphi_{\text{крит}} = 1,64$, для $p \leq 0,01$ $\varphi_{\text{крит}} = 2,31$). Отже, кількість студентів в контрольній та експериментальній групах, що мають низький рівень сформованості професійної компетентності по результатам констатувального експерименту статистично не відрізняються.

Аналогічно для результатів констатувального експерименту по середньому рівню сформованості професійної компетентності маємо (додаток А):

$$\varphi^*$$

$0,568 < 1,64$. Отже, різниця результатів статистично не значима.

Для результатів констатувального експерименту по високому рівню сформованості професійної компетентності маємо (додаток З):

$$\varphi^*$$

$0,167 < 1,64$. Отже, різниця результатів теж статистично не значима.

Проведена нами статистична обробка результатів констатувального етапу експерименту дає підстави стверджувати, що на даному етапі нашої роботи студенти контрольної та експериментальної груп по жодному із рівнів сформованості професійної компетентності статистично не відрізняються, що підтверджує коректність формування цих груп.

3.2. Реалізація методики формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій

Формувальний етап експерименту передбачав реалізацію експериментального фактора – методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій. Основною метою реалізації означеної методики є формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій упродовж 2021-2024 рр. на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України (експериментальні групи), а також Уманського державного педагогічного університету ім. П.Тичини, Українського державного університету ім. М. Драгоманова, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (контрольні групи). У педагогічному експерименті взяли участь 378 студентів та 43 НП.

Отримані результати констатувального етапу експерименту спонукали до розробки методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій. На основі аналізу організації фахової підготовки майбутніх соціальних працівників у закордонних і вітчизняних закладах вищої освіти та власного досвіду роботи розроблено авторську методику формування їх професійної компетентності.

За допомогою методу моделювання нами розроблено модель, яка схематично відображає авторську методику формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій (див. Рис. 3.2.1).

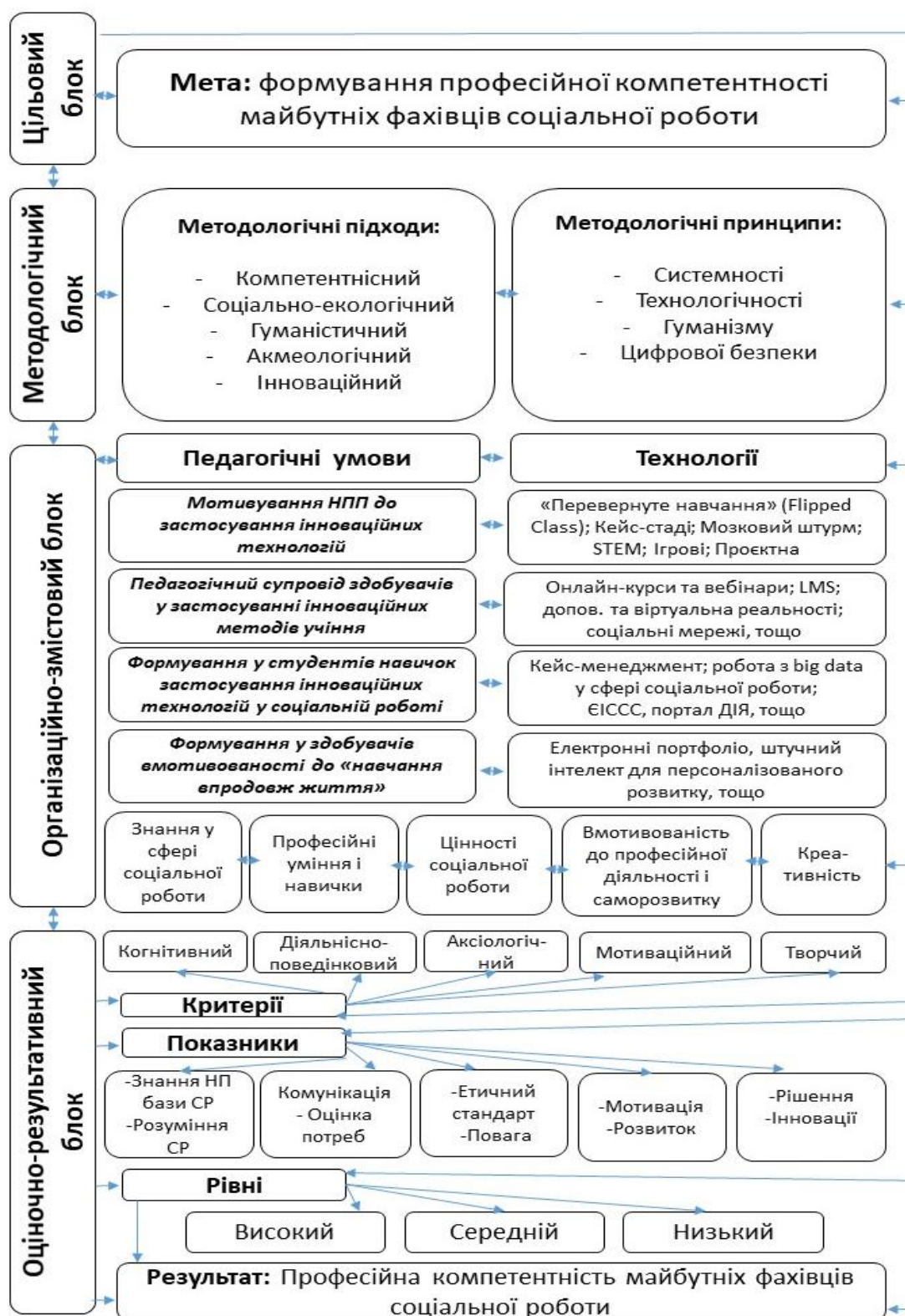

Рис. 3.2.1. Модель формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій

Методологічний блок моделі представлений методологічними підходами та принципами формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників.

В процесі реалізації методики впроваджено **методологічні підходи**, що використовуються для формування професійної компетентності у майбутніх фахівців соціальної роботи. Кожен із цих підходів має свої особливості, які сприяють розвитку професійних здатностей у студентів.

Компетентнісний підхід у підготовці фахівців з соціальної роботи є основним у контексті сучасних вимог освіти в Україні. Це підтверджується низкою нормативно-правових актів:

Закон України «Про вищу освіту» (2014) визначає ключові напрямки для формування компетентностей, що є важливими для студентів закладів вищої освіти, у тому числі й у соціальній роботі. Відповідно до цього Закону, заклади вищої освіти мають на меті формувати у студентів не тільки теоретичні знання, але й професійні навички, що забезпечують їхню здатність до роботи в умовах реальної соціальної практики.

Державний стандарт вищої освіти України для спеціальності «Соціальна робота» включає вимоги щодо компетентностей, які повинні бути досягнуті в результаті навчання. Це забезпечує вимогу до кожного студента, щоб він міг реалізувати професійні завдання, об'єднуючи знання, уміння та способи мислення.

Концепція розвитку соціальної роботи в Україні (2018) також передбачає розвиток компетентнісного підходу, який має враховувати інтердисциплінарний характер професії, гнучкість освітніх стандартів і орієнтованість на специфічні потреби населення.

У процесі експериментальної роботи компетентнісний підхід є наскрізним, і передбачав, у першу чергу врахування інтегральної, загальних («навички

використання інформаційних і комунікаційних технологій») та фахових компетентностей («здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері»), які відображені у Стандарті вищої освіти зі спеціальності «Соціальна робота», а також додаткових фахових компетентностей, які забезпечують унікальність освітньої програми, зокрема «здатність до надання соціальних послуг на засадах зеленої соціальної роботи». Реалізація компетентнісного підходу передбачала формування визначених освітньо-професійною програмою компетентностей на різних етапах освітнього процесу.

Соціально-екологічний підхід в освіті соціальних працівників включає увагу до взаємозв'язку між людиною, її соціальним середовищем та навколишнім середовищем. Цей підхід є втіленням принципів сталого розвитку та глибокого соціального консенсусу.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991) та Закон України «Про соціальні послуги» (2003) створюють нормативно-правову базу для розвитку соціально-екологічних аспектів соціальної роботи, оскільки робота соціальних працівників включає не лише індивідуальні потреби, але й екологічні чинники, що впливають на особистість.

У процесі дослідної роботи нами запропоновано введення до освітньої програми обов'язкового освітнього компоненту «Зелена соціальна робота» (додаток Б), який став інструментом реалізації соціально-екологічного підходу в експериментальній роботі та є свідченням врахування кращого зарубіжного, в тому числі європейського досвіду підготовки соціальних працівників. Даний освітній компонент спрямований на формування екологічної свідомості, відповідальності та професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи у сфері сталого розвитку та екологічної справедливості.

Цей підхід допомагає виявити соціальні і екологічні проблеми, передбачаючи інтеграцію соціальних послуг з екологічними аспектами життя

людини. Відповідно, здобувачі набували здатності враховувати не тільки індивідуальні потреби, але й вплив соціальних та екологічних факторів на вирішення проблем отримувачів соціальних послуг.

Акмеологічний підхід є орієнтованим на досягнення особистісного та професійного розвитку, сприяючи безперервному самовдосконаленню. Цей підхід визначає акцент на розвитку фахівців у досягненні професійних вершин.

Концепція національно-патріотичного виховання та «навчання впродовж життя» підкреслює важливість постійного самовдосконалення у професійній діяльності, що є важливою складовою акмеологічного підходу.

Програма безперервного професійного розвитку фахівців у галузі соціальної роботи згідно з нормами Закону України «Про соціальну роботу» включає вимогу до соціальних працівників щодо постійного професійного зростання та саморозвитку. Важливим є використання нових підходів та методів у процесі соціальної роботи, що сприяє професійному розвитку фахівців.

У процесі експериментальної роботи було введено до освітньої програми обов'язковий освітній компонент «Соціальне лідерство та командоутворення» (додаток В), який спрямований на формування у майбутніх соціальних працівників мотивації до досягнення вершин у професійній сфері, соціального лідерства, лідерства служіння на основі теорії сервант-лідерства, організації волонтерської діяльності.

Реалізація акмеологічного підходу передбачала також залучення здобувачів до різних форм позааудиторної роботи, активізацію участі у студентському самоврядуванні та громадських організаціях (наприклад, «Пласт», «Ліга соціальних працівників», «Інститут молоді»).

Гуманістичний підхід є спрямованим на врахування потреб, інтересів, здібностей здобувачів освіти та отримувачів соціальних послуг. Важливою

особливістю є сприяння розвитку соціальних працівників через врахування індивідуальних потреб кожної людини.

У процесі експериментальної роботи даний підхід був важливим, оскільки соціальна робота за своєю суттю має людиноцентричну спрямованість і покликана допомагати людям, які потрапили у скрутні життєві ситуації. У зв'язку із тим, що соціальна робота є спеціальністю типу «людина-людина» ми значну увагу приділяли розвитку ціннісної сфери здобувачів. Із цією метою було впроваджено обов'язковий компонент «Етика і міжнародні стандарти соціальної роботи», при вивченні якого здобувачі вивчали етичний кодекс фахівця соціальної роботи, розглядали різноманітні кейси їх практики соціальної роботи.

Діяльнісний підхід реалізувався через активне залучення здобувачів до опанування професійними здатностями в освітньому процесі за допомогою інтерактивних методів, таких як тренінги, ігри, мозкові штурми тощо. Важливим аспектом у процесі реалізації діяльнісного підходу було залучення здобувачів до практичного навчання, зокрема під час практичних занять із запрошенням роботодавців, фахівців-практиків, які проводили майстер-класи, воркшопи, гостьові лекції, ярмарки вакансій, забезпечували базами практик для ознайомчої, навчальної, виробничої та переддипломної практики.

Інноваційний підхід включає використання сучасних технологій та методів в освітньому процесі для покращення якості підготовки соціальних працівників. Закон України «Про інформацію» (2015), Закон України «Про цифровізацію в освіті» підтримують інтеграцію цифрових технологій в освітній процес. Вони забезпечують нормативно-правову основу для впровадження інноваційних технологій, таких як електронний кейс-менеджмент, «перевернуте навчання» та інші. Міністерство освіти і науки України активно підтримує інновації в освіті, що включають застосування нових методів викладання в соціальній роботі, наприклад, методи проєктів і кейс-методи. Цей підхід допомагає студентам

адаптуватися до умов швидкого технологічного розвитку в галузі соціальної роботи, підвищуючи їхню ефективність та професіоналізм.

При реалізації даного підходу нами було напрацьовано напрями застосування інновацій у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, враховуючи суспільні виклики і потреби. Важливою у даному контексті була зустріч із заступником міністра соціальної політики з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Костянином Кошеленком і НПП кафедри соціальної роботи та реабілітації НУБіП України, на якій ознайомилися із особливостями розробки і впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (ЄІССС), яка дає можливість цифровізувати соціальні виплати і послуги; уніфікувати процес соціальної підтримки в майбутньому; оптимізувати соціальні допомоги, сервіси для ВПО, пільги та допомоги.

Важливою в контексті інноваційного підходу стало започаткування першої в Україні інклюзивної лабораторії «Цифровий технологій в соціальній роботі» на базі якої забезпечувалося викладання обов'язкового освітнього компоненту «Інформаційні технології в соціальній роботі» (Додаток Г).

Основними *методологічними принципами*, які є складовими методики формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників є принципи системності, технологічності, гуманізму, цифрової безпеки.

Принцип системності є основоположним у дослідженні, яке спрямоване на формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи. Він ґрунтується на розумінні того, що професійна компетентність є результатом цілісного процесу, який включає в себе взаємодію багатьох компонентів: знань, навичок, цінностей, а також взаємодії між різними учасниками освітнього процесу – здобувачами освіти, викладачами, роботодавцями та сучасними технологіями.

У контексті навчання майбутніх фахівців соціальної роботи принцип системності означає, що всі елементи процесу формування професійної компетентності взаємопов'язані та взаємодіють між собою. Це забезпечує єдність навчальних цілей, змісту, методів і засобів навчання, а також організаційних форм навчального процесу. Усі етапи і компоненти навчального процесу взаємодіють між собою, формуючи єдину систему, яка сприяє розвитку професійної компетентності у студентів.

Один із важливих аспектів принципу системності в соціальній роботі – це використання інноваційних технологій. Навчальні технології мають бути інтегровані в загальну систему освіти, що дозволить адаптувати знання до вимог часу. Впровадження таких технологій, як електронні платформи для навчання, дистанційні курси, використання інтернет-ресурсів для надання соціальних послуг, дозволяє значно підвищити ефективність навчання і розвитку професійної компетентності.

Принцип технологічності в дослідженні з формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи є важливим аспектом, оскільки він дозволяє постійно адаптувати навчальний процес до змін в освіті, технологіях та вимогах сучасного суспільства.

Принцип технологічності передбачав використання актуальних методів, інструментів і технологій для ефективного досягнення навчальних цілей. Оскільки соціальна робота є сферою, яка постійно змінюється, технологічність означає постійну адаптацію навчальних методів і змісту до нових вимог. Це включає як оновлення матеріалів і програм, так і впровадження нових підходів до навчання та новітніх інформаційних технологій.

Дистанційне навчання: Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє організувати навчання студентів за допомогою онлайн-курсів,

віртуальних лекцій, вебінарів та форумів. Це важливо для адаптації до потреб студентів і змін у ринку праці.

Інтерактивні методи навчання: До них відносяться проектна діяльність, рольові ігри, тренінги, дебати, які дозволяють студентам не тільки отримувати знання, але й активно взаємодіяти між собою, удосконалюючи комунікативні навички та інші важливі професійні якості.

Інноваційні освітні технології: Використання програмного забезпечення для симуляційних тренінгів, електронних ресурсів для збору та аналізу даних, застосування технологій для моніторингу якості надання соціальних послуг значно підвищує ефективність навчального процесу.

Технології в професійній діяльності

Фахівці соціальної роботи мають використовувати новітні технології у своїй професійній діяльності. Це включає навички роботи з інформаційними системами для ведення обліку, обробки даних про отримувачів послуг, а також використання технологій для організації комунікації з клієнтами через онлайн платформи та соціальні мережі.

Принцип гуманізму є важливою складовою у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи, оскільки ця професія тісно пов'язана з допомогою людям, зокрема з тими, хто знаходиться в складних життєвих ситуаціях.

Гуманізм як принцип визначає, що навчання майбутніх фахівців соціальної роботи має бути орієнтоване на розвиток особистості студента, виховання в нього таких рис, як емпатія, здатність до співчуття, толерантність, здатність до ефективної комунікації з людьми.

Принцип цифрової безпеки є важливим для підготовки фахівців соціальної роботи, оскільки робота з персональними даними клієнтів і використання цифрових технологій для надання соціальних послуг є невід'ємною частиною

професії. Донедавна проблема цифрової безпеки була актуальною лише для великих компаній та державних структур, а сьогодні вона стосується кожного з нас.

У процесі експериментальної роботи здобувачів долучено до курсу *«Цифрова безпека на персональному рівні»* – найкраща інвестиція часу та зусиль у вашу особисту безпеку в онлайн-середовищі (*Цифрова безпека на персональному рівні [Електронний ресурс] / Prometheus*). Під час навчання на курсі докладно розглядалися найпоширеніші цифрові загрози, здобувачі дізналися, як на них правильно реагувати; проаналізували, які дані треба захищати та яким чином; з'ясували, у чому небезпека однакових паролів; отримали рекомендації, як створити надійні паролі та де їх зберігати; зрозуміли, чому електронна пошта – один із найважливіших цифрових активів кожного з нас; визначили основні кроки захисту пристроїв від фізичного доступу та інших загроз; довідаєтесь, як не втратити інформацію та які існують способи резервного копіювання даних; отримали практичний досвід у розв'язанні реальних безпекових інцидентів під час проходження захоплюючого кіберквесту *«Місія: Особиста безпека»*.

Цей принцип передбачає навчання майбутніх фахівців основам цифрової безпеки, зокрема захисту персональних даних, захисту інформації в соціальних мережах, а також безпечної роботи з різноманітними реєстрами та базами даних.

Організаційно-змістовий блок методики передбачав реалізацію визначених педагогічних умов в освітньому процесі через зміст, форми та методи навчання.

В рамках реалізації першої педагогічної умови, *мотивування НПП до застосування інноваційних технологій викладання у процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота і консультування»*, було залучено науково-педагогічних працівників, які

забезпечують викладання основних компонентів для здобувачів освіти спеціальності «Соціальна робота і консультування».

Одним із основних напрямів мотивування НПП стало підвищення їхньої кваліфікації через участь у програмах Навчально-наукового інституту неперервної освіти і туризму НУБіП України.

Одним з таких заходів був курс *«Цифрові інструменти та технології для організації освітнього процесу»*. Під час заходу спікери ділилися корисними інсайтами та практичними рекомендаціями щодо впровадження цифрових ресурсів у педагогічну практику для досягнення найкращих результатів. Учасники отримали корисні поради щодо використання різних сервісів, що спрощують процес комунікації, управління завданнями та спільної роботи. Сервіси Google відкривають простір для креативних і ефективних рішень та дозволяють організувати ефективну взаємодію з учасниками освітнього процесу за будь-яких умов.

Протягом майже двох місяців педагогічні працівники підвищували кваліфікацію за навчально-тематичною програмою *«Розвиток інноваційних професійних компетентностей в педагогічній діяльності»*. Відповідно до навчально-тематичної програми слухачі мали змогу ознайомитися із матеріалами щодо формування компетентнісного підходу при реалізації законів України «Про фахову перевищу освіту», «Про вищу освіту», проекту закону України «Про освіту дорослих», перспективи реалізації освітніх програм та формування індивідуального освітнього середовища. Цікавими були лекції з лідерства та командотворення, комунікативної компетентності, цифрових компетентностей, формування інклюзивної компетентності, психології «успіху» тощо.

Також викладачі прийняли участь в інших сертифікатних програмах закладів вищої освіти та соціальних установ. Пройшли курс підвищення кваліфікації *«Цифрова трансформація вищої освіти»*, який проходив на базі

Європейського університету 12 квітні 2023 року. Курс охоплював актуальні аспекти організації освітнього процесу у закладах вищої освіти України. Учасники ознайомилися з ключовими нормативно-правовими актами у сфері вищої освіти, розглянули процедури ліцензування та акредитації, а також отримали практичні рекомендації щодо їх проходження. Окрема увага приділяється сучасним технологіям навчання та контролю якості освітніх послуг, питанням академічної доброчесності та її імплементації в українських ЗВО. Також учасники дізналися про цифрові інструменти, які допомагають оптимізувати освітній процес – від Google Forms до можливостей штучного інтелекту, таких як ChatGPT.

Для активного залучення НПП до використання інноваційних технологій проводилися тренінги, майстер-класи та вебіари, що фокусувалися на впровадженні сучасних освітніх технологій у навчальний процес. Зокрема, НПП мали можливість ознайомитися з методами гейміфікації. Викладачі прийняли участь у *вебінарі «Гейміфікація як засіб підвищення ефективності навчання»*. Учасники вебінару підвищили рівень своєї обізнаності в темі ігрової індустрії, сформували уявлення про алгоритми використання гри для підвищення навчальної мотивації студентів, а також навчилися використовувати конкретні приклади гейміфікації під час навчання. А саме навчилися працювати з платформами Kahoot, Quizizz, ClassDojo, LearningApps та іншими сервісами для гейміфікації навчальних занять. Зрозуміли, як ефективно впроваджувати ігрові методи без втрати академічного змісту. Таким чином, учасники вебінару не лише розширили свої знання про гейміфікацію, а й підвищили рівень професійної підготовки, що сприятиме ефективнішому та сучаснішому викладанню.

Науково-педагогічні працівники пройшли тренінг «Віртуальна та доповнена реальність в освіті». Метою даного тренінгу було ознайомлення із можливостями VR (віртуальної реальності) та AR (доповненої реальності) для

покращення освітнього процесу. Учасники дізналися про сучасні цифрові технології, які дозволяють створювати інтерактивне та захопливе освітнє середовище, сприяють візуалізації складних концепцій та підвищують мотивацію студентів до навчання. Під час тренінгу викладачі навчилися використовувати VR/AR-інструменти для розробки навчальних матеріалів, ознайомилися з практичними кейсами впровадження цих технологій у різних дисциплінах, а також отримали навички інтеграції інноваційних рішень у власну педагогічну діяльність.

Однією із цікавих технологій навчання є «перевернуте навчання», тому НПП було долучено до Міжнародного навчально-практичного вебінару «Flipped classroom» («перевернутий клас»), за участі професорки Шведського університету сільськогосподарських наук Галії Замарацької. У процесі заходу НПП ознайомилися і поглибили свої знання щодо особливостей застосування методу «перевернутого класу» для покращення якості освітнього процесу.

Для забезпечення взаємозв'язку теорії і практики, були організовані методичні семінари, круглі столи та науково-практичні конференції, де НПП мали можливість обмінюватися досвідом з практиками в галузі соціальної роботи. Один з таких заходів був *воркшоп «Цифрові сервіси в соціальній роботі»*. Ціль воркшопу була ознайомити соціальних працівників та викладачів із сучасними цифровими інструментами, які допомагають покращити комунікацію, автоматизувати процеси та підвищити ефективність надання соціальних послуг. Формат проведення даного заходу – змішане навчання (blended learning) – поєднання теоретичного блоку, інтерактивних демонстрацій та практичних вправ. Учасниками запрошені соціальні працівники, викладачі, студенти. Такий обмін дозволив НПП отримувати практичні поради щодо застосування інноваційних методів викладання, що згодом сприяло їх успішному впровадженню в освітній процес.

Для мотивування НПП до впровадження інноваційних підходів у викладанні важливою складовою стало залучення їх до міжнародних грантів та проєктів. Це надало можливість НПП працювати над реальними міжнародними ініціативами, обмінюватися досвідом з колегами з інших країн та розширювати свої горизонти в застосуванні інноваційних технологій у навчанні. У процесі реалізації експериментальної роботи було подано дві міжнародні заявки на конкурс. Перша – українсько-німецький проєкт «Шляхи цифрової інклюзії для людей з інвалідністю внаслідок війни в Україні». У рамках даної заявки розроблено програму навчання українців з інвалідністю внаслідок війни. Дана програма включає такі модулі: Основи ІТ (Основи програмування, Microsoft Office, введення даних); Цифровий маркетинг: управління соціальними мережами, пошукова оптимізація та електронна комерція; Інструменти віддаленої роботи (Zoom, Microsoft Teams і Google Workspace); Фінансова грамотність: введення в онлайн-платежі та бюджетування. Друга заявка «Штучний інтелект для інклюзії: європейські підходи та практичні рішення» подана на конкурс Erasmus+ (Жан Моне). У рамках заявки розроблено навчальний курс «Продвинуті цифрові інструменти для інклюзії» з поєднанням очного та онлайн навчання на відповідних електронних платформах, який підвищить рівень цифрової грамотності студентської молоді, що відповідає Цілям Сталого Розвитку (ЦСР) 4 «Якісна освіта», 10 «Скорочення нерівності», а також цифровій стратегії ЄС в контексті діджиталізації освіти (Модуль «Регламентування роботи соціальних працівників із ШІ»), (Модуль «Європейські політики та ініціативи щодо ШІ та цифрової трансформації»), етичного використання штучного інтелекту (Модуль «Етика та відповідальне використання ШІ»). Також курс сприятиме формуванню інклюзивної культури здобувачів «ШІ та інклюзія: європейські підходи», формуванню навичок застосування ШІ для навчання людей з інвалідністю (Модуль «Практичні

рішення на основі ШІ для соціальної інклюзії»), та (Модуль «Цифрові ШІ-інструменти у роботі соціальних працівників»), що сприятимуть ефективному їх навчанню, набуття професійних навичок, працевлаштування та інтеграцію у суспільство.

При впровадженні другої педагогічної умови *педагогічний супровід здобувачів у застосуванні інноваційних методів учіння* здобувачі отримували інформацію, консультації, вмотивовувалися та долучалися до опанування здатностей здійснювати професійну діяльність і саморозвиватися, самоздійснюватися за допомогою сучасних технологій навчання, таких як електронні платформи навчання Moodle, ВУМ, Prometheus, ДіяОсвіта, а також до Онлайн-курсів, вебінарів, LMS, соціальних мереж.

Одним із основних аспектів педагогічного супроводу, особливо здобувачів першого курсу, було навчання навчатися за допомогою електронних навчальних курсів на платформі Elearn. Студенти навчалися використовувати дану платформу для доступу до навчальних матеріалів, виконання завдань, проходження тестування та комунікації з викладачем. Це сприяло розвитку їхньої інформаційної грамотності та навичок самостійного навчання в онлайн-середовищі.

Для кращого засвоєння теоретичного матеріалу, розвитку аналітичних і практичних навичок було впровадження в освітній процес інтерактивні навчальні матеріали. Прикладом таких було розроблення викладачами інтерактивні завдання у форматі веб-квестів (**Веб-квест** – це інтерактивний навчальний метод, який передбачає виконання студентами серії завдань у цифровому середовищі з використанням інтернет-ресурсів) під час заняття на тему «Інноваційні методи соціальної роботи». Назва веб-квесту: «Цифровий помічник соціального працівника». Студенти виступали у ролі молодих соціальних працівників, які отримали завдання розробити цифровий інструмент для допомоги вразливим

категоріям населення (пенсіонерам, людям з інвалідністю, безробітним). Завдання полягало у тому, що студенти мали пройти п'ять етапів квесту, виконуючи завдання та знаходячи правильні рішення. Вони отримували реальні кейси – ситуації, що потребують соціального втручання. Учасники знаходили інформацію про соціальну проблему на офіційних сайтах (наприклад, Мінсоцполітики, міжнародних організацій) та формулювали короткий аналіз. Учасники досліджували доступні технології (чат-боти, мобільні додатки, платформи для дистанційного консультування) та вибирали найефективніший варіант для розв'язання проблеми. Студенти розробляли коротку концепцію цифрового рішення (наприклад, чат-бот для психологічної підтримки), описуючи його функціонал та можливості. Кожна команда готувала 3–5-хвилинну презентацію свого цифрового інструменту, використовуючи Canva, Google Slides або Padlet. Такий підхід сприяв формуванню професійної компетентності студентів, здатності вирішувати складні завдання в професійній сфері та вмінню інтегрувати технології у професійну діяльність.

Застосування цифрових інструментів, зокрема *Google Forms*, для зворотного зв'язку є ефективним інструментом в роботі соціального працівника. У контексті навчання майбутніх фахівців соціальної роботи реалізували використання таких інструментів через ряд етапів. Розглянемо на прикладі дисципліни «Соціальна робота з різними групами отримувачів соціальних послуг» під час вивчення теми «Методи оцінки потреб різними групами отримувачів соціальних послуг у соціальній роботі». Спочатку здобувачі ознайомлювалися із особливостями створення Google Form. Потім практикувалися у створенні власної форми і з отриманням відповідей. Наступним етапом була розробка форми оцінки потреб однієї із категорій населення. Потім аналіз відповідей респондентів. Також на заняттях викладачка практикувала використання Google Form для контролю за навчальною успішністю здобувачів.

До заняття викладач надсилала студентам Google Form із кількома питаннями для діагностики їхнього початкового рівня знань. Після аналізу відповідей адаптувала лекційний матеріал до рівня студентів. Під час заняття після пояснення ключових понять студентам пропонувалося пройти швидке повторне тестування у Google Forms для перевірки розуміння матеріалу. Використовувалася функція моментальної перевірки (автоматичне виставлення балів), щоб студенти одразу бачили свої результати. Після виконання тесту студенти обговорювали помилки у форматі відкритої дискусії. Такий підхід дозволяв зробити навчальний процес більш технологічним та ефективним.

Ефективне застосування проєктного навчання на основі реальних кейсів соціальної роботи використовувалося під час вивчення освітнього компоненту «Соціальна робота з сім'ями, дітьми і молоддю» (*Додаток Д*). Одним з прикладом можемо розглянути вивчення теми «Соціальна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування». Метою заняття було ознайомити студентів із особливостями соціальної роботи з дітьми-сиротами, розвинути навички аналізу проблем та пошуку рішень у межах кейс-методу, закріпити знання щодо законодавчої бази. Це важливо оскільки під час констатувального етапу експерименту було зафіксовано у значної кількості здобувачів недостатній рівень знань нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи.

На початку заняття викладач презентував коротку інформацію про становище дітей-сиріт в Україні, після чого студенти ділилися власними думками щодо основних викликів у цій сфері. Група розділялася по 4-5 особи, викладач пропонував студентам кейси, наприклад: «Віталій, 14 років, виріс у державному закладі для дітей-сиріт. Через пережиту травму має труднощі у спілкуванні з дорослими, не довіряє соціальним працівникам. Останнім часом почав часто тікати із закладу. У нього немає родичів, які могли б його забрати в сім'ю.

Державна служба у справах дітей розглядає можливість влаштування хлопця у прийомну сім'ю, але він висловлює протест і не хоче змінювати місце проживання». Завдання для групи полягало в аналізі ситуації і пошук відповідей на питання: Які основні проблеми та ризики є у даному випадку? Можливі причини поведінки Віталія (на основі теорії прив'язаності, травматичного досвіду, соціальної адаптації). Розробити стратегію роботи з хлопцем: (Як побудувати довірливі стосунки? Які методи підтримки варто застосувати? Чи є альтернативні варіанти вирішення його ситуації?). Обґрунтувати правові аспекти: Які закони та нормативні документи регулюють роботу соціального працівника в такій ситуації? По закінченню кожна група презентувала свої висновки (усно або за допомогою короткої презентації/постера). Такий формат заняття допомагав студентам не лише засвоїти теоретичний матеріал, а й розвинути навички аналізу, командної роботи, прийняття рішень та застосування нормативно-правової бази в конкретних ситуаціях.

Третя педагогічна умова, *формування у студентів навичок застосування інноваційних технологій та інструментів у соціальній роботі*, була реалізована через інтеграцію сучасних технологій у навчальні дисципліни, що є частиною освітнього процесу. Застосування інноваційних технологій здійснювалося в рамках обов'язкових освітніх компонентів та навчальних і виробничих практик, що сприяло формуванню у студентів практичних навичок роботи з цифровими інструментами та технологіями, необхідними для ефективної діяльності в соціальній роботі.

Так під час вивчення дисципліни «Сучасні інформаційні технології в соціальній сфері» студенти другого курсу набували навичок роботи з інформаційними системами в галузі соціальної роботи, що включало використання спеціалізованих програмних засобів для збору, обробки та аналізу даних про клієнтів. Однією з тем цього курсу була, наприклад «Спеціалізовані

програмні засоби управління в соціальній роботі», де детально було розглянуто «Єдина інформаційна система соціальної сфери (ЄІССС)». Єдина інформаційна система соціальної сфери (ЄІССС) – це державна цифрова платформа, призначена для автоматизації, обліку, обробки та надання соціальних послуг громадянам. Її створення спрямоване на підвищення ефективності управління соціальною сферою, забезпечення прозорості процесів і спрощення доступу до соціальних послуг. Після чого студенти виконали лабораторну роботу «Вивчення інтерфейсу єдиної інформаційної системи соціальної сфери». Метою роботи було ознайомлення з інтерфейсом Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (ЄІССС), вивчення її основних функцій, можливостей та принципів роботи з електронними даними соціальної сфери, виконання реальних або тестових операцій у системі. Ця лабораторна робота сприяє розвитку професійної та цифрової компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи, готує їх до використання сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності.

Під час вивчення курсу «Соціальна робота з сім'ями, дітьми і молоддю» однією з тем була «Основи кейс-менеджменту». Спочатку студентів ознайомили з основами кейс-менеджменту, його цілями, етапами (оцінка, планування, реалізація, моніторинг, завершення кейсу). Це дозволило студентам зрозуміти, як цей метод можна використовувати в роботі з сім'ями, дітьми та молоддю. На практичному занятті було поставлено завдання змодельовати кейс, щоб студенти могли практично застосувати знання в контексті соціальної роботи. Це можуть бути ситуації, що виникають у роботі з різними категоріями сімей, дітьми чи молоддю (наприклад, випадки насильства в родині, проблеми в адаптації підлітків, допомога дітям з особливими потребами). Студентами були розроблені плани інтервенцій і обрання стратегії допомоги. Аналізуючи конкретні ситуації соціальної роботи з дітьми, молоддю та сім'ями через кейс-метод, дозволяє критично оцінювати прийняті рішення та варіанти інтервенцій. Це розвиває

здатність до аналізу і прийняття рішень у складних ситуаціях. Таке поєднання теорії і практики дозволяє студентам не лише засвоїти важливі методи, але й навчитися їх застосовувати у реальних ситуаціях соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

Вивчаючи тему «Кризового консультування, емоційної підтримки та роботи з вразливими групами населення» здобувачів ознайомлено з мобільними додатками, такими як Crisis Text Line та Chatbots for Therapy, що можуть бути ефективно інтегровані в освітній процес під час вивчення дисципліни. *Crisis Text Line* – це сервіс текстової підтримки в кризових ситуаціях, який працює через SMS або спеціальний мобільний додаток. Він призначений для надання анонімної, безкоштовної та цілодобової емоційної підтримки людям, які перебувають у стані стресу, депресії, тривожності чи навіть суїцидальної кризи. Під час практичного заняття за допомогою даного додатку студентами розглядалися алгоритми надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах. Знайомство з мобільним додатком *Chatbots for Therapy* (чат-боти для надання психотерапевтичної підтримки, які використовуються в терапевтичній практиці), допомагають студентам зрозуміти, як автоматизовані системи можуть підтримувати отримувачів соціальних послуг у подоланні емоційних труднощів. Використання цих додатків у освітньому процесі сприяє формуванню професійних навичок у студентів, допомагає розвинути емоційний інтелект і покращити якість майбутньої практичної діяльності.

У курсі «Теорія і практика соціальної роботи» студенти здобували навички, які дозволяють їм не тільки розуміти основи соціальної роботи, але й ефективно застосовувати ці знання в практичних умовах. Однією з тем даного курсу є «Використання Big Data у соціальній роботі», яка є дуже корисна для розвитку аналітичних навичок студентів та їх здатності працювати з великими обсягами даних, щоб покращити соціальну практику. Під час лекційного заняття було

обговорено застосування *Big Data* у соціальній роботі: а саме, аналіз тенденцій у соціальних проблемах (бідність, безробіття, насильство в родині), моніторинг ефективності соціальних програм, вивчення поведінкових патернів, прогнозування соціальних потреб. Прикладом практичного завдання було наступне. Студенти отримували набір відкритих даних про рівень бідності в різних регіонах. Їм потрібно проаналізувати ці дані, виявити області з найвищими показниками бідності, оцінити ефективність соціальних програм у цих регіонах, а також запропонувати рекомендації щодо покращення політик соціальної підтримки. Завдяки цьому заняттю студенти не тільки вивчать теоретичні аспекти роботи з великими даними, але й розвинуть практичні навички аналізу, що допоможе їм у майбутній професійній діяльності в соціальній роботі.

При вивченні курсу «Соціальна робота в громаді» було зосереджено увагу на застосуванні хмарних технологій для ведення документації. Хмарні сервіси надають можливість організовувати, зберігати та спільно редагувати документи, що значно підвищує ефективність навчального процесу та майбутньої професійної діяльності. Одним із ключових інструментів є *Google Drive*, який дозволяє студентам і викладачам зберігати матеріали курсу, розробляти звіти, плани соціальних проєктів та інші документи в режимі реального часу. На практичному занятті «Використання хмарних технологій для організації соціальних ініціатив у громаді» метою заняття було навчити студентів застосовувати хмарні сервіси для створення, ведення та аналізу документації, пов'язаної із соціальними проєктами. На початку пари викладач пояснював значення хмарних технологій у соціальній роботі, обговорення основних сервісів (*Google Drive*, *OneDrive*, *Trello*, *Notion*). Далі демонстрував використання *Google Docs* для колективного створення плану соціального проєкту, роботу з коментарями та правками. Основною частиною заняття було практичне завдання, а саме студенти працювали у малих групах, створюючи спільний документ у

Google Docs із планом соціальної ініціативи в громаді. Після завершення студенти проводили аналіз виконаних завдань, обговорювали труднощі, переваги та виклики хмарних технологій у соціальній роботі, підводили підсумки, висловлювали пропозиції щодо покращення роботи в хмарному середовищі.

Таким чином, інтеграція хмарних технологій у навчальний процес дисципліни «Соціальна робота в громаді» сприяла формуванню професійної, цифрової компетентності студентів, підвищенню рівня їхньої організаційної культури та розвитку навичок командної взаємодії, що є необхідним у сучасній професійній діяльності соціального працівника.

В рамках освітнього компоненту «Основи соціально-психологічного консультування»: студенти опановували роботу з цифровими платформами для соціального консультування, такими як Teletype, Telegram-боти та онлайн-консультації. *Teletype* – зручна онлайн-платформа для створення і публікації текстових матеріалів та взаємодії в реальному часі. Як приклад наведемо заняття «Робота з емоційними реакціями клієнта». Метою заняття було навчити студентів розпізнавати та правильно реагувати на емоційні реакції отримувачів соціальних послуг під час консультацій. Студенти практикували емоційну підтримку, активне слухання та застосування технік емоційного регулювання. Викладач розпочинала заняття з теоретичної частини, пояснюючи основні емоційні реакції отримувачів соціальних під час консультацій (наприклад, страх, тривога, злість, смуток) та техніки їх виявлення і підтримки. Студенти могли ставити запитання через чат на Teletype. Викладач публікує на платформі Teletype кілька кейсів (ситуацій, де можна виявляти емоційні реакції):

Кейс 1: Отримувач соціальних послуг приходить до соціального працівника після розлучення і висловлює гнів і неприязнь до колишнього партнера.

Кейс 2: Отримувач соціальних послуг відчуває тривогу через майбутню зміну в кар'єрі і боїться зробити перший крок.

Кейс 3: Отримувач соціальних послуг переживає депресивний стан після втрати роботи і має труднощі з мотивацією.

Студенти працюють у групах (через чат на платформі), аналізують ситуації і визначають: яка емоційна реакція отримувача соціальних послуг; як консультант може правильно підтримати отримувач соціальних послуг; які техніки активного слухання та емоційного регулювання можна застосувати. Викладач організовував рольову гру, де студенти по черзі виконують ролі консультанта і отримувача соціальних послуг. Один студент виступає як консультант, а інший як отримувач соціальних послуг, який переживає одну з описаних ситуацій. Після кожної гри студенти обговорюють в групах через Teletype, що вдалося, а що можна покращити в діях консультанта. По закінченню рольових ігор студенти пишуть короткі рефлексії на Teletype, аналізуючи свої відчуття в ролі консультанта та отримувача соціальних послуг. Вони також ділилися своїми спостереженнями і питаннями щодо технік, які застосовували. Підсумок заняття, надання загальних рекомендацій щодо роботи з емоціями клієнтів. Використання платформи Teletype для цього заняття дозволяє студентам активно брати участь в обговореннях, взаємодіяти з викладачем і одногрупниками, отримувати зворотний зв'язок в реальному часі і покращувати свої навички роботи з емоціями отримувачів соціальних послуг у соціально-психологічному консультуванні. Таке поєднання інноваційних технологій дозволяло студентам не лише засвоїти теоретичні аспекти консультування, а й отримати практичний досвід у цифровому форматі, що є актуальним у сучасних умовах дистанційної та змішаної освіти.

Таким чином, педагогічна умова формування у студентів навичок застосування інноваційних технологій і інструментів у соціальній роботі

забезпечила комплексний підхід до навчання, який сприяв підготовці фахівців, здатних ефективно використовувати сучасні технології для вирішення соціальних проблем і надання послуг у сфері соціальної роботи.

У рамках реалізації четвертої педагогічної умови, *формування у здобувачів вмотивованості до «навчання впродовж життя», саморозвитку, самовдосконалення*, було впроваджено елементи самостійного онлайн-навчання через відкриті масові онлайн-курси (МООС). Здобувачі вищої освіти мали можливість проходити курси на платформах Prometheus, VUM та міжнародних ресурсах, що сприяло підвищенню їхньої навчальної автономії та формуванню звички до навчання впродовж життя.

Студенти пройшли курс на платформі *Prometheus* «Початок роботи з ChatGPT». Метою курсу було ознайомлення студентів із основами використання ChatGPT для навчання, роботи та подальшого використання в професійній діяльності. Курс спрямований на розвиток навичок ефективного спілкування зі штучним інтелектом, оптимізації запитів і використання можливостей ChatGPT у різних сферах діяльності. Цей курс сприяв підвищенню цифрової грамотності студентів та покращенню їхньої професійної компетентності в умовах сучасного інформаційного середовища.

Здобувачі долучилися до курсу на платформі *VUM* «Вступ до проєктів соціальних інновацій – від ідеї до сталого рішення». Цей курс призначений для всіх, хто прагне активно впливати на позитивні зміни в суспільстві, включаючи молодь, студентів. У курсі вводиться методологічна основа для роботи над ідеєю впровадження проєкту соціальних інновацій, а саме «Матриця проєктів соціальних інновацій». «Матриця проєктів соціальних інновацій» (SIP matrix – Social Innovation Project Matrix) – це схема на одному аркуші, що містить всі основні компоненти, заповнення яких складає проєкт соціальних інновацій. По завершенню курсу учасники здобули знання про: проєкти соціальних інновацій,

як про ефективний інструмент формування позитивних змін у власній громаді; виявлення та аналіз соціальних проблем; розробку та впровадження ефективних соціально-інноваційних проєктів; залучення ресурсів для своєї діяльності; оцінку впливу і ефективності соціальних інновацій, з адаптацією до змінних умов. Отримані знання та розуміння підготували учасників до впровадження задумів соціальних проєктів.

Для підвищення рівня самооцінювання та рефлексії здобувачі використовували цифрові портфоліо на основі платформ *Mahara* та *Google Sites*. Студенти спеціальності «Соціальна робота» у межах практичного навчання проходили навчальну практику в Київському міському центрі гендерної рівності і протидії насиллю Київської міської державної адміністрації, що займається підтримкою людей із соціально вразливих груп. За допомогою *Mahara* створювали цифрове портфоліо, а саме кожен студент створює особисту сторінку в *Mahara*, де додає інформацію про себе, свої навчальні досягнення та професійні інтереси. Під час практики студенти записують у *Mahara* свої спостереження та аналізують власні враження. Наприклад, один зі студентів описав у щоденнику труднощі, з якими стикаються жінки, які зазнають домашнього насилля, також запропонував шляхи покращення соціальної підтримки.

Група студентів розробляла план соціального проєкту (наприклад, кампанію з підвищення обізнаності про права людей з інвалідністю). У *Mahara* вони завантажують презентацію, відео, аналітичні звіти про хід реалізації ініціативи. Викладачі переглядають портфоліо, аналізують рівень рефлексії студентів та залишають коментарі. Наставники з Центру також можуть оцінити роботу студентів і надати їм рекомендації для майбутньої професійної діяльності. Після завершення навчання студенти можуть експортувати свої цифрові портфоліо та використовувати їх під час подачі заявки на вакансію. Наприклад, один студент подає документи на посаду соціального працівника у міжнародну

організацію та надсилає своє Mahara-портфоліо як підтвердження досвіду та компетентності. Mahara допомагає студентам систематизувати свій досвід, покращувати рефлексію та підготуватися до професійної діяльності.

Окремим напрямом реалізації педагогічної умови стало залучення здобувачів до наукових досліджень та соціальних проєктів. Наприклад, здобувачі подали заявку на конкурс в рамках молодіжного проєкту «Рівні» програми UPSHIFT за підтримки ЮНІСЕФ та Федерального Міністерства економічного співробітництва і розвитку Німеччини, виграли конкурс і реалізували проєкт для здобувачів спеціальності «Соціальна робота».

Таким чином, реалізовані педагогічні умови, у поєднанні із інноваційними технологіями навчання та учіння, забезпечували цілеспрямоване формування знань у сфері соціальної роботи, професійних умінь і навичок, цінностей соціальної роботи, вмотивованості до професійної діяльності і саморозвитку, креативності, що забезпечило формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій.

3.3. Аналіз результатів експериментальної роботи

На контрольному етапі педагогічного експерименту було проведено другий діагностичний зріз в контрольних та експериментальних групах із використанням ідентичного діагностичного інструментарію. Метою контрольного етапу експерименту було проведення діагностичного зрізу та аналіз результатів експериментальної роботи із підтвердженням або спростуванням ефективності впроваджуваної методики формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій.

У процесі контрольного етапу експерименту нами проаналізовано рівні сформованості професійної компетентності здобувачів спеціальності «Соціальна робота та консультування» за визначеними показниками у контрольних та експериментальних групах до та після формувального етапу експерименту.

У здобувачів експериментальної групи, порівняно із контрольною групою, фіксуємо значні позитивні зміни за рядом показників. Так, фіксуємо значне зростання відсотку здобувачів у експериментальній групі (32,3% проти 15,6% у контрольній групі), які досконало володіють знаннями нормативно-правових документів у галузі соціальної роботи (див. Рис.3.3.1). У той же час в експериментальній групі значно менший відсоток здобувачів, які мають фрагментарні знання і не здатні використовувати нормативні акти у професійній діяльності (4,7% проти 19,4% у контрольній групі). Відсоток здобувачів, які мають загальне уявлення про нормативно-правову базу, але відчують труднощі в її практичному застосуванні в контрольній та експериментальній групі в межах статистичної похибки. Таким чином, можна констатувати, що на формувальному етапі експерименту здобувачі значно покращили свої знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи та здобули навичок застосування у практичних ситуаціях при вирішенні професійних задач.

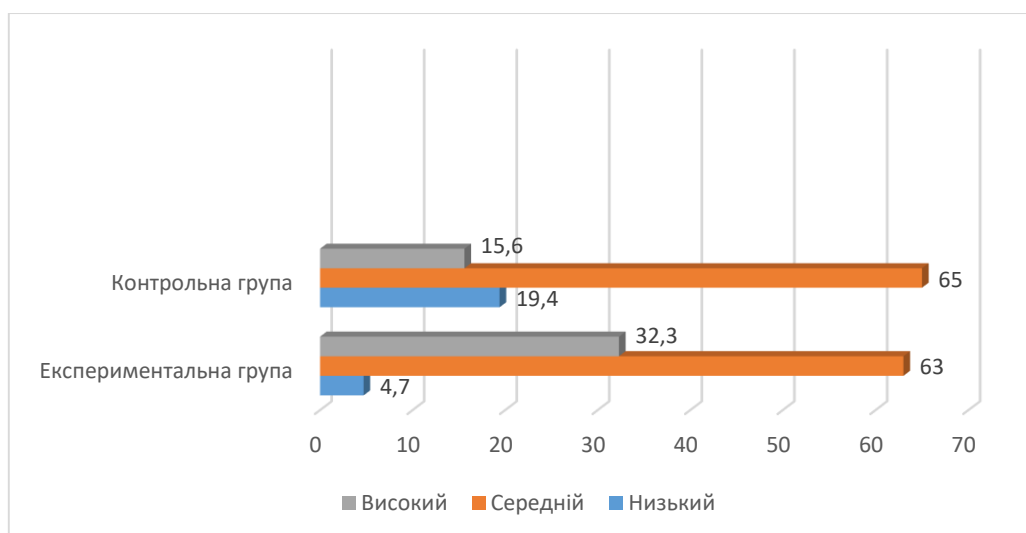

Рис.3.3.1. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи»

Позитивно вплинула впроваджувана методика і на розуміння здобувачами теоретичних засад соціальної роботи (див.Рис.3.3.2). Так, у студентів експериментальних груп зріс відсоток здобувачів (21,9% проти 15,0% в контрольній групі), які чітко знають та застосовують теоретичні основи соціальної роботи, здатні пояснити зв'язок між теорією та практикою.

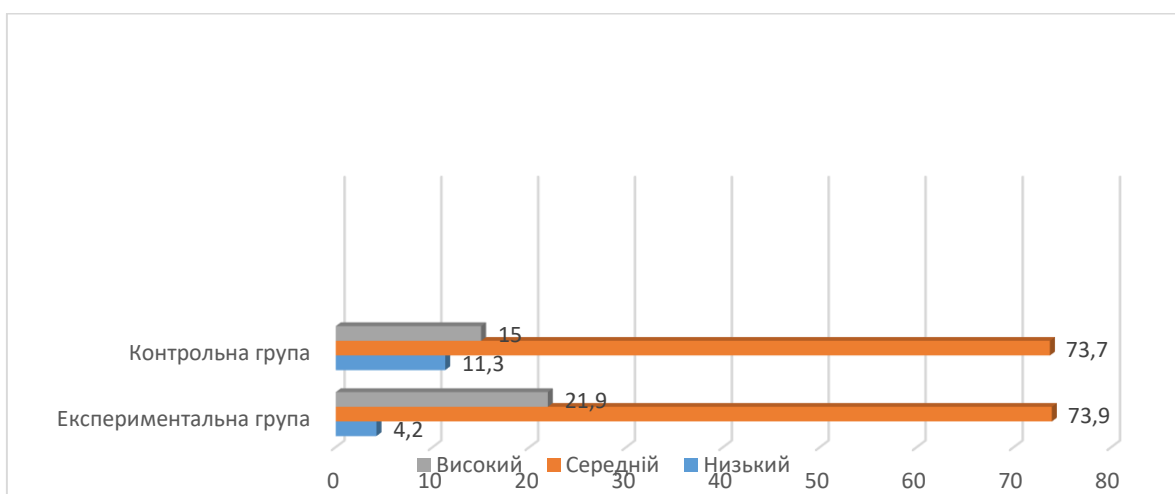

Рис.3.3.2. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Розуміння теоретичних засад соціальної роботи»

Відсоток здобувачів, які мають поверхневі теоретичні знання та не здатні пояснити чи використовувати їх на практиці в експериментальній групі становив 4,2%, а в контрольній 11,3%. Відсоток здобувачів, які розуміють теоретичні основи, але потребують підтримки для їх застосування у нестандартних ситуаціях у контрольних та експериментальних групах становить відповідно 73,7% та 73,9%.

Впроваджувана методика дала позитивний результат на розвиток у здобувачів уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами соціальних послуг (див.Рис.3.3.3). За результатами контрольного етапу експерименту відсоток здобувачів в експериментальній групі, які здатні вільно встановлювати контакти, підтримувати довірливі відносини, ефективно взаємодіяти у вирішенні професійних задач становив 35,9%, у той час, коли в контрольній групі тільки – 12,9%.

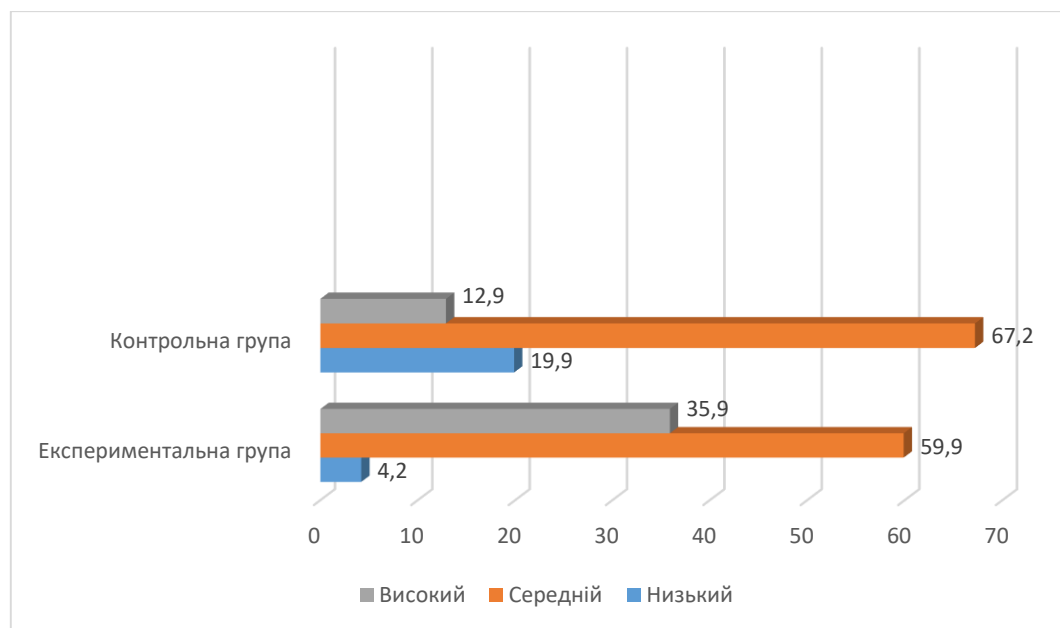

Рис.3.3.3. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами соціальних послуг»

Відсоток тих, хто має труднощі в комунікації, що негативно впливає на професійну взаємодію серед здобувачів експериментальної групи складає 4,2%, а в контрольній групі – 19,9%. Частка здобувачів, які спілкуються результативно, хоча іноді виникають труднощі в налагодженні зв'язку чи вирішенні професійних задач у контрольних групах складає 67,2%, в експериментальних – 59,9%.

30,2% здобувачів експериментальної групи та 17,2% контрольної групи продемонстрували здатність після формувального етапу експерименту до комплексної оцінки потреб отримувачів соціальних послуг та розробки ефективних стратегій вирішення їх труднощів (див. Рис. 3.3.4). У той же час 6,8% здобувачів експериментальної групи та 18,3% контрольної групи здійснюють оцінку потреб поверхнево або некоректно, що може призводити до помилок у професійній діяльності.

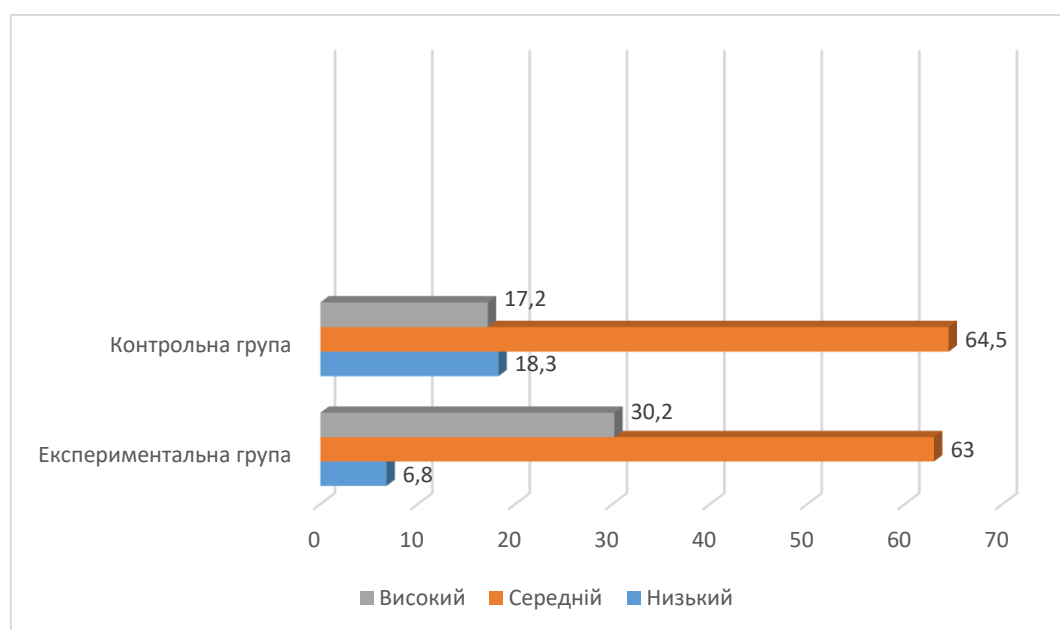

Рис.3.3.4. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Навички оцінки потреб отримувачів соціальних послуг»

Більше половини (50,5%) здобувачів експериментальної групи та 44,1% контрольної групи після формувального етапу експерименту продемонстрували готовність дотримуватися етичних стандартів у всіх аспектах професійної діяльності та проявили розуміння їх важливості (див. Рис.3.3.5). І тільки 3,1% здобувачів експериментальної групи і 12,4% контрольної групи демонструють ігнорування або порушення етичних стандартів, що може негативно впливати на якість роботи. 46,4% здобувачів експериментальної групи та 43,5% контрольної групи готові дотримуватися етичних норм, але потребують нагадувань чи допомоги в складних ситуаціях.

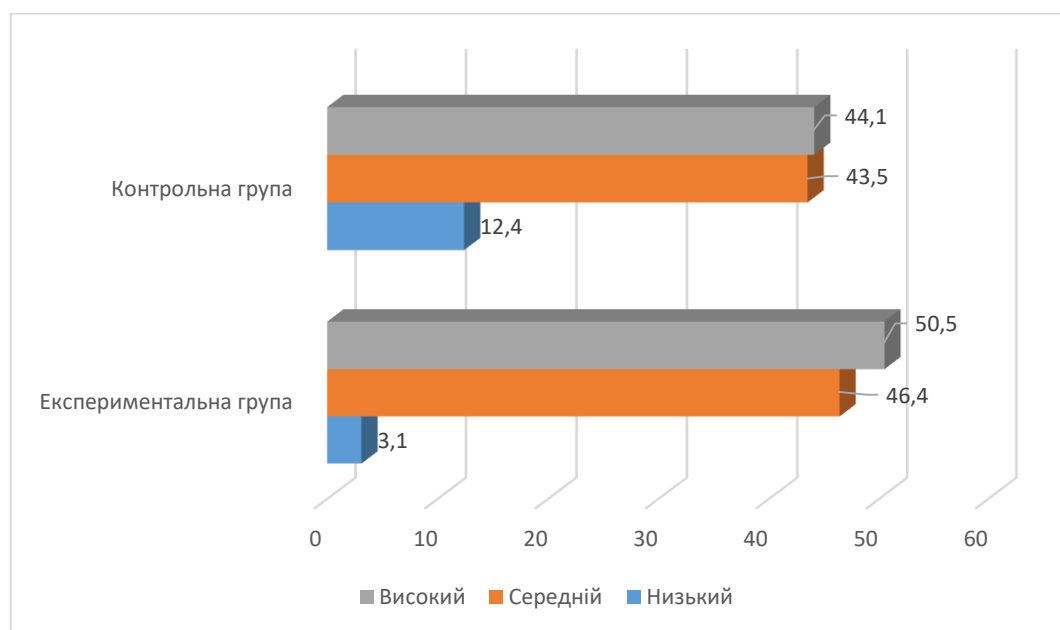

Рис.3.3.5. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника»

Демонструють прояви щирої поваги до людей, незалежно від їхнього соціального статусу чи особистих якостей переважаюча більшість студентів, зокрема 82,8% здобувачів експериментальної групи та 63,4% контрольної.

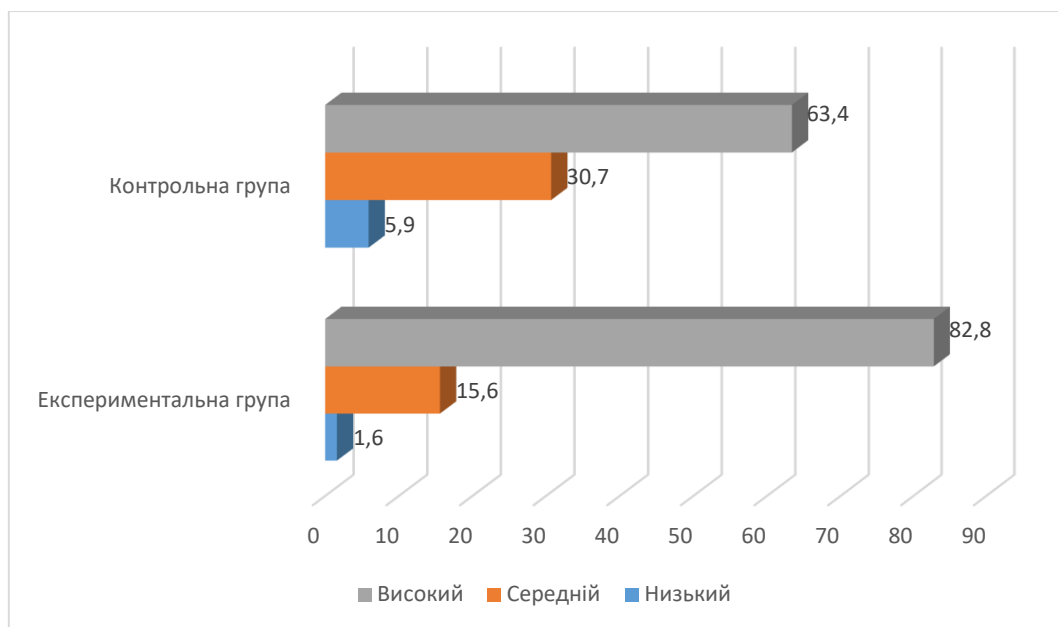

Рис.3.3.6. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Повага до честі і гідності кожної людини»

Проявляють байдуже або зневажливе ставлення до людей тільки 1,6% здобувачів в експериментальній групі та 5,9% у контрольній групі (див. Рис.3.3.6). Серед здобувачів, які проявляють повагу до людей, але іноді демонструють упередженість чи стереотипність 15,6% в експериментальній групі та 30,7% у контрольній групі.

Вмотивованими до професійної діяльності у соціальній сфері виявилися 29,7% в експериментальній групі та 7% у контрольній групі (див. Рис.3.3.7). Невпевненість у бажанні працювати у соціальній сфері проявили 67,2% в експериментальній групі та 81,7% у контрольній групі. У той же час тільки 3,1 % здобувачів експериментальної групи та 11,3% у контрольній групі проявили байдужість до професійної діяльності в галузі соціальної роботи.

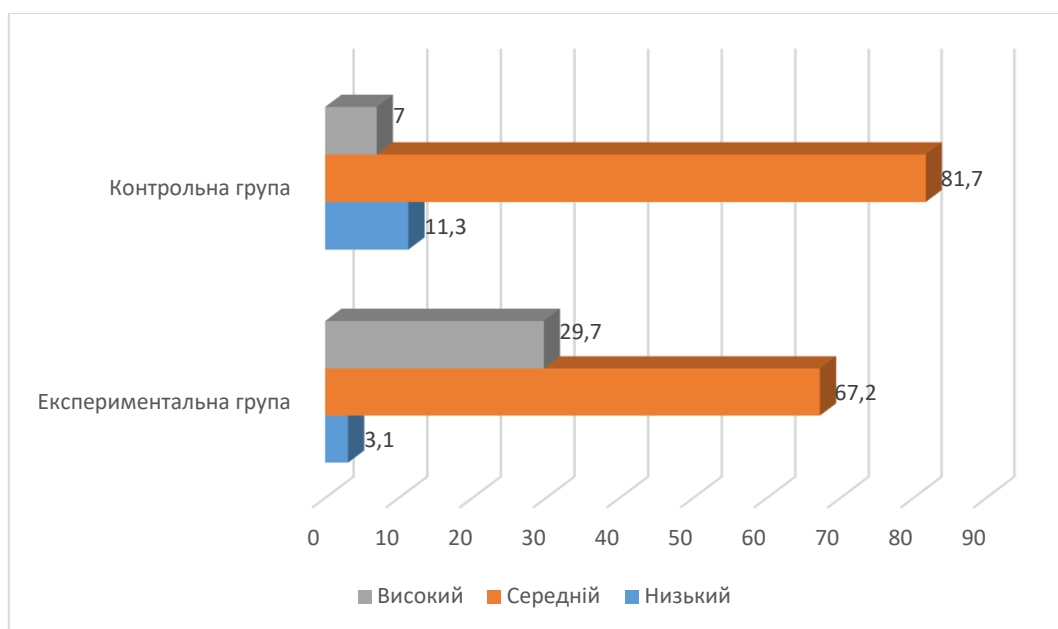

Рис.3.3.7. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Вмотивованість до професійної діяльності у соціальній сфері»

57,8% здобувачів експериментальної групи та 47,3% контрольної групи постійно прагнуть до саморозвитку, беруть участь у конференціях, семінарах, тренінгах, освоюють нові технології (див. Рис.3.3.8). 40,6% здобувачів експериментальної групи та 48,4% здобувачів контрольної групи проявляють інтерес до саморозвитку є, але він нерегулярний або недостатньо активний. І 1,6% здобувачів експериментальної групи та 4,3% контрольної групи не мають помітного інтересу до саморозвитку.

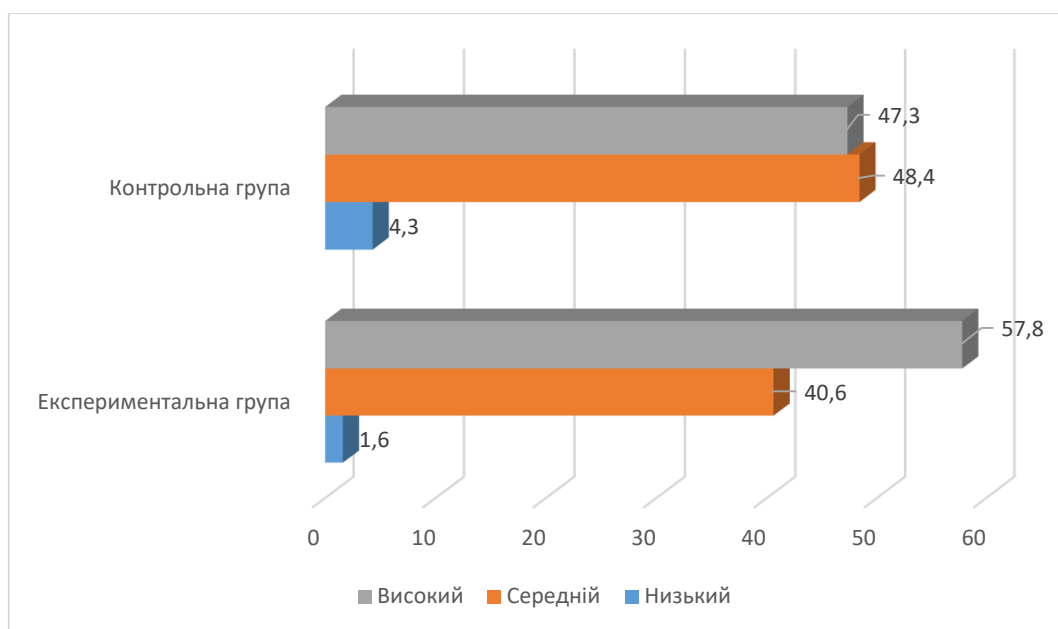

Рис.3.3.8. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку»

Здатність швидко та ефективно приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг демонструють 39,6% здобувачів експериментальної та 14% контрольної групи (див. Рис.3.3.9).

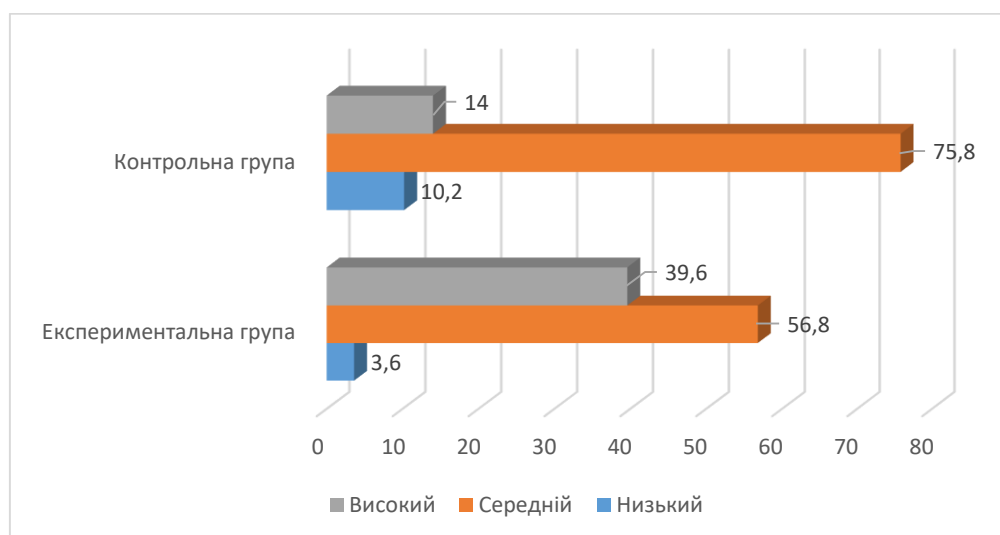

Рис.3.3.9. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Здатність приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг»

У той же час 56,8% здобувачів експериментальної групи та 75,8% контрольної групи приймають нестандартні рішення, але потребують більше часу чи підтримки інших фахівців. У 3,6% здобувачів експериментальної групи та 10,2% контрольної групи зафіксовано не здатність на даному етапі адаптуватися до нових викликів, їх рішення є шаблонними або неефективними.

44,8% здобувачів експериментальної групи та 25,3% контрольної групи активно цікавляться інноваційними технологіями в соціальній роботі використовують сучасні технології навчання та демонструють здатність застосовувати інноваційні технології в практичній професійній діяльності. 53,6% здобувачів експериментальної групи та 62,5 контрольної групи мають знання про інноваційні технології, але не здатен їх застосовувати на практиці. 1,6% здобувачів експериментальної групи та 12,4% контрольної групи не проявляють інтересу до впровадження інноваційних технологій у соціальній роботі (див. Рис. 3.3.10).

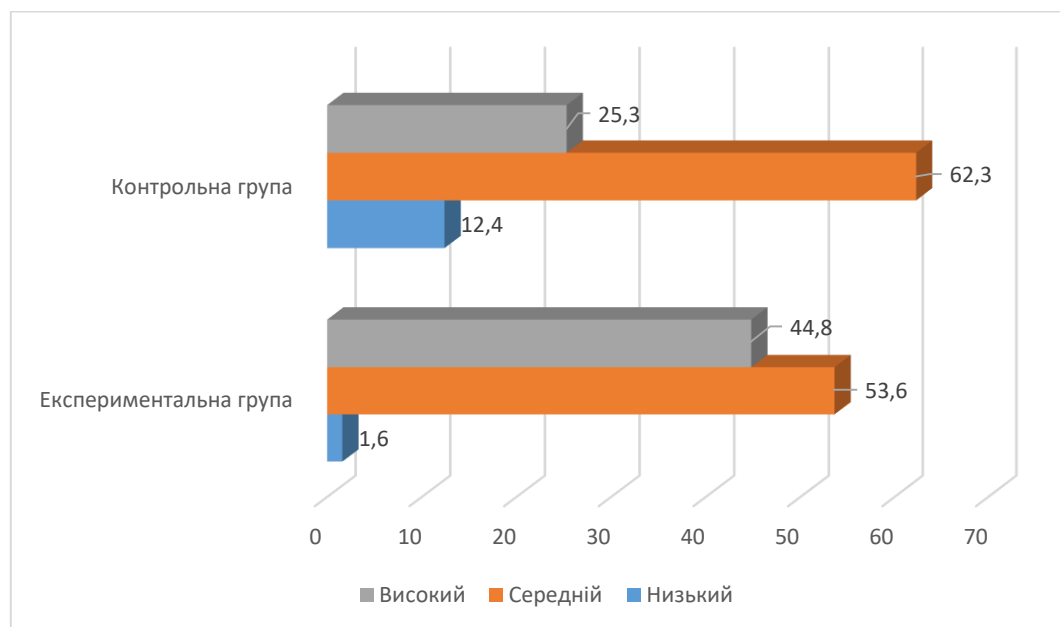

Рис.3.3.10. Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів за показником «Здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі»

На контрольному етапі експерименту здійснено аналіз динаміки рівнів сформованості професійної компетентності студентів спеціальності «Соціальна робота та консультування» за визначеними критеріями в контрольній та експериментальній групах.

Результати контрольного етапу експерименту свідчать про суттєву позитивну динаміку сформованості професійної компетентності за когнітивним критерієм в експериментальній групі і незначну позитивну динаміку в контрольній групі (див. Таблиця 3.3.1)

Таблиця 3.3.1

**Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності студентів
за когнітивним критеріями**

Рівні	Контрольна група					Експериментальна група				
	I зріз		II зріз		Динаміка	I зріз		II зріз		Динаміка
	Осіб	%	осіб	%		осіб	%	осіб	%	
Низький	40	21,5	28	15,1	-6,4	47	24,5	8	4,1	-20,4
Середній	123	66,1	129	69,3	+3,2	120	62,5	132	68,8	+6,3
Високий	23	12,4	29	15,6	+3,2	25	13	52	27,1	+14,1

Результати, подані в Таблиці 3.3.1 свідчать про те, що в експериментальній групі після формувального етапу експерименту зріс відсоток здобувачів із високим рівнем сформованості професійної компетентності за когнітивним критерієм на 14,1%, із середнім рівнем – на 6,3%, а з низьким рівнем зменшився на 20,4%. У той же час у контрольній групі відсоток здобувачів із високим рівнем зріс на 3,2%, із середнім – теж на 3,2%, і з низьким зменшився на 6,4%. Суттєва позитивна динаміка в експериментальній групі, на наше переконання, пов’язана із впровадженням методики формування професійної компетентності здобувачів засобами інноваційних технологій. Незначна, проте позитивна динаміка в

контрольній групі пов'язана із освітньою діяльністю здобувачів у закладах вищої освіти.

За діяльнісно-поведінковим критерієм теж фіксуємо позитивну динаміку в контрольній та експериментальній групах (див. Табл.3.3.2)

Таблиця 3.3.2

**Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності студентів
за діяльнісно-поведінковим критеріями**

Рівні	Контрольна група					Експериментальна група				
	I зріз		II зріз		Динаміка	I зріз		II зріз		Динаміка
	Осіб	%	осіб	%		осіб	%	осіб	%	
Низький	42	22,6	35	18,8	-3,8	50	26	10	5,2	-20,8
Середній	122	65,6	123	66,1	+0,5	118	61,5	119	62	+0,5
Високий	22	11,8	28	15,1	+3,3	24	12,5	63	32,8	+20,3

Результати, подані у Таблиці 3.3.2 свідчать, що в експериментальній групі відсоток здобувачів із високим рівнем сформованості професійної компетентності за діяльнісно-поведінковим критерієм зріс на 20,3%, у той час як у контрольній групі тільки на 3,3%. Середній рівень в обидвох групах зріс на 0,5%, а відсоток здобувачів із низьким рівнем в експериментальній групі зменшився на 20,8%, а в контрольній на 3,8%. Таким, чином констатуємо суттєве зростання (на 20,3%) здобувачів із високим рівнем за діяльнісно-поведінковим критерієм в експериментальних групах.

Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності студентів за аксіологічним критерієм подано у Таблиці 3.3.3.

В експериментальній групі відсоток здобувачів із високим рівнем сформованості професійної компетентності за аксіологічним критерієм зріс із 55,2% під час першого діагностичного зрізу до 66,7% за результатами другого зрізу, тобто фіксуємо позитивну динаміку на 11,5%, а з низьким зменшився на 10,9%. У контрольній групі фіксуємо зменшення відсотку здобувачів із високим

рівнем сформованості професійної компетентності за аксіологічним критерієм на 2,1%, що є не суттєвим, в межах статистичної похибки, проте позитивну динаміку фіксуємо за середнім рівнем на 3,8% і незначну негативну динаміку на низьким рівнем (-1,7%).

Таблиця 3.3.3

**Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності студентів
за аксіологічним критерієм**

Рівні	Контрольна група					Експериментальна група				
	І зріз		ІІ зріз		Динаміка	І зріз		ІІ зріз		Динаміка
	Осіб	%	осіб	%		осіб	%	осіб	%	
Низький	20	10,8	17	9,1	-1,7	25	13	4	2,1	-10,9
Середній	62	33,3	69	37,1	+3,8	61	31,8	60	31,2	-0,6
Високий	104	55,9	100	53,8	-2,1	106	55,2	128	66,7	+11,5

Різницю між першим та другим діагностичними зрізами за мотиваційним критерієм подано у Таблиці 3.3.4.

Таблиця 3.3.4

**Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності студентів
за мотиваційним критерієм**

Рівні	Контрольна група					Експериментальна група				
	І зріз		ІІ зріз		Динаміка	І зріз		ІІ зріз		Динаміка
	Осіб	%	осіб	%		осіб	%	осіб	%	
Низький	18	9,7	14	7,5	-2,2	21	10,9	4	2,1	-8,8
Середній	119	64	122	65,6	+1,6	121	63,1	104	54,2	-8,9
Високий	49	26,3	50	26,9	+0,6	50	26	84	43,7	+17,7

Результати подані у Таблиці 3.3.4 свідчать, що в експериментальній групі суттєво зріс відсоток здобувачів із високим рівнем сформованості професійної компетентності за мотиваційним критерієм на 17,7%, а з низьким та середнім

рівнем зменшився відповідно на 8,8% та 8,9%. У контрольній групі суттєвих змін не виявлено за жодним із рівнів.

Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності студентів за творчим критерієм подана у Таблиці 3.3.5.

Таблиця 3.3.5

**Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності студентів
за творчим критеріями**

Рівні	Контрольна група					Експериментальна група				
	І зріз		ІІ зріз		Динаміка	І зріз		ІІ зріз		Динаміка
	Осіб	%	осіб	%		осіб	%	осіб	%	
Низький	20	10,8	21	11,3	+0,5	23	12	5	2,6	-9,4
Середній	124	66,7	129	69,3	+2,6	122	63,5	106	55,2	-8,3
Високий	42	22,5	36	19,4	-3,1	47	24,5	81	42,2	+17,7

Позитивну динаміку сформованості професійної компетентності здобувачів фіксуємо і з творчим критерієм. Так, в експериментальній групі відсоток здобувачів із високим рівнем сформованості професійної компетентності після формувального етапу експерименту зріс на 17,7%, із середнім та низьким зменшився на 8,3% та 9,4%. У контрольній групі суттєвих змін не виявлено.

Аналіз сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників до і після формувального етапу експерименту за визначеними показниками дали можливість встановити динаміку рівнів сформованості професійної компетентності студентів (див. Табл.3.3.6)

Результати подані у таблиці 3.3.6 свідчать, що у результаті реалізації методики формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій серед здобувачів експериментальної групи суттєво зріс відсоток (на 16,1%) із високим рівнем

сформованості професійної компетентності (із 26,6% до 42,7%), у той же час із низьким рівнем суттєво (на 14,1%) зменшився (із 17,2% до 3,1%). У той же час у контрольній групі не зафіксовано суттєвих змін. Зокрема, відсоток здобувачів із високим рівнем сформованості професійної компетентності зріс на 0,5%, із середнім рівнем зріс на 2,2%, із низьким рівнем – зменшився на 2,7%.

Таблиця 3.3.6

Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності студентів

Рівні	Контрольна група					Експериментальна група				
	I зріз		II зріз		Динаміка	I зріз		II зріз		Динаміка
	Осіб	%	осіб	%		осіб	%	осіб	%	
Низький	28	15,1	23	12,4	-2,7	33	17,2	6	3,1	-14,1
Середній	110	59,1	114	61,3	+2,2	108	56,2	104	54,2	-2,0
Високий	48	25,8	49	26,3	+0,5	51	26,6	82	42,7	+16,1

Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників за результатами формувального етапу експерименту по контрольній та експериментальній групах подано у Таблиці 3.3.7.

Таблиця 3.3.7

Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників за результатами формувального етапу експерименту по контрольній та експериментальній групах

Рівні	Контрольна група		Експериментальна група	
	Осіб	%	Осіб	%
Низький	23	12,4	6	3,1
Середній	114	61,3	104	54,2
Високий	49	26,3	82	42,7

Для підтвердження ефективності впровадження нашої методики необхідно встановити наявність статистично значимої різниці результатів в контрольній та експериментальній групах по рівнях сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників після формувального етапу експерименту. Для цього використаємо описаний в розділі 3.1 багатофункціональний статистичний критерій φ^* Фішера.

Статистичні дані беремо з таблиці 3.3.12.

Підставивши відповідні значення у формулу (2) та провівши відповідні розрахунки отримали наступні результати (обчислення виконані в електронних таблицях Microsoft Excel та наведені в додатку В):

для низького рівня сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників:

$$\varphi^* = 3,53 \text{ (різниця результатів статистично значима, } p \leq 0,01);$$

для середнього рівня сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників:

$$\varphi^* = 1,402 \text{ (різниця результатів статистично не значима);}$$

для високого рівня сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників:

$$\varphi^* = 3,367 \text{ (різниця результатів статистично значима, } p \leq 0,01).$$

Проведений нами статистичний аналіз дає можливість стверджувати, що на завершальному етапі формувального експерименту у студентів експериментальної групи спостерігаються статистично значимі покращення рівнів сформованості професійної компетентності в порівнянні із студентами контрольної групи (для високого та низького рівнів), що математично підтверджує ефективність запропонованої нами методики

Всі результати обчислень та статистичні висновки наведені в додатку К.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі розкрито діагностичний інструментарій дослідження, подано результати первинної діагностики на констатувальному етапі експерименту, обґрунтовано та розкрито впровадження на формувальному етапі експерименту методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій та подано її структурно-функціональну модель, здійснено аналіз результатів другого діагностичного зрізу на контрольному етапі експерименту.

З метою розробки діагностичного інструментарію відповідно до компонентів професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи розкрито критерії, показники та діагностичні методики

Визначення критеріїв і показників дозволили виділити рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, зокрема високий, середній і низький.

Реалізації методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій на формувальному етапі експерименту дала можливість перевірити її ефективність.

Результати динаміки формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій свідчать, що в контрольній групі після другого діагностичного зрізу контрольного етапу експерименту незначно збільшився відсоток студентів із високим рівнем сформованості професійної компетентності (на 0.5%), у той час у в експериментальній групі збільшився суттєво, на 16,1 %

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчило досягнення мети, вирішення поставлених задач і стало підставою для формування наступних висновків:

1. У процесі дослідної роботи уточнено сутність понятійно-категоріального апарату дослідження. Уточнено сутність поняття «професійна компетентність майбутніх фахівців соціальної роботи», яку розглядаємо як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, особистісних якостей і цінностей, що забезпечують ефективне виконання професійних обов'язків у сфері соціальної роботи. Відповідно нами виділено таку структуру професійної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи як: знання у сфері соціальної роботи; професійні уміння і навички; цінності соціальної роботи; вмотивованість до професійної діяльності і саморозвитку. Під поняття «інноваційні технології викладання» розуміємо сучасні методи, підходи та інструменти, що використовуються в освітньому процесі науково педагогічними працівниками для підвищення ефективності навчання, активізації пізнавальної діяльності здобувачів та розвитку їх професійної компетентності. Під поняттям «інноваційні технології учіння» розуміємо сучасні методи та засоби, що сприяють активному засвоєнню здобувачами вищої освіти знань, розвитку професійної компетентності і формування навичок самостійного та безперервного навчання. Під поняттям «інноваційні технології у соціальній роботі» розуміємо сучасні підходи, методи та цифрові інструменти, які спрямовані на підвищення ефективності соціальної роботи покращення якості соціальних послуг.

2. Узагальнено вітчизняний та зарубіжний досвід формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників свідчить про важливість інтегрованого, багатовекторного підходу до професійної підготовки фахівців соціальної сфери. В українському контексті спостерігається поступова модернізація освітнього процесу відповідно до сучасних вимог та міжнародних

стандартів. До кращих вітчизняних практик належать оновлення освітніх програм із урахуванням міжнародного досвіду, впровадження дуальної освіти, що поєднує теоретичне навчання з практичною підготовкою в реальному професійному середовищі, розвиток системи супервізії та менторства, а також нормативно-правове забезпечення процесу професійної підготовки, що забезпечує чіткість, структурованість і відповідність кваліфікаційних вимог.

Важливим чинником є також вплив міжнародного досвіду, який не лише розширює професійний горизонт вітчизняних фахівців, але й сприяє глибшому усвідомленню глобальних соціальних викликів, таких як міграція, бідність, психічне здоров'я, соціальна інклюзія. Активна участь українських освітніх і соціальних інституцій у міжнародних проєктах, тренінгах, стажуваннях, а також співпраця з міжнародними організаціями (ООН, ЮНІСЕФ, Міжнародна федерація соціальних працівників, Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи, Міжнародна організація з міграції, Червоний Хрест тощо) сприяють формуванню практичних навичок, розвитку соціальної відповідальності, кроскультурної комунікації та адаптивності фахівців. Зокрема, Глобальні стандарти освіти та підготовки у галузі соціальної роботи (2020), розроблені провідними міжнародними організаціями, визначають єдині орієнтири для забезпечення якості освітнього процесу, що є особливо актуальним в умовах глобалізації та взаємозалежності соціальних систем.

Узагальнення зарубіжних моделей професійної підготовки соціальних працівників дає змогу виділити чотири провідні типи: американську модель, яка вирізняється чіткою стандартизацією освітніх програм, системним підходом до навчання на трьох рівнях (бакалаврському, магістерському, докторському), значним обсягом практичної підготовки та участю студентів у розв'язанні актуальних соціальних проблем; європейську модель, що базується на Болонському процесі й орієнтується на індивідуалізоване навчання, активну

практику й поєднання академічної та прикладної складової; скандинавську модель, яка має яскраво виражену інноваційну спрямованість, гнучке інтегрування соціальних і медичних послуг, використання активних форм навчання та акцент на соціальну справедливість, інклюзію та рівність; азійську модель, у якій ключову роль відіграє морально-етичне виховання, гуманістичні цінності, а також формування фахових навичок через практику, що ґрунтується на традиційних культурних засадах.

Спільною рисою усіх моделей є орієнтація на розвиток комплексної професійної компетентності, що охоплює як фахові знання, так і емоційно-ціннісні установки, навички комунікації, етики та саморефлексії. Усі моделі підкреслюють значущість практико-орієнтованого підходу, що дозволяє студентам не лише засвоїти теоретичні знання, а й розвивати здатність діяти в умовах невизначеності, багатовимірності соціальних проблем і змінних суспільних запитів.

Таким чином, формування професійної компетентності соціальних працівників потребує системного поєднання академічної підготовки, професійної практики, етичного самовизначення та впровадження інноваційних технологій навчання. Україна, активно інтегруючи найкращі зарубіжні практики в національний контекст, має всі передумови для створення ефективної моделі підготовки соціальних працівників, здатних відповідати сучасним викликам та забезпечувати соціальний добробут населення на якісно новому рівні.

3. Обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників засобами інноваційних технологій. Перша педагогічна умова *мотивування НПП до застосування інноваційних технологій викладання у процесі підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота і консультування»* реалізувалася через: підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників

за програмами Навчально-наукового інституту неперервної освіти і туризму НУБіП України, а також інших сертифікатних програмах закладів вищої освіти та соціальних установ; проведення тренінгів, майстер-класів і вебінарів щодо використання сучасних освітніх технологій (гейміфікація, змішане навчання, VR/AR-симуляції, онлайн-платформи); обмін досвідом між НППІ та практиками в сфері соціальної роботи на методичних семінарах, круглих столах, науково-практичних конференціях; долучення НППІ до міжнародних грантів та проєктів.

Друга педагогічна умова *педагогічний супровід здобувачів у застосуванні інноваційних методів учіння* реалізувалася шляхом розробки електронних навчальних курсів на платформі Elearn; використання менторства для індивідуального супроводу студентів у процесі навчання; створення інтерактивних навчальних матеріалів у вигляді веб-квестів, чат-ботів тощо; застосування цифрових інструментів для зворотного зв'язку (Google Forms); використання проєктного навчання, де студенти працюють над реальними кейсами соціальної роботи. Третя педагогічна умова *формування у студентів навичок застосування інноваційних технологій та інструментів у соціальній роботі* реалізувалася у процесі викладання обов'язкових освітніх компонентів «Сучасні інформаційні технології в соціальній сфері», «Соціальна робота з сім'ями, дітьми і молоддю», «Теорія і практика соціальної роботи», «Соціальна робота в громаді», «Основи соціально-психологічного консультування», а також під час проходження здобувачами навчальних і виробничих практик. Четверта педагогічна умова *формування у здобувачів вмотивованості до «навчання впродовж життя», саморозвитку, самовдосконалення* реалізувалася шляхом формування у здобувачів потреби і культури самонавчання із впровадженням елементів самостійного онлайн-навчання через відкриті курси; розвиток навичок самооцінювання та рефлексії через цифрові портфоліо; стимулювання

професійного саморозвитку через залучення здобувачів до наукових досліджень, проєктів у сфері соціальної роботи.

4. Конкретизовано критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи. Когнітивному критерію відповідають такі показники: знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи; розуміння теоретичних засад соціальної роботи. Діяльнісно-поведінковому критерію відповідають показники: уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами соціальних послуг, навички оцінки потреб отримувачів соціальних послуг. Аксіологічному критерію відповідають такі показники: готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника, повага до честі і гідності кожної людини. Мотиваційному критерію відповідають показники: вмотивованість до професійної діяльності у соціальній сфері, вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку. Творчому критерію відповідають такі показники: здатність приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг, здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі.

Визначення критеріїв і показників дозволили виділити рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, зокрема високий, середній і низький.

5. Розроблено та експериментально перевірено методику формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій. Основними складовими методики формування є:

Методологічні підходи компетентнісний підхід, соціально-екологічний підхід заснований на сильних сторонах, акмеологічний підхід (спрямований на досягнення професійних вершин, постійного саморозвитку у професійній сфері, передбачає «навчання впродовж усього життя»); гуманістичний підхід (передбачає врахування у процесі навчання вмотивованості, інтересів, здібностей

здобувачів освіти, а також розвиток у них здатності враховувати потреби та інтереси отримувачів соціальних послуг); діяльнісний підхід (передбачає активне включення здобувачів освіти в освітній процес за допомогою інтерактивних технологій навчання – ігрові технології, тренінги, мозкові штурми, квести тощо); інноваційний підхід (передбачає застосовування інноваційних технологій викладання та практики соціальної роботи, наприклад цифрових технологій в освіті, електронний кейс-менеджмент, метод проєктів, кейс-метод, «перевернуте навчання», в освітній процес підготовки фахівців із соціальної роботи).

Методологічні принципи дослідження: принцип системності, оскільки формування професійної компетентності – це цілісний процес, який включає знання, навички, цінності, а також взаємодію між здобувачами, науково-педагогічними працівниками та сучасними технологіями; технологічності, що передбачає постійне оновлення методів, технологій та змісту освіти відповідно до вимог суспільства; гуманізму, оскільки фахівці соціальної роботи працюють із людьми, тому їх навчання повинно бути орієнтоване на розвиток емпатії, комунікації, толерантності, орієнтацію на потреби отримувача соціальних послуг; цифрової безпеки – передбачає врахування потреби забезпечити конфіденційність персональних даних отримувачів соціальних послуг при роботі із різноманітними реєстрами, базами та інформаційними системами, захисту інформації у соцмережах.

Організаційно-змістовий аспект методики передбачає реалізацію визначених педагогічних умов в освітньому процесі через зміст, форми та методи навчання.

Найбільш ефективними інноваційними технологіями викладання є «Перевернуте навчання» (Flipped Class), інтерактивна лекція, дебати, STEM-технологія, мозковий штурм, ігрові технології, проєктна технологія навчання; використання методики дизайн-мислення для розв’язання соціальних проблем.

Основними інноваційними технологіями учіння є: онлайн-курси та вебінари для формування професійних навичок; використання LMS (Learning Management Systems) для персоналізованого навчання; застосування технологій доповненої та віртуальної реальності; інтеграція студентів у професійні соціальні мережі та онлайн-спільноти та інші. Інноваційні технології учіння спрямовані на формування комунікації, співпраці, критичного мислення, креативності та цифрової грамотності.

За допомогою критерію φ^* Фішера доведено, що отримані результати розподілу студентів контрольних та експериментальних груп за рівнями сформованості професійної компетентності до і після проведення формувального етапу є статистично значущими, що дає підстави вважати пропонувану методику оптимальною для застосування в освітньому процесі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Соціальна робота».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альховік А. В. Волонтерський рух в європейських країнах: досвід для України. *Реалізація євроінтеграційної політики: суспільно-політичний та безпековий аспекти* : студент. наук.-практ. конф. ЧДУ ім. Петра Могили, 2016.
2. Андрощук І. В. Професійна компетентність як важлива умова успішної діяльності кваліфікованих робітників сфери послуг. *Professional Pedagogics*. 2023. № 2(27). С. 39–44.
3. Андрющенко А., Горбунова-Рубан С. Підготовка соціальних працівників в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *SOCIOПРОСТІР*. 2019. № 8. С. 35–40.
4. Балахтар В. В. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на формування професійної компетентності особистості фахівця соціальної роботи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. № 66 (4). С. 93–104.
5. Бегаль О. М. Соціальна робота як суспільно значима діяльність: спроба дескриптивного аналізу. *Гуманітарний часопис*. 2013. № 4. С. 110–116.
6. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. Академія праці та соціальних відносин Київ, 2005. 172 с.
7. Бех, В. Л. Цілісність соціальної роботи: методологічні, теоретичні та праксеологічні аспекти. *Соціальна робота в Україні на початку ХХІ століття: проблеми теорії і практики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 29–31 жовт. 2002 р.: Київ, 2002 С 29–47.
8. Біда О. А., Горохівська Т. М., Козловський Ю. М., Білик О. С. Гуманізація професійної підготовки в закладі вищої освіти: теоретичні засади. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Наукове видання. Педагогічні науки. 2023 1 (51), 73-78
9. Біда О. А., Кузьмінський А. І. Фундаменталізація професійної підготовки майбутніх соціальних працівників *.Науковий вісник Національного*

університету біоресурсів і природокористування України. Сер. Педагогіка, психологія, філософія. 2018. Вип. 291. С. 150–155.

10. Біда О. А., Кучай О. В., Кучай Т. П. Праксеологічний підхід у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців вищої школи України. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 61. С. 85–91.

11. Біда О. А., Орос І. І., Чичук А. П. Використання інтерактивних технологій для формування у здобувачів вищої освіти культури професійного спілкування. *Витоки педагогічної майстерності. Сер. Педагогічні науки*, 2023. Вип. 32. С. 20–25.

12. Біда О. А., Чичук А. П., Сироєжко О. В. Волонтерська діяльність як соціально-педагогічний феномен соціального становлення особистості. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. № 14(3). С. 164–171

13. Біда О. А., Дзямко В. Й., Маринець Н. В. Полікультурна компетентність як складова професійної компетентності студентів – майбутніх фахівців соціономічної сфери. *Наукові записки. Сер. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 188. С. 14–18.

14. Божович Л. І. Інноваційні технології навчання і виховання. Київ : Ліра-К, 2020. 198 с.

15. Бойко А. Є. Особистість у просторі виховних інновацій. Київ, 2018. 42 с.

16. Бойко О. В. Інноваційні технології соціальної роботи з обдарованою особистістю. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2020. Вип 1 (4). С. 11–18.

17. Бондар Л. І. Професійна компетентність майбутнього фахівця: структура, рівні, шляхи формування. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2017. № 3–4. С. 23–29.

18. Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07/ Теорія і методика виховання. Кривий Ріг, 2001. 238 с.

19. Брик Р. С. Формування інноваційної компетентності у майбутніх керівників закладів освіти як ефективна умова забезпечення якості освіти. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 28 жовт. 2022 р. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 215–221.

20. Вайнола Р. Х. Соціальна відповідальність як чинник формування життєвої успішності Науковий журнал Хортицької національної академії. Сер. Педагогіка. Соціальна робота: наук. журн. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2023. Вип. 2(9).

21. Вайнола Р. Х. Соціальне середовище закладу вищої освіти: фасилітаційні механізми виховання. Методологія неперервної освіти та наукового дослідження: монографія; за ред. Н.М. Рідей, Е.В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2022. С. 345-381.

22. Вайнола Р. Х., Сі Цзечень Характеристика педагогічної моделі формування соціальної відповідальності студентів засобами проєктних технологій Науковий журнал Хортицької національної академії. Сер. Педагогіка. Соціальна робота: наук. журн. Запоріжжя: Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2021. Вип. 2(5). С. 188–198

23. Васюк О. В, Голева М. С. Формування проєктної компетентності майбутніх менеджерів за допомогою інтерактивних форм та методів навчання. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 4. С. 165–170.

24. Власенко К. О. Історія соціальної роботи та соціального виховання : навч. посіб. Київ : ЦП «Компринт», 2024. 649 с.

25. Вознюк Н. І. Перспективи та ризики використання технології блокчейн у соціальній сфері. *Актуальні питання реформування правової системи*: зб. матеріалів XXI Міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 верес. 2024 р. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. С. 52–53.

26. Гніда Т. Б. Підвищення кваліфікації соціальних педагогів з подолання наслідків пандемії COVID-19. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. Вип. 2. С. 38–41.

27. Гніда Т. Д. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. № 4. С. 75–80.

28. Голубенко Т. О. Складові готовності соціальних працівників до патронажної роботи з людьми похилого віку. *Наукові записи Ніжин. держ. ун-ту ім. М. Гоголя. Сер. Психолого-пед. науки*. 2012. № 5. С. 164–168.

29. Горемікіна Ю. В. Інноваційні практики соціальної роботи з вразливими групами населення в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. № 3 (41). С. 91–113.

30. Горішна Н. М. Професійна компетентність соціального працівника як складова його фахової підготовки. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Сер. Педагогіка. Соц. робота*. 2009. Вип. 16–17. С. 114–117.

31. Гриник І. М. Розвиток системи професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників у Німеччині. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. 2014. Вип. 29 (2). С. 66–74.

32. Громадська організація «Інститут молоді» [Електронний ресурс]. URL: <https://inmol.org> (дата звернення: 26.05.2025).

33. Гужанова Т. С., Федорик В. В., Кушнір Л. О., Ортікова Н. В., Кононенко О. І. Професійна компетентність як показник психологічної

готовності студента до професійної діяльності. *Перспективи та інновації науки*. 2023. С. 418–428.

34. Гунько, Сергій Олександрович and Лях, Тетяна Леонідівна and Вайнола, Ренате Хейкієвна and Лехолетова, Марина Миколаївна () Features of Providing Social Services in Rural Communities Society, integration, education (1). pp. 652-664. ISSN 1691-5887

35. Гура О. І. Інноваційні технології в соціальній роботі. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 192 с.

36. Гура О. І. Рефлексія як чинник формування професійної компетентності майбутнього соціального працівника. *Гуманітарний вісник*. 2019. № 42. С. 57–61.

37. Данієлян Л. В. Особливості застосування штучного інтелекту в соціальній роботі зі здобувачами вищої освіти. *Магістерські студії. Альманах Херсон ; Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. Вип. 23. С. 130–133.*

38. Джинчарадзе Н. Г., Савченко Н. В., Балашова Н. В. Кейс-менеджмент як інструмент працевлаштування : аналітична записка / за заг. ред. Р. В. Войтович. Київ: ІПК ДСЗУ, 2018. 18 с.

39. Діаковська К. В. Інноваційні підходи до соціальної реабілітації і підтримки. *Система освіти і виховання дітей з особливими освітніми потребами: досвід минулого – погляд у майбутнє* : зб. наук. праць. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. С. 356–360. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/16da4135-fd1f-449b-b664-a4cece58590a>

40. Дударьов В. В. Професійна компетентність соціальних працівників: методи управління. *Грані*. 2015. № 4. С. 27–32.

41. Євдокимова І. А. Соціальна робота в Україні: тенденції розвитку й проблеми в довоєнний період та в умовах війни з Росією. *SOCIOPROSTIR*. 2022. Вип.12 С. 6-13.

42. Європейський кодекс поведінки для всіх осіб, залучених до місцевого та регіонального врядування. URL:

https://rm.coe.int/16809c3faa?utm_source=chatgpt.com

43. Забарна Е. М. Інновації в соціальній сфері організації: сутність, види, відмінні характеристики. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_9_6

44. Заверико Н. В., Сущенко Л. О., Соловйова Т. Г. Інновації в навчальних програмах підготовки соціальних працівників. *Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Сер. 5 : Пед. науки: реалії та перспективи*. 2023. Вип. 94. С. 50–54.

45. Замашкіна О. Д. Історія соціальної роботи: навч.-метод. рекомендації на допомогу бакалаврам і магістрантам вищих закладів освіти. Ізмаїл : Видавництво, 2018. 181 с.

46. Зверєва І. Д., Лактіонова Г. М. Соціальна робота в Україні: навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2004. 256 с.

47. Іваненко О. С. Використання цифрових технологій у професійній підготовці соціальних працівників. *Соціальна робота в Україні*, 2020. №2, с. 45–53.

48. Іванова І. В. Формування професійної компетентності працівників соціальної сфери в умовах соціальних змін : монографія. Київ : Наук. світ, 2017. 180 с.

49. Іванова О. В. Міжнародний досвід підготовки соціальних працівників: можливості адаптації в Україні. *Соціальна робота: теорія і практика*, 2021. № 2, с. 56–62.

50. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.

51. Каркач А., Семигіна Т. Цифрові компетентності соціальних працівників як передумова готовності до навчання літніх людей. *Соціальна робота і освіта*. 2021. Т. 8, № 1. С. 71–81.

52. Кармінська А. І. Рефлексивний підхід у підготовці фахівців соціальної сфери. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Психологічні науки*. 2021. № 4. С. 89–94.

53. Карпенко О. Г. Професійні функції соціального працівника як складова професійної компетентності. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2007. Вип. 20. С. 27-34

54. Ковальчук В. І. Підготовка фахівців соціальної сфери до професійної діяльності засобами інноваційних технологій. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер. Соціально-педагогічна*. 2019. Вип. 33. С. 44–57.

55. Ковальчук І. В. Інформаційно-комунікативні технології в освіті: монографія Київ : Видавництво «Освіта», 2018. 256 с.

56. Ковбасюк Т., Лютко О. Підвищення кваліфікації як складова безперервної педагогічної освіти. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1.2. С. 105–108.

57. Козирєв М. П. Соціальна педагогіка : навч. посіб. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 352 с.

58. Костіна В. В. Розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної галузі до організації дозвілля дітей та молоді в умовах воєнного стану. *Психолого-педагогічні координати розвитку особистості : зб. наук. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., 1–2 черв. 2023 р. Полтава: Полтава, 2023. С. 132–136.*

59. Костіна В. В. Розвиток резильєнтності фахівців соціальної галузі у роботі з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами в умовах

військового стану. *Соціальна робота: виклики сьогодення* : зб. наук. пр. за матеріалами XI Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. С. 156.

60. Кравченко О. В. Блокчейн-технології: стан та перспективи розвитку в Україні/ О. В. Кравченко, О. Б. Шаповал, Н. О. Небаба, Р. Г. Ботвінов. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 6(2). С. 267-272. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2021_6\(2\)_46](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2021_6(2)_46).

61. Кравченко О. О., Матрос О. О. Історія соціальної роботи: навч. посіб. Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.

62. Кривоконь Н. І. Стандарти та регламенти супервізії в соціальній роботі. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2019. № 2. С. 52-59.

63. Кубіцький С. О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах : навч. посіб. 5-е вид., доп. і перероб. Київ : Міленіум, 2017. 359 с.

64. Куземко Л. В. Зміст, форми і методи формування технологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2(10). С. 159–169.

65. Кузьмін В., Тургенєва А., Демченко І. Технології вдосконалення надання соціальних послуг в Україні у сфері зайнятості. *Соціальна робота та освіта*. 2020. Т. 7, № 4. С. 418–435.

66. Кузьмін, В. В., Тургенєва, А. О., Демченко, І. І. Технології покращення надання соціальних послуг в Україні в сфері зайнятості. *Social Work and Education*. Тернопіль: Vol. 7, No. 4. Ternopil-Aberdeen, 2020. 418-435.

67. Кузьміна М. О. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи у закладі вищої освіти: дис. ... д-ра філософії : 05.02.02/ Запорізький нац. ун-т, 2024. 256 с.

68. Кузьміна М. О. Феномен розвитку професійної компетентності соціальних працівників у дослідженнях вітчизняних науковців. *Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2020. Вип. 2(47). С. 79–84.

69. Кузьмінська Ю. М. Класифікація освітніх проєктів підвищення кваліфікації в структурі безперервної освіти. *Управління проєктами та розвиток виробництва*. 2019. № 1. С. 38–52.

70. Кузьмінська Ю. М. Метод формування ефективних команд освітніх проєктів підвищення кваліфікації. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ». Сер. Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проєктами*. 2021. № 2. С. 46–53.

71. Кузьмінська Ю. М., Данченко О. Б., Бедрій Д. І. Метод формування ефективних команд освітніх проєктів підвищення кваліфікації. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер. Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проєктами*. 2021. № 2. С. 46–53.

72. Куча Т. П., Біда О. А., Рокосовик Н. В. Можливості використання WEB-технологій в професійній підготовці фахівців. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. Глухів: Вид-во Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 3(53). 2023. 96-99

73. Кучай Т. П., Біда О. А., Чичук А. П. Підготовка майбутніх фахівців в країнах Європейського Союзу. *Наука і техніка сьогодні. Сер. Педагогіка*. 2024. № 3(31). С. 570–579. URL:
[дhttp://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/10191](http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/10191).

74. Лебедик Л. В. Застосування освітнього менеджменту у професійній підготовці майбутніх фахівців із соціальної роботи. *Нова українська школа: траєкторія поступу*: зб. тез доп. III Всеукр. наук.-практ. конф., 2 квіт. 2021 р. Маріуполь : МДУ, 2021. С. 295–297.

75. Лебедик Л. Педагогічний менеджмент системи підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта* : наук. журн. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. Вип. 7. С. 50–56.

76. Лебедик Л., Стрельников В. Розвиток особистісно-професійної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*: зб. наук. ст Суми, 2021. С. 572–579. 656 с.

77. Левченко Т. В. Гейміфікація як інноваційний засіб активізації навчальної діяльності студентів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*, 2020. № 182, с. 55-60.

78. Ліга соціальних працівників України [Електронний ресурс]. – URL: <https://liga.net.ua> (дата звернення: 26.05.2025).

79. Лоза А. С., Лаврецький Р. В. Психологічна готовність та адаптація соціального працівника до професійної діяльності. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2014. № 3–4. С. 154–161.

80. Лядобрук О. В. Емоційно-етична компетентність педагога як чинник позитивної взаємодії в освітньому процесі. *Педагогічна Житомирщина*. 2022. № 4 (28) URL: <https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2022/12/6.-Лядобрук.pdf>

81. Лях Т. Л., Спіріна Т. П, Рогожинська В. Є. Принципи міждисциплінарної взаємодії у соціальній роботі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27(3). С. 224–228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2020_27%283%29__43.

82. Мазурок М. Критерії та показники розвитку професійної компетентності педагогів у процесі підвищення їх кваліфікації. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 2. С. 57–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_2_15.

83. **Мельник Н. І.** Феномен «професійної компетентності» в українській та європейській педагогічній теорії: порівняльний аспект. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2017. Вип. 22. С. 45–50.

84. Михнюк С. В. Теоретичні і практичні аспекти підготовки соціальних працівників в європейських країнах. *Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. № 1 (48). С. 272–279. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.272-279> (дата звернення: 27.12.2024).

85. Міщенко І. В. Професійний розвиток фахівців соціальної сфери в умовах неперервної освіти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2017. Вип. 1. С. 110–114.

86. Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції : монографія [Електронне вид.] / кол. авт.; за заг. ред. проф. Н. П. Волкової. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 356 с.

87. Моніторинг і оцінка у соціальній роботі: навчальний посібник/ В. Д Шинкарук та ін. Київ, 2022. 360 с.

88. Моргай Л. А. Історія становлення соціальної роботи в Україні. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019 № 2. С 33-38

89. Моренко О. Критерії, показники та рівні сформованості готовності соціальних працівників до професійного самовдосконалення. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 10. С. 119–131.

90. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 15.10.2020).

91. Недря К. М., Трубавіна І. М., Чередниченко О. Ю. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в Україні. *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 2 листоп. 2022 р. Запоріжжя: Запоріжжя, 2022. С. 40–43.

92. Новітня концепція іншомовної підготовки різних категорій дорослих у процесі неформальної освіти : монографія Міхеєва О. Ю. та ін. Київ, 2019. 352 с.

93. Овдій Н. М. Порівняльний аналіз вітчизняних і зарубіжних практик формування професійної компетентності соціальних працівників. Порівняльна професійна педагогіка. 2024. Вип. 14(2). С. 192–199.

94. Овдій Н. М. Підвищення кваліфікації як складова безперервної освіти. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2024. № 2. С 97-100

95. Овдій Н. М. Сутність поняття «Інформаційна-цифрова компетентність» студентів аграрних закладів вищої освіти. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2022. Вип. 13(3). С. 52–57.

96. Овод Ю. В. Інноваційні технології у соціальній роботі. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія. Педагогічні науки*. 2016. № 3. С. 175–184.

97. Окіпняк Д. А. Види професійної компетентності фахівців соціальної сфери та їх основні професійні вміння. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. Педагогічні та психологічні науки*. 2014. № 3 (72). С. 176-186.

98. Організація проєктної діяльності: навч. посіб./ Шинкарук Л. В., Биховченко В. П., Власенко Т. О., Власенко Ю. Г. Київ : НУБіП України, 2021. 341 с.

99. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб/ Алексюк А. М., та ін . Київ : ІСДО, 1993. 336 с.

100. Орос І. І., Рац А. Й., Біда О. А. Теоретико-Методичні основи перевернутого навчання та способи його впровадження у вітчизняну систему вищої освіти. Наукові записки. Сер. Педагогічні науки. Ужгород-Кропивницький : Видавництво «Код». 2024. 67-73

101. Осадченко І. І. Дефініція та дидактична сутність поняття «кейс-метод». *Гуманіт. вісн. ДВНЗ "Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди"* : наук.-теор. зб. 2010. Вип. 19. С. 169-173.

102. Павлик Н. П. Зарубіжний досвід організації неформальної освіти. *Наукові записки. Сер. Психолого-педагогічні науки*. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. № 1. С. 264-273.

103. Павлик Н. П. Теорія і практика організації неформальної освіти соціальних педагогів : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 350 с.

104. Панченко Л. Ф. Масовий відкритий онлайн-курс як альтернативна форма підвищення кваліфікації викладача вищої школи. *Освіта та педагогічна наука*. 2013. № 1. С. 19-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OsDon_2013_1_4 (дата звернення: 18.01.2025).

105. Пейн М. Сучасна теорія соціальної роботи = Modern Social Work Theory / М. Пейн ; пер. з англ. 4-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 456 с.

106. Петрова А. В. Інформаційно-комунікативні технології в процесі дистанційного навчання майбутніх соціальних працівників : автореф. дис. ... магістра; Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Миколаїв, 2020. 60 с.

107. Положення про веб-портал "Дія. Цифрова громада": затверджено постановою КМУ від 2 червня 2023 р. № 556. *База даних «Законодавство України»* / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/556-2023-п> (дата звернення: 14.06.2025).

108. Присяжнюк Л., Михнюк С. Сучасний стан та розвиток спеціальної освіти в Україні. *Соціальна робота: виклики сьогодення*: зб. матеріалів 267 X Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2021. С. 358-364

109. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 5.07.2012 р. № 5073-VI. Дата оновлення: 23.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 3.07.2024).

110. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Відом. Верхов. Ради України. 2014. № 37–38, № 39. Ст. 2004.

111. Про внесення змін до Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 жовт. 2021 р. № 1130 Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-vnesennya-zmin-do-polozhennya-pro-yedinu-informacijnu-sistemu-socialnoyi-sferi-1130-291021> (дата звернення: н.д.).

112. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 14.06.2025).

113. Про затвердження Випуску 80 «Соціальні послуги» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників: Наказ Міністерства соціальної політики України від 29.03.2017 р. № 518. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FN034167> (дата звернення: н.д.).

114. Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів: Наказ Міністерства соціальної політики України від 22.01.2018 р. № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18#Text> (дата звернення: н.д.).

115. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#Text> (дата звернення: н.д.).

116. Про затвердження порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України № 130 від 08 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-22#Text> (дата звернення: 22.02.2022).

117. Про затвердження професійного стандарту «Соціальний працівник»: наказ Міністерства соціальної політики України від 4 лип. 2019 р. № 1049. URL: <https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/75-1049.pdf> (дата звернення: 14.03.2019).

118. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 24 квіт. 2019 р. № 557. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavrVO.18.01.pdf> (дата звернення: 18.09.2019).

119. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/40-> (дата звернення: н.д.).

120. **Про освіту: Закон** України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380.

121. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січ. 2019 р. № 2671-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2019. – № 21. – Ст. 81.

122. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю: Закон України від 21 черв. 2001 р. № 2558-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 42. – Ст. 213.

123. Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг: розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2012 р. № 556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-%D1%80#n9> (дата звернення: 14.03.2019).

124. Про схвалення Стратегії розбудови телемедицини в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 лип. 2023 р. № 625. Кабінет

Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skvalennia-strategii-rozbudovy-telemetry-synny-v-ukraini-r140723-625> (дата звернення: н.д.)

125. Професійна освіта: словник : навчальний посібник / уклад. С. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.

126. Професійна підготовка соціальних працівників / соціальних педагогів до професійної діяльності: монографія/ Л. В. Вікторова та ін. Київ : ЦП «Компринт», 2016. 589 с.

127. Професійне навчання кваліфікованих робітників в умовах високотехнологічного виробництва: теорія і практика: монографія /В. О. Радкевич, та ін. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 251 с.

128. Прохорчук О. М. Педагогічні умови формування дослідницької компетентності майбутніх бакалаврів соціальної педагогіки. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. Педагогіка, психологія, філософія*. 2016. Вип. 239. С. 207–216.

129. Робак В. Є. Система підготовки соціальних працівників у деяких зарубіжних країнах *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 2. С. 206–210.

130. Савченко, Л. С. Підвищення кваліфікації соціальних працівників в умовах неформальної освіти. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*, 2021. № 2(23), С. 56–62.

131. Садовська Е., Ярошенко А. О. Формування професійної компетентності соціального працівника: монографія Київ, 2018. 113 с.

132. Садрицька С. В. Професійні компетентності соціальних працівників: зміна пріоритетів в умовах війни *SOCIOПРОСТІР*. 2022. № 12. С. 14–23.

133. Сайко Н. Система професійної підготовки соціальних педагогів у Німеччині. *Витоки педагогічної майстерності*. 2017. Вип. 19. С. 385–390.

134. Семигіна Т. В. Сучасна соціальна робота: монографія. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. – 275 с.

135. Семигіна Т. В., Пожидаєва О. Формування компетентностей соціальних працівників: міжнародна та локальна практика, 2020. URL: <https://doi.org/10.36074/rodmrfsn.ed-1.05> (дата звернення: 18.01.2025).

136. Семигіна Т. В. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти : навч. посіб. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.

137. Сидоренко В.В. Розвиток професійної компетентності сучасного педагога в умовах відкритої освіти: кластерний аналіз. *Професійна компетентність педагога в умовах оновленого змісту освіти та вимог ринку праці*: III регіональна наук.-практ. конф. Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2017. С. 8-17.

138. Сичова, В. В., Полонець, Т. С. Благодійна діяльність як основа соціальної роботи. *SOCIOPROSTIR*. Харків, 2020. № 9, С. 31-40.

139. Скачкова Г. С. Зарубіжний та вітчизняний досвід підготовки соціальних працівників до роботи з особами, що мають особливі освітні потреби. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1-2. С. 116-128.

140. Скачкова Г. С. Особливості сучасної професійної підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2016. Вип. 3 (48). С. 128-133.

141. Сопівник І. В., Драчук О. В. Професійна підготовка соціальних працівників до соціального захисту населення в контексті міжнародних вимог. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2019. №3. С. 48.

142. Сопівник І. В., Овдій Н. М., Шинкарук В. Д., Сопівник Р. В. Особливості інформаційно-цифрової компетентності студентів аграрних та природоохоронних закладів вищої освіти. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2022. Вип. 13 (1). С. 57-61. URL :

<https://humstudios.com.ua/uk/journals/tom-13-1-2022> (DOI:
[https://doi.org/10.31548/hspedagog13\(1\).2022.57-61](https://doi.org/10.31548/hspedagog13(1).2022.57-61)).

143. Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю: навч. посіб./ Пеша І. В., Сопівник І. В., Галайдюк В. В., Кошук О. Б. Київ : Компрінт, 2023. 449 с.

144. Соціальна робота у територіальній громаді/ Пеша І. В., Сопівник І. В., Вакуленко О. В., Овдій Н. М. Київ: 2024. 305 с.

145. Соціальна робота. Навчальний енциклопедичний словник-довідник] / За науковою ред. д.с.н., проф. В.М.Пічі. Вид. 4-те, виправлене, перероблене та доповнене. Львів: "Новий Світ -2000", 2020. 61с.

146. Співак А. В. Досвід підготовки соціальних працівників у Німеччині. *«Могилянські читання – 2018: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»*: Одинадцята міжн. наук.-практ. конф. «Актуальні дослідження в соціальній сфері»: ЧНУ ім. Петра Могили 2018 С. 80-83.

147. Співак А. В. Особливості підготовки соціальних працівників у Великобританії та Німеччині. *Молодіжний науковий журнал. Миколаїв* : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. Випуск 35 (79). 84 с.

148. Співак Я. О. Професійна підготовка соціальних працівників: вітчизняний і міжнародний досвід. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2018. Вип. 6. С. 134-144.

149. Співак А. В. Досвід підготовки соціальних працівників у Великобританії. *Ольвійський форум – 2018: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі «Реалізація євроінтеграційної політики України: суспільно-політичний та безпековий аспект»*. ЧНУ ім. Петра Могили. 2018. С.115-117.

150. Ставкова С. Г. Неперервна професійна підготовка соціальних працівників до супервізійної діяльності в Канаді: дис. ... канд. пед. наук: 209 13.00.04/ Львів, 2018. 374 с.

151. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 231 «Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : затверджено наказом МОН України від 04.04.2019 № 446

URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> (дата звернення 15.06.2025).

152. Стандарт вищої освіти України. Другий (магістерський) рівень. Спеціальність 231 "Соціальна робота" : затв. наказом МОН України від 4 груд. 2018 р. № 1343 // Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-231-socialna-robota-magisterskiy-riven> (дата звернення: н.д.).

153. Столярик О. Ю. Сімейна соціальна робота: реалії України. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського* = *Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky* : наук. журнал. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. № 4 (133). С. 38–46.

154. Стрельніков В. Ю. Професійний розвиток майбутнього фахівця як складник його соціальної діяльності у контексті сучасної соціокультурної ситуації. Соціально-педагогічна діяльність в умовах трансформації суспільства: теоретичні та прикладні проблеми : монографія / С. П. Архипова, Т. М. Десятов, І. І. Кругляк та ін.; за заг. ред. С. П. Архипової. – Черкаси : Вид. ФОП Гордієнко Є. І., 2014. – С. 19–46.

155. Стрельніков В. Ю. Професійний розвиток майбутнього фахівця як складник його соціальної діяльності у контексті сучасної соціокультурної

ситуації. Соціально-педагогічна діяльність в умовах трансформації суспільства: теоретичні та прикладні проблеми : монографія / С. П. Архипова, Т. М. Десятов, І. І. Кругляк та ін.; за заг. ред. С. П. Архипової. Черкаси : Вид. ФОП Гордієнко Є. І., 2014. С. 19–46.

156. Сущенко Л. О., Соловійова Т. Г., Заверико Н. В. Вплив зарубіжного досвіду на формування професійної компетентності соціальних працівників. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 54, т. 2. С. 205–209.

157. Тверезовська Н. Т., Тарасенко Р. О., Гаріна С. М. Інформаційні технології в освіті: навч. посіб. Київ: ЦП КОМПРИНТ, 2012. 317 с.

158. Тельнов А. С., Попель С. А. Інноваційна діяльність: аналіз чинників впливу на макро-, мезо-, мікроекономічних рівнях. *Інноваційна економіка*. 2012. № 10. С. 6–13.

159. Товариство Червоного Хреста України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://redcross.org.ua> (дата звернення: 02.06.2025).

160. Трофименко О. Г. Сфери застосування чат-ботів. *Інформаційне суспільство: проблеми та перспективи* : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф., 20 травня 2022 р. Одеса: Одеса, 2022. С. 68–71.

161. Туболець І. І. Інноваційні соціальні проєкти як концептуальний інструмент вирішення соціальних проблем. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 12. С. 124–129

162. Федорова А. І. Особливості педагогічної рефлексії педагога. *Педагогічна майстерність викладача вищої школи*. 2017. № 5. С. 191–203

163. Фурман Т. Ю. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців економіки та підприємництва в процесі вивчення економічних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Київ, 2012. 287 с.

164. Циган Н. В. Особливості формування професійної компетентності при підготовці фахівців для різних типів соціальних закладів. *Збірник наукових праць*

Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна». 2017. № 13. С. 71–75.

165. Чернета С. Ю. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг. *Social Work and Education*. 2021. Вип. 8(1). С. 77–89.

166. Чернета С. Ю. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх фахівців з соціальної роботи до надання соціальних послуг: монографія. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2022. 365 с.

167. Чугуй В. Становлення системи соціальної роботи в незалежній Україні: еволюція, перспективи : кваліфікаційна робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра : спец. 231 «Соціальна робота» / наук. кер. К. Петровська/В. Чугуй. Бердянськ : БДПУ, 2024. 45 с.
<https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/4099> (дата звернення: 02.06.2025).

168. Шевченко Л. С. Типологізація інноваційної діяльності та інновацій в освітній сфері. *Право та інновації*. 2013. № 4. С. 48–56.

169. Ясточкіна І. Інноваційні соціальні технології у роботі з дітьми та молоддю *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. № 2(49). С. 245–248.

170. A guide to supervision in social work field education. Revised Edition. Australian Learning and Teaching Council Ltd., 2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shorturl.at/klvzH> (дата звернення: 13.08.2023).

171. Altbach, P. G., Wit de, H. COVID-19: The internationalization revolution that isn't [Електронний ресурс] // *University World News*. 2020. 14 березня. <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20200312143728370> (дата звернення: 25.01.2022).

172. Andersson, P., & Mattsson, L.G. (2020). Future digitalization of education after Covid19. Взято з <https://www.hhs.se/contentassets/419c7b2f06a94ee183bf52ca748c98b5/a54.pdf>. (дата звернення: 28.01.2022).

173. Australian Association of Social Workers. Australian Social Work Education and Accreditation Standards. Canberra : AASW, 2010. <https://www.aasw.asn.au/publications/ethics-and-standards> (дата звернення: 13.08.2023).

174. Australian Association of Social Workers. Code of Ethics. Canberra : AASW, 2010. <https://www.aasw.asn.au/publications/ethics-and-standards> (дата звернення: 13.08.2023). (Австрія)

175. Banks J. A., Banks C. A. M. Multicultural education: Issues and perspectives. 9th ed. Wiley, 2019.

176. Banks S. Ethics and values in social work. 5th ed. London: Red Globe Press, 2020. 304 p.

177. Bartosh O., Katsora O., Novosad K., Palagusynets R., Shumytska H. Training of child welfare social workers: American, British, and Ukrainian approaches //Amazonia Investiga. 2023. Vol. 12, Issue 62. P. 273–281. DOI:10.34069/AI/2023.62.02.27.

178. Beddoe L. Continuing Education, Professional Development and Professional Identity in Social Work // International Social Work. – 2015. – Vol. 58, № 4. – P. 476–485. – DOI: 10.1177/0020872814556827.

179. Beddoe L., Maidment J. Social Work Practice for Promoting Health and Wellbeing: Critical Perspectives. London: Routledge, 2014. 256 p.

180. Blewett J. The Changing Roles and Tasks of Social Work: A Literature Informed Discussion Paper. London : General Social Care Council, 2007. 45 p.

181. Bogo M. Achieving Competence in Social Work Through Field Education. Toronto: University of Toronto Press, 2010.

182. Bogo M. Field Education for Clinical Social Work Practice: Best Practices and Contemporary Challenges. *Social Work Education*. 2015. Vol. 34, № 2. P. 175–191. DOI: 10.1080/02615479.2015.1016647.

183. Bondarenko N., Cherepania N., Malets D., Klepar M., Matveieva N. Tolerance as an important aspect of the professional competence of future specialists // *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12, № 62. P. 158–167.

184. Bray B., McClaskey K. Personalization vs. Differentiation vs. Individualization. 2020.
URL:<https://www.personalizelearning.com/2016/01/personalization-vs-differentiation-vs.html> (дата звернення: 26.05.2025).

185. Brouns H. J., Kramer D. Social Work Education in Europe. A Comprehensive Description of Social Work Education in 21 European Countries. Frankfurt / Main, 1986. 585 p.

186. Carpenter, J. Evaluating Outcomes in Social Work Education / J. Carpenter. — Scottish Institute for Excellence in Social Work Education, 2005.

187. Carpenter, J., Dickinson, H. Interprofessional Education and Training / J. Carpenter, H. Dickinson. — Policy Press, 2014.

188. Coolahan J. Teacher Education and the Teaching Career in an Era of Lifelong Learning. Paris : OECD Publishing, 2004. 48 p.

189. Council on Social Work Education. Educational Policy and Accreditation Standards for Baccalaureate and Master's Social Work Programs. Alexandria, VA: CSWE, 2022.

URL:<https://www.cswe.org/getattachment/Accreditation/Standards/2022-EPAS/2022EPAS.pdf> (дата звернення: 26.05.2025).

190. Choi, N. G., & Lee, H. Social Work Education and Practice in Asia. *Journal of Social Work Education*, 2013. 49(2), 193-205.
191. Crittenden, W. F., Biel, I. K., Lovely, W. A. *Embracing Digitalization: Student*, 2019.
192. Doel M., Shardlow S. M. *Social Work in a Changing World: An International Perspective*. Ashgate Publishing, 2005. DOI: 10.31652/2412-1142-2021-61-85-91.
193. Dominelli L. *Anti-Oppressive Social Work Theory and Practice*. Palgrave Macmillan, 2002.
194. Douglass E., Kloppenberg L. *Assessing Competence in Social Work and Field Education: Developing Field Instructor Competency Frameworks // Field Educator*. 2017. Vol. 7, № 2.
URL: <https://fielddeducator.simmons.edu/article/assessing-competence/> (дата звернення: 26.05.2025).
195. Eraut M. *Developing Professional Knowledge and Competence*. London : Falmer Press, 1994. 292 p.
196. Eraut M. *Non-formal Learning and Tacit Knowledge in Professional Work // British Journal of Educational Psychology*. 2000. Vol. 70, No. 1. P. 113–136.
197. Ferguson I. *Radical Social Work in Practice: Making a Difference*. Bristol : The Policy Press, 2009. 192 p.
198. Fook J., Gardner F. *Practising Critical Reflection: A Resource Handbook*. McGraw-Hill Education, 2007.
199. Gambrill E. *Evidence-Based Practice and Policy: Choices Ahead // Research on Social Work Practice*. 2006. Vol. 16, No. 3. P. 338–357.
200. *Global Agenda for Social Work and Social Development*
201. *Global standards for social work education and training* [Електронний ресурс]. Міжнародна федерація соціальних працівників (IFSW), 2020. URL:

<https://www.ifsw.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/> (дата звернення: 15.06.2025).

202. Goud, N. та Taylor, I. *Reflective Learning for Social Work: Research, Theory and Practice*. London: Routledge, 2017. 176 с.

203. Graham, J. R., Shier, M. L. *Profession and Professionalism in Social Work: Canadian Perspectives*. *Social Work Education*. 2014. Vol. 33, № 1. P. 28–42.

204. Healy, K. *Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice* / K. Healy. 2-е вид. London: Palgrave Macmillan, 2014. 320 с.

205. Healy, K. *Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice*. 2nd ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014. 264 с.

206. International Association of Schools of Social Work (IASSW). *Global Standards for Social Work Education and Training*. 2018.

207. International Federation of Social Workers (IFSW). *Global Definition of Social Work*. 2014.

208. *International Journal of Pharmaceutical Research*. 2020. Vol. 12, Issue 1. P. 2505–2509. DOI: 10.31838/ijpr/2020.12.01.401.

209. Ivanytska N., Miroshnichenko V., Mahas H., Kochubei T., Ovdii N. The role of virtual reality technologies in the quality training of future specialists in socionomic specialties // *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13, No. 78. P. 145–161. – DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.78.06.13>

210. Ivanytska N., Miroshnichenko V., Mahas H., Kochubei T., Ovdii N. The role of virtual reality technologies in the quality training of future specialists in socionomic specialties // *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13, No. 78. P. 145–161. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.78.06.13>

211. Kanios, A. Trudności w pracy zawodowej pracowników socjalnych – wybrane konteksty // *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. Lublin: Polonia, 2017. Vol. XXX. S. 195–204.

212. Kievišienė, U. Professional competencies in social work concerned with alcohol use problems in Lithuania: Moving beyond ‘know-how’ // *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*. 2024.

213. Korlak-Lukaszewicz A. Kształcenie zawodowe pracowników socjalnych w Polsce i stanach zjednoczonych. *Problemy Profesjologii*. 2017. № 2. S. 103-116.

214. Korzh-Usenko, L., Kuznetsova, O., Pryma, V., Cheryshchuk, Y., Riabinina, O., Cherniakova, O. Distance learning as an educational technology: development prospects and challenges of today // *Laplace em Revista (International)*. 2021. Vol. 7, № 3B. P. 518–526.

215. Kovalenko, V., Marienko, M., Sukhikh, A. Use of augmented and virtual reality. 2021

216. Kushnir, A., Zabolotska, I., Mironets, L., Lisova, A., Cherednichenko, N., Bida, O. Information and communication technologies in professional training of future specialists // *Revista Conrado*. 2024. Vol. 20, № 100. P. 377–387. URL: <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/view/3972> (дата звернення: 26.05.2025) (стаття індексована у WOS)

217. Kuzmina M. O., Protas O. L., Fartushok T. V., Raievska Y. M., Ivanova I. B. Formation of students’ competence of tertiary educational institutions by practical training aids. *International Journal of Higher Education*. 2020. Vol. 9. Issue 7. P. 279-288.

218. Kourgiantakis, T., Sewell, K., & Stagnitti, K. The use of simulation-based learning in social work education: A systematic review. *Journal of Social Work Education*. 2019. 55(3), 494-505.

219. Liakh, T., Spirina, T., Lekholetova, M., Shved, O. Building professional competences of social workers through distance learning in the context of the COVID-19 pandemic // E. Smyrnova-Trybulska (Ed.), *E-learning in the Time of COVID-19*, P. 151–162. Katowice-Cieszyn, 2021. DOI: 10.34916/el.2021.13.13

220. Miller, J., Garran, A. M. Racism in the United States: Implications for the Helping Professions. New York: Springer Publishing Company, 2017.

221. Miller, S. E. Theories of Social Work Practice. Los Angeles: SAGE Publications, 2017.

222. Moriarty, J., Manthorpe, J., Stevens, M., Hussein, S. Making the Transition: Comparing Research on Newly Qualified Social Workers with Other Professions // British Journal of Social Work. 2011. Vol. 41, № 7. P. 1296–1313. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcr137>

223. Mykhniuk, S. Social workers training for professional practice in rural areas // Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Scientific Horizon in the Context of Social Crises» (February 26-28, 2020). Tokyo, Japan: Otsuki Press, 2020. P. 21–23.

224. Noble, C., Strauss, H., Littlechild, B. (Eds.) Global Social Work: Crossing Borders, Blurring Boundaries. Sydney: Sydney University Press, 2014. 107 p.

225. O'Hagan, K. Competence in Social Work Practice: A Practical Guide for Professionals. London: Routledge, 2007.

226. O'Neil, A., Schreiber, S. J. Innovations in Social Work Education: Simulations for the 21st Century. 2015.

227. Ovcharova, V., Boiko, G., Kulyk, M., Butchenko, T. I., Kupina, L. Volunteering as a technology for involving public activity and a factor of influence on the career strategies of youth // Eduweb. 2022. Vol. 16, Issue 3. P. 294–312.

228. Pascoe, K. M. Considerations for integrating technology into social work practice: A content analysis of nine professional social work associations' Codes of Ethics // International Social Work. 2023.

229. Patterson F., Ferguson E., Thomas S. Using job analysis to identify core and specific competencies: Implications for selection and training // British Journal of Social Work. 2008. Vol. 38, № 5. P. 975–991.

230. Patterson, F., Ferguson, E., Thomas, S. Using Job Analysis to Identify Core and Specific Competencies: Implications for Selection and Training // *British Journal of Social Work*. 2008. Vol. 38, No. 5. P. 975–991.

231. Payne M. *Modern social work theory* / Malcolm Payne. Oxford : Oxford University Press, 2021. 432 p.

232. Payne M. *Modern social work theory*. 4th ed. Oxford : Oxford University Press, 2014. 408 p.

233. Payne, M. *Modern Social Work Theory*. 4th ed. Oxford : Oxford University Press, 2014.

234. Payne, M. *Modern Social Work Theory*. Oxford : Oxford University Press, 2021.

235. R. Vainola, O. Mikheieva, Z. Petrochko, N. Myroshnshenko, O. Vakulenko. Professional training of future social workers: implementing foreign experience into the national practice (Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників: впровадження зарубіжного досвіду у вітчизняну практику). / *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. Special issue no.: 12/02/XXVIII. (vol. 12, issue 2, special issue XXVIII.). The Czech Republic.. 2020, C. 163-168. Web of Science

236. Raven J. *Competence in Modern Society: Its Identification, Development and Release*. Oxford: *Oxford Psychologists Press*, 1984. 292 p.

237. Renate, Vainola; Oleh, Khmiliar; Olha, Kasnytska... Iryna, Kravchenko; see more CHARACTERISTICS OF THE EXPERIMENTAL STUDY ON ASSESSING THE LEVELS OF PROFICIENCY OF STUDENT SOCIAL ACTIVITY IN CONDITIONS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTION Published: Dec 2020 in *Revista Tempos e Espaços em Educação*

238. Robson Y., Adams K., Ali P. A. The impact of intercultural training on social workers' cultural competence: A systematic review // *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*. 2019. Vol. 28, Issue 2. P. 97–113.

239. Robson, Y., Adams, K., Ali, P. A. The Impact of Intercultural Training on Social Workers' Cultural Competence: A Systematic Review // *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*. 2019. Vol. 28, No. 2. P. 97–113.

240. *Social Work Competences* / ред. Antony A. Vass. London : SAGE Publications, 2020.

241. *Social Work: Themes, Issues and Critical Debates* / ред. R. Adams, L. Dominelli, M. Payne. – 4th ed. – London : Palgrave Macmillan, 2017.

242. Stratan-Artyshkova T., Bilyk R., Vitsukaieva K., Drozich I., Kalimanova O., Vasiutynska Y., Bida O. The use of innovative technologies in education // *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22, № 9. P. 45–52. DOI: 10.5281/zenodo.6644558.

243. Stratan-Artyshkova, T., Bilyk, R., Vitsukaieva, K., Drozich, I., Kalimanova, O., Vasiutynska, Y., Bida, O. The Use of Innovative Technologies in Education // *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22, No. 9. P. 45–52. DOI: 10.5281/zenodo.6644558

244. Suprun D. Academic mobility perspective in the context of professional internationalization in the field of special education [Electronic resource] / D. Suprun // *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 19, Correctional Pedagogy and Special Psychology*. 2020. No. 40. P. 13. Mode of access: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/...> Title from the screen. DOI: 10.31392/NPU-nc.series19.2020.40.13.

245. Tamozhska I., Lehan I., Shcherbak I., Suprun D., Hryhorenko T. Functioning and development of national and European adult education systems: a comparative aspect // *Conhecimento & Diversidade*. 2023. Vol. 15, № 40. P. 45–61.

246. Tamozhska, I., Lehan, I., Shcherbak, I., Suprun, D., Hryhorenko, T. Functioning and development of national and European adult education systems: a comparative aspect // *Conhecimento & Diversidade*. 2023. Vol. 15, No. 40. P. 45–61.

247. Taylor, S., & Bogo, M. (2019). *Professional Competence in Social Work Practice: A Canadian*

248. Taylor, S., Bogo, M. *Professional Competence in Social Work Practice: A Canadian Perspective*. (повна назва і видавничі дані — уточнити за потреби).

249. *The Welfare State in Emerging-Market Economies: With Case Studies from Latin America, Eastern-Central Europe, and Asia* / ред. C. Aspalter. – Taichung : Casa Verde Publishing, 2003. 300 с. ISBN 986-80414-1-4.

250. Thompson, N. (2015). *Understanding Social Work: Preparing for Practice*. 4th edition. Palgrave.

251. Thompson, N. *Understanding Social Work: Preparing for Practice*. 4th ed. Palgrave, 2015.

252. tools in a general secondary education institution in the context of blended learning. *Information Technologies and Learning Tools*. № 86, 70–86.

253. Ustina Kievišienė. "Professional competencies in social work concerned with alcohol use problems in Lithuania: Moving beyond 'know-how'". *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 2024.

254. Wayne J., Bogo M., Raskin M. Field education as the signature pedagogy of social work education // *Journal of Social Work Education*. 2010. Vol. 46, № 3. – P. 327–339.

255. Wayne, J., Bogo, M., Raskin, M. Field Education as the Signature Pedagogy of Social Work Education // *Journal of Social Work Education*. 2010. Vol. 46, No. 3. P. 327–339.

256. Weiss-Gal I. The person-in-environment approach: Professional ideology and practice of social workers in Israel // *Social Work*. 2008. Vol. 53, № 1. P. 65–75.

257. Weiss-Gal, I. The Person-in-Environment Approach: Professional Ideology and Practice of Social Workers in Israel // *Social Work*. 2008. Vol. 53, No. 1. P. 65–75.

258. Wong, C. H., & Watson, J. *Virtual Reality Training in Social Work: Building Empathy and Practical Skills*. *Social Work Education Journal*, 2020. 39(4), 487–502

ДОДАТКИ

Додаток А

Інноваційні підходи та практик до організації освітнього процесу з освітніх компонент кафедри теорії та історії держави і права

ОП, дисципліна, НПП	Інноваційна форма / метод викладання	Суть інновації	Показники, які засвідчують ефективність	Підтверджуючі результати ефективності	Примітка
081 «Право», Теорія держави і права, Віра Качур	тренінг	У формі активного навчання сформувати та відпрацювати вміння та навички з окремих тем, сприяти саморозкриттю учасників і самостійного пошуку ними способів виконання поставлених завдань, а також вміння працювати в команді, рефлексувати та самовдосконалюватися	Вміння бачити прикладні аспекти отриманих знань, саморозкриття, усвідомлення власного потенціалу, зниження егоцентричних позицій в поведінці учасників, подолання комунікативних бар'єрів у взаємодії, подолання стереотипів, побоювань, підвищення відповідальності за свої вчинки і слова, підвищення адекватності самооцінки і взаємооцінювання, розвиток самодостатності, навички рефлексії.	Зростання мотивації до 98%, включеності в роботу складає 99, 8%	https://nubip.edu.ua/node/100600 https://nubip.edu.ua/node/87867 https://www.youtube.com/watch?v=gSiZt0e4tPw

081 “Право”, Філософія права, Віра Качур	відеометод	Відеометод сприяє реалізації принципів доступності, емоційності та наочності у навчанні. Використання високоякісних художніх фільмів, мультфільмів, відеоінтерв'ю тощо активізує творче мислення, сприяє формуванню навичок аналізу й самоаналізу.	Вміння бачити прикладні аспекти отриманих знань, перегляд як під час аудиторного заняття, так і в позааудиторний час, сприяння самоосвіті магістрів, колективне обговорення переглянутого матеріалу, вміння комплексно бачити суть соціальних проблем, вбачити їх правовий характер чи прогнозувати ймовірність переростання їх у правові проблеми, запропонувати шляхи її попередження, вирішення.	Зростання мотивації до 99%, включеність в роботу складає 99%	
081 «Право», Ювенальне право, Олена Чомахашвілі	дискусія	Симпозіум. Форма обміну думками, інформацією	Обговорення думок членів групи у вигляді виступів із заздалегідь підготовленими повідомленнями, які відбивають їхню точку зору після чого виступаючі відповідають на питання аудиторії	Підготовка до наукової роботи, підготовка та апробація результатів дослідження на наукових конференціях 45%	https://nubip.edu.ua/node/114906
081 «Право», Лобізм у праві, Олена Чомахашвілі	інтерактивне заняття “Дерево рішень”	Напрацювання навичок ефективного стратегічного планування	Подібне заняття дозволяє працювати з умінням вести діалог, суперечку, формулювати та відстоювати власну позицію	Включеність в роботу 98%	https://nubip.edu.ua/node/101458

081 «Право», Юридична деонтологія, Олена Чомахашвілі	ділова гра	Ділова гра — метод пошуку рішень в умовній проблемній ситуації	Обговорення категорії “довіра” як соціологічної та психологічної категорії для позначення відкритих, позитивних взаємовідносин між людьми (сторонами довіри), що відображають впевненість у порядності й доброзичливості іншої сторони, з котрою довіряючий знаходиться в тих чи інших відносинах, що базується на його досвіді.	Напрацювання та формування ставлення до відносин КЛІЄНТ АДВОКАТ та АДВОКАТ КЛІЄНТ Результат усвідомлення важливості деяких аспектів у подібних відносинах. Вмотивованість 98%	https://nubip.edu.ua/node/87607
081 “Право”, Правове письмо та документування. Світлана Авраменко	кейс-метод	Надання студентам реальної життєвої ситуації потенційних клієнтів сприяє всебічному дослідженню ситуації, з’ясування суті проблеми, аналіз та вибір можливих рішень і вибрати найкращих з них.	Завдяки застосуванню кейс методів студенти вчатьс я вмінню аналізувати, підбирати та знаходити найбільш раціональні розв’язання поставлених проблем. Отримують навички написання різноманітних правових документів, які стосуються різних галузей знань.	Зростання мотивації до 95%, включеності в роботу складає 99, 8%	
081 “Право”, Історія вчень про державу і право,	ділова гра	Активний метод інноваційного навчання ділової гри є	Завдяки застосуванню інтерактивного методу навчання - діловій гри у	Відбувається інтеграція різних видів діяльності	https://nubip.edu.ua/node/81910

Людмила Протосавіцька		своєрідним полігоном, на якому здобувачі відпрацьовують професійні вміння та навички.	студентів формується готовність до постійного оволодіння новими знаннями, мобілізуються їх задатки, здібності та обдарованість, утверджуються навички брати на себе відповідальність, відстоювати свою позицію, співпрацювати, розвивається новий тип мотиваційної сфери, де самоактуалізація впливає на загальну креативність студента, сприяє створенню нової позиції особистості	студентів: навчальної, наукової, практичної. Завдяки даному інноваційному методу навчання відбувається збільшення частки засвоєння навчального матеріалу на 5-10%, оскільки спостерігається вплив не лише на свідомість студента, а й на його почуття і волю	
121 «Інженерія програмного забезпечення інформаційних технологій», 122 «Комп'ютерні науки», 123 «Комп'ютерна інженерія», 125 «Кібербезпека», 126 «Інформаційні системи і технології», Правова культура особистості,	перевернутий урок	Студенти отримують широкий доступ до освітніх ресурсів, при цьому гранично опосередковано є роль викладача, спостерігається самостійна й автономна роль студента	Вміння брати участь у дискусії, використовувати знання для розв'язання різноманітних завдань та проблемних ситуацій, ставити проблему, генерувати ідеї, відбирати та оцінювати ідею досягнення поставленої мети; здатність аналізувати та систематизувати одержані	Використання новітніх інформаційно-комунікаційних засобів і технологій сприяє зростанню мотивації до 85 %, включеність в роботу складає понад 85 %	

Людмила Протосавіцька			результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.		
204 «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва», 207 "Водні біоресурси та аквакультура", Правова культура особистості, Олена Попова	ділова гра	Ділова гра - спонукає до пізнавальної активності, сприяє становленню самостійності у мисленні та діяльності, сприяє пошуку рішень в різних проблемних ситуаціях з метою вироблення навичок прийняття правових рішень в різних життєвих ситуаціях.	Вміння бачити прикладні ситуації, аналізувати та знаходити правові шляхи їх розв'язання, дозволяє раціонально використовувати інформацію, обговорювати, здійснювати пошук правових рішень, вміти формулювати та приймати самостійні правові рішення.	Вмотивованість - і включеність в роботу 95%	https://nubip.edu.ua/node/92066
162 "Біотехнології та біоінженерія", 229 «Громадське здоров'я», 202 "Захист і карантин рослин", Правова культура особистості, Тарас Панталієнко	ділова гра	Створення та робота з базовими договорами купівлі-продажу та/або договорами поставки. Розуміння цінності договору, вміння трактувати пункти договору, вміння читати договір та виділяти основне.	Навички з написання та роботи з відповідними договорами, а саме їх формування, читання, трактування, та реалізація відповідних пунктів у договорах.	Вмотивованість і включеність у роботу 96%	

Інноваційні підходи та інструменти організації освітнього процесу факультету захисту рослин, біотехнологій та екології

Спеціальність, ОПП, назва дисципліни, НПП	Інноваційна форма / метод викладання	Суть інноваційна	Показники, які засвідчують про ефективність	Підтверджуючі результати ефективності	Примітка
101 «Екологія», «Екологія», «Вступ до фаху», Строкаль В.П.		Інтерактивна форма практичного навчання, що базується на створенні власних ідей щодо вирішення екологічних складних ситуаційних проблем, особливо в умовах воєнного стану – базуючись на інтелектуальних картах. Сутність методу полягає в тому, що під час вирішення складних екологічних проблем мають бути застосовані творчі та інтелектуальні підходи. Перевагами даного методу є наочне представлення всіх частин вирішуваного завдання одночасно; можливість вчасно додати відсутні елементи забруднення екосистеми; представлення результату роботи в презентабельному вигляді. В ході застосування даного методу важливим аргументом є способи відображення необхідних завдань та їх аналіз. Для цього використовують програмні інструменти – Teams та Canva.	Обізнаність щодо використання інтелект-мап та креативного відображення шляхів вирішення проблеми	При традиційному проведенні занять, обґрунтованість та швидкість розробки рішень з подолання наслідків воєнних дій з порушення стану ґрунтового покриву та водного середовища у студентів ОС «Бакалавр» складала 68%; при застосуванні даного методу – 85%	Даний метод є ефективним для проведення практичних занять з розробки рішень з подолання складних екологічних наслідків.
101 Екологія, Екологія, екологічна токсикологія, Дем'янюк О.С., Вагалюк Л.В.	Майстер-клас від роботодавців	Інтерактивна форма практичного та теоретичного навчання, що ґрунтується на вирішенні конкретних практичних рішень з візуалізацією фактів. Даний метод сприяє формуванню у нового покоління професійно-орієнтованих знань та вмінь з конкретної екологічної проблематики дослідження. Дозволяє сформувати певний інтерес до конкретної екологічної проблеми та обізнаність щодо розробки шляхів вирішення цієї проблеми. Роботодавці під час проведення майстер-класу використовують для відображення інформаційного матеріалу – програмні інструменти як Canva, Teams. Під час майстер-класів використовують методи, які дозволяють активізувати творчу активність студента на занятті («мозковий штурм» – на перших хвилинах	Вмотивованість до розвитку та обізнаність комп'ютерної грамотності	При традиційному проведенні занять вмотивованість студентів щодо вивчення практичного та теоретичного матеріалу, а також щодо розробки рішень з вирішення екологічних проблем ОС «Бакалавр» складала – 60%. Під час застосування майстер-класів від роботодавців, які проводили тренінги щодо вирішення різних	

		тренінгу), стимулювати до вивчення матеріалу («дискусії» – перегляд короткого відео-фрагменту дискусійного питання і його обговорення). Прикладом вищенаведених методів використання під час тренінгів є застосування програми Kahoot, штурму», а також використання відео-фрагментів для проведення «дискусій» під час тренінгу.		екологічних ситуаційних проблем, вмотивованість студентів зросла і складає – 86%.	
101 «Екологія», «ЕОНС», «ЕКА». «Методологія та організація наукових досліджень», Наумовська О.І.	Метод проектів	Інтерактивна форма продуктивного навчання, що базується на використанні отриманих знань та вмінь для розробки власних проектів та рішень. Для фахівців-екологів ОС «Магістр», цей метод є досить ефективним під час написання магістерських робіт або розробки власних start-up projects. В основу методу покладено розробку та презентацію власних проектів з використанням інноваційних програмних технологій (ArgGis, Smart Science Solutions), програм моделювання якості довкілля (modeling at parcelelevel (DAISY), at small or medium basin level (SWAT, AnnAGNPS), at continental level (MARINA)). Даний метод включає три основні етапи: демонстрацію ідеї (використання програм Teams, Canva), визначення алгоритму виконання завдань (використання програм ArgGis, статистичні дані), реалізація завдань (використання методів моделювання), розробка алгоритму рішень.	Обізнаність щодо використання програм моделювання якості довкілля, вимог до розробки власних проектів	Обізнаність при застосуванні традиційних методів – була 45%, після застосування методів проектів, обізнаність студентів ОС «Магістр» зросла удвічі і досягла –	
162 «Біотехнологія ті біоінженерія», Біотехнологічні методи захисту рослин, Кваско О.Ю.	Метод штурму»	Метод пошуку нових ідей та рішень; заснований на стимулюванні творчої активності студентів; отримання максимально можливої кількості ідей від кожного студента з тим, щоб вирішити біотехнологічну задачу, знайти оптимальні методи дослідження поставленої наукової проблеми. По закінченню штурму обирається найкраща ідея для вирішення поставленої задачі та формується план дослідження.	Навички наукового мислення, здатність генерувати нові ідеї, мислити нестандартно для досягнення максимального результату	При проведенні традиційного занятті ефективність формування наукового мислення, здатності генерувати ідеї та мислити нестандартно в середньому складає 75 %, при використанні методу “мозкового штурму” — 100%	

**Інноваційні підходи та інструменти організації освітнього процесу
економічного факультету**

Спеціальність (Освітньо- професійна програма) Дисципліна НПП	Інноваційна форма/метод викладання	Суть інновації	Показники, які засвідчують ефективність	Підтверджуючі результати ефективності	Приміт ка
051 Економіка (Економіка підприємства) «Обґрунтування господарських рішень і оцінка підприємства» Мірзосєва Т.В.	Метод проектів	Інтерактивна форма продуктивного навчання, яка надає можливість на основі вже набутих знань і через засвоєння нових (часто шляхом самоосвіти) вирішувати задачі щодо розробки рішень господарської діяльності при заданих умовах. Метод полягає у розробці і презентації здобувачами власних проектів.	Вміння: - визначати основні і поточні (проміжні) мету і завдання; - шукати шляхи їх вирішення, обираючи оптимальні; - здійснювати і аргументувати вибір рішення; - передбачати наслідки вибору; - діяти самостійно (без підказки); - аналізувати, співставляти факти, аргументувати свою думку; - створювати «кінцевий продукт» - матеріальний носій проектної діяльності (доповідь з презентацією, відео-	60% здобувачів мають високий рівень готовності працювати над проектом, 30% - середній, 10% - низький.	

			ролик, проспект, сценарій).		
051 Економіка (Економіка підприємства) «Оцінка ризиків в агробізнесі» Мірзоєва Т.В.	Проблемна лекція	Одна з форм організації інтерактивного навчання під час реалізації якої викладач залучає студентів до активної діяльності за допомогою створення проблемних ситуацій, які потрібно вирішити, стимулює та залучає студентів до їх вирішення, вчить висувати гіпотези і використовувати різноманітні методи в процесі роботи.	Збільшення частки продуктивного мислення в межах вивчення дисципліни; зростання рівня вмотивованості до розвитку професійних навичок	При проведенні проблемної лекції вмотивованість студентів є досить високою, рівень зацікавленості коливається на рівні 90-95%%.	
071 – Облік і оподаткування (ОПП Облік і аудит) Бухгалтерський облік в прикладних програмних рішеннях. Литвиненко В.С.	Імітаційно-ігрове моделювання	Ведення бухгалтерського обліку на наскрізному прикладі віртуального підприємства із використанням професійного програмного забезпечення з моделюванням реального робочого процесу та виконання функціональних обов'язків бухгалтера	Практичні навички з ведення бухгалтерського обліку, виконання бізнес-задач за допомогою програмних продуктів, онлайн додатків через Інтернет-мережі	85% студентів мають високу готовність працювати за фахом до завершення навчання в університеті, 12% - середній, 3 ; - низький	

071 – Облік і оподаткування (ОПП Облік і аудит) Електронний документообіг Ганяйло О.М.	Імітаційний тренінг	Проведення тренінгу з використанням сучасних програмних продуктів для електронного документообігу М.Е.Дос, Соната, Вчасно, а також електронних сервісів держави: Електронний кабінет платника та Порталу електронних послуг ПФУ дозволяє комплексно і системо засвоїти особливості електронного документообігу в роботі бухгалтерської служби та підприємства вцілому.	Практичні навички та вміння: з автоматизації документообігу на підприємстві; взаємодії в частині обміну документами з державними органами (звітування до контролюючих органів); обмін електронними документами з контрагентами та всередині підприємства.	80% студентів повністю й впевнено знають навчальний матеріал, 18% - мають середній рівень знань, 2% - низький рівень. За власним бажанням студенти підтверджують навички використання електронного документообігу шляхом їх незалежного оцінювання представниками ТОВ "М.Е.Дос". Після успішного виконання практичних завдань, отримують сертифікат про проходження курсу з користування комп'ютерною програмою М.Е.Дос	
071 «Облік і оподаткування» «Стратегічний аналіз в управлінні підприємством» Шиш А.М.	Case study	Інтегрована форма навчання, яка ґрунтується на основі вивчення успішного досвіду компаній світових брендів, підготовки власних презентацій та доповіді щодо результатів дослідження перед аудиторією, вміння аналізувати та дискутувати щодо актуальних питань	Зацікавленість аудиторії, градус обговорення результатів презентації, вміння доповідача обґрунтовувати свою думку	Вмотивованість та залученість студентів до обговорення дискусійних питань зростає у два рази	

		прийнятих стратегічних рішень компаніями.			
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Фінанси Шевченко Н.Ю.	Кейс, імітаційно-ігрове моделювання	Полягає в розробці власних проектів та їх презентацій потенційним інвесторам. Базуючись на основі практичного досвіду, здобувачем застосовується рішення для розв'язання економіко-фінансових задач, моделюванні економіко-фінансових проблем та їх вирішень на мікро та макро рівнях.	Навички підготовки бізнес-проектів	40% мають високий рівень підготовки бізнес-проектів, 40% - середній, 20 %- низький	
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Проектне фінансування Давиденко Н.М. Скрипник Г.О.	Метод проектів	Робота у групах, складання проектів соціально-економічного розвитку регіонів з метою залучення коштів для їх реалізації	Досягнення результатів роботи в групах	Готовність здобувачів до розробки проектних пропозицій зростає до 65%	
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Інвестування Давиденко Н.М. Скрипник Г.О.	Залучення до практичних занять представників роботодавців	Інтеграція навчально-практичної складової, демонстрація наочних прикладів щодо розробки практичних рішень в інвестиційній діяльності	Мотивація до особистого зростання	Вмотивованість до навчання зростає на 68%	

072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (ОПП «Фінанси і кредит») Управління фінансовою санацією підприємства Олійник Л.А.	Кейс- метод	Метод активного проблемно-ситуаційного аналізу (вирішення кейсів), що ґрунтується на навчанні шляхом розв'язання задач-ситуацій (кейсів) за груповою формою організації навчального процесу.	Навички розробки плану фінансового оздоровлення підприємства, яке перебуває у фінансовій кризі; здатність подолати проблеми, знаходити їх рішення працюючи в команді.	Отримані теоретичні знання закріплюються від 70 до 100 %.	
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» при викладанні дисциплін: «Банківська система», викладач: Файчук О.В., «Фінансовий ринок», викладач Костюк В.А.	Імітаційне-ігрове моделювання (Бізнес-гра «CashFlow» р професійними тренерами, бізнес-гра «Моделювання майбутнього» від Active Group, Застосування програми B2, різноманітних програм: Kahoot, Quizzz, Mentimeter)	<i>Ефективність імітаційно-ігрового моделювання до навчання студентів з навчальної дисципліни визначається ступенем наближення навчальних ігрових ситуацій до реальних кейсів професійного спрямування. Введення в навчальний процес комунікативно-ігрової ситуації професійного спрямування сприяє досягненню узгодженості професійних цілей з оволодінням майбутніми фахівцями наочного сприймання теоретичної та практичної бази на відміну від традиційного</i>	Підвищення мотивації та зацікавленості студентів до навчального процесу та набуття нових компетентностей в опануванні майбутньої професії.	При відсутності використання імітаційних та ігрових методів моделювання ситуацій з дисципліни вмотивованість до навчання досить низька і складає близько 37%, зменшується відвідуваність на заняттях – до 40% . При використанні даного методу, студенти стають принципово активнішими, включаються у роботу та показують високі результати на підсумковому оцінюванні – в середньому 82-95 балів.	

		<i>навчання. Студентам надається максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише визначеними правилами гри.</i>			
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» ОПП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» Біржова діяльність Яворська В.О.	Case Study «Біржовий інтернет-трейдинг»	Інтерактивна форма засвоєння практичного досвіду формування стратегій біржової торгівлі на міжнародних біржових майданчиках. Сприяє формуванню професійних навичок у аналізі поточної біржової кон'юнктури та формуванні інвестиційних портфелів біржових інструментів з використанням даних у режимі он-лайн.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок у біржовому інтернет-трейдингу	При виконанні практичних завдань вмотивованість студентів складає близько 90 %, зацікавленість до інтернет-трейдингу зростає до 95%, отримані результати свідчать, що понад 60% сформованих інвестиційних стратегій є прибутковими.	

**Інноваційні підходи та інструменти організації освітнього процесу
факультету тваринництва та водних біоресурсів**

Спеціальність (Освітньо- професійна програма) Дисципліна НПП	Інноваційна форма/метод викладання	Суть інновації	Показники, які засвідчують про ефективність	Підтверджуючі результати ефективності	Примітка
207 «Водні біоресурси та аквакультура» Охорона гідробіонтів Рудик-Леуська Н.Я.	Лекція успішних випускників та науковців за кордону	Базуючись на «практичних» діях показу екрану та приладів і демонстрації ефективних шляхів творчого вирішення завдання наших випускників, лекція сприяє формуванню професійних навичок та інтересу до охорони гідробіоресурсів	Вмотивованість та практичні професійні навички	При традиційному проведенні занять вмотивованість студентів складає 62,7 %, при лекції успішних випускників - 99,7%; зацікавленість складає відповідно 65 % та 100 %	
204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» Технологія виробництва молока та яловичини Носевич Д.К.	Навчальні тренінги у виробничих умовах	Підхід дозволяє поєднати теоретичну підготовку з отриманням практичних навичок. Теоретична підготовка студента відбувається в умовах діючого господарства з демонстрацією технологічних операцій. Закріплення результатів теоретичної підготовки здійснюється шляхом безпосередньо виконання	Навички виконання робочих операцій і контролю технологічних процесів у скотарстві	За виконання завдань в аудиторії зацікавленість у студентів становить 62%, а за навчальних тренінгів у виробничих умовах – 96%.	

		студентом технологічної операції.			
207 «Водні біоресурси та аквакультура» Аквакультура штучних водойм Коваленко В.О.	Майстер клас від роботодавців	Поєднання різноманітних бізнес підходів-моделей до культивування гідробіонтів в залежності від попиту на ринку, кліматичної складової та водозабезпечення. Основою є отримання прибутку в залежності від умов оточуючого середовища	Навички швидкого пристосування до мінливих умов конкурентного середовища в аквакультурі	Значно зростає зацікавленість студентів, оскільки розкриваються шляхи отримання прибутку в грошовому виразі. 76 % студентів підтверджують свою зацікавленість у відкритті власної справи за даним напрямком	
207 «Водні біоресурси та аквакультура» Розведення і селекція Марценнюк В.П.	Case study	Робиться детальна викладка економічних показників двох однакових господарств аквакультури з різними підходами до селекційно-племінної роботи	Забезпечується розуміння та важливість селекційно-племінної роботи в рибицтві	92 % студентів підтверджують, що після детального аналізу економічних показників господарств, їх увага щодо селекційно-племінної роботи значно зросла	
207 «Водні біоресурси та аквакультура» Зоологія Митяй І.С.	Перевернуте заняття	Домашнім завданням є самостійне проходження теоретичного матеріалу, а в аудиторії кожний студент отримує завдання по моделюванню форм риб шляхом комп'ютерної зміни геометричних	Вмотивованість до розкриття загальних закономірностей природи.	Така форма навчання дає можливість студенту відчути себе творцем. При хорошій формі організації зацікавленість може досягати 100%	

		координат вихідного виду. За отриманими результатами здійснюється пошук реальних риб в природі. Такий підхід дає можливість розкриття родинних зв'язків та закономірностей еволюції риб.			
204 «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва»; 207 «Водні біоресурси та аквакультура». Математичні методи в біології. Осадча Ю.В.	Контекстне навчання	Інтеграція різних видів діяльності студентів: навчальної, наукової, практичної. Створення умов, максимально наближених до реальних: біометрична обробка даних реальних стад та популяцій тварин, висновки щодо подальшої роботи з племінним чи товарним поголів'ям. Збільшення частки практичної роботи студента (з акцентом на прикладну).	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	Вмотивованість студентів до розвитку професійних навичок досягає 100 %.	
204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»	Case study	Студенти вирішують конкретні практичні питання стосовно предмету досліджень. Навчання відбувається за принципом «від типових	Навички вирішувати конкретні питання стосовно предмету навчання.	Використання кейс-технологій в освітньому процесі з біологічних дисциплін підвищує мотивованість	

Біологія продуктивності сільськогосподарських тварин. Кулібаба Р.О.		ситуацій – до правила, а не навпаки» та передбачає активний процес, заснований на розгляді конкретних (реальних) ситуацій із практики майбутньої діяльності студентів.		студентів до 100 %.	
204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» Екологія у тваринництві. Афанасенко В.Ю.	Формування гармонійної пізнавальної активності	<i>Метод, який дозволяє структурувати навчальний процес, з активізацією гармонійної пізнавальної активності серед студентів та забезпечення «зворотнього зв'язку». План проведення заняття формується з урахуванням потенційної можливості студента до засвоєння інформації. Навчальний час ділиться на певні інтервали (12-15 хв), протягом яких у студентів змінюється вид діяльності. При цьому студенти самі надають інформацію та демонструють обізнаність в певному питанні.</i>	Активізація пізнавальної активності та формування здатності аналізувати, використовувати та транслювати отриману інформацію	Підвищення пізнавальної активності та ефективності використання часу академічного заняття.	
204 «Технологія виробництва і	Залучення студентів до	Участь студентів у роботі навчально-	Практичні навички та	100 % мотивованість	

переробки продукції тваринництва» Годівля тварин та технологія кормів. Сичов М.Ю.	участі у наукових дослідженнях	наукової-виробничої лабораторії та дослідженнях, що виконуються у рамках госпрозрахункових та держбюджетних договорів та замовлень	підготовка дослідницьких робіт в реальних умовах	здіяяних студентів у навчальному процесі, наявність спільних наукових публікацій	
204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» Біотехнологічні та генетичні методи у програмах розвитку тваринництва Рубан С.Ю.	Перевернуте заняття	Активне обговорення підготовленої студентами теми (в рамках дисципліни) для активації розумової здатності та здатності до вивчення, збереження знання й обміну ним з іншими. При проведенні занять не витрачається час на викладення нового матеріалу, завдяки чому створюється більше можливостей для розвитку когнітивних здібностей.	Методика не потребувала спеціальних дорогих технічних пристроїв та дала змогу розширити кількість активних учасників.	Студенти використовували більше додаткових джерел при самостійній підготовці (інтернет, книги, словники тощо). Мотивованість студентів зростає до 96 %.	
015 «Професійна освіта» Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва Повозніков М.Г.	Проблемно-орієнтовний, компетентностний з індивідуальною траєкторією метод навчання	На кожному занятті піднімається конкретна виробнича проблема з реального виробництва	Навички вирішування конкретних виробничих задач	100% зацікавленість студентів та 80% якісний показник успішності студентів з даної дисципліни	
204 «Технологія виробництва і	Майстер-клас від роботодавців	За допомогою очного сприйняття навчального	Вмотивованість до реальної,	Підвищення зацікавленості у	

переробки продукції тваринництва» Технологія виробництва продукції свинарства Лихач В.Я.		матеріалу в режимі реального часу з виробництва (свинокомплекс) і опанування проблемних питань дає змогу підвищити практичні навички та поглибити теоретичні знання здобувачів вищої освіти	практичної роботи та якісно вище сприйняття матеріалу	навчальній дисципліні, підвищення рівні відвідування до 98% та вмотивованості щодо подальшого працевлаштування на профільні підприємства	
204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» Технологія виробництва продукції птахівництва Прокопенко Н.П. Базиволяк С.М. Мельник В.В.	Інтерактивний метод: дуальна лекція	Дуальна лекція «НПП-практик». Поєднання теоретичної та практичної підготовки, висока міра активності сприйняття, «перемикання» від одного лектора до іншого, що сприяє підтриманню високого рівня уваги студентів. Метод полягає у прямому включенні з виробництва відповідного фахівця з коментарями технологічних процесів, що відбуваються у реальному часі	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При традиційному проведенні занять вмотивованість складає 75%, при проведенні дуальної лекції – 99%	

Інноваційні форми і методи викладання на механіко-технологічному факультеті

Спеціальність (Освітньо-професійна програма) Дисципліна НПП	Інноваційна форма/метод викладання	Суть інновації	Показники, які свідчать про ефективність	Підтверджуючі результати ефективності	Примітка
208 «Агроінженерія» Система точного землеробства Дворник А.В.	Впровадження діючої хмарної технології в навчальний процес	Інтеграція хмарного програмного забезпечення «Soft.Farm» у навчальний процес з використанням на безоплатній основі ексклюзивних платних сервісів програми	Демонстрація вміння: здійснювати GPS моніторинг техніки при плануванні польових робіт з урахуванням зміни погодних умов, забезпечення ПММ, добривами, ЗЗР, супутниковий моніторинг індексу NDVI посівних прощ; проводити картографування полів, контролювати загальні витрати процесів у АПК	Підвищення вмотивованості і зацікавленості студентів. Тестування (успішно проходять понад 70% слухачів) та видача сертифікатів на право впровадження технології «Soft.Farm»	
275.03 «Транспортні технології (на автомобільному транспорт)» Обов'язкові та вибіркові дисципліни за спеціальністю Савченко Л.А.	Комплексне впровадження програмного забезпечення (ПЗ) в навчальний процес підготовки фахівців з транспортних технологій	Наскрізне використання в різних дисциплінах освітньої програми хмарного ПЗ для автоматизації транспортних перевезень ANT- Logistics, ПЗ для імітаційного моделювання бізнес- процесів в транспортній галузі AnyLogic, ПЗ для імітаційного моделювання	Використання комп'ютерних технологій, спеціалізованого ПЗ забезпечує набуття знань та практичних навичок у сфері професійної діяльності фахівців транспортної галузі, спеціалізованих транспортних підприємств	Застосування програмних засобів для виконання досліджень при підготовці магістерських робіт за спеціальністю «Транспортні технології (на автомобільному транспорт)». Високий рівень працевлаштування випускників (до 100%)	

		транспортних процесів PTV Vissim, хмарного ПЗ управління бізнесом jSolutions			
208 «Агроінженерія» Сільськогосподарські машини Гуменюк Ю.О.	Інтегрований в навчальний процес конкурс на звання кращого знавця сучасної техніки (критерії – знання матеріалу дисципліни, відвідування занять, результати тестування)	Практика проведення спільних з компаніями-партнерами тематичних конкурсів на кращого знавця сільськогосподарської техніки з матеріальним заохоченням переможців конкурсу	Вміння здійснювати конкурентний аналіз машин та технічних систем, навички роботи з технічною літературою, сервісною службами, покупцями/користувачами техніки	Підвищення вмотивованості студента та розуміння перспектив подальшої професійної діяльності. Участь у конкурсах беруть 60-70% студентів курсу. Переможцями стають понад 20 осіб	
208 «Агроінженерія» Мехатронні системи техніки АПК Курка В.П.	Моделювання сучасних систем керування і контролю процесів в АПК та віртуальна симуляція функціонування змодельованих систем	Практика використання наборів електронних компонентів і налагоджувальних плат для проектування, складання і моделювання систем контролю і керування процесами в АПК	Вміння проектувати і складати і програмувати схеми автоматичних систем контролю і керування процесами в АПК	Підвищення вмотивованості студентів до 95% (виконання власних проєктів під керівництвом викладача)	
208 «Агроінженерія» Основи керування сільськогосподарською технікою (навчання трактористів машиністів) Соломка О.В.	Використання гарнітури віртуальної реальності	Використання гарнітури віртуальної реальності для вивчення інтер'єру кабіни самохідних машин та енергетичних засобів, отримання початкових навиків з керування сільськогосподарською технікою	Навички керування сільськогосподарською технікою	Підвищення вмотивованості студентів. Скорочення часу навчання керуванню на реальній техніці	

Інноваційні форми і методи викладання ННІ енергетики, автоматики і енергозбереження

Спеціальність (Освітньо-професійна програма) Дисципліна НПП	Інноваційна форма/метод викладання	Суть інновацій	Показники, які засвідчують про ефективність	Підтверджуючи результати ефективності	Примітка
Приклад					
141 - Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка: - освітня програма "Інжиніринг електроенергетичних систем з відновлювальними джерелами"; - освітня програма "Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка".	Метод об'єктно- орієнтованого практичного навчання	Практикоорієнтоване набуття фахових компетенцій на основі впровадження нових форм практичного навчання за участю роботодавців (провідних енергетичних компаній) шляхом поєднання дуальної освіти, неформальної освіти та тематичних студентських фахових акселераторів з метою формування особистісної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти.	– адаптивність студентів до прийнятих в світі систем підготовки фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів з метою конкурентоспроможності вітчизняних спеціалістів енергетичного сектору на світовому ринку праці; – впровадження новітніх світових досягнень у вищій освіті в поєднанні з раціональним застосуванням вітчизняних освітніх концепцій, новітніх та адаптованих до вітчизняного середовища іноземних програм;	Охоплення здобувачів вищої освіти складає 62% старших курсів, мотевованість до участі у проектних заходах понад 75%; за дворічний термін більше 20 осіб здобули освіту за дуальною формою освіти;	

Інноваційні форми і методи викладання факультету аграрного менеджменту

Спеціальність (Освітньо-професійна програма) Дисципліна НПП	Інноваційна форма/метод викладання	Суть інновації	Показники, які засвідчують про ефективність	Підтверджуючі результати ефективності
075-Маркетинг, ОПП – Магістр з маркетингу. Дисципліни: “Рекламний менеджмент”, “Управління рекламними проектами”. НПП:професор Луцій О.П.	Метод проектів	Інтегрована форма вивчення творчого процесу і методик генерації нових ідей при створенні та управлінні рекламними проектами. Дозволяє здобувачам набути фахових і практичних навичок в проблемах розробки нових брендів та просування вітчизняної продукції з метою задоволення потреб цільових аудиторій і отримання прибутку підприємства	Навички з підготовки і управління рекламними проектами	90 % здобувачів мають високий рівень мотивації до розробки рекламного проекту; 9% -середній; 1%-низький
075 «Маркетинг» Маркетингове планування Вишнівська Б.В.	метод проблемного навчання (Problem-Based Learning)	Це метод навчання, в якому реальні складні проблеми використовуються як освітній інструмент. Навчання, що ґрунтується на вирішенні завдань, стимулює застосовувати навички критичного мислення та вирішення проблем за обмежений час і надає справжній досвід, який сприяє активному процесу вивчення, допомагає систематизувати знання та природно інтегрує навчання у вищій школі й реальне життя. До проблемного навчання входять такі напрями як дослідження випадків (case studies), рольові ігри (інсценізації та інше) та симуляції (імітації певних процесів та явищ).	презентація плану маркетингу підприємства	80% слухачів курсу мають достатній рівень володіння навиками складання маркетингова планів, 15% середній рівень, 5% низький
075 Маркетинг. Спічрайтинг. Нагорна О.В.	Метод сторітелінгу	Метод навчання, який дозволяє вирішити проблеми з побудовою публічного виступу, вдало, ефективно та цікаво побудувати публічний виступ, правильно подати інформацію, творче та креативне мислення.	Побудова та підготовка публічного виступу.	80% слухачів курсу мають достатній рівень володіння навиками з підготовки тексту публічного виступу та підготовки спікера, розвиток творчого мислення.

075 Маркетинг. Промисловий маркетинг. Нагорна О.В.	Метод кейсів (Case study method)	Використання практичного досвіду компаній, аналіз передових практики та досвіду використання маркетингових та управлінських рішень у бізнесі.	Розвиток soft-skills, аналітичного та критичного мислення.	75% слухачів мають достатній рівень практичних та аналітичних навичок.
075 «Маркетинг» «Маркетинг некомерційних організацій» Бондаренко В.М.	<i>Компетентнісний метод</i>	Спрямований на розвиток навичок, умінь і якостей, які знадобляться в роботі. Для слухачів підбираються практичні завдання, максимально наближені до професійних задач	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	78% здобувачів мають високий рівень готовності виконання професійних; 20% - середній; 2% - низький рівень
075 «Маркетинг» «Стратегічний маркетинг» Бондаренко В.М.	Професійно-ділові ігрові технології	Використовуються дидактичні системи використання різноманітних «ігор», під час проведення яких формуються уміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору (ділові та рольові ігри, імітаційні вправи, індивідуальний тренінг, комп'ютерні програми тощо	Ініціює бажання до самостійного мислення студентів при виконанні реальних завдань.	Під час проведення таких ігор вмотивованість і зацікавленість студентів піднімається до 100% результату.
075 МаркетингФінанси підприємствЛобунець Т.В.	Інтелектуальні карти	формування студентами інтелектуальних карт є інструментом, який допомагає візуально відобразити інформацію, тим самим ефективно структурувати, систематизувати та засвоїти її.	розвивається логіка та системне мислення	студенти, які будують карту запам'ятовують і відтворюють до 80% опрацьованої інформації
291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Світова економіка та ЗЕЗ України Попова О.О.	Проблемна лекція	«Актуальна лекція» за найголовнішими завданнями розвитку України на сьогодні та найближчий час; активне обговорення лекції на практичних заняттях з застосуванням різних форм (презентація, кейс-стаді, дискусія)	Набуття студентами компетентностей з оцінки назрілих проблем, шляхів їх розв'язання і орієнтирів розвитку України	Переважна частина студентів (до 80%) усвідомлюють і набувають навички з позиціонування завдань для України щодо післявоєнного відновлення, євроінтеграції, зеленого курсу, а також їх участі у цих процесах
073 «Менеджмент»: «Проектний підхід в управлінні бізнесом», «Проектний менеджмент», «Управління проектами» 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» 035	Метод проектів	Інтегративна форма продуктивного навчання, яка надає можливість на основі практичного життєвого досвіду здобувача здійснювати пошук вирішення професійних задач, розв'язувати соціально-економічні проблеми, залучати ресурси. Метод полягає у розробці і презентації здобувачами власних проектів	Навички підготовки проектів	65% здобувачів мають високий рівень готовності розробки проекту; 30% - середній; 5% - низький рівень

«Філологія» 061 «Журналістика»: «Основи соціального проектування» Дергач А.В				
073 «Менеджмент»: «Управління активами та інвестиційним портфелем», Артюх Тетяна Олександрівна	Метод проектів	Інноваційний метод, який допомагає студентам вести власний навчальний шлях. Студенти визначають проблему реального світу, а потім розробляють рішення. Проектне навчання спирається на розвиток ключових навичок, таких як дослідження, критичне мислення, вирішення проблем і співпраця.	Розвиваються навички аналізувати та мислити критично, формуються професійні компетенції.	70% здобувачів мають високий рівень готовності розробки проекту; 25% - середній; 5% - низький рівень.
073 Менеджмент "Операційний менеджмент" Шинкарук Л.В. Власенко Т.О. Алексєва К.А.	Метод проектів	Інтегративна форма продуктивного навчання, яка надає можливість на основі практичного життєвого досвіду здобувача здійснювати пошук вирішення професійних задач, використовуючи систему організації і управління розробленням продукції, виробництвом, взаємовідносинами з постачальниками і споживачами. Метод спрямований на розвиток пошукових, аналітичних якостей студентів, а також навичок командної роботи.	Навички розробки карти потоку створення цінності	65% здобувачів мають високий рівень готовності розробки карти потоку створення цінності; 30% - середній; 5% - низький рівень
073 «Менеджмент»: Макроекономічний аналіз і стратегія інвестицій073 «Менеджмент»: Формування, управління та розвиток проектної команди011 «Освітні, педагогічні науки»: Організація проектної діяльності073 «Менеджмент»: Управління командоюГаврилюк В.П."	PRES-формула	Вчить знаходити вагомі аргументи і формулювати свою думку відносно спірного питання; розбиратися у своїх ідеях, а також-формулювати їх у вигляді чіткої та логічної структури.	Навички формування ефективної командної комунікації та групова обробка результатів,	70% здобувачів мають високий рівень володіння навчиками розробки власного соціального проекту та прийняття ефективного економічного рішення, 26% - середній рівень, % - низький.
073 «Менеджмент»: Інвестиційний менеджмент, Ділова гра "Управління капіталом проекту"	Імітаційне-ігрове моделювання, Метод "дерево рішень"	Форма навчання, яка поєднує в собі імітаційно-ігрове моделювання інвестиційного проекту в умовах навчання процесів, що відбуваються в реальній системі, на основі розробки реального	Навички підготовки власного комерційного або соціального	75% здобувачів мають високий рівень володіння навчиками розробки власного

Шинкарук Л.В. Деліні М.М.		проєкту, що дає можливість в подальшому приймати управлінські, фінансові та інвестиційні рішення.	проєкту на основі отриманого досвіду на основі навчання процесів, що відбуваються в реальній системі.	проєкту, 23% - середній рівень, 2% - низький.
073 «Менеджмент»: Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю (Модуль 1. Управління інвестиційною діяльністю) Деліні М.М.	Кейс метод, мозковий штурм, експертна оцінка	Інтегративна форма навчання дозволяє поєднати розгляд зі студентами кейсів інвестиційного спрямування, розв'язання задач, на основі мозкового штурму знаходження варіантів вирішення, прийняття інвестиційного рішення та висловлення своєї експертної думки в різних інвестиційних завданнях.	Навички управління інвестиційною діяльністю та прийняття інвестиційних рішень.	70% здобувачів мають високий рівень володіння навичками управління інвестиційною діяльністю, 24 % - середній рівень, 6% - низький.
073 "Менеджмент" Економікс: Мікроекономіка. Власенко Ю.Г.	«Case Studies», метод ділової активності, використання інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі.	Інноваційний метод конкретних ситуацій передбачає аналіз конкретних бізнес-ситуацій за певним сценарієм, який включає самостійну роботу студентів, «мозковий штурм» у межах малої групи, публічний виступ з презентацією та захистом висунутого рішення. Ділові ігри, які дозволяють моделювати різні складні життєві ситуації та сприяють розвитку економічного мислення майбутніх фахівців.	Навички формулювати власну стратегію поведінки, розвивати інтуїцію, складати економічні прогнози, аргументувати власні висновки, вміння працювати в команді.	75% здобувачів мають високий рівень володіння навичками аналізу бізнес-ситуацією, 23% - середній рівень, 2% - низький.
073 «Менеджмент»	Тренінг	<i>Головне завдання тренінгу - опрацювати теоретичну інформацію та сформулювати в учасників нові вміння і навички, розвинути особистісні й професійні якості. Розв'язуючи під час тренінгу різні змодельовані ситуації і проблеми, аналізуючи їх, учасники набувають нового цінного досвіду. Це сприяє підвищенню їхньої мотивації до саморозвитку та професійного зростання.</i>	Навички комунікації	
ОП «Менеджмент»				70% здобувачів мають здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з оточуючими людьми та володіють знаннями,

				уміннями та навичками, що забезпечують ефективне спілкування
Дисципліна «Комунікаційний менеджмент»				
Троян А.В.				
073 «Менеджмент»	Перевернута лекція	Цінність перевернутого навчання у можливості використовувати навчальний час для групових занять, де учні можуть обговорити зміст заняття, перевірити свої знання і взаємодіяти один з одним в практичній діяльності. Під час навчальних занять роль викладача – виступати тренером або консультантом, заохочуючи здобувачів до самостійного дослідження і спільну роботу.	Розвиток критичного мислення	Вмотивованість студентів складає 60%
ОП «Менеджмент»				
Дисципліна «Лідерство. управління комунікаціями та командною взаємодією (Лідерство)»				
Троян А.В.				
073 «Менеджмент»	Майстер клас від роботодавців	Опанування теоретико-прикладного курсу щодо використання програмного забезпечення M.E.Doc в управлінській та діловій діяльності підприємств і організацій надає змогу підвищувати якість професійної підготовки фахівців та на основі отриманих знань проходити сертифікацію та отримувати сертифікати, що підтверджує рівень їхньої професійної підготовки при працевлаштуванні та підвищує мотивацію студентів до навчання.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При традиційному проведенні занять вмотивованість студентів складає 35%, при проведенні майстер-класів – 90%; зацікавленість складає відповідно 40% та 100%.
ОП «Менеджмент організацій і адміністрування»				
Дисципліна «Digital-менеджмент»				
Гавриш О.М.				
073 «Менеджмент»	Імітаційно-ігрове моделювання	Імітаційно-ігрове моделювання сприяє активному формуванню важливих	Вмотивованість до розвитку	Вмотивованість та зацікавленість
ОП «Менеджмент»				

Дисципліна «Лідерство. управління комунікаціями		якостей особистості, дає змогу студентам оволодіти основними елементами майбутньої професійної діяльності, тобто вмінням формулювати, аналізувати та досягати цілей, орієнтуватись у професійних ситуаціях, приймати рішення, виконувати програми фахової діяльності, підводити підсумки такої діяльності та корегувати її згідно ситуації.	професійних навичок	студентів складає 90%
та командною взаємодією (Лідерство)»				
Гавриш О.М.				

Інноваційні форми і методи викладання факультету ветеринарної медицини

Спеціальність (Освітньо-професійна програма) Дисципліна НПП	Інноваційна форма/метод викладання	Суть інновації	Показники, які засвідчують про ефективність	Підтверджуючі результати ефективності	Примітка
Приклад					
211 «Ветеринарна медицина»	Майстер клас від роботодавців	Базуючись на «практичних» діях показу і демонстрації ефективних шляхів творчого вирішення певного пізнавального та проблемного фахового завдання, сприяє формуванню професійних навичок та інтересу до фаху	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	За традиційного проведення занять вмотивованість студентів складає 38,2%; за проведення майстер-класів – 99,8%; зацікавленість складає 42,1% та 100%, відповідно.	
211 «Ветеринарна медицина»	Проблемна лекція	Визначена викладачем перед студентами певна клінічна проблема, що пробуджує у них бажання знайти засоби її	Додатковий стимул для розвитку професійних навичок, засіб для	В традиційній лекції використовується переважно роз'яснення,	

		вирішення. Викладач допомагає їм у цьому за допомогою співпраці та діалогу, що стимулює студентів до активної пізнавальної діяльності. Проблемна лекція є перспективним засобом для створення додаткової зацікавленості студентів, оскільки попередньо сформульоване завдання і наступна самостійна робота можуть спонукати слухача більш уважно слідкувати за ходом лекції та, одночасно з прослуховуванням, готуватися до можливої відповіді.	продуктивного засвоєння клінічного матеріалу і розвитку лікарської логіки (ефект психологічної підготовки до майбутньої діяльності). Крім того, проблемна лекція з інтерактивним компонентом у вигляді самостійної роботи за темою лекції дозволяє визначити базовий рівень знань великої кількості студентів, їх здатність сприймати подану в лекції інформацію та користуватися нею на практиці. Активно засвоєнні знання глибше запам'ятовуються та легко актуалізуються (навчальний ефект), вони більш гнучкі і мають властивості переносу на інші ситуації (ефект розвитку творчого мислення). Вирішення проблемних завдань і	ілюстрація, опис, наведення прикладів. Ефективність засвоєння матеріалу складає до 10% . В проблемній лекції з внутрішніх хвороб тварин проводиться всебічний аналіз явищ, захворювань, науковий пошук суті. Під час проведення проблемних лекцій продуктивне засвоєння клінічного матеріалу складає понад 34%, коли студент спроможний виділити методи обстеження, що відповідають сучасним стандартам та є необхідними для встановлення діагнозу; обґрунтовує додаткові (другорядні) методи дослідження і не використовує «зайві», необґрунтовані методи дослідження.	
--	--	--	---	--	--

			<i>клінічних ситуацій є своєрідним тренажером у розвитку інтелекту (розвиваючий ефект).</i>		
211 «Ветеринарна медицина»	Альтернативні методи навчання	Сучасне суспільство висуває нові вимоги до вищої школи, викладачів, студентів. Однією із актуальних все більше стає проблема гуманного відношення до тварин, розробка альтернативних методів навчання у ветеринарній медицині без використання тварин. Жорстоке поводження з тваринами є несумісним з вимогами моральності та гуманності, спричиняє моральну шкоду людині. Тому у навчанні студентів застосовують моделі і тренажери, навчальні фільми і інтерактивне відео; – комп'ютерне моделювання і віртуальну реальність; макети тварин і бальзамовані препарати різних органів та інше.	Такий підхід дозволяє студентам формувати елементи клінічного мислення і необхідні практичні навички для вирішення клінічних ситуацій ще до безпосереднього контакту з пацієнтами. Це підвищує ефективність сприйняття матеріалу і зменшує відсоток помилкових дій у подальшій професійній діяльності.	За традиційного проведення занять вмотивованість студентів складає 50,2 у випадку застосування альтернативних методів навчання – 85 %; зацікавленість складає 80% та 100%, відповідно.	

Інноваційні підходи та методи, використовувані для підготовки здобувачів вищої освіти на факультеті інформаційних технологій

Спеціальність Дисципліна НПП	Інноваційна форма/метод викладання	Суть інновації	Показники, які засвідчують про ефективність	Підтверджуючі результати ефективності
Спеціальності 121,122,123,125,126; Навчальна практика з інформаційних технологій; Волошина Т.В., Корольчук В.І.	Метод проєктів Персоналізоване навчання	Виконання завдання колективного проєкту, що включає не тільки виконання поставленого завдання, а й організацію роботи команди Включено у навчальну програму масові відкриті онлайн курси на платформі Coursera та Prometheus для індивідуального навчання	Підвищення рівня мотивації студентів, вміння застосовувати знання у практичних ситуаціях Підвищення рівня мотивації та успішності студентів	Студенти продемонстрували засвоєнні знання та змогли їх застосувати для виконання поставленого завдання проєкту Успішне проходження масових онлайн курсів, отримання відповідних сертифікатів
Спеціальності 121,122,123,125,126 Інформаційні технології Рогоза К.Г. Понзель Я.Ю.	Імітаційне навчання - моделювання в навчальному процесі різного роду відносин і умов реального життя (емулятор мережі Packet Tracer)	Інструмент Packet Tracer дозволяє створювати працездатні моделі мережі, налаштовувати компоненти, взаємодіяти між кількома користувачами. Packet Tracer надає додаткові компоненти для навчання, моделювання мережевого протоколу, покращення знань та систему оцінки. Це дозволяє студентам проектувати складні та великі мережі, що часом неможливо з фізичним	Підвищення рівня підготовки студентів в сфері комп'ютерних мереж	Студенти демонструють засвоєні знання та застосовують їх для виконання поставлених задач

		обладнанням через великі витрати		
Спеціальності 121, 126 Дисципліна Групова динаміка і комунікації Кузьмінська О. Г. Смолій В. М.	Проектне навчання Кооперативне навчання Agile-навчання Персоналізоване навчання Навчання через дослідження (проблемне навчання)	Виконання навчальних міні проектів Співпраця з фахівцями ІТ-компаній (запрошені лектори, виїзні воркшопи тощо) Моделювання діяльності професійних команд Реалізація неформальної освіти: у навчальну програму включено масові відкриті онлайн курси на платформі Coursera та Prometheus для індивідуального навчання Аналіз ІТ-ринку, сучасних технологій; моделювання групової динаміки; здійснення рефлексії щодо організації та результатів як власної діяльності, так і команди	Підвищення мотивації до навчання і самоосвіти Підвищення результативності навчання Сприяння ранньому професійному самовизначенню Формування загальних та професійних компетентностей Побудова індивідуальної освітньої траєкторії	Результати самооцінювання студентів, результати опитування (внутрішнього), одержані сертифікати, результати експертного оцінювання (представники ІТ-компаній)
Спеціальності 121, 122, 051, Дисципліни: Управління ІТ проектами, Менеджмент проектів програмного	Проектно-орієнтоване навчання	Організація та виконання навчальних проектів засобами MS Project. Виконання і контроль робіт за проектом з використанням трекара Atlassian Jira.	Зростання інтересу та мотивації студентів Дозволяє розвивати навички командної роботи, комунікативні навички	Успішне проходження онлайн курсів (платформи Coursera, Prometheus, Udemy), отримання сертифікатів

забезпечення Харченко В.В.		Управління версіями проекту (Git, GitHub). Застосування неформальної освіти (платформи Coursera, Prometheus, Udemu)	Підвищує результативність навчання та здатність самостійно формулювати задачі та шукати способи їх розв'язання.	
122 “Комп’ютерні науки”; Системний аналіз; Технології веб-програмування Глазунова О.Г., Корольчук В.І., Андрющенко В.М.	Контекстне навчання Метод проєктів Самонавчання на основі рефлексії	В межах вивчення дисципліни студенти виконують міждисциплінарний проєкт, який включає виконання професійно-орієнтованого завдання, з аналізу та моделювання веб-орієнтованої ІС, та її подальша розробка Під час виконання проєктів, учасники команд самостійно оцінюють як власні результати так і вклад інших учасників команди в загальний результат	Підвищення рівня успішності, підвищення рівня сформованості soft skills	Підвищення рівня успішності на 17,48% підвищення рівня сформованості soft skills на 10,16%
122 “Комп’ютерні науки”; Програмування Густера О.М.	Персоналізоване навчання Відеоскрайбінг Самонавчання на основі рефлексії	Індивідуальний підхід до студента, враховуючи певний рівень шкільної підготовки Відеоуроки до виконання лабораторних робіт Самостійне виконання лабораторних робіт з обов’язковим оцінюванням викладачем	Будь-який студент може засвоїти матеріал, якщо він прагне цього Отримання практичних рекомендацій щодо виконання домашніх завдань	
Спеціальність 122 “Комп’ютерні	Метод проєктів	Виконання навчальних міні проєктів, курсове проєктування	Підвищення мотивації до навчання і	Результати самооцінювання

науки”; Дисципліна Проектування інформаційних систем Глазунова О. Г. Кузьмінська О. Г. Смолій В. М.	Персоналізоване навчання Навчання через дослідження (проблемне навчання)	Реалізація неформальної освіти: у навчальну програму включено масові відкриті онлайн курси на платформі Coursera та Prometheus для індивідуального навчання Аналіз ІТ-ринку, сучасних технологій; обґрунтування потреби розробки тих чи інших програмних засобів чи технологій (в рамках курсового проектування)	самоосвіти Підвищення результативності навчання Сприяння ранньому професійному самовизначенню Формування загальних та професійних компетентностей	студентів, результати опитування (внутрішнього), одержані сертифікати
122 Комп’ютерні науки Комп’ютерні науки Математичні методи дослідження операцій Клименко Н.А.	Персоналізоване навчання	Завдання до лабораторних та самостійних робіт розроблені з врахуванням особистісних траєкторій навчання студентів (використання навчання на МВОК) та рівня підготовки студентів (завдання за варіантами, творчі роботи, проблемні ситуації)	Вмотивованість та набуття фахових навичок та soft skill	90% здобувачів освіти показують результати успішності вищі ніж при традиційних методах, орієнтованих на групову роботу
122 «Комп’ютерні науки» 3D -модельовання Панкрат’єв В.О.	3D-друк	3D-друк робить дає учням практичний досвід, щоб краще вивчати нове. 3D-друк робить навчання набагато легшим, студенти можуть побачити моделі об’єктів і досліджувати їх конструкції	Навички побудови 3D-моделей та вміння використовувати 3D-друк	

122 «Компютерні науки» Технології комп'ютерного проектування Панкратьєв В.О.	---//---	---//---	---//---	
122 «Компютерні науки» Навчально-технологічна практика Панкратьєв В.О.	---//---	---//---	---//---	
126 «Інформаційні системи і технології» Програмування Назаренко В.А.	Перевернутий клас	Теорія- в ЕНК, а в аудиторії - проблемна лекція, розв'язання проблеми під час лабораторної роботи.	Навички самостійного підходу до вирішення проблем	
121 Інженерія програмного забезпечення Програмна технологія .NET Миловідов Ю.О.	Самонавчання на основі рефлексії	Самостійне виконання лабораторних робіт з обов'язковим оцінюванням викладачем	Відповідальність за виконану роботу	
121 ІПЗ Інженерія програмного забезпечення, 122 «Комп'ютерні науки»; Об'єктно-орієнтоване програмування Миловідов Ю.О.	Відеоскрайбінг Самонавчання на основі рефлексії	Відео уроки до кожної лабораторної роботи Самостійне виконання лабораторних робіт з обов'язковим оцінюванням викладачем	Спроможність виконання робіт	

121 ІПЗ "Програмне забезпечення вбудованих систем" 121 ІПЗ, 122 КН "Програмне забезпечення комп'ютерно-інтегрованих технологій: 122 КН "Методи мобудови експертних систем" Лендєл Т.І.	Імітаційне навчання Відеоскрайбінг	Використання системи MatLab для моделювання роботи систем, що проєктуються Використання ілюстративних матеріалів	Навички передпроектного моделювання Наочна демонстрація результатів	
121 Інженерія програмного забезпечення Засоби мультимедіа в ІТ Ящук Д.Ю.	Відеоскрайбінг	Відео уроки для виконання лабораторних робіт	Наочна демонстрація виконання робіт	
121 Інженерія програмного забезпечення, 122 КН Організація БД Голуб Б.Л.	Персоналізоване навчання Відеоскрайбінг Самонавчання на основі рефлексії	Індивідуальний підхід до студента Відеоуроки до виконання лабораторних робіт Супроводження відео викладеного матеріалу в лекціях Самостійне виконання лабораторних робіт з обов'язковим оцінюванням викладачем	Студенти, які хочуть вчитися, хоча мають не достатній рівень підготовки, можуть повністю розкрити свій потенціал Отримання візуальних рекомендацій щодо виконання завдань Отримання більшої можливості розуміння	

			матеріалу завдяки візуалізації	
121 Інженерія програмного забезпечення Технології програмування БД Голуб Б.Л.	Практико-орієнтоване навчання Самонавчання на основі рефлексії	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності Самостійне виконання лабораторних робіт з обов'язковим оцінюванням викладачем	Навички обробки даних, отриманих в реальних умовах	
Спеціальності 051 Навчальна практика з Інформаційних систем і технологій в економіці Інформаційних і комунікаційних технологій в економіці Саяпіна Т.П. Кривобок Є.О.	Перехресне навчання	Навчання в аудиторії поєднується з запрошенням онлайн представників роботодавців, випускників факультету	Підготовка студентів до практичних ситуацій	Студенти застосовують засвоєнні знання для виконання завдань
051 Економіка, Економічна кібернетика, Моделювання економіки Клименко Н.А	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Всі лабораторні роботи містять покрокові відеоінструкції для виконання завдань	Набуття стійких практичних фахових компетентностей, пов'язаних з вмінням застосовувати математичні методи для	При використанні методу кількість студентів, які демонструють системні результати навчання збільшилась з 80% (при традиційних методах) до 95% при використанні відповідного
051 Економіка Цифрова економіка	імітаційне навчання через моделювання	Суть методу в моделюванні реальних виробничих систем і	Розвиток самостійного та	Зацікавленість слухачів складає 75% у зв'язку з

Дослідження операцій в цифровій економіці Рогоза Н.А. 051 Економіка Економічна кібернетика Математичні моделі аграрного сектору Рогоза Н.А.		ситуацій. Імітаційна модель охоплює фрагмент реальної дійсності, який називають прототипом чи об'єктом імітації. Математична модель замінюється імітаційною моделлю за допомогою різних пакетів мов програмування	командного прийняття рішень, розвитку інтуїції та уяви, розкриття потенціалу слухачів	використання сучасних мов програмування
051 Економіка, Економічна кібернетика, Фінансові технології та інтернет-торгівля Жерліцин Д.М.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Лабораторні та самостійні роботи містять покрокові відеоінструкції для виконання завдань	Набуття стійких практичних компетентностей, пов'язаних з вмінням збирання та оброблення фінансової інформації, застосування сучасних інформаційних технологій в економіці	При використанні методу кількість студентів, які демонструють системні результати навчання збільшилась з 85% (при традиційних методах) до 96% при використанні відповідного
051 Економіка, Економічна кібернетика,	Контекстне навчання (практико-орієнтоване навчання) -	Залучення роботодавців щодо лекційних та практичних завдань щодо прогнозування показників розвитку банківського сектору	Набуття стійких фахових практичних компетентностей щодо прогнозування	Після використання методи студенти більш активно використовують данні вітчизняної

Економетрика Жерліцин Д.М	залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності (в межах залучення роботодавців)		економічних показників	економічної практики у курсних та самостійних роботах
051 Економіка, Цифрова економіка, Статистичний аналіз та візуалізація даних Жерліцин Д.М	Персоналізоване навчання	Персоніфіковані завдання до лабораторних та самостійних робіт (завдання за варіантами, творчі роботи, проблемні ситуації, MOOK курси тощо)	Вмотивованість та набуття фахових навичок	90% здобувачів освіти показують результати успішності вищі ніж при традиційних методах, орієнтованих на групову роботу
123 «Комп'ютерна інженерія» Інтелектуальний аналіз даних, 1 курс магістри Ляхно В.А.	Скрайбінг (відеоскрайбінг) Всі практичні роботи супроводжуються відеоінструкціями	Метод навчання при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу вмотивованість здобувачів складає понад 90%, при традиційній формі навчання менш ніж 45, зацікавленість відповідно складає 100% та понад 50%.
123 «Комп'ютерна інженерія»	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу

Системи штучного інтелекту в задачах захисту інформації, 1 курс магістри Лахно В.А.	Всі практичні роботи супроводжуються відеоінструкціями	ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного		вмотивованість здобувачів складає понад 90%, при традиційній формі навчання менш ніж 45, зацікавленість відповідно складає 100% та понад 50%.
123 «Комп'ютерна інженерія» Захист інформації в комп'ютерних системах і кібербезпека, 1 курс магістри Лахно В.А.	Контекстне навчання (практико-орієнтоване навчання)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності (в межах залучення практичних кейсів від роботодавців)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	Понад 75 % здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 18% - середній рівень, 4% - низький рівень
123 «Комп'ютерна інженерія» Комп'ютерна логіка Нікітенко Є.В.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання, при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу вмотивованість студентів складає 94%, при традиційній формі навчання 46%, зацікавленість відповідно складає 96% та 54%.
123 «Комп'ютерна інженерія» Основи інтернету речей, Коваленко О.Є.	Імітаційне навчання - моделювання в навчальному процесі різного роду відносин і	Використання методів імітаційного моделювання для відпрацювання професійних навичок використання засобів IoT в реальному житті	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	81% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності,

	умов реального життя з використанням емулятора Packet Traiser,			13% - середній рівень, 6% - низький рівень
123 «Комп'ютерна інженерія», Комп'ютерні системи, Місюра М.Д.	Контекстне навчання (практико-орієнтоване навчання)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності (в межах залучення практичних кейсів від роботодавців)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	71% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 23% - середній рівень, 6% - низький рівень
123 «Комп'ютерна інженерія», Технології проектування цифрових систем, Місюра М.Д.	Імітаційне навчання	Моделювання в навчальному процесі різного роду відносин і умов реального життя (емулятори — Aldec Active-HDL Student Edition)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням імітаційного навчання вмотивованість студентів складає 93%, при традиційній формі навчання 47%, зацікавленість відповідно складає 98% та 49%.
123 «Комп'ютерна інженерія», Технології проектування комп'ютерних систем, Місюра М.Д.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу вмотивованість студентів складає 94%, при традиційній формі навчання 46%,

				зацікавленість відповідно складає 100% та 53%.
123 «Комп'ютерна інженерія», Програмування в середовищі сучасних ОС (вибіркова), Місюра М.Д.	Персоналізоване навчання	Індивідуалізоване навчання на основі персональних потреб та рівня підготовки студента (включення в навчальну програму МВОКів, які підбираються під мотиви і потреби студентів)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням персоналізоване навчання вмотивованість студентів складає 97%, при традиційній формі навчання 54%, зацікавленість відповідно складає 100% та 57%.
123 «Комп'ютерна інженерія», магістратура, Технології програмування комп'ютерних систем, Місюра М.Д.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу вмотивованість студентів складає 96%, при традиційній формі навчання 56%, зацікавленість відповідно складає 98% та 54%.
123 «Комп'ютерна інженерія», магістратура, Технології проектування систем IoT (вибіркова), Місюра М.Д.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу вмотивованість студентів складає 94%, при традиційній формі навчання 48%, зацікавленість відповідно складає 97% та 52%.

123 «Комп'ютерна інженерія», Системне програмування, Шкарупило В.В.	Самонавчання на основі рефлексії / Інтегрований метод викладання	Поєднання викладання згідно робочої програми із неформальною освітою на базі платформи Coursera.	Сертифікати, отримані на базі платформи Coursera.	Шість студентів здобули сертифікати за результатами вивчення спорідненого курсу на базі платформи Coursera. У результаті цього студенти здобули розширені і поглиблені знання та навички за предметом дисципліни.
123 «Комп'ютерна інженерія», Архітектура комп'ютерів Смолій В.В	Скрайбінг	Супроводжується графічною ілюстрацією головного змісту сказаного	Здатність орієнтуватися та працювати з інформаційними моделями, Вмотивованість до розвитку професійних навичок	65% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 33% - середній рівень, 2% - низький рівень
123 «Комп'ютерна інженерія», Пристрої зв'язку з об'єктами Смолій В.В	Імітаційне навчання	Моделювання в навчальному процесі різного умов реального оточення	Практичні навички із застосування відповідних методів та обладнання, Вмотивованість до розвитку професійних навичок	60% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 32% - середній рівень, 8% - низький рівень
123 «Комп'ютерна інженерія», Технічні засоби передачі інформації	Імітаційне навчання	Моделювання в навчальному процесі різного умов реального оточення	Практичні навички із застосування відповідних методів та обладнання,	65% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань

Смолій В.В			Вмотивованість до розвитку професійних навичок	професійної діяльності, 32% - середній рівень, 3% - низький рівень
123 «Комп'ютерна інженерія», Системи візуалізації та розпізнавання образів Смолій В.В	Контекстне навчання	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання завдань професійної діяльності	Вмотивованість до розвитку професійних навичок, практичні навички із застосування відповідних методів	72% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 25% - середній рівень, 3% - низький рівень
123 «Комп'ютерна інженерія», Апаратно-програмні засоби ГІС Смолій В.В.	Контекстне навчання	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання завдань професійної діяльності	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	70% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 25% - середній рівень, 5% - низький рівень
123 «Комп'ютерна інженерія», Комп'ютерна схемотехніка, Гусев Б.С.	Контекстне навчання (практико-орієнтоване навчання)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності в галузі проєктування цифрових пристроїв з використанням навчально-лабораторного обладнання (під час очного навчання)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок, навички до виконання проєктування цифрових пристроїв	Використовується індивідуально-командний принцип навчання. Під час підготовки до лабораторної роботи здобувачі вищої освіти (ВО) виконують індивідуальні завдання з проєктування цифрових пристроїв, а під час виконання лабораторної роботи команда

				здобувачів ВО фізично реалізовує ці пристрої за допомогою навчально-лабораторного обладнання. Це об'єднує студентів у творчо-виробничий колектив і навчає працювати у складі команди.
123 «Комп'ютерна інженерія», Комп'ютерна схемотехніка, Гусєв Б.С.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання, при якому пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного	Вмотивованість до розвитку професійних навичок, навички до виконання проектування цифрових пристроїв	Під час проведення занять з використанням скрайбінгу підвищується вмотивованість здобувачів ВО до навчання та наочність з проведення синтезу та аналізу функціонування цифрових пристроїв.
123 «Комп'ютерна інженерія», Комп'ютерна схемотехніка, Гусєв Б.С.	Імітаційне навчання	Використання моделювання під час проведення процедури проектування складних цифрових пристроїв.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок, навички до виконання аналізу коректності функціонування синтезованих цифрових пристроїв	Під час проведення моделювання функціонування цифрових пристроїв здобувачі ВО набувають навичок з перевірки коректності виконання проведення процесу синтезу апаратури та визначення динамічних параметрів пристроїв.

123 «Комп'ютерна інженерія», Комп'ютерна електроніка, Гусєв Б.С.	Імітаційне навчання	Використання моделювання під час проведення процедури дослідження функціонування електронних схем з метою визначення їх параметрів.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок, навички до виконання визначення статичних і динамічних параметрів електронних пристроїв.	Під час проведення моделювання здобувачі ВО набувають навичок з перевірки коректності розрахунку та визначення параметрів цифрових електронних пристроїв
123 «Комп'ютерна інженерія», Комп'ютерна електроніка, Гусєв Б.С.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання, при якому пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного	Вмотивованість до розвитку професійних навичок, визначення статичних і динамічних параметрів електронних пристроїв	Під час проведення занять з використанням скрайбінгу підвищується вмотивованість здобувачів ВО до навчання та наочність з проведення визначення параметрів цифрових електронних пристроїв
123 «Комп'ютерна інженерія», Комп'ютерні мережі - частина 2 Височіненко М.С	Імітаційне навчання	Метод навчання при якому в навчальному процесі моделюються різного роду умови реального життя в імітаційному симуляторі.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	82% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 15% - середній рівень, 3% - низький рівень
123 «Комп'ютерна інженерія», Теорія інформації та кодування	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу вмотивованість студентів

Гладких В.М.		ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного		складає 95%, при традиційній формі навчання 40%, зацікавленість відповідно складає 100% та 58%.
123 «Комп'ютерна інженерія», Безпека безпровідних, мобільних та хмарних технологій Гладких В.М.	Імітаційне навчання	Метод навчання при якому в навчальному процесі моделюються різного роду умови реального життя в імітаційному симуляторі.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	82% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 15% - середній рівень, 3% - низький рівень
125 «Кібербезпека» Комп'ютерна логіка Нікітенко Є.В.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання, при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу вмотивованість студентів складає 94%, при традиційній формі навчання 46%, зацікавленість відповідно складає 96% та 54%.
125 «Кібербезпека», Комп'ютерні мережі, Кулініч О.М.	Імітаційне навчання	Метод навчання при якому відбувається моделювання в навчальному процесі різного роду процесів в ІТС (емулятор - Packet Tracer)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Імітаційно навчання вмотивованість студентів складає 90%, при традиційній формі навчання 40%,

				зацікавленість відповідно наближається до 100%.
125 «Кібербезпека», Програмування мікроконтролерів та вбудованих систем, Кулініч О.М.	Імітаційне навчання	Метод навчання при якому відбувається моделювання в навчальному процесі різного роду процесів в ІТС (система автоматизованого проектування - MAX+PLUS II)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Імітаційно навчання вмотивованість студентів складає 95%, при традиційній формі навчання 50%, зацікавленість відповідно наближається до 100%.
125 «Кібербезпека», Продукти та послуги інформаційної безпеки, Касаткін Д.Ю.	Контекстне навчання (практико- орієнтоване навчання)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності (в межах залучення практичних кейсів від роботодавців)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	78% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 18% - середній рівень, 4% - низький рівень
125 «Кібербезпека», Безпека та аудит безпроводових та рухомих мереж, Касаткін Д.Ю.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу вмотивованість студентів складає 96%, при традиційній формі навчання 42%, зацікавленість відповідно складає 100% та 56%.

125 «Кібербезпека», Комп'ютерні системи, Місюра М.Д.	Контекстне навчання (практико-орієнтоване навчання)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності (в межах залучення практичних кейсів від роботодавців)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	73% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 20% - середній рівень, 7% - низький рівень
125 «Кібербезпека», Системне програмування, Шкарупило В.В.	Самонавчання на основі рефлексії / Інтегрований метод викладання	Поєднання викладання згідно робочої програми із неформальною освітою на базі платформи Coursera.	Сертифікати, отримані на базі платформи Coursera.	Шість студентів здобули сертифікати за результатами вивчення спорідненого курсу на базі платформи Coursera. У результаті цього студенти здобули розширені і поглиблені знання та навички за предметом дисципліни.
125 «Кібербезпека», Компонентна база і схемотехніка в системах захисту інформації Гусєв Б.С.	Контекстне навчання (практико-орієнтоване навчання)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності в галузі проєктування цифрових пристроїв з використанням навчально-лабораторного обладнання (під час очного навчання)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок, навички до виконання проєктування цифрових пристроїв	Використовується індивідуально-командний принцип навчання. Під час підготовки до лабораторної роботи здобувачі вищої освіти (ВО) виконують індивідуальні завдання з проєктування цифрових пристроїв, а під час виконання лабораторної роботи команда

				здобувачів ВО фізично реалізовує ці пристрої за допомогою навчально-лабораторного обладнання. Це об'єднує студентів у творчо-виробничий колектив і навчає працювати у складі команди.
125 «Кібербезпека», Компонентна база і схемотехніка в системах захисту інформації Гусєв Б.С.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання, при якому пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного	Вмотивованість до розвитку професійних навичок, навички до виконання проектування цифрових пристроїв	Під час проведення занять з використанням скрайбінгу підвищується вмотивованість здобувачів ВО до навчання та наочність з проведення синтезу та аналізу функціонування цифрових пристроїв.
125 «Кібербезпека» Інформаційна безпека Мамченко С.М.	Самонавчання на основі рефлексії -	індивідуалізація діяльності кожного учасника навчання на основі оперативної, регулярної самооцінки, самоконтролю	Вмотивованість до пошуку саморозвитку	При проведенні занять на основі рефлексії вмотивованість зростає до 86%, при традиційній близько 37%
125 «Кібербезпека» Аудит інформаційної безпеки Мамченко С.М.	Контекстне навчання (практико- орієнтоване навчання) – Персоналізоване навчання -	залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності (в межах залучення практичних кейсів від роботодавців);	Вмотивованість до професійного розвитку	При проведенні занять на основі контекстного навчання вмотивованість зростає до 91%, При проведенні занять на основі персоналізованого

		індивідуалізоване навчання на основі персональних потреб та рівня підготовки студента (включення в навчальну програму МВОКів, які підбираються під мотиви і потреби студентів)		навчання вмотивованість зростає до 93%,
125 «Кібербезпека» Прикладні аспекти розробки систем захисту інформації Мамченко С.М.	Контекстне навчання (практико-орієнтоване навчання)	залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності (в межах залучення практичних кейсів від роботодавців);	Вмотивованість до професійного розвитку	При проведенні занять на основі контекстного навчання вмотивованість зростає до 93%,
125 «Кібербезпека», Методи та засоби захисту інформації, Сагун А.В.	Контекстне навчання (практично-орієнтоване навчання) Імітаційне навчання (моделювання роботи системи)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності (в межах залучення практичних кейсів від роботодавців)	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	60% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 25% - середній рівень, 15% - низький рівень
125 «Кібербезпека», Основи криптографічного та стеганографічного захисту інформації, Сагун А.В	Контексте навчання (практично-орієнтоване навчання) Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, перегляд відеоззвітів виступів професійних фахівців (розгляд актуальних науково-технічних публікацій по змісту тематики)	Розуміння та вміння використовувати знання та навички для рішення професійних задач	55% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 27% - середній рівень, 18% - низький рівень

125 «Кібербезпека», Ризики інформаційної безпеки, Сагун А.В.	Контексте навчання (практично-орієнтоване навчання)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності (в межах залучення практичних кейсів від роботодавців)	Вміння використовувати методи, методики та професійні стандарти для рішення професійних задач	63% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 27% - середній рівень, 10% - низький рівень
125 «Кібербезпека», Основи криптоаналізу, Сагун А.В.	Контексте навчання (практично-орієнтоване навчання) Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Залучення змісту навчання до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, перегляд відеозвітів виступів професійних фахівців (розгляд актуальних науково-технічних публікацій по змісту тематики)	Розуміння та вміння використовувати знання та навички для рішення професійних задач	50% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 38% - середній рівень, 12% - низький рівень
125 «Кібербезпека», Комп'ютерні мережі - частина 2 Височіненко М.С	Імітаційне навчання	Метод навчання при якому в навчальному процесі моделюються різного роду умови реального життя в імітаційному симуляторі.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	82% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 15% - середній рівень, 3% - низький рівень
125 «Кібербезпека», Теорія інформації та кодування Гладких В.М.	Скрайбінг (відеоскрайбінг)	Метод навчання при якому розповіді чи пояснення, супроводжується графічною ілюстрацією (відео) головного змісту сказаного	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При проведенні занять з використанням Скрайбінгу вмотивованість студентів складає 95%, при традиційній формі навчання 40%,

				зацікавленість відповідно складає 100% та 58%.
125 «Кібербезпека», Безпека безпроводних, мобільних та хмарних технологій Гладких В.М.	Імітаційне навчання	Метод навчання при якому в навчальному процесі моделюються різного роду умови реального життя в імітаційному симуляторі.	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	82% здобувачів мають високий рівень готовності до контексту розв'язання важливих завдань професійної діяльності, 15% - середній рівень, 3% - низький рівень

Інноваційні підходи та методи, використовувані для підготовки здобувачів вищої освіти на факультеті інформаційних технологій

Спеціальність (Освітньо-професійна програма) Дисципліна НПП	Інноваційна форма / метод викладання	Суть інновації	Показники, які засвідчують про ефективність	Підтверджуючі результати ефективності
181 «Харчові технології» ОП «Технології зберігання, консервування та переробки м'яса» Актуальні проблеми галузі Проф. Баль-Прилипко Л.В.	Майстер-клас від роботодавців	Сприяє отриманню знань щодо актуальних інновацій в м'ясній промисловості, сприяє формуванню професійних навичок та інтересу до фаху	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При традиційному проведенні занять вмотивованість студентів складає 40 %, при проведенні майстер класів від роботодавців 60 %
181 «Харчові технології» "Харчові технології" Загальні технології харчових виробництв	Майстер-клас з хлібопекарського та кондитерського виробництва	Майстер класи проявляють зацікавленість до виготовлення бездріжджового хліба та кондитерських виробів, а	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При традиційному проведенні занять вмотивованість

Доц. Очколяс О.М., доц. Ніколаєнко М.С.		викладачі демонструють свої вміння та навички		студентів складає 40 %, при проведенні майстер класів від роботодавців 85 %
181 «Харчові технології» "Харчові технології" Менеджмент підприємств з основами підприємництва проф. Ємцев В.І.	Ділова гра	Застосовується як метод активного навчання її учасників з метою вироблення у них навичок прийняття рішень в нестандартних ситуаціях, а також як засіб тестування здібностей	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	60 % студентів мають високий рівень готовності, 25 % -середній та 15 % -низький рівень
181 «Харчові технології» "Харчові технології" Науково-дослідна робота студента Доц. Савченко О.А.	Творчі роботи	Розвиток творчого мислення, ерудиції, логіки, вміння комбінувати різні знання і техніки. Ці способи навчання охоплюють: написання патентів. проведення власних досліджень, а також написання рецензій, відгуків та статей	Отримання наукових навичок	При традиційному проведенні занять вмотивованість студентів складає 35 %, при написанні творчих робіт від роботодавців 85 %
181 «Харчові технології» ОП «Технології зберігання, консервування та переробки м'яса» Сучасні методи досліджень галузі Доц. Крижова Ю.П.	Відео лабораторних робіт	Відеоматеріал дозволяє переглянути пари студентам, які не мають можливості бути присутніми в аудиторії: серед них можуть бути і особи з обмеженими можливостями. Така система дозволяє не тільки стежити за всім викладеним матеріалом, але і перемотувати назад і прослуховувати	Вмотивованість до розвитку професійних навичок	При традиційному проведенні занять вмотивованість студентів складає 45 %, при відеоперегляді 95 %

		відеоматеріал знову і знову в разі нерозуміння чого-небудь.		
181 «Харчові технології» "Харчові технології" Сенсорний аналіз Доц. Голембовська Н.В.	Вебінари від сомельє	Гарний інструмент, що дозволяє суттєво розширити аудиторію, коло викладачів та створює значні переваги щодо економії часу, коштів та інших ресурсів, оскільки дозволяє долучатися до інтерактивного освітнього процесу в зручний час і в зручному місці	Активує студентів до отримання неформальної освіти	При традиційному проведенні занять вмотивованість студентів складає 45 %, при відеоперегляді 90 %
181 «Харчові технології» "Харчові технології" Вільний час Доц. Ізраелян В.М.	Вебінари від успішних випускників	Дані вебінари залучають абітурієнтів, які мають можливість отримати інформацію про майбутню професію	Проявляє зацікавленість в абітурієнтів до отримання даної професії	Вмотивованість 55 %
181 «Харчові технології» "Харчові технології" Технологія полісахаридів Доц. Іванюта А.О.	Мозковий штурм	Це тип опитування, який передбачає швидкі і короткі відповіді без роздумів. Учасники можуть пропонувати свої ідеї з приводу вирішення навчальної проблеми. На першому етапі сівідповіді записуються і приймаються викладачем. На другому – відбувається їхній аналіз і ранжування	Проявляє зацікавленість в отриманні нового матеріалу	При традиційному проведенні занять вмотивованість студентів складає 45 %, при даному методі викладання 95 %

Лектор курсу
Контактна інформація
лектора (e-mail)
Сторінка курсу в eLearn

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ **«Зелена соціальна робота»**

Ступінь вищої освіти - Бакалавр
Спеціальність 231 Соціальна робота
Освітня програма «Соціальна робота»
Рік навчання перший, семестр 2
Форма навчання (стаціонарна, заочна)
Кількість кредитів ЄКТС 4
Мова викладання українська

Журавська Ніна Станіславівна
 juravska@nubip.edu.ua

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4558#section-0>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Освітній компонент «Зелена соціальна робота» є обов'язковим (цикл загальної підготовки).

У результаті вивчення освітнього компоненту здобувачі вищої освіти оволодіють такими компетентностями:

загальні компетентності (ЗК)

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК1);

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК2);

- вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми (ЗК11);

- здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК15);

спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)

- здатність до сприяння підвищення добробуту і соціального захисту осіб, здійснення допомоги та підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах (ФК20);

програмні результати навчання (ПРН)

- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми та формулювати пропозиції щодо шляхів покращення соціальних ситуацій, вирішення проблем, що призвели до складних життєвих ситуацій (ПРН4);

- аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах (ПРН10);

- конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки (ПРН23).

Додаток В

Лектор курсу

Контактна інформація
лектора (e-mail)

Сторінка курсу в eLearn

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «Соціальне лідерство та командоутворення»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітня програма «Соціальна робота»
Рік навчання перший, семестр перший
Форма навчання денна, заочна
Кількість кредитів ЄКТС 4
Мова викладання українська

Сопівник Руслан Васильович

rvsop28051977@gmail.com

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3382>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Освітній компонент «Соціальне лідерство та командоутворення» є нормативним (цикл фахової підготовки).

У результаті вивчення освітнього компоненту здобувачі вищої освіти оволодіють такими компетенціями:

інтегрована: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

загальні компетенції:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
- здатність планувати та управляти часом
- здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети

спеціальні (фахові, предметні) компетенції:

- здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів

- здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.
- здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.
- здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.
- здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на підвищення соціального добробуту.
- здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/ практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінюванн я
1 семестр				
Модуль 1. Теоретичні засади лідерства: визначення, структура, типології, функції. Відмінності між керівництвом і лідерством				
Тема 1 Предмет і завдання курсу «СоЛідКо». Сутність понять «лідер» і «лідерство»	4/4	Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально- політичні процеси на загальнодержавному , регіональному та місцевому рівнях	Виконання і здача практичної, самостійної роботи	ПЗ – 4 бали СР – 1 бал
Тема 2. Теорії походження лідерства	4/4	Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу	Виконання і здача практичної , самостійно ї роботи	ПЗ – 4 бали СР – 1 бал
Тема 3. Типологія лідерів і лідерства	4/4	Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю	Виконання і здача практичної , самостійно ї роботи	ПЗ – 4 бали СР – 1 бал

		соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу		
Тема 4 Керівництво і лідерство. Харизма та функції лідера.	4/4	Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях	Виконання і здача практичної, самостійно і роботи	ПЗ – 4 бали СР – 1 бал
Модуль II. Структура лідерських якостей. Реалізація лідерського потенціалу.				
Тема 5 Моделювання кластеру лідерських якостей. Розвиток лідерського потенціалу.	4/4	Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й насажувати клієнтів Застосовувати методи менеджменту для організації власної	Виконання і здача практичної, самостійно і роботи	ПЗ – 4 бали СР – 1 бал

		професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу		
Тема 6 Поради мотиваторів, коуч-консультантів, успішних бізнесменів, онтопсихологів щодо реалізації лідерського потенціалу особистості.	4/4	Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки	Виконання і задача практичної, самостійно і роботи	ПЗ – 4 бали СР – 1 бал
Тема 7 Поради успішних людей з саморозвитку лідерських якостей	4/4	Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати	Виконання і задача практичної, самостійно і роботи	ПЗ – 4 бали СР – 1 бал

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</i>	Роботи, які здаються зі порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-2 бали). Перескладання модуля відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний)
<i>Політика щодо академічної добросовісності:</i>	Списування під час модульних контрольних робіт та екзаменів заборонені. Статті, тези доповідей, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
<i>Політика щодо відвідування:</i>	Відвідування лекційних занять є обов'язковим. Навчання може відбуватися самостійно, індивідуально, із консультуванням у разі потреби

ІШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів зalicin	
	екзаменів	zalicin
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Додаток Г

Кафедра соціальної роботи та реабілітації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Декан гуманітарно-педагогічного
 факультету _____ Ірина Савицька
 « _____ » _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»
 на засіданні кафедри соціальної роботи
 та реабілітації
 Протокол № 5 від «09» травня 2023 р.
 Завідувач кафедри _____

Ірина Сопівник
 «РОЗГЛЯНУТО»
 Гарант ОП «Соціальна робота»
 _____ Ірина Демченко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність _____ 231 Соціальна робота _____
 (шифр і назва спеціальності)

освітня програма _____ «Соціальна робота» _____
 (назва освітньої програми)

факультет _____ гуманітарно-педагогічний _____
 (назва факультету)

розробник Тарасенко Р.О., професор кафедри, доктор педагогічних наук,
професор

Київ – 2023

1. Опис навчальної дисципліни
«Інформаційні технології в соціальній роботі»

Галузь знань, спеціальність (спеціалізація), освітній ступінь		
Галузь знань	<u>23 «Соціальна робота»</u> (шифр і назва)	
Спеціальність	<u>231 «Соціальна робота»</u> (шифр і назва)	
Освітньо-професійна програма	<u>«Соціальна робота»</u>	
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	нормативна	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	другий	другий
Семестр	3	4
Лекційні заняття	45 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття	45 год.	10 год.
Самостійна робота	90 год.	166 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин:		
аудиторних	6 год.	—
самостійної роботи студента	6 год.	—

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Обсяг інформації в усьому світі збільшується більш ніж в два рази кожні два роки, і така тенденція буде зберігатися щонайменше упродовж наступних років. Ця обставина сама по собі свідчить про кардинальні зміни, які відбуваються і будуть відбуватися в галузі технологій щодо роботи з інформацією. Оволодіння цими технологіями на рівні, який забезпечить задоволення власних інформаційних потреб та вимог щодо фахової діяльності людини стає нині одним з головних завдань освітнього процесу. Проте основні знання і вміння щодо володіння інформаційними технологіями у професійній діяльності формуються в процесі здобуття вищої освіти. Варто відмітити, що у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників необхідно сприяти усвідомленню ними провідної ролі роботи з інформацією та зосередити особливу увагу на опануванні інформаційних технологій, які застосовуються на всіх етапах реалізації ділових процесів соціальної сфери.

Основою формування відповідних компетентностей майбутнього соціального працівника є глибока теоретична підготовка з питань, які визначають напрями розвитку інформаційних технологій та комплекс заходів, які забезпечать формування умінь практичного застосування програмного та апаратного забезпечення у професійній діяльності.

Дисципліна «Інформаційні технології в соціальній роботі» є нормативною (цикл загальної підготовки) і має за мету сформувати у студентів цілісне бачення щодо використання технічних і програмних засобів для забезпечення основних видів діяльності з інформацією, пов'язаною із соціальною сферою: пошук, обробка, перетворення, збереження, передача, а також інформаційного забезпечення процесів соціальної сфери з використанням інформаційно-аналітичних систем управління соціальною підтримкою населення. До головних завдань вивчення дисципліни віднесено оволодіння студентами методами і засобами інформаційних технологій з метою здійснення повного комплексу робіт із застосуванням офісного та спеціалізованого програмного забезпечення при виконанні професійних задач, які пов'язані з підготовкою та веденням документації, формуванням власних баз даних та використанням наявних у сфері надання соціальних послуг, здійсненням аналітичної, роз'яснювальної та профілактичної діяльності різних аспектів роботи з населенням, виконанням сервісних функцій з використанням інформаційно-аналітичних систем управління соціальною підтримкою населення.

Основна увага при вивченні дисципліни спрямовується на формування умінь та практичних навичок підбирати та використовувати відповідні інформаційні технології та технічне забезпечення для підвищення ефективності етапів збору, накопичення та структуризації фахової інформації; безпосередньо процесу надання соціальних послуг із використанням наявних баз даних; процесів управління інформування населення щодо різноманітних заходів, програм, перспектив діяльності організацій соціального захисту та надання соціальних послуг.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні оволодіти такими компетентностями:

інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

загальні компетентності:

- навички використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах;
- здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів;
- здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади;
- здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу;
- здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

3. Структура навчальної дисципліни

«ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ»

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						звочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Програмне та апаратне забезпечення робочого місця соціального працівника												
Тема 1. Структура програмного забезпечення робочого місця соціального працівника	14	4		2		8	22	1		2		22
Тема 2. Підбір апаратних засобів та мережних систем для роботи з програмним забезпеченням та фаховою інформацією	12	4		2		6	21					18
Тема 3. Використання систем автоматизованого розпізнавання та введення текстів	8	2		2		4	6					6
Разом за модулем 1	34	10	0	6	0	18	49	1	0	2	0	46
Модуль 2. Структурування та обробка фахової інформації засобами офісних програм та мережних сервісів												
Тема 4. Використання офісного додатку MS Word для підготовки, редагування та перетворення фахових текстових документів	20	4		6		10	22	1		1		20
Тема 5. Застосування офісного додатку MS Excel для структурування та обробки багаторічної інформації в табличній формі	22	6		6		10	24	1		1		22
Тема 6. Застосування мережних сервісів компанії Google для реалізації ділових процесів соціальної сфери	18	4		6		8	20	1		1		18
Тема 7. Переклад фахової інформації з використанням мережних систем перекладу	12	4		4		4	9			1		8
Разом за модулем 2	72	18	0	22	0	32	75	3	0	4	0	68

Модуль 3. Підготовка матеріалів для розповсюдження та презентування фахової інформації												
Тема 8. Створення і використання ментальних карт для реалізації фахових завдань на основі хмарних сервісів	14	4		4		6	8					8
Тема 9. Підготовка інформації для її презентування на аудиторію спеціалізованими засобами	16	4		4		8	10					10
Разом за модулем 3	30	8	0	8	0	14	18	0	0	0	0	18
Модуль 4. Спеціалізовані програмні засоби управління в соціальній роботі												
Тема 10. Єдина інформаційна система соціальної сфери (ЄІССС)	30	6		6		18	24			2		22
Тема 11. Спеціалізовані бази даних та інформаційні системи державних установ і організацій	14	3		3		8	14			2		12
Разом за модулем 4	44	9	0	9	0	26	38	0	0	4	0	34
Усього годин	180	45	0	45		90	180	4	0	10	0	166

Додаток Д

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра соціальної роботи та реабілітації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарно-педагогічного

факультету

Ірина САВИЦЬКА

«_____» _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри соціальної
роботи та реабілітації

Протокол № 5 від 9 травня 2023 р

Завідувач кафедри

Ірина СОПІВНИК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Соціальна робота»
першого (бакалаврського) рівня

Ірина ДЕМЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

З СІМ'ЯМИ, ДІТЬМИ ТА МОЛОДЦІЮ

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність 231 «Соціальна робота»

(цифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма «Соціально-психологічна реабілітація»

(назва освітньо-професійної програми)

факультет гуманітарно-педагогічний

(назва факультету)

розробник Сопівник І. В., завідувач кафедри, д-р. пед. наук, доцент

1. Опис навчальної дисципліни
«Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю»

Галузь знань, спеціальність (спеціалізація), освітній ступінь		
Галузь знань	<u>23 «Соціальна робота»</u> (кодифікація)	
Спеціальність	<u>231 «Соціальна робота»</u> (кодифікація)	
Освітньо-професійна програма	<u>«Соціальна робота»</u>	
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	другий	другий
Семестр	третій	третій
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	8 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	104 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин:		
аудиторних	4 год.	–
самостійної роботи студента	4 год.	–

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Соціальна робота з сім'ями, дітьми і молоддю» є нормативною має за мету сформувати у студентів цілісне бачення соціальної роботи із сім'ями, дітьми і молоддю. Головна увага на заняттях приділяється оволодінню уміннями планувати, організовувати та здійснювати соціальну роботу із сім'ями, дітьми і молоддю, вирішення проблем теоретичного і практичного характеру.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні оволодіти такими компетентностями:

інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю;
- знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді
- здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади;
- здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси дітей, молоді, сімей;
- здатність до надання допомоги та підтримки отримувачів соціальних послуг із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей;
- здатність взаємодіяти з отримувачами соціальних послуг, представниками різних професійних груп та громад;
- здатність до сприяння підвищення добробуту і соціального захисту осіб, здійснення допомоги та підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

3. Структура навчальної дисципліни

«Соціальна робота з сім'ями, дітьми і молоддю»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Соціальна робота із молоддю												
Тема 1. Молодь як специфічна соціально-демографічна група людей	8	2	2			4	8	2				6
Тема 2. Покоління молоді	8	2	2			4	8					8
Тема 3. Діагностика ціннісних орієнтацій та проблем молоді	8	2	2			4	8					8
Тема 4. Технології соціальної роботи із молоддю	8	2	2			4	8		2			6
Тема 5. Соціальні служби для сім'ї, дітей та молоді як інститут реалізації державної молодіжної політики	8	2	2			4	8					8
Разом за модулем 1	40	10	10			20	40	2	2			36
Модуль 2. Соціальна робота із сім'ями												
Тема 6. Сім'я як провідний компонент системи соціального формування особистості	16	4	4			8	16	2				14
Тема 7. Нормативно-правове забезпечення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю	8	2	2			4	8					8
Тема 8. Соціальний супровід сімей	8	2	2			4	8					8
Тема 9. Етичні принципи та стандарти соціальної роботи при роботі із дітьми, сім'ями та молоддю	8	2	2			4	8					8
Разом за модулем 2	40	10	10			20	40	2	2			36
Модуль 3. Соціальна робота із дітьми												
Тема 10. Соціальне інспектування і оцінки потреб дітей	8	2	2			4	8					8
Тема 11. Основні напрями роботи соціального педагога в школі	8	2	2			4	8					8
Тема 12. Дитячий заклад оздоровлення та відпочинку як соціально-педагогічна система	8	2	2			4	8					8

Тема 13. Принципи, закономірності та зміст соціально-педагогічної реабілітації дітей з інвалідністю	8	2	2			4	8					8
Тема 14. Соціально-педагогічний захист дитинства, дитячого та юнацького руху	8	2	2			4	8					8
Разом за модулем 3	40	10	10			20	40	2	2			36
Усього годин	120	30	30			60	120	6	6			108

АНКЕТА ДЛЯ ЕКСПЕРТІВ

Шановний(а) експерте(ко), просимо Вас узяти участь в експертній оцінці рівня сформованості професійної компетентності студентів спеціальності «Соціальна робота». Ваші відповіді допоможуть покращити якість підготовки майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи.

Інструкція: Оцініть рівень сформованості кожного з наведених показників за 3-бальною шкалою, де: 0 – низький рівень; 1 – середній рівень; 2 – високий рівень.

Показники	0	1	2
Знання нормативно-правової бази у сфері соціальної роботи	36		12
Розуміння теоретичних засад соціальної роботи	25		11
Уміння ефективно комунікувати із отримувачами та надавачами соціальних послуг	28		12
Навички оцінки потреб отримувачів соціальних послуг	33		7
Готовність дотримуватися етичного стандарту соціального працівника	31		34
Повага до честі і гідності кожної людини	5		69
Вмотивованість до професійної діяльності у соціальній сфері	17		7
Вмотивованість до особистісного та професійного саморозвитку	7		45
Здатність приймати нестандартні рішення при вирішенні проблем отримувачів соціальних послуг	11		15
Здатність впроваджувати інноваційні технології в практичній соціальній роботі	17		28

Додаток Ж

АНКЕТА ДЛЯ ОЦІНКИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Інструкція: Будь ласка, уважно прочитайте кожне твердження та оберіть варіант відповіді, який найбільше відповідає вашій оцінці власних знань, навичок та ставлень. Використовуйте таку шкалу оцінювання:

✓ **повністю погоджуюсь**

✓ **частково погоджуюсь**

✓ **не погоджуюсь**

1. *Я добре обізнаний(а) з нормативно-правовою базою у сфері соціальної роботи.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

2. *Я розумію основні теоретичні засади соціальної роботи та можу пояснити їх застосування на практиці.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

3. *Я маю розвинені комунікативні навички для ефективного спілкування з отримувачами та надавачами соціальних послуг.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

4. *Я вмію проводити оцінку потреб отримувачів соціальних послуг та розробляти відповідні плани підтримки.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

5. *Я готовий(а) дотримуватися етичних стандартів соціального працівника у своїй майбутній професійній діяльності.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

6. *Я поважаю честь і гідність кожної людини та визнаю цінність людської особистості.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

7. *Я маю сильну мотивацію до професійної діяльності у сфері соціальної роботи.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

8. *Я прагну до особистісного та професійного саморозвитку.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

9. *Я здатний(а) приймати нестандартні рішення для вирішення проблем отримувачів соціальних послуг.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

10. *Я готовий(а) впроваджувати інноваційні технології в практичну соціальну роботу.*

☐ повністю погоджуюсь

☐ частково погоджуюсь

☐ не погоджуюсь

Дякуємо за участь в опитуванні!

Додаток 3

Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників														
Результати констатувального етапу експерименту														
Рівні	Об'єм ЕГ	К- сть осіб із ЕГ	Об'єм КГ	К-сть осіб із КГ	P1	P2	корінь із P1	корінь із P2	Кут1	Кут2	Резуль тат	крит 0,05	крит 0,01	Висновок
високий	192	51	186	48	0,26563	0,2581	0,51539	0,508	1,0829	1,0657	0,167	1,64	2,31	статистично не значима
середній	192	108	186	110	0,5625	0,5914	0,75	0,76902	1,6961	1,7546	0,569	1,64	2,31	статистично не значима
низький	192	33	186	28	0,17188	0,1505	0,41458	0,38799	0,855	0,7969	0,564	1,64	2,31	статистично не значима

Додаток И

Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників														
Результати формувального етапу ексерименту														
Рівні	Об'єм ЕГ	К-сть осіб із ЕГ	Об'єм КГ	К-сть осіб із КГ	P1	P2	корінь із P1	корінь із P2	Кут1	Кут2	Резуль тат	крит 0,05	крит 0,01	Висновок
високий	192	82	186	49	0,42708	0,2634	0,65352	0,51326	1,4244	1,078	3,368	1,64	2,31	p<=0,01
середній	192	104	186	114	0,54167	0,6129	0,73598	0,78288	1,6542	1,7986	1,403	1,64	2,31	статистично не значима
низький	192	6	186	23	0,03125	0,1237	0,17678	0,35165	0,3554	0,7187	3,531	1,64	2,31	p<=0,01

Додаток К

Констатувальний етап експерименту

Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників	Емпіричне значення критерію	Статистичний висновок
Низький	$\varphi^* = 0,564$.	Різниця результатів статистично не значима
Середній	$\varphi^* = 0,568$	Різниця результатів статистично не значима
Високий	$\varphi^* = 0,167$	Різниця результатів статистично не значима

Формувальний етап експерименту

Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних працівників	Емпіричне значення критерію	Статистичний висновок
Низький	$\varphi^* = 3,53$	Різниця результатів статистично значима, $p \leq 0,01$
Середній	$\varphi^* = 1,402$	Різниця результатів статистично не значима
Високий	$\varphi^* = 3,367$	Різниця результатів статистично значима

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9

Телефон: 234-11-08

E-mail: rector@npu.edu.ua; код ЄДРПОУ 02125295

30.01.2025 № 237

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Овдій Наталії Миколаївни

«Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 - Освітні, педагогічні науки

Результати дисертаційного дослідження впроваджувалися в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова для здобувачів освітнього ступеня Бакалавр, 23 галузі Соціальна робота, протягом 2022-2024 рр., було здійснено анкетування щодо удосконалення методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій, особливу увагу було сконцентровано на теоретичну та практичну складову підготовки майбутніх бакалаврів через використання інноваційних технологій.

Проведене анкетування здобувачів, ініційоване дисертанткою з метою вдосконалення організації освітнього процесу за цією галуззю, продемонструвало, що інноваційні технології є найбільш ефективними для формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи.

Також, заслуговують на увагу теоретичні аспекти науково обґрунтованого застосування інноваційних технологій викладання, учіння та практичної соціальної роботи, практичними аспектами дисертаційної роботи є розробка та впровадження методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій.

Результати дослідження Овдій Наталії Миколаївни отримали позитивну оцінку, є актуальними і рекомендуються для впровадження у освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова за спеціальностями 23 галузі Соціальна робота.

Довідка видана Овдій Наталії Миколаївни, здобувачу наукового ступеня доктора філософії, для подання за місцем захисту дисертації.

Проректор з наукової роботи
Завідувач кафедри
соціальної освіти та соціальної роботи

Григорій ТОРБІН

Ренате ВАЙНОЛА

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

бульвар Шевченка, 81, м. Черкаси, 18031, тел./факс: (0472) 354463, 372142
 e-mail: cic@cdu.edu.ua Код ЄДРПОУ 02125622

31.01.2025 № 23/04
 на № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної праці
Овдій Наталії Миколаївни
на тему «Формування професійної компетентності майбутніх
фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій»
для здобуття наукового ступеня
доктора філософії (PhD)
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Даною довідкою підтверджується, що результати дисертаційного дослідження на тему: «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій», представлені на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки Наталією Миколаївною Овдій, було впроваджено в освітній процес здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота» Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, де використовуються елементи запропонованої методики формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій.

Н. М. Овдій було розроблено та запропоновано для впровадження в освітній процес закладів вищої освіти методику формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій. Апробація результатів дослідження підтверджує їх теоретичну і практичну спрямованість, доводить доцільність подальшого їх впровадження в освітній процес з метою підвищення ефективності підготовки соціальних працівників в умовах реформування системи освіти і збільшення кількості отримувачів соціальних послуг у зв'язку із соціально-економічними факторами.

Результати впровадження дисертаційної праці Наталії Миколаївни Овдій було обговорено на засіданні кафедри освітнього і соціокультурного менеджменту та соціальної роботи (протокол від 05.12.2024 р. №5).

Проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності

Олександр СПРЯГАЙЛО

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2, тел. (04744) 3-45-82, факс (04744)
3-45-82, E-mail: post@udpu.edu.ua УДПУ імені Павла Тичини р/р UA14 820172 0343 12100 22 0000 4420,
банк одержувача Державна казначейська служба України, м. Київ МФО 820172, код 02125639

30.01.2025 № 185/01
На № _____ від _____

Г

Г

Г 7 **ДОВІДКА**

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Овдій Наталії Миколаївни
на тему: «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців
соціальної роботи засобами інноваційних технологій»
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Результати дисертаційного дослідження Овдій Н. М. на тему: «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій» успішно впроваджувалися в освітній процес факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини протягом 2023–2024 рр.

Оригінальні теоретичні напрацювання і методичні пропозиції, які зацікавили викладачів кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, набули широкого використання в процесі викладання таких фахових дисциплін, як «Інформаційно-комунікаційні технології в галузі», «Методи соціальної роботи», «Соціальна робота з різними групами клієнтів», «Інноваційні моделі надання соціальних послуг».

Запропонований діагностичний інструментарій Овдій Н. М. дав можливість діагностувати рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій.

Упровадження розробок і рекомендацій дало змогу урізноманітнити навчання студентів за спеціальністю 231 «Соціальна робота», сприяло більш широкому застосуванню інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи.

Основні положення і результати наукового дослідження Овдій Н. М. на тему: «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи засобами інноваційних технологій» було обговорено та схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 7 від 29 січня 2025 р).

10794

Перший проректор

Андрій ГЕДЗИК